ΜΕΓΑΛΥΝΘΗΤΙ, ΝΥΜΦΙΕ...
Ἡ ἱερολογία τοῦ θρησκευτικοῦ ὀρθοδόξου Γάμου

Θωμᾶ Ν. Ζήση, Φιλολόγου-Γυμνασιάρχου

«... πάντα ρίψαντας λόγον αὐτῶν ἔχεσθαι τῶν θεοπνεύστων μόνον» Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

Ἀθήνα, 1992

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Προλεγόμενα τοῦ Συγγραφέα

Α΄ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
Ἀκολουθία ἐπὶ Μνήστροις ἤτοι τοῦ Ἀρραβῶνος
Ἀκολουθία τοῦ Στεφανώματος ἤτοι τοῦ Γάμου
Κεφάλαια περὶ Διγάμων
Ἀκολουθία εἰς Δίγαμον
Ἀκολουθία ἐπὶ ἐπανασυστάσει γάμου διαζευχθέντων

Β΄ Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἀκολουθία τῶν Μνήστρων δηλαδὴ τοῦ Ἀρραβώνα
Ἀκολουθία τοῦ Στεφανώματος δηλαδὴ τοῦ Γάμου
Περιληπτικὲς ἀπόψεις Πατέρων γιὰ τοὺς δίγαμους
Ἀκολουθία σὲ δίγαμο

Γ΄ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
Ἀκολουθία τοῦ Ἀρραβώνα
Ἀκολουθία τοῦ Γάμου
Ἀκολουθία σὲ Δίγαμο
Ἀκολουθία Ἐπανασύστασης Γάμου
Ἀναλυτικά περιεχόμενα Γ΄ Μέρους

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία στὴν προσπάθειά της νὰ κάμει πιὸ κατανοητὰ στὸ χριστεπώνυμο πλήρωμα τὰ κείμενα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καὶ μάλιστα ἐκείνων ποὺ συνδέονται ἄμεσα μὲ τοὺς βασικοὺς σταθμοὺς τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας στὸν ἐπίγειο καὶ προσωρινὸ τοῦτο βίο (π.χ. βάπτιση, γάμος, θάνατος κ.λπ.), μετὰ τὴν κυκλοφορία τοῦ ἔργου «Ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, Ἀλληλούϊα» τοῦ καθηγητοῦ Ἀνδρέου Θεοδώρου, προβαίνει στὴν ἔκδοση τοῦ παρόντος βιβλίου τοῦ φιλολόγου Θωμᾶ Ν. Ζήση, ποὺ φέρει τὸ χαρακτηριστικὸ τίτλο «Μεγαλύνθητι, Νυμφίε...» καὶ τὸν διευκρινιστικὸ ὑπότιτλο «Ἡ ἱερολογία τοῦ θρησκευτικοῦ ὀρθόδοξου γάμου».

Πρόκειται, ὅπως ἀναφέρει στὰ Προλεγόμενά του ὁ συγγραφέας, γιὰ τὶς τέσσερις ἀκολουθίες τοῦ γάμου (ἀῤῥαβῶνος, στεφανώματος, εἰς δίγαμον καὶ ἐπανασυστάσεως γάμου διαζευχθέντων), τὴν μεταφορά τους σὲ ἁπλούστερη γλωσσικὴ μορφὴ (μετάφραση) καὶ τὸν εὐρύτερο σχολιασμό τους, γιὰ τὴν πληρέστερη κατανόησή τους ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινό.

Ἡ ὅλη ἐργασία, γραμμένη μὲ μεγάλη ἀγάπη πρὸς τὸ θέμα, μὲ ἁπλότητα καὶ τρόπο βιωματικὸ ἀπὸ πρόσωπο μὲ 28ετὴ ἔγγαμο βίο, οἰκογενειάρχη καὶ «ἐν ἐνεργείᾳ» ἐκπαιδευτικὸ λειτουργὸ - διευθυντὴ Σχολείου τῆς δημόσιας δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης, ἀπευθύνεται στὸ εὐρύτερο ἀναγνωστικὸ κοινό, ἔχει χαρακτήρα ἐποικοδομητικὸ καὶ μολονότι ἀρκετὰ ἐκλαϊκευμένη εἶναι ἐπιστημονικὰ θεμελιωμένη.

Στόχος καὶ διακαὴς ἐπιθυμία τοῦ συγγραφέα εἶναι ἡ πλησμονὴ τῆς σοφίας ποὺ περικλείουν οἱ ἀκολουθίες τοῦ γάμου νὰ γίνει κτῆμα καὶ βίωμα τῶν ἀναγνωστῶν, εἴτε αὐτοὶ εἶναι ἔγγαμοι εἴτε ἄγαμοι, κυρίως ὅμως τῶν νέων ἀνθρώπων, αὐτῶν ποὺ μέλλουν νὰ

ἔλθουν «εἰς γάμου κοινωνίαν»· νὰ προβληματισθοῦν καὶ νὰ συνειδητοποιήσουν τὴ σοβαρότητα τοῦ θεοσύστατου αὐτοῦ θεσμοῦ· νὰ ἐνστερνισθοῦν πάνω ἀπ᾽ ὅλα, ὡς χριστιανοί, τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ γάμος δὲν εἶναι ἕνας ἁπλὸς κοινωνικὸς θεσμός, μιὰ συνηθισμένη σύμβαση ἢ κοινοπραξία καὶ συμφωνία μεταξὺ δύο ἀνθρώπων, ἕνα συμβόλαιο τελοσπάντων ποὺ καλοῦνται νὰ ὑπογράψουν καὶ νὰ τηρήσουν στὴν συνέχεια τοὺς ὅρους του· ἀντίθετα μάλιστα· πρέπει εἰλικρινὰ καὶ ἀνεπιφύλακτα νὰ πιστέψουν αὐτὸ ποὺ παραδέχεται καὶ διδάσκει ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία, ἡ ὀρθόδοξη πίστη μας, ὅτι δηλαδὴ ὁ γάμος εἶναι μυστήριο θρησκευτικό, ἕνα ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα «μυστήριον μέγα» κατὰ τὴν διδασκαλία τῶν ἱερῶν γραφῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων. Γι᾽ αὐτὴ τὴν αἰώνια ἀλήθεια τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ποὺ τονίζεται μὲ ἔμφαση ἀπὸ τὸ συγγραφέα σὲ ἀρκετὰ σημεῖα τοῦ βιβλίου, θὰ θέλαμε νὰ σημειώσουμε ἀπὸ τὴν πλευρά μας τὰ ἑξῆς·

Σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἡ σύσταση τοῦ γάμου ὡς θεσμοῦ ἀνάγεται· α) στὴ διάκριση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς δημιουργίας του σὲ ἄντρα καὶ γυναίκα· «ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς» (Γεν. α΄, 27)· β) στὴν πλάση τῆς γυναίκας ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ· γ) στὴν εὐλογία τῶν πρωτοπλάστων ἀπὸ τὸ Θεὸ μὲ τὴν εὐχὴ «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς» (Γεν. α΄, 27-28). Τὰ τρία αὐτὰ στοιχεῖα καθιστοῦν τὸν γάμο πράξη κατεξοχὴν πνευματικὴ ποὺ συντελεῖται ὄχι μόνο μὲ τὴν ἁπλὴ συνένωση δύο προσώπων, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἔκφραση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ὁ φυσικὸς δεσμὸς τοῦ γάμου ἀναδεικνύεται καὶ δεσμὸς θεῖος, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐξαίρεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὁ μυστηριακὸς αὐτοῦ χαρακτήρας. Πρωταρχικὸ στοιχεῖο καὶ θεμελιώδης προϋπόθεση τοῦ γάμου εἶναι ἡ μονογαμία, ἡ σύζευξη δηλαδὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου μὲ ἕνα μόνο πρόσωπο τοῦ ἄλλου φύλου. Τὸ στοιχεῖο τοῦτο προκύπτει κυρίως ἀπὸ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸν γάμο, ἀλλὰ ἡ πνευματική του ἀξία προβάλλεται ἤδη ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη (πρβλ. Παροιμ. ε΄, 15 κ.έ.).

Ἡ ἱερότητα τοῦ γάμου ἐκφράζεται τόσο στὴν Παλαιὰ ὅσο κυρίως στὴν Καινὴ Διαθήκη, ὅπου ὁ ἀπόστολος Παῦλος συσχετίζει κατηγορηματικὰ τὸν δεσμὸ τοῦ γάμου πρὸς τὸν δεσμὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία, γιὰ νὰ ἐξάρει οὐσιαστικότερα τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου καὶ ἰδίως τὸν μυστηριακό του χαρακτήρα (βλ. Ἐφεσ. ε΄, 32 κ.ἀ.). Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς «ἐπὶ γῆς» παρουσίας του ἐπανειλημμένα ἐξῆρε τὴν ἱερότητα καὶ τὴν πνευματικότητα τοῦ γάμου. Μὲ τὴ θέση αὐτὴ τοῦ Ἰησοῦ ἔναντι τοῦ γάμου τονίζεται καὶ ἡ θέση τοῦ θείου τούτου μυστηρίου μέσα στὸ προαιώνιο καὶ πάνσοφο σχέδιο τῆς θείας δημιουργίας, δεδομένου ὅτι τοῦτο συμβάλλει στὴν κατανόηση τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ συντελεῖ τὰ μέγιστα στὴν πνευματική του τελείωση.

Πρῶτος ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατανόησε τὴν οὐσία τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σχετικὰ μὲ τὸν γάμο καὶ τὴν ἔκταση τῆς ἱερότητας τοῦ θεοσύστατου αὐτοῦ θεσμοῦ, γι᾽ αὐτὸ καὶ χαρακτήρισε τὸν γάμο «μυστήριον μέγα» «εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» (Ἐφεσ. ε΄, 32). Τοῦτο, κατὰ τὸν ἀπόστολο, σημαίνει ὅτι ὁ πνευματικὸς δεσμὸς τῆς ἀγάπης, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ἀμοιβαίας ὑποταγῆς τῶν συζύγων, δηλαδὴ ὁ δεσμὸς τῆς τέλειας αὐτῶν ἑνώσεως, βρίσκει τὸ ἀντίστοιχό του μόνο στὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησία καὶ στὴν ἀφοσίωση τῆς Ἐκκλησίας σ᾽ Ἐκεῖνον. Ἡ συντελούμενη δηλαδὴ μέσῳ τοῦ γάμου κοινωνία τῶν συζύγων εἶναι τόσο οὐσιαστική, τόσο στενὴ καὶ τόσο πνευματική, ὅση καὶ ἡ ὑπάρχουσα κοινωνία μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Γι᾽ αὐτὸ μὲ τὴν κοινωνία αὐτὴ προάγεται μέχρι βαθμοῦ τελειώσεως ἡ προσωπικότητα τῶν συζύγων. Στὴν προαγωγή τους αὐτὴ συμβάλλει ἰδιαιτέρως καὶ ἡ τεκνογονία τους (Α΄ Τιμ. β΄, 15), μὲ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἀναδεικνύεται συνδημιουργὸς τοῦ Θεοῦ καὶ παράγοντας τῆς ἐπουράνιας βασιλείας. Τὸ μυστήριο τοῦ γάμου μὲ τὴν τεκνογονία σχετίζεται ἀμεσότατα πρὸς τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, τῆς γενέσεως τῶν ἀνθρώπινων ψυχῶν, τῆς ἀθανασίας, καθὼς καὶ τοῦ θανάτου αὐτῶν.

Ὁ γάμος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Κ.Δ. ἀποτελεῖ τὸ οὐσιαστικότερο, πάνσοφο καὶ ἀσφαλὲς μέσο πραγματώσεως τοῦ θείου προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν πρέπει νὰ ἀντιπαραβάλλεται πρὸς τὴν ἀγαμία καὶ τὴν παρθενία, ἀλλὰ μόνο πρὸς τὴν πορνεία, τὴν μοιχεία καὶ τὴν κάθε φύσεως ἀσέλγεια ποὺ διασποῦν κάθε κοινωνία μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἐπιφέρουν τὴν μεγαλύτερη πνευματικὴ βεβήλωση τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας καὶ συντελοῦν στὸ θρίαμβο ὄχι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Διαβόλου.

Ὁ γάμος ἀποτελεῖ μέσο ἁγιασμοῦ καὶ πνευματικῆς τελειώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὸν γάμο ἐξαγιάζονται οἱ σαρκικὲς ἐπιθυμίες. Ἡ κοινωνία τῶν συζύγων μέσα στὸ γάμο ἀποτελεῖ προεικόνισμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διαπροσωπικὴ ἀμοιβαιότητα μεταξὺ τῶν συζύγων προσομοιάζει σκιωδῶς πρὸς τὴν ὑφιστάμενη μεταξὺ τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος θεία κοινωνία, δεδομένου ὅτι καὶ μὲ τὸν γάμο ἐκφράζεται ἡ ἴδια ἀμοιβαιότητα καὶ ἀντίδοση, καθὼς καὶ ἡ ἑτεροβίωση ὡς ὁ πιὸ προσωπικὸς διάλογος, ἀπαύγασμα τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ προσωπικὴ μακαριότητα. Ἡ ὁλοκλήρωση τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας ποὺ πραγματοποιεῖται μὲ τὸν γάμο λαμβάνει διαστάσεις μυστηρίου καὶ ἡ δημιουργία ὑπερατομικῆς προσωπικότητας στὸν καθένα ἀπὸ τοὺς συζύγους ἀποβαίνει τὸ ἀσφαλὲς θεμέλιο τῆς οἰκογένειας, τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι γίνεται σαφὲς ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ χριστιανικοῦ γάμου ἔχει μέγιστη σημασία.

Γιὰ τὴν ἐκπλήρωση ὅμως τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς τοῦ γάμου δὲν ἀρκεῖ μόνο ἡ συναίνεση καὶ ἡ καλὴ θέληση τῶν συζύγων· ἀπαιτεῖται ἐξίσου καὶ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ ποὺ παρέχεται μὲ τὴ συγκατάθεση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴ σχετικὴ ἱερολογία τοῦ γάμου. Ἡ ἀμοιβαία συναίνεση καὶ ἑκούσια συγκατάθεση τῶν νεονύμφων γιὰ τὴν ἰσόβια ἕνωσή τους μὲ τὸν ἱερὸ δεσμὸ τοῦ γάμου ἀφενὸς καὶ ἀφετέρου ἡ ἱερολογία, ἢ ἀλλιῶς εὐλογία, τοῦ γάμου μὲ τὴν ὁποία μεταδίδεται στοὺς νεονύμφους, μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ Λειτουργοῦ, ἡ Θεία Χάρη ἀποτελοῦν τὰ δύο ἀπαραίτητα αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Ἡ εὐλογία τοῦ γάμου ποὺ γίνεται ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἔχει τὴν ἀρχή της στὴ θαυματουργικὴ παρουσία τοῦ Κυρίου στὸν «ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας» γάμο καὶ ἔκτοτε ἀποτελεῖ ὑπόθεση αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία ὡς ταμιοῦχος τῆς θείας Χάριτος δέεται μέσῳ τοῦ Λειτουργοῦ νὰ ἐπέλθει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἡ θεία χάρις τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος στοὺς νεονύμφους. Ἡ παρεχόμενη Χάρη ἀποτελεῖ τὴν ἀόρατη πλευρὰ τοῦ μυστηρίου.

Ἡ θεία χάρις ἐξαγιάζει καὶ ἠθικοποιεῖ καὶ ἐξυψώνει καὶ καθιστᾶ πνευματικότερη τὴν ἕνωση τῶν συζύγων καὶ τοὺς ἐνισχύει στὴν πραγματοποίηση τῶν ὑψηλῶν σκοπῶν τοῦ γάμου ποὺ εἶναι· ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ τελείωση τῶν συζύγων, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ὁμοφροσύνη, τὴν ἀμοιβαία ἀγάπη καὶ τὴν ἀλληλοβοήθεια, ἀλλὰ καὶ τὴ χαλιναγώγηση τῶν παθῶν μὲ τὴν ἄσκηση τῆς ἐγκράτειας καὶ τῆς σωφροσύνης, καὶ ἡ διαιώνιση καὶ αὔξηση τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ἰδίως τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν τεκνογονία καὶ τὴ χριστιανοπρεπὴ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων.

Ἡ ἱερότητα τοῦ γάμου, πάνω στὴν ὁποία στηρίζεται καὶ ἡ διδασκαλία γιὰ τὸ ἀδιάλυτο αὐτοῦ, καὶ ὁ μυστηριακὸς χαρακτήρας του ἐξαίρονται μὲ τὴ μονογαμία. Μόνο στὴ μονογαμικὴ σχέση μπορεῖ τὸ ἀντρόγυνο νὰ νιώσει «ψυχῇ τε καὶ σώματι», ὁλοκληρωμένα, τὴν χαρὰ τοῦ πλέον στενοῦ προσωπικοῦ διαλόγου, τοῦ διαλόγου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως προσώπων ποὺ εἶναι ἑνωμένα ἀδιάσπαστα μὲ τὸν ἱερὸ δεσμὸ τοῦ γάμου. Ἀντίθετα ἡ πολυγαμία διασπᾶ καὶ καταστρέφει τὴν ἱερότητα τοῦ δεσμοῦ, καταδουλώνει τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου, προσβάλλει τὸν μυστηριακὸ χαρακτήρα τοῦ γάμου καὶ τὸν ἀπογυμνώνει ἀπὸ κάθε πνευματικότητα. Γι᾽ αὐτὸ καὶ καταδικάζεται ἡ πολυγαμία ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ ποὺ ἀπαγορεύει ῥητὰ τὰ διαζύγια, ὅπως ἐξίσου καταδικάζονται ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, καθὼς καὶ ἡ κάθε εἴδους ἀσέλγεια καὶ διαστροφή. Ἐπανάληψη τοῦ γάμου ἐπιτρέπεται μόνο μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συζύγους. Κάθε δεύτερος γάμος ὅμως, ἐνίοτε καὶ τρίτος, ἐπιτρέπεται μόνο «κατ᾽ οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν», λόγῳ τῆς πνευματικῆς δηλαδὴ ἀδυναμίας τοῦ ἐπιζήσαντος νὰ ἀντισταθεῖ στοὺς ἠθικοὺς κινδύνους καὶ νὰ ἀντιμετωπίσει τὶς κοινωνικὲς δυσκολίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς [βλ. Μάρκου Α. Σιώτου καὶ Ἰω. Ν. Καρμίρη λ. γάμος στὴ Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία (ὅπου παρέχεται καὶ πλουσιότατη βιβλιογραφία), τόμος 4ος, στ. 197-209, καθὼς καὶ τὰ ἐγχειρίδια Δογματικῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας].

Ὕστερα ἀπὸ ὅσα σημειώθηκαν παραπάνω γιὰ τὴν ἱερότητα καὶ τὸν μυστηριακὸ χαρακτήρα τοῦ γάμου, τοῦ θεοσύστατου αὐτοῦ θεσμοῦ, καθίσταται, νομίζουμε, ὁλοφάνερη ἡ ὑπεροχὴ τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου ἔναντι τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ ὁποίου τὶς νομοθετημένες ἀπὸ τὴν Πολιτεία τὸ ἔτος 1982 διατάξεις παραθέτει αὐτούσιες ὁ συγγραφέας στὸ Ἐπίμετρο τοῦ παρόντος βιβλίου. Καὶ μολονότι τόσο ἀπὸ τὸ σύντομο εἰσαγωγικὸ σημείωμα τοῦ Ἐπιμέτρου ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο παρουσιάζονται οἱ διατάξεις ποὺ ἀναφέρονται ἰδιαίτερα στὴ θέσπιση καὶ τὴν τέλεση τοῦ πολιτικοῦ γάμου διαφαίνεται ἡ διακριτικὴ στάση τοῦ συγγραφέα ἔναντι τοῦ πολιτικοῦ γάμου καὶ ἡ ἀνεπιφύλακτη συνηγορία του ὑπὲρ τοῦ θρησκευτικοῦ, ἀπὸ τὸν ὅλο τρόπο ἀναπτύξεως τῶν ἀπόψεών του στὸ κύριο μέρος τοῦ βιβλίου, θὰ θέλαμε ἀπὸ τὴν πλευρά μας νὰ προσθέσουμε τὰ ἑξῆς·

Ὁ πολιτικὸς γάμος, τὸν ὁποῖο, ὅπως δείχνει ἡ μέχρι τώρα πρακτική, ἔχει καταδικάσει στὴ συνείδησή της ἡ συντριπτικὴ πλειονότητα τοῦ ὀρθόδοξου ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἔχει χαρακτήρα ἀτομικῆς συμφωνίας μεταξὺ τῶν μελλόντων συζύγων, τὴν ὁποία ἁπλῶς πιστοποιεῖ ἡ Πολιτεία. Θεωρεῖται πράξη ἀστικῆς συμβάσεως καὶ ὄχι μυστήριο. Ἑπομένως ἀρκεῖ ἡ συγκατάθεση τῶν μελλόντων συζύγων καὶ ἡ πανηγυρικὴ ἐκδήλωση τῆς βουλήσεώς τους ἐνώπιον τοῦ δημάρχου ἢ τοῦ προέδρου τῆς Κοινότητας γιὰ τὴν ἐγκυρότητα τοῦ γάμου.

Στὴν τέλεση τοῦ πολιτικοῦ γάμου δὲν ὑπάρχει ἱερολογία, ἀπουσιάζει ἡ εὐλογία ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἑπομένως δὲν ἐπέρχεται καὶ δὲν παρέχεται στοὺς νεονύμφους ἡ θεία Χάρις πού, κατὰ τὴν ὀρθόδοξη πίστη μας, ἐξαγιάζει καὶ ἐξυψώνει τὴν ἕνωση τῶν συζύγων καὶ τοὺς ἐνισχύει στὴν ἐπιτέλεση τῶν ὑψηλῶν σκοπῶν τοῦ γάμου. Λείπει δηλαδὴ ἀπὸ τὸν πολιτικὸ γάμο τὸ σπουδαιότερο· ἀπουσιάζει ἐντελῶς τὸ ὁρατὸ (αἰσθητὸ) στοιχεῖο τῆς εὐλογίας, ποὺ γίνεται μέσω τοῦ λειτουργοῦ, καὶ ἡ συνακόλουθη ἀόρατη πλευρὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἡ παροχὴ δηλαδὴ τῆς θείας χάριτος.

Ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας μας ἔναντι τοῦ πολιτικοῦ γάμου, γνωστὴ ἀπὸ παλιά, ἀνανεώθηκε μὲ ἀφορμὴ τὶς συζητήσεις γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου, τοῦ «αὐτομάτου» διαζυγίου κ.λπ. Τὰ κύρια σημεῖα τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως διατυπώθηκαν στὴν ἀπόφαση τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας (20.1.1982) εἶναι·

1. Σύμφωνα μὲ τὴν δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ γάμος εἶναι μυστήριο καὶ γιὰ τὴν κανονικὴ καὶ νόμιμη σύστασή του ἀπαραίτητο στοιχεῖο εἶναι ἡ ἱερολογία του. Ἄλλου εἴδους γάμο δὲν ἀναγνωρίζει γιὰ τοὺς πιστούς της. Γι᾽ αὐτὸ τὸ λόγο, κατὰ τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πολιτικὸς γάμος ἀποτελεῖ πορνεία καὶ μοιχεία καὶ παραβίαση τῆς δογματικῆς διδασκαλίας περὶ Μυστηρίων. Εἶναι, λοιπόν, φανερὸ ὅτι ὁ πολιτικὸς γάμος δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ὡς ἰσόκυρος καὶ ἰσοδύναμος πρὸς τὸν θρησκευτικὸ γάμο τῶν ὀρθοδόξων.

2. Ἐξ αἰτίας ὅμως τῶν ὀλίγων ἐκείνων ποὺ θεωρητικὰ ὑποστηρίζουν ὅτι εἶναι ἄπιστοι καὶ ἄθεοι, ἀνέχεται ἡ Ἐκκλησία τὴν θέσπιση τοῦ πολιτικοῦ γάμου, γιὰ νὰ μὴν ἐμπαίζεται τὸ μέγα μυστήριο τοῦ γάμου ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲν πιστεύουν στὴν ἱερότητά του καὶ γιὰ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν οἱ ἀλλόθρησκοι καὶ ἑτερόδοξοι.

3. Ὅσοι ὀρθόδοξοι τελοῦν πολιτικὸ γάμο «θέτουν ἑαυτοὺς μόνοι των ἐκτὸς Ἐκκλησίας, ἐφ᾽ ὅσον ἐνσυνειδήτως καὶ δημοσίᾳ ἀπαρνοῦνται θεμελιώδη τῆς πίστεως ἐπιταγῶν. Ἑπομένως, μετὰ πολλῆς λύπης, οἱ τελικῶς καὶ ἀμετανοήτως ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀπιστίαν αὐτὴν ἀποκόπτονται τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἰδίας αὐτῶν ὑπαιτιότητος καὶ στεροῦνται τῶν εὐλογιῶν καὶ τῶν εὐχῶν της».

Μολονότι ἡ ἀνωτέρω ἀπόφαση προκάλεσε ποικίλες ἀντιδράσεις, ἰδίως στὰ σημεῖα ὅπου ὁ πολιτικὸς γάμος χαρακτηρίζεται ὡς «πορνεία καὶ μοιχεία» καὶ ὅπου δηλώνεται ὅτι ὅσοι τὸν τελοῦν «ἀποκόπτονται» μόνοι τους ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος σὲ κατοπινὴ (19.5.82) Ἐγκύκλιό της πρὸς τοὺς Μητροπολίτες δὲν παραλείπει νὰ «ἐπισημειώσει» ὅτι «τέκνα τῆς Ἐκκλησίας λογίζονται ὅσα σέβονται καὶ εὐλαβοῦνται τὰ ἱερὰ Αὐτῆς Μυστήρια». Ἡ διατύπωση δὲν ἐπιτρέπει ἀμφιβολία· Ὅσοι τελοῦν πολιτικὸ γάμο δείχνουν ἔμπρακτα καὶ δημόσια ὅτι δὲν σέβονται καὶ δὲν εὐλαβοῦνται ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ

ἱερὰ Μυστήρια· ἄρα δὲν λογίζονται τέκνα τῆς Ἐκκλησίας. Δηλαδὴ ἀποκόπτονται μόνοι τους ἀπὸ τὸ ἱερὸ Σῶμα της. Γιατὶ ὅπως εὔστοχα παρατηρήθηκε, ἡ Σύνοδος δὲν μπορεῖ νὰ κάνει «χάρη» καὶ νὰ ἀναγνωρίζει ὡς πιστοὺς χριστιανοὺς ὅσους δὲν εἶναι (βλ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, «Γάμος· μυστήριο ἀγάπης», ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 1986, σελ. 19-23).

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Πολλὲς φορὲς ἕως τώρα στὴ ζωή μου παρακολούθησα τέλεση μυστηρίου γάμου σὲ διάφορους ναοὺς στὴν ἐπαρχία καὶ τὴν πρωτεύουσα, στὸ χωριὸ καὶ τὴν πόλη, καλεσμένος ὡς συγγενής, γνωστὸς ἢ φίλος. Ἀπὸ τὴν παρακολούθηση αὐτὴ σχημάτισα τὴ γνώμη πὼς παρ᾽ ὅλη τὴν καλὴ διάθεση τόσο οἱ ἐρχόμενοι «εἰς γάμου κοινωνίαν» ὅσο καὶ οἱ καλεσμένοι ἐλάχιστα ἀπὸ τὰ ὅσα λέγονται κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου προσέχουν καὶ ἀπὸ αὐτὰ πολὺ λιγότερα εἶναι σὲ θέση νὰ κατανοήσουν. Αὐτὸ κατὰ τὴ γνώμη μου ὀφείλεται σὲ δύο βασικοὺς λόγους.

α) Σὲ ἕνα τέτοιο θεμελιακὸ καὶ εὐχάριστο γεγονός, ὅπως εἶναι ὁ γάμος, ὅσοι παρακολουθοῦν τὸ μυστήριο εἶναι κάπως δύσκολο νὰ συγκεντρωθοῦν στὸν ἑαυτό τους, νὰ κατανοήσουν τὰ τελούμενα καὶ τὰ λεγόμενα καὶ νὰ συμπροσευχηθοῦν γιὰ τὴν πραγματικὴ εὐτυχία τῶν νεονύμφων. Ὅπως ὅλοι μας ἀπὸ τὴν πείρα γνωρίζουμε, μιὰ τέτοια αὐτοσυγκέντρωση δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔκολη ὑπόθεση. Πολλῶν ἡ προσοχὴ ἐπικεντρώνεται στοὺς νεονύμφους καὶ τὸν κουμπάρο· στὴν περιβολή τους καὶ τὴν ὅλη τους ἐμφάνιση, στὴν στάση τους καὶ τὶς ἀντιδράσεις τους κατὰ τὴν διάρκεια τῆς τέλεσης τοῦ μυστηρίου. Ἄλλων τὰ βλέμματα περιφέρονται στοὺς διάφορους καλεσμένους, γνωστοὺς καὶ ἄγνωστους, καὶ ἄλλοι βρίσκουν τὴν εὐκαιρία νὰ κουβεντιάσουν μὲ διάφορα συγγενικὰ ἢ φιλικὰ πρόσωπα ποὺ συναντοῦν καμιὰ φορὰ ὕστερα ἀπὸ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ἀλλὰ καὶ οἱ νεόνυμφοι νιώθοντας ποικίλα καὶ ἀνάμικτα συναισθήματα καὶ ἔχοντας ὑπόψη τους πὼς αὐτὴ τὴν ὥρα εἰσέρχονται σὲ ἕνα ἐντελῶς καινούργιο στάδιο, σημαντικότατο γιὰ τὴν ὑπόλοιπη ζωή τους, καὶ πὼς ὅλων τῶν καλεσμένων τὰ βλέμματα εἶναι στραμμένα πάνω τους, δὲν εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μας σὲ θέση νὰ παρακολουθήσουν μὲ ἄνεση καὶ ἀπερίσπαστη προσοχὴ τὰ ὅσα τελοῦνται καὶ λέγονται ἐκείνη τὴν στιγμή.

β) Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, γιὰ ὅσους καὶ γιὰ ὅση ὥρα μπορέσουν νὰ αὐτοσυγκεντρωθοῦν, ἡ κατανόηση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ τελούμενου μυστηρίου δὲν εἶναι εὔκολη ἐπίσης ὑπόθεση. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ὅλη ἱερολογία τοῦ γάμου, γέννημα ἄλλης ἐποχῆς, δὲν εἶναι συνθεμένη στὴ γλώσσα ποὺ μιλᾶμε σήμερα οὔτε καὶ σὲ γλωσσικὴ μορφὴ τέτοια ποὺ μὲ λίγη καλὴ θέληση καὶ προσπάθεια νὰ εἶναι ἀπόλυτα κατανοητὴ ἀπὸ τοὺς πολλούς. Καὶ μολονότι, κατὰ κοινὴ ὁμολογία, στὸ σύνολό της ἡ Ἀκολουθία τοῦ γάμου μὲ τὶς εὐχές της, τοὺς ὕμνους, τὰ ἁγιογραφικὰ ἀναγνώσματα, τὶς δεήσεις κ.λπ. εἶναι ἕνα κείμενο μὲ ἀναμφισβήτητη φιλολογικὴ ἀξία καὶ ποιητικὴ ὀμορφιὰ καὶ συνοψίζει ὁλόκληρη τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία γιὰ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου -γιατὶ γιὰ μυστήριο πράγματι πρόκειται καὶ μάλιστα μυστήριο μέγα κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο- ἐντούτοις ἡ γλωσσικὴ μορφὴ αὐτοῦ τοῦ κειμένου δὲν ἐπιτρέπει στοὺς πολλοὺς νὰ τὸ ἀπολαύσουν μὲ ἄνεση, νὰ τὸ χαροῦν πλήρως καὶ πολὺ περισσότερο νὰ τὸ κατανοήσουν στὸ ἀκέραιο.

Οἱ διαπιστώσεις αὐτές, ὄχι ὅμως λιγότερο ἡ παρατηρούμενη δυστυχῶς αὐξητικὴ ὁλοένα τάση στὸν ἀριθμὸ τῶν χωρισμένων οἰκογενειῶν καὶ οἱ συνακόλουθες, δραματικὲς κατὰ κανόνα, ἐπιπτώσεις στὴ συμπεριφορὰ καὶ τὸ χαρακτήρα τῶν παιδιῶν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἐπιπτώσεις ποὺ ζοῦμε καθημερινὰ ἐμεῖς στὸ σχολεῖο ὡς παιδαγωγοί, ἀλλὰ καὶ ὅλοι μας παρατηροῦμε στὸ εὐρύτερο κοινωνικὸ περιβάλλον, μᾶς ὁδήγησαν ἀπὸ χρόνια τώρα στὴ σκέψη νὰ παρουσιάσουμε στὸ εὐρύτερο κοινὸ τὸ κείμενο τῆς Ἀκολουθίας τοῦ γάμου σὲ ἁπλούστερη κάπως γλωσσικὴ μορφή, γιὰ νὰ μπορεῖ ἔτσι ὁ ἀναγνώστης μὲ ἄνεση καὶ ὅποτε θέλει νὰ τὸ μελετᾶ καὶ νὰ ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν πλησμονὴ τῆς σοφίας ποὺ περικλείει. Καὶ αὐτή μας τὴ σκέψη ὑλοποιοῦμε μὲ τὴν παροῦσα ἔκδοση.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁποιαδήποτε μετάφραση ἢ μεταγλώττιση ἑνὸς κειμένου, ὅσο ἐπιτυχημένη κι ἂν εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδώσει ἐπακριβῶς τὸ πρωτότυπο, τὸ ὁποῖο ἑπόμενο εἶναι νὰ χάνει πολὺ ἀπὸ τὴν ποίηση καὶ τὴν ὀμορφιά του, ἴσως ἀκόμη σὲ ὁρισμένα σημεῖα καὶ ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ πραγματικὸ νόημά του, γι᾽ αὐτὸ θεωρήσαμε σκόπιμο νὰ παραθέσουμε ἀπαραίτητα καὶ τὸ πρωτότυπο τοῦ κειμένου.

Ἐπιπλέον μελετώντας κανεὶς τὸ κείμενο τῆς Ἀκολουθίας τοῦ γάμου παρατηρεῖ πὼς καὶ μετὰ τὴν ἀπόδοσή του σὲ ἁπλούστερη γλωσσικὴ μορφὴ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν σημεῖα ποὺ γιὰ τὴν πληρέστερη κατανόησή τους χρειάζονται εὐρύτερο σχολιασμό. Ὁ σχολιασμὸς αὐτὸς θεωρήθηκε ἀπαραίτητος καὶ ἀποτέλεσε μέρος τῆς ἐργασίας μας, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ῥίχνει περισσότερο φῶς στὸ κείμενο καὶ διευκολύνει ἔτσι τὸν ἀναγνώστη νὰ τὸ κατανοήσει καλύτερα.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ ὅσα ἐκθέσαμε παραπάνω ἡ ὅλη ἐργασία περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς τρία μέρη.

1) Τὸ πρωτότυπο κείμενο τῶν Ἀκολουθιῶν τῶν σχετικῶν μὲ τὸ γάμο, ὅπως αὐτὲς εἶναι καταχωρισμένες στὸ Μικρὸ Εὐχολόγιο, ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἀνατύπ. Θ´ 1984), σελ. 90-131. Οἱ Ἀκολουθίες αὐτὲς εἶναι· α) Ἀκολουθία ἐπὶ μνήστροις ἤτοι τοῦ ἀῤῥαβῶνος, β) Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος ἤτοι τοῦ γάμου, γ) Ἀκολουθία εἰς δίγαμον, τῆς ὁποίας προηγοῦνται τὰ Κεφάλαια περὶ διγάμων καὶ δ) Ἀκολουθία ἐπὶ ἐπανασυστάσει γάμου διαζευχθέντων.

2) Μετάφραση συνολικὴ τῶν δύο πρώτων Ἀκολουθιῶν (α, β) καὶ μερικὴ τῶν δύο ἑπόμενων (γ, δ). Ποιά μέρη ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς τελευταῖες Ἀκολουθίες μεταφράζουμε καὶ γιατί μόνο αὐτά, ἐξηγοῦμε σὲ σχετικὸ προεισαγωγικὸ σημείωμα ποὺ προτάσσεται

ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὰ μεταφραζόμενα μέρη. Ὀφείλουμε ἐδῶ νὰ διευκρινίσουμε σχετικὰ μὲ τὴ μετάφραση πὼς σὲ ἀρκετὰ σημεῖα, δύσκολα στὴν κατὰ λέξη ἀπόδοση, χρησιμοποιοῦμε τὴν παράφραση.

3) Ἑρμηνευτικὰ σχόλια καὶ ἄλλες σημειώσεις. Στὸ τρίτο τοῦτο μέρος προσπαθοῦμε νὰ διαλευκάνουμε καὶ νὰ καταστήσουμε περισσότερο κατανοητὰ στὸ μέσο ἀναγνώστη ὁρισμένα σημεῖα τῶν Ἀκολουθιῶν· καὶ τοῦτο ὅσο βέβαια τὸ ἐπιτρέπουν οἱ πνευματικές μας δυνάμεις, ἡ διαίσθηση καὶ ἡ ἐμπειρία 28ετοῦς ἔγγαμου βίου. Πάντως στὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐργασίας μας, ἐπειδὴ κατὰ τὸν λυρικὸ ποιητὴ Βακχυλίδη [ἀπόσπ. 5 (14)] «ἕτερος ἐξ ἑτέρου σοφὸς τό τε πάλαι τό τε νῦν· οὐδὲ γὰρ (= ῥᾷστον) ἀῤῥήτων ἐπέων πύλας ἐξευρεῖν», κάνουμε εὐρεία χρήση χωρίων, γνωμῶν, κρίσεων καὶ ἀπόψεων, ἁγιογραφικῶν καὶ πατερικῶν κυρίως ἀλλὰ καὶ ἄλλων, ὅπως μπορεῖ νὰ διαπιστώσει ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὰ πολλὰ παραθέματα*.

* Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν τὸν ἀναγνώστη στὰ Ἑρμηνευτικὰ σχόλια καὶ τὶς ἄλλες σημειώσεις ποὺ παραθέτουμε, κατὰ Ἀκολουθία, στὸ Γ΄ μέρος τοῦ βιβλίου, σελ. 99 κ.ἑ. (Σ.Μ.).

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ σχόλια, πέρα ἀπὸ τὸν καθαρὰ ἑρμηνευτικό, ἔχουν χαρακτήρα ἀναλυτικὸ καὶ ἐποικοδομητικὸ («ἐπιστασίες» εἶναι ὁ ὅρος ποὺ χρησιμοποίησε γιὰ τὰ σχόλια αὐτοῦ τοῦ τύπου ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις στὸ ἔργο του «Ἀδολεσχία φιλόθεος»). Εἶναι ἐκτεταμένα καὶ τιτλοφορήθηκαν γιὰ νὰ ἐπικεντρώνεται κάθε φορὰ ἡ προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη στὴν οὐσία τοῦ θέματος, ὅσο βέβαια τοῦτο εἶναι δυνατό. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ πιστεύουμε ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ βιβλίου θὰ μποροῦσε νὰ τὸ μελετήσει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἀνεξάρτητα σχεδὸν ἀπὸ τὰ δύο προηγούμενα. Καὶ ἀκριβῶς γι᾽ αὐτοὺς τοὺς λόγους, τὸν ἰδιότυπο δηλαδὴ χαρακτήρα καὶ τὴ μεγάλη ἔκτασή τους, τὰ σχόλια, οἱ συμβολισμοὶ καὶ οἱ διάφορες σημειώσεις δὲν καταχωρίστηκαν, ὅπως συνήθως γίνεται, κάτω ἀπὸ τὸ μεταφραζόμενο κείμενο καὶ στὸ ἀντίστοιχο σημεῖο τῆς σελίδας ποὺ γίνεται ἡ σχετικὴ παραπομπή· κάτι τέτοιο, πέρα ἀπὸ γενικότερους λόγους τεχνικῆς καὶ αἰσθητικῆς, θὰ δυσκόλευε τελικά, κατὰ τὴν γνώμη μας, ἀντὶ νὰ διευκολύνει καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἀναγνώστη.

Ὅσο γιὰ τὸν τίτλο τοῦ βιβλίου ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ χαρακτηριστικὴ φράση, μεστὴ περιεχομένου, ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος, παραπέμπουμε τὸν ἀναγνώστη στὰ ἑρμηνευτικὰ σχόλια, ὅπου γίνεται εὐρύτερος λόγος. Τὰ ἀποσιωπητικὰ στὸν τίτλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἔντονο καὶ γόνιμο προβληματισμὸ ποὺ θέλουν ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας στιγμὴ νὰ ὑποβάλουν στὸν ἀναγνώστη, εἴτε ἔγγαμο εἴτε ἄγαμο, δείχνουν πὼς ὑπάρχει καὶ συνέχεια στὴ φράση αὐτὴ ποὺ ἀπευθύνεται ἀπὸ τὸ Λειτουργὸ σὲ τόνο καθαρὰ προσωπικὸ στὸ γαμπρό, μιὰ συνέχεια ποὺ φτάνει ὣς τὴν ἀντίστοιχη φράση ποὺ λέγεται προσωπικὰ γιὰ τὴν νύφη καὶ τὴν ξεπερνάει μάλιστα· «Καὶ σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι...». Κάνω τούτη τὴ διευκρίνιση γιὰ νὰ μὴν «ἀποῤῥιφθῶ» προκαταβολικὰ καὶ ἀλόγιστα ἀπὸ τοὺς καὶ τὶς ὀπαδοὺς τοῦ φεμινιστικοῦ κινήματος· γιατὶ ὑπάρχει τὸ ἐνδεχόμενο παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸν τίτλο καὶ μόνο τοῦ βιβλίου νὰ τὸ θεωρήσουν ἀντιφεμινιστικὸ καὶ νὰ μὴν προχωρήσουν στὴν μελέτη του. Ἀντίθετα μάλιστα ὀφείλω νὰ δηλώσω «ἐκ προοιμίου» πὼς κι ἐγὼ προσπαθῶ νὰ εἶμαι ὀπαδὸς τοῦ καλῶς ἐννοούμενου φεμινισμοῦ, ὅπως ἐξάλλου πρέπει νὰ συμβαίνει μὲ κάθε σωστὸ καὶ συνειδητὸ χριστιανό, ὀπαδὸ δηλαδὴ καὶ ἀκόλουθο τῆς διδασκαλίας Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐξύψωσε ὅσο κανεὶς ἄλλος τὴ γυναίκα καὶ τὴν ἀνέβασε στὸ βάθρο τῆς πλήρους ἰσοτιμίας μὲ τὸν ἄντρα. «Οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ» διδάσκει ἡ Γραφή· ἄντρας καὶ γυναίκα δηλαδή, ὡς «υἱοὶ Θεοῦ», εἶναι ἰσότιμοι· δὲν ὑπάρχει, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχει, διάκριση καὶ διαφορὰ (βλ. Γαλάτας γ΄ 26-28).

Στόχος μας καὶ ἐπιθυμία εἶναι τὸ μικρὸ τοῦτο πόνημα νὰ ἀποτελέσει ἕνα εἶδος ἐγκολπίου γιὰ κάθε ἔγγαμο ἢ μέλλοντα νὰ ἔλθει «εἰς γάμου κοινωνίαν», γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἀνατρέχει καὶ νὰ ἐνδιατρίβει σ᾽ αὐτὸ πρὸς ἄντληση δυνάμεως καὶ σοφίας -ὄχι βέβαια δικῆς μας ἀλλὰ αὐτῆς ποὺ περικλείεται στὴν ἱερολογία τοῦ γάμου- κάθε φορὰ ποὺ νιώθει τὴν ἀνάγκη καὶ διαθέτει ἄνεση χρόνου, ἂν βέβαια πιστεύει στὴν ἱερότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ θέλει ὁ ἔγγαμος βίος του νὰ εἶναι γνήσια ὀρθόδοξος, ὅπως δηλαδὴ παρουσιάζεται στὴν Ἀκολουθία ποὺ ψάλλεται κατὰ τὴν ὥρα τοῦ στεφανώματος. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ τὸ παρὸν βιβλίο θὰ μποροῦσε, κατὰ τὴν ταπεινή μας γνώμη, νὰ εἶναι τὸ καλύτερο καὶ πολυτιμότερο δῶρο σὲ κάθε ζεῦγος νεονύμφων. Καὶ θὰ τὸ θεωρούσαμε μεγάλο κέρδος, ἂν ἡ ἀνάγνωσή του συντελοῦσε στὴ συνειδητοποίηση τῆς σοβαρότητας τοῦ θεοσύστατου θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ στὴν ἐξασφάλιση ὁμαλῆς συμβίωσης ἔστω καὶ σὲ ἐλάχιστους· καὶ πολὺ μεγαλύτερο κέρδος θὰ τὸ θεωρούσαμε, ἂν ἡ ἀνάγνωση τοῦ μικροῦ τούτου βιβλίου γινόταν ἀφορμὴ νὰ σωθεῖ ἀπὸ βέβαιο καὶ ἀναμφίβολο ναυάγιο ἔστω καὶ ἕνας μόνο γάμος· γι᾽ αὐτὸ καὶ μόνο τὸ λόγο θὰ δικαιωνόταν ἡ συγγραφὴ καὶ ἡ ἔκδοση τοῦ παρόντος πονήματος.

Στὴ γλωσσικὴ μορφὴ τῆς παρούσας ἐργασίας ἀκολουθήθηκαν βασικὰ (στὸ τυπικό, τὴ φωνητικὴ καὶ τὴν ὀρθογραφία τῶν λέξεων) οἱ κανόνες τῆς νεοελληνικῆς γραμματικῆς, ὅπως αὐτὴ ἀναπροσαρμόστηκε ἀπὸ τὸ ΚΕΜΕ καὶ ἀποτέλεσε τὸ ὄργανο διδασκαλίας τῆς δημοτικῆς γλώσσας σὲ ὅλες τὶς βαθμίδες τῆς ἐκπαίδευσης. Γραμμένη ἡ ἐργασία ἀρχικὰ ἐξ ὁλοκλήρου στὸ μονοτονικὸ σύστημα τυπώθηκε τελικὰ στὸ πολυτονικὸ καὶ λόγω τῆς φύσεώς της (τὰ κείμενα τῶν Ἀκολουθιῶν καὶ τὰ πολλὰ ἁγιογραφικὰ καὶ λοιπὰ παραθέματα ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας τυπωμένα στὸ μονοτονικὸ θὰ ἔχαναν ἀπὸ αἰσθητικὴ ἄποψη), ἀλλὰ κυρίως γιὰ λόγους ἀρχῆς τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου, ὁ ὁποῖος, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι, πιστὸς στὴν παράδοση, ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ στὶς ἐκδόσεις του τὸ πολυτονικὸ ἀποκλειστικὰ σύστημα.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω ἀπὸ αὐτὴ ἐδῶ τὴ θέση τὶς θερμές μου καὶ ὁλόψυχες εὐχαριστίες σὲ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ μέλη τοῦ Κεντρικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα «θείᾳ ἐπινεύσει καὶ βουλήσει» εὐδόκησαν μὲ σχετικὴ ἀπόφασή τους νὰ παρουσιαστεῖ στὸ εὐρύτερο ἀναγνωστικὸ κοινὸ ἀπὸ τὶς Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἡ παροῦσα ἐργασία. Τὸ γεγονὸς τοῦτο περιποιεῖ στὴν ταπεινότητά μου ὕψιστη τιμή.

Ἰδιαίτερα αἰσθάνομαι ἐπιτακτικὴ καὶ ἐσώτατη τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ ἀφενὸς τὸν κ. Εὐάγγελο Π. Λέκκο, Διευθυντὴ τῶν Ἐκδόσεων τῆς Α.Δ., γιὰ τὴν φαεινὴ καὶ ἐντελῶς αὐθόρμητη -θεόπεμπτη ὁμολογῶ- ἰδέα τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος πονήματος καὶ τὴν εὐμενὴ πρὸς τὸ Κ. Δ. Συμβούλιο στὴ συνέχεια εἰσήγησή του καὶ ἀφετέρου τὸν ἀξιοσέβαστο κ. Μάρκο Α. Σιώτη, ὁμότιμο Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, γιὰ τὴν καλοσύνη του καὶ τὴν ὑπομονὴ ποὺ εἶχε νὰ μελετήσει ἀπὸ θεολογικὴ - δογματικὴ ἄποψη τὰ σχετικὰ χειρόγραφα· τὸν εὐχαριστῶ τόσο γιὰ τὰ καλά του λόγια ὅσο καὶ γιὰ τὶς ἐξαιρετικὰ ἐποικοδομητικὲς καὶ διακριτικὲς παρατηρήσεις του.

Καὶ κάτι ἀκόμη· Θὰ ἦταν παράλειψη καὶ ἀχαριστία ἀπὸ μέρους μου, ἐὰν δὲν ἀναγνώριζα τὴν πολύπλευρη καὶ πολύτιμη προσφορὰ καὶ δὲν ἔλεγα ἕνα μεγάλο «εὐχαριστῶ» καὶ σ᾽ ὅλους γενικὰ τοὺς ἄλλους συντελεστὲς τῆς καλαίσθητης τούτης ἔκδοσης.

Θ. Ν. Ζ.

Α΄
ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΠΙ ΜΝΗΣΤΡΟΙΣ
ἤτοι
ΤΟΥ ΑΡΡΑΒΩΝΟΣ

Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, τοῦ Ἱερέως ἑστῶτος ἐν τῷ Ἱερατείῳ, παρίστανται οἱ μέλλοντες ζεύγνυσθαι πρὸ τῶν ἁγίων Θυρῶν· ὁ μὲν ἀνὴρ ἐκ δεξιῶν, ἡ δὲ γυνὴ ἐξ εὐωνύμων. Ἀπόκεινται δὲ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας Τραπέζης δακτύλιοι αὐτῶν δύω, χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς· ὁ μὲν ἀργυροῦς ἀπονεύων πρὸς τὰ δεξιά, ὁ δὲ χρυσοῦς πρὸς τὰ ἀριστερά, σύνεγγυς ἀλλήλων. Ὁ δὲ Ἱερεύς, ἐλθὼν ἐν τῷ νάρθηκι σφραγίζει τὰς κεφαλὰς τῶν νεονύμφων ἐκ γ΄ καὶ δίδωσιν αὐτοῖς κηροὺς ἁπτομένους· καὶ εἰσάξας αὐτοὺς ἔνδον τοῦ Ναοῦ, θυμιᾷ σταυροειδῶς. Καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς ὁ Ἱερεύς, πρὸς ὁμολογίαν, ἐὰν θέλῃ ἡ νύμφη τὸν νυμφίον· ὁμοίως καὶ ὁ νυμφίος τὴν νύμφην. Εἶτα λέγει·

Ὁ διάκονος· Εὐλόγησον, Δέσποτα.

Ὁ Ἱερεύς, ἐκφώνως·

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε· νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ διάκονος·

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Β΄
Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΤΩΝ ΜΝΗΣΤΡΩΝ[1]
δηλαδὴ
ΤΟΥ ΑΡΡΑΒΩΝΑ[2]

Μετὰ τὴ θεία Λειτουργία, ἐνῶ ὁ Ἱερέας βρίσκεται στὸ ἱερό, παρουσιάζονται καὶ στέκονται ἀπέναντι ἀπὸ τὶς ἅγιες Θύρες τοῦ Ναοῦ αὐτοὶ ποὺ πρόκειται νὰ συνδεθοῦν μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου· ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὴ δεξιὰ μεριὰ καὶ ἡ γυναίκα ἀπὸ ἀριστερά. Στὸ δεξιὸ μέρος τῆς ἁγίας Τράπεζας ἔχουν ἀποτεθεῖ δύο δαχτυλίδια αὐτῶν, ἕνα χρυσὸ καὶ ἕνα ἀργυρὸ (ἀσημένιο)· τὸ ἀσημένιο δαχτυλίδι κλίνει πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὸ χρυσὸ πρὸς τὰ ἀριστερά, πολὺ κοντὰ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο. Ὁ Ἱερέας ἀφοῦ ἔλθει στὸ νάρθηκα σφραγίζει (μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ) τὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων τρεῖς φορὲς καὶ δίνει σ᾽ αὐτοὺς ἀναμμένα κεριά· καὶ ἀφοῦ τοὺς ὁδηγήσει μέσα στὸ Ναό, θυμιατίζει σταυροειδῶς, σχηματίζοντας δηλαδὴ στὸν ἀέρα τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ[3].

Καὶ ρωτάει αὐτοὺς ὁ Ἱερέας, νὰ ὁμολογήσουν, ἂν θέλει ἡ νύφη τὸν γαμπρό· ἐπίσης καὶ ὁ γαμπρὸς ἂν θέλει τὴ νύφη4. Ἔπειτα λέγει·

Ὁ Διάκονος

Εὐλόγησε (δοξολόγησε, δῶσε τὴν εὐλογία σου) Δέσποτα.

Ὁ Ἱερέας, μὲ δυνατὴ φωνή·

Εὐλογημένος ἂς εἶναι ὁ Θεός μας πάντοτε· τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμὴν (= ἀλήθεια)[5].

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο μὲ εἰρήνη καὶ ψυχικὴ γαλήνη6.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησέ μας (κάμε τὸ ἔλεός σου).

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ μᾶς χαρίσει τὴ δική του εἰρήνη ποὺ γαληνεύει τὴ συνείδησή μας καὶ συντελεῖ στὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας· γι᾽ αὐτὴ τὴν εἰρήνη καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος), τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ Διακονίας, παντὸς τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τοῦδε), καὶ τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ (τῆσδε) τῶν νῦν μνηστευομένων ἀλλήλοις, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τέκνα εἰς διαδοχὴν γένους, καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτοῖς ἀγάπην τελείαν, εἰρηνικήν, καὶ βοήθειαν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ βεβαίᾳ πίστει, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ἀμέμπτῳ βιοτῇ καὶ πολιτείᾳ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν χαρίσηται αὐτοῖς τίμιον τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Ὁ Ἱερεύς, ἐκφώνως· Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ Ἱερεὺς λέγει τὴν Εὐχὴν ταύτην μεγαλοφώνως·

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διῃρημένα συναγαγὼν εἰς ἑνότητα καὶ σύνδεσμον διαθέσεως τιθεὶς

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ χαρίσει εἰρήνη σ᾽ ὅλο τὸν κόσμο, σταθερότητα πίστεως στὶς ἅγιες Ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ καὶ ἕνωση ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ διαφυλάγει ἀπὸ κάθε κακὸ τὸν ἅγιο τοῦτο οἶκο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προστατεύει ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ποὺ εἰσέρχονται στὸ ναὸ αὐτὸ μὲ πίστη, μὲ εὐλάβεια καὶ μὲ φόβο Θεοῦ.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο γιὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπό μας (τὸν τάδε), γιὰ τοὺς καλοὺς ἱερεῖς μας, γιὰ ὅσους διακονοῦν «ἐν Χριστῷ», γιὰ ὅλο γενικὰ τὸν Κλῆρο καὶ τὸ Λαό.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο γιὰ τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ (τάδε) καὶ τὴ δούλη τοῦ Θεοῦ (τάδε) ποὺ αὐτὴ τὴ στιγμὴ δίνουν ἐπίσημα ἀμοιβαία ὑπόσχεση γάμου, καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τους.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ χαρίσει σ᾽ αὐτοὺς τέκνα, προκειμένου αὐτὰ νὰ τοὺς διαδεχθοῦν στὸ γένος7, καὶ νὰ ἱκανοποιήσει ὅλα τὰ αἰτήματα ποὺ ἀφοροῦν στὴ σωτηρία τῶν νεονύμφων.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ ἀποστείλει ἀπὸ ψηλὰ μὲ τὴ θεία του χάρη τέλεια καὶ πλήρη ἀγάπη στοὺς νεονύμφους, ἀγάπη ποὺ θὰ ἐξασφαλίζει τὴν εἰρηνικὴ συμβίωσή τους8, καθὼς καὶ ἀμοιβαία βοήθεια γιὰ τὴν ἀλληλοσυμπλήρωσή τους9.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ εὐλογήσει αὐτούς, ὥστε νὰ διάγουν μὲ σύμπνοια καὶ ἀκλόνητη ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη10.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ διαφυλάξει αὐτούς, ὥστε ὁ βίος τους καὶ ἡ πολιτεία τους νὰ εἶναι ἄμεμπτη, ἄψογη καὶ ἀνεπίληπτη.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο, ὥστε Αὐτὸς ποὺ εἶναι ὁ Θεός μας νὰ χαρίσει σ᾽ αὐτοὺς τίμιο τὸ γάμο τους, καὶ ἀμόλυντη τὴ συζυγική τους κοίτη (κλίνη, στέγη)11.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ μᾶς φυλάξει καὶ νὰ μᾶς προστατεύσει ἀπὸ κάθε λύπη, ὀργή, κίνδυνο καὶ ἀνάγκη (= δύσκολη περίσταση).

Ἀφοῦ πρῶτα φέρουμε στὴ μνήμη μας τὴν Παναγία, τὴν ἄχραντη καὶ ἀμόλυντη, καὶ πάρα πολὺ εὐλογημένη, τὴν ἔνδοξη, τὴ δέσποινά μας καὶ κυρία Θεοτόκο, καὶ ἀειπάρθενη (= πάντοτε ἁγνὴ) Μαρία, καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους, ἂς ἐμπιστευθοῦμε στὸν Κύριο καὶ Θεό μας τοὺς ἑαυτούς μας καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς μας καὶ ὅλη μας τὴ ζωή.

Ὁ χορός· Σ᾽ Ἐσένα, Κύριε, ἐμπιστευόμαστε τὰ πάντα.

Ὁ Ἱερέας, μὲ δυνατὴ φωνή·

Διότι σ᾽ Ἐσένα ἁρμόζει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμὴν. (= ἀλήθεια, ἔτσι εἶναι).

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησέ μας (κάμε τὸ ἔλεός σου).

Ὁ Ἱερέας λέγει τὴν Εὐχὴ τούτη μεγαλοφώνως·

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, αὐτὸς ποὺ συνέζευξες, συμπλησίασες καὶ ἕνωσες τὰ διεστῶτα, ὅσα δηλαδὴ ἦταν χωρισμένα, καὶ συνδέεις μὲ ἀδιάσπαστο δεσμὸ

ἄῤῥηκτον· ὁ εὐλογήσας Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκαν, καὶ κληρονόμους αὐτοὺς τῆς σῆς ἐπαγγελίας ἀναδείξας· αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, ὁδηγῶν αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἐθνῶν προμνηστευσάμενος Ἐκκλησίαν παρθένον ἁγνήν, εὐλόγησον τὰ μνῆστρα ταῦτα, καὶ ἕνωσον, καὶ διαφύλαξον τοὺς δούλους σου τούτους ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ.

Ἐκφώνως·

Σοὶ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Εἶτα, λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τοὺς δακτυλίους τοὺς ἐν τῷ δισκελίῳ, ἐπιδίδωσι πρῶτον τῷ ἀνδρὶ τὸν χρυσοῦν καὶ λέγει αὐτῷ·

Ἀῤῥαβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα) τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (τὴν δεῖνα), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν (τρίς).

Καὶ ποιεῖ Σταυρὸν μετὰ τοῦ δακτυλίου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Εἶτα καὶ τῇ γυναικὶ λέγει, λαβὼν τὸν ἀργυροῦν·

Ἀῤῥαβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ δεῖνα) τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τὸν δεῖνα), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν (τρίς).

Καὶ ὅταν εἴπῃ εἰς ἕκαστον τρίς, ποιεῖ Σταυρὸν μετὰ τοῦ δακτυλίου ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ ἐπιτίθησιν αὐτοὺς ἐν τοῖς δεξιοῖς αὐτῶν δακτύλοις.

Εἶτα ἀλλάσσει τοὺς δακτυλίους τῶν Νυμφίων ὁ Παράνυμφος.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

καθετὶ ποὺ εἶναι πρὸς τακτοποίηση καὶ διαῤῥύθμιση· αὐτὸς ποὺ εὐλόγησες τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴ Ῥεβέκκα καὶ τοὺς ἀνέδειξες κληρονόμους τῆς δικῆς σου ἐπαγγελίας12, τῆς ὑπόσχεσης δηλ. ποὺ ἔδωσες στὸν Ἀβραὰμ σχετικὰ μὲ τὴ «γῆ Χαναὰν» καὶ τὴν εὐλογία ὁλόκληρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους· σὺ ὁ ἴδιος εὐλόγησε καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, ὁδηγώντας τους σὲ κάθε ἔργο ἀγαθό.

Καὶ σὲ παρακαλοῦμε νὰ εὐλογήσεις τοὺς δούλους σου τούτους, διότι Ἐσὺ εἶσαι Θεὸς ποὺ δείχνεις ἔλεος καὶ εὐσπλαχνία καὶ ἀγαπᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σ᾽ Ἐσένα ἀναπέμπουμε τὴ δόξα, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν. (ἀλήθεια, ἔτσι εἶναι, ἔτσι ἂς γίνει).

Ὁ Ἱερέας· Εἰρήνη καὶ ψυχικὴ γαλήνη ἂς ἔλθει σὲ ὅλους.

Ὁ Διάκονος

Μὲ ὑπόκλιση τῆς κεφαλῆς προσκυνῆστε τὸν Κύριο.

Ὁ Ἱερέας εὔχεται καὶ παρακαλεῖ·

Κύριε ὁ Θεός μας, σὺ ποὺ ὡς Νυμφίος πρὶν ἀπὸ τὴ θεία σου σάρκωση κατὰ θεία οἰκονομία μνηστεύτηκες (ἀῤῥαβωνιάστηκες) ὡς κόρη ἁγνὴ τὴν Ἐκκλησία ποὺ κάποτε ἦταν ἐθνικὴ13, εὐλόγησε τοῦτον τὸν ἀῤῥαβώνα, καὶ ἕνωσε, καὶ διαφύλαξε τοὺς δούλους σου τούτους ὥστε νὰ ζοῦν εἰρηνικὰ καὶ μὲ ὁμόνοια14.

Μὲ δυνατὴ φωνὴ

Διότι σ᾽ Ἐσένα ἁρμόζει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν. (ἀλήθεια, ἔτσι εἶναι).

Ὕστερα, ἀφοῦ ὁ Ἱερέας λάβει τὰ δαχτυλίδια ποὺ βρίσκονται στὸ δισκέλι* δίνει πρῶτα στὸν ἄντρα τὸ χρυσὸ καὶ λέγει σ᾽ αὐτόν·

Ἀῤῥαβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ τάδε) τὴ δούλη τοῦ Θεοῦ (τὴν τάδε) στὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν. (τρεῖς φορὲς).

Καὶ σχηματίζει Σταυρὸ μὲ τὸ δαχτυλίδι πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του.

----

* Τὸ δισκὲλ(λ)ιον, κοιν. δισκὲλ(λ)ι, ἦταν ἕνα μικρὸ βάθρο μὲ δύο σκέλη, μιὰ μικρὴ βάση δηλ., πάνω στὴν ὁποία ἦταν τοποθετημένα τὰ δύο δαχτυ λίδια τῶν μελλονύμφων. Οἱ δύο «δακτύλιοι», «χρυσοῦς» καὶ «ἀργυροῦς», «ἀπέκειντο ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας Τραπέζης» ἀπὸ πρὶν πρὸς καθαγιασμό. Βλ. εἰσαγωγικὸ σημείωμα τῆς παρούσας Ἀκολουθίας καὶ τὸ ἀντίστοιχο σχόλ. ἀριθ. 3 (Σ.Μ.).

Ἔπειτα λέγει καὶ στὴ γυναίκα, ἀφοῦ λάβει τὸ ἀσημένιο δαχτυλίδι·

Ἀῤῥαβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ τάδε) τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε) στὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν (τρεῖς φορὲς).

Καὶ ὅταν πεῖ στὸν καθένα τρεῖς φορὲς τὸ «ἀῤῥαβωνίζεται», σχηματίζει Σταυρὸ μὲ τὸ δαχτυλίδι πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους καὶ φοράει τὰ δαχτυλίδια

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ Ἱερεὺς λέγει τὴν Εὐχὴν ταύτην·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῷ παιδὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραὰμ συμπορευθεὶς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, στελλομένῳ νυμφεύσασθαι τῷ κυρίῳ αὐτοῦ Ἰσαὰκ γυναῖκα, καὶ διὰ μεσιτείας ὑδρεύσεως ἀρραβωνίσασθαι τὴν Ῥεβέκκαν ἀποκαλύψας· Αὐτός, εὐλόγησον τὸν ἀρραβῶνα τῶν δούλων σου (τοῦδε) καὶ (τῆς δε) καὶ στήριξον τὸν παρ᾽ αὐτοῖς λαληθέντα λόγον. Βεβαίωσον αὐτοὺς τῇ παρὰ σοῦ ἁγίᾳ ἑνότητι· σὺ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐδημιούργησας ἄρσεν καὶ θῆλυ, καὶ παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ εἰς βοήθειαν καὶ διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς οὖν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξαποστείλας τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν σου ἐπὶ τοὺς δούλους σου, τοὺς πατέρας ἡμῶν, εἰς καθ᾽ ἑκάστην γενεὰν καὶ γενεὰν τοὺς ἐκλεκτούς σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου (τόνδε), καὶ τὴν δούλην σου (τήνδε), καὶ στήριξον τὸν ἀρραβῶνα αὐτῶν ἐν πίστει καὶ ὁμονοίᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ· σὺ γάρ, Κύριε, ὑπέδειξας δίδοσθαι τὸν ἀρραβῶνα καὶ στηρίζεσθαι ἐν παντί. Διὰ δακτυλιδίου ἐδόθη ἡ ἐξουσία τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ· διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Δανιὴλ ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος· διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ· διὰ δακτυλιδίου ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων γέγονεν ἐπὶ τὸν ἄσωτον υἱόν· «Δότε γάρ, φησι, δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν». Αὕτη ἡ δεξιά σου, Κύριε, τὸν Μωϋσῆν ἐστρατοπέδευσεν ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ· διὰ γὰρ τοῦ λόγου σου τοῦ ἀληθινοῦ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ ἡ γῆ ἐθεμελιώθη· καὶ ἡ δεξιὰ τῶν δούλων σου εὐλογηθήσεται τῷ λόγῳ σου τῷ κραταιῷ καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. Αὐτὸς οὖν καὶ νῦν, Δέσποτα, εὐλόγησον τὸ δακτυλοθέσιον τοῦτο εὐλογίαν οὐράνιον· καὶ Ἄγγελος Κυρίου προπορευέσθω ἔμπροσθεν αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων τὰ σύμπαντα, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Εἶτα Ἐκτενὴς καὶ Ἀπόλυσις.

στὰ δεξιὰ δάχτυλα τῶν νεονύμφων.

Ὕστερα ἀνταλλάσει (ἀλλάζει) τὰ δαχτυλίδια τῶν νεονύμφων ὁ Παράνυμφος (κουμπάρος)15.

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησέ μας.

Ὁ Ἱερέας λέει τὴν Εὐχὴ τούτη·

Κύριε ὁ Θεός μας, σὺ ποὺ συμπορεύτηκες καὶ ἦλθες στὴ Μεσοποταμία μαζὶ μὲ τὸν ὑπηρέτη τοῦ Πατριάρχη Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος (ὑπηρέτης) εἶχε ὡς ἀποστολὴ νὰ φέρει στὸν κύριό του κατάλληλη νύφη γιὰ τὸν Ἰσαὰκ (ἤ· νὰ πάρει καὶ νὰ φέρει στὸν κύριό του, τὸν Ἰσαάκ, κατάλληλη γυναίκα)· σὺ ποὺ στὴν προκείμενη περίπτωση ἔκαμες φανερὸ τὸ θέλημά σου (ἀποκάλυψες) νὰ μνηστευθεῖ ὁ Ἰσαὰκ τὴ Ῥεβέκκα μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ γεγονότος τῆς ὕδρευσης, ὅταν δηλαδὴ ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἀβραὰμ ζήτησε ἀπὸ τὴ Ῥεβέκκα νερὸ νὰ ξεδιψάσει, ἐκείνη πρόθυμα καὶ μὲ τὸ παραπάνω ἀνταποκρίθηκε16· Αὐτὸς ὁ ἴδιος, εὐλόγησε τὸν ἀρραβώνα τῶν δούλων σου (τάδε) καὶ (τάδε) καὶ κάμε σταθερὸ τὸ λόγο, τὴν ὁμολογία, ποὺ εἰπώθηκε ἀπὸ αὐτούς, πὼς ὁ ἕνας δηλαδὴ θέλει τὸν ἄλλο17. Κάμε στερεὸ καὶ μόνιμο τὸ δεσμό τους μὲ τὴ χάρη τῆς δικῆς σου ἅγιας ἑνότητας· διότι ἐσὺ ἀπὸ τὴν πρώτη ἀρχὴ δημιούργησες τὸ ἀρσενικὸ καὶ τὸ θηλυκό, τὸν ἄντρα δηλαδὴ καὶ τὴ γυναίκα18, καὶ ἐσὺ ἑνώνεις τὴ γυναίκα μὲ τὸν ἄντρα, γιὰ νὰ βοηθάει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο19 καὶ γιὰ νὰ ὑπάρχει διαδοχή, νὰ διαιωνίζεται δηλαδὴ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων20. Σὺ ὁ ἴδιος λοιπόν, Κύριε ὁ Θεός μας, ποὺ ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον ἀπέστειλες καὶ δίδαξες τὴν ἀλήθεια στὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ τὸ κατέστησες κληρονόμο τῆς βασιλείας σου· σὺ ποὺ πραγματοποίησες τὴν ὑπόσχεσή σου, τὴν ἐπαγγελία τῶν ἀγαθῶν σου, στοὺς πιστούς σου δούλους, τοὺς προπάτορές μας, στοὺς ἐκλεκτούς σου τῆς καθεμιᾶς ξεχωριστὰ γενιᾶς ποὺ διαδέχεται τὴν προηγούμενη, ῥίξε εὐνοϊκὸ τὸ βλέμμα σου στὸ δοῦλο σου (τάδε) καὶ στὴ δούλη σου (τάδε) καὶ κάμε ὥστε νὰ εἶναι σταθερὸς ὁ ἀρραβώνας τους καὶ νὰ στηριχθεῖ στὴν ἀμοιβαία πίστη, στὴ σύμπνοια, στὴν εἰλικρίνεια καὶ στὴν ἀγάπη21· διότι ἐσύ, Κύριε, φανέρωσες τὴ θέλησή σου νὰ δίνεται τὸ δαχτυλίδι τοῦ ἀρραβώνα καὶ σὲ κάθε περίσταση σ᾽ αὐτὸ νὰ στηρίζονται οἱ ἄνθρωποι. Μὲ δαχτυλίδι δόθηκε ἡ ἐξουσία στὸν Ἰωσὴφ στὴν Αἴγυπτο22· μὲ δαχτυλίδι δοξάστηκε ὁ Δανιὴλ στὴ χώρα τῆς Βαβυλώνας23· μὲ δαχτυλίδι φανερώθηκε ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ24· μὲ δαχτυλίδι ὁ οὐράνιος Πατέρας μας ἔδειξε τὴν εὐσπλαχνία του καὶ τὴ συμπάθειά του στὸν ἄσωτο υἱό· «διότι λέει τὸ Εὐαγγέλιο· Δῶστε δαχτυλίδι στὸ χέρι του νὰ τὸ φοράει καὶ ἀφοῦ φέρετε τὸ μοσχάρι τὸ σιτευτό, αὐτὸ δηλ. ποὺ τρέφουμε ξεχωριστὰ γιὰ κάποιο χαρμόσυνο γεγονός, σφάξτε το, καὶ ἀφοῦ φᾶμε, ἂς χαροῦμε καὶ ἂς διασκεδάσουμε»25. Αὐτὸ τὸ δεξί σου χέρι, Κύριε, ἔκαμε τὸ Μωϋσῆ νὰ στρατοπεδεύσει στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα26· διότι μὲ τὸ λόγο σου τὸ γνήσιο καὶ τὸν ἀληθινὸ στερεώθηκαν οἱ οὐρανοὶ καὶ θεμελιώθηκε ἡ γῆ27· καὶ τὸ δεξὶ χέρι τῶν δούλων σου θὰ εὐλογηθεῖ μὲ τὸ λόγο σου τὸ δυνατὸ καὶ τὸ βραχίονα σου τὸν ὑψηλὸ28. Αὐτὸς ὁ ἴδιος λοιπὸν καὶ τώρα, Δέσποτα, εὐλόγησε μὲ τὴν εὐλογία τῶν οὐρανῶν (μὲ τὴ θεία εὐλογία) τὸ δακτυλοθέσιο τοῦτο· καὶ Ἄγγελος Κυρίου ἂς προπορεύεται μπροστὰ ἀπὸ τοὺς νεονύμφους ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς τους. Διότι ἐσὺ εἶσαι αὐτὸς που εὐλογεῖς καὶ ἁγιάζεις τὰ σύμπαντα, καὶ σ᾽ ἐσένα ἀναπέμπουμε τὴ δόξα, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμὴν (ἀλήθεια, ἔτσι εἶναι, ἔτσι ἂς γίνει)

Ὕστερα λέγεται ἡ Ἐκτενὴς ἱκεσία29 καὶ γίνεται ἡ Ἀπόλυση30.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΟΣ ἤτοι ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Εἰ μὲν βούλονται ἐν ταὐτῷ στεφανωθῆναι, παραμένουσιν ἐν τῷ Ναῷ καὶ ἄρχεται ἡ ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Εἰ δὲ μεθ᾽ ἡμέρας βούλονται στεφανωθῆναι, εἰσέρχονται ἐν τῷ Ναῷ ἐκ τοῦ νάρθηκος μετὰ κηρῶν ἁπτομένων, προπορευομένου τοῦ Ἱερέως μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, καὶ ψάλλοντος τὸν ρκζ´ (127) Ψαλμόν.

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον.

Ὁ Χορὸς ἐν ἑκάστῳ στίχῳ λέγει·

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Μακάριος εἶ, καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν, κύκλῳ τῆς τραπέζης σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ἰδοὺ οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιών, καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου. Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Εἶτα λέγει ὁ Διάκονος· Εὐλόγησον, Δέσποτα.

Ὁ Ἱερεύς, στραφεὶς κατὰ ἀνατολὰς καὶ ὑψῶν, ὡς συνήθως, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἐκφωνεῖ·

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΟΣ δηλαδὴ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Ἐὰν οἱ νεόνυμφοι θέλουν τὴν ἴδια ὥρα[1] νὰ στεφανωθοῦν, παραμένουν μέσα στὸ Ναὸ καὶ ἀρχίζει ἡ ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Ἐὰν ὅμως οἱ νεόνυμφοι θέλουν νὰ στεφανωθοῦν ὕστερα ἀπὸ ἡμέρες (ἀργότερα), στὴν περίπτωση αὐτὴ μπαίνουν στὸ Ναὸ ἀπὸ τὸ νάρθηκα[2] (πρόναο) μὲ ἀναμμένα κεριά, ἐνῶ προπορεύεται ὁ Ἱερέας μὲ τὸ θυμιατὸ καὶ ψάλλει τὸν 127ο (ρκζ´) Ψαλμὸ[3].

Μακάριοι εἶναι ὅλοι ὅσοι φοβοῦνται τὸν Κύριο[4].

Ὁ Χορὸς τῶν ψαλτῶν ποὺ ἐκπροσωπεῖ τὸ λαὸ μετὰ ἀπὸ κάθε στίχο τοῦ Ψαλμοῦ λέγει·

Σ᾽ Ἐσένα, Θεέ μας, ταιριάζει δόξα ἀπὸ μέρους μας γιὰ τὴν ἀνεκτίμητη διδασκαλία σου ποὺ περιέχεται στὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Μακάριοι ὅσοι βαδίζουν στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ τηροῦν τὶς ἐντολές του.

Τοὺς κόπους τοὺς δικούς σου θὰ ἀπολαμβάνεις ἐσὺ ποὺ ἔχεις φόβο Θεοῦ.

Μακάριος εἶσαι ἐσὺ ποὺ ἔχεις φόβο Θεοῦ καὶ ὅλα θὰ σοῦ βγαίνουν σὲ καλό.

Ἡ γυναίκα σου σὰν πλούσια κληματαριὰ[5] θὰ εἶναι στοὺς χώρους τοῦ σπιτιοῦ σου.

Τὰ παιδιά σου θὰ κάθονται γύρω στὸ τραπέζι σου σὰν νεόφυτα ἐλαιόδεντρα[6].

Πρόσεξε· αὐτὴ τὴν εὐλογία θὰ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριο.

Εἴθε νὰ σὲ εὐλογήσει ὁ Κύριος ἀπὸ τὴ Σιὼν[7] καὶ εἴθε νὰ ἀπολαύσεις τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ[8] σ᾽ ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς σου.

Εἴθε νὰ δεῖς τέκνα τῶν τέκνων σου. Εἴθε νὰ βασιλεύει εἰρήνη στὸ λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ[9].

Μετὰ τὴν τελευταία δοξαστικὴ ἀναφώνηση τοῦ Χοροῦ λέγει ὁ Διάκονος·

Εὐλόγησε, (Δοξολόγησε, δῶσε τὴν εὐλογία σου) Δέσποτα.

Ὁ Ἱερέας, ἀφοῦ στραφεῖ πρὸς τὴν ἀνατολὴ καὶ ὑψώνοντας, κατὰ τὴ συνήθεια, τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο, λέγει μὲ δυνατὴ φωνή.

Ἂς εἶναι εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμὴν (= ἀλήθεια, ἔτσι ἂς γίνει).

Κατὰ τὴν πασχαλινὴ περίοδο ψάλλεται τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» (τρεῖς φορές).

Ὁ Διάκονος λέγει τὴ Συναπτὴ[10] καὶ ὁ Χορὸς ὕστερα ἀπὸ κάθε Δέηση λέγει τὸ Κύριε, ἐλέησον (= ἐλέησέ μας, χάρισέ μας τὸ ἔλεος ποὺ σοῦ ζητοῦμε).

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο μὲ ἡσυχία, μὲ εἰρήνη καὶ ψυχικὴ ἠρεμία καὶ γαλήνη.

Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Κατὰ τὴν πασχάλιον περίοδον, ψάλλεται τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» (γ΄).

Ὁ Διάκονος λέγει τὴν Συναπτήν, ὁ δὲ Χορὸς μεθ᾽ ἑκάστην Δέησιν λέγει τό· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ διάκονος· Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος), τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦδε) καὶ (τῆσδε), τῶν νῦν συναπτομένων ἀλλήλοις εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τοῦτον, ὡς τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς σωφροσύνην, καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν, καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγήν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ μᾶς χαρίσει τὴ δική του εἰρήνη ποὺ γαληνεύει τὴ συνείδησή μας καὶ συντελεῖ στὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας· γι᾽ αὐτὴ τὴν εἰρήνη καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ χαρίσει εἰρήνη σ᾽ ὅλο τὸν κόσμο, σταθερότητα πίστεως στὶς ἅγιες Ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ καὶ ἕνωση ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ διαφυλάγει ἀπὸ κάθε κακὸ τὸν ἅγιο τοῦτο Οἶκο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προστατεύει ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ποὺ εἰσέρχονται στὸ ναὸ αὐτὸ μὲ πίστη, μὲ εὐλάβεια καὶ μὲ φόβο Θεοῦ.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο γιὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπό μας (ἐδῶ μνημονεύεται τὸ ὄνομά του), γιὰ τοὺς καλοὺς ἱερεῖς μας, γιὰ ὅσους διακονοῦν «ἐν Χριστῷ», γιὰ ὅλο γενικὰ τὸν κλῆρο καὶ τὸ λαό.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο γιὰ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε καὶ τὴν τάδε· στὸ σημεῖο αὐτὸ μνημονεύονται τὰ ὀνόματα τῶν νεονύμφων) ποὺ συνδέονται αὐτὴ τὴ στιγμὴ μεταξύ τους μὲ τὸ σύνδεσμο τοῦ γάμου, καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τους.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ εὐλογήσει αὐτὸ τὸ γάμο, ὅπως εὐλόγησε ἐκεῖνον στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ χαρίσει σ᾽ αὐτοὺς σωφροσύνη (= σύνεση, φρονιμάδα) καὶ καρποφορία (= γέννηση τέκνων) γιὰ τὸ καλό τους, τὴν εὐτυχία τους καὶ τὴ σωτηρία τους.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ εὐφρανθοῦν (νὰ νιώσουν χαρὰ καὶ εὐχαρίστηση) οἱ νεόνυμφοι βλέποντας (ἀποκτώντας) γιοὺς καὶ θυγατέρες.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ δώσει στοὺς νεονύμφους νὰ ἀπολαύσουν τὴ χαρὰ πολλῶν καὶ καλῶν τέκνων, καὶ νὰ τοὺς χαρίσει διαγωγὴ ἀνεπίληπτη.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ ἱκανοποιήσει ὅλα τὰ αἰτήματα ποὺ ἀφοροῦν στὴ σωτηρία τόσο τῶν νεονύμφων ὅσο καὶ τὴ δική μας.

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο νὰ φυλάξει καὶ νὰ προστατεύσει τοὺς νεονύμφους καὶ ἐμᾶς ἀπὸ κάθε λύπη, ὀργή, κίνδυνο καὶ ἀνάγκη (= δύσκολη περίσταση).

Σύ, Κύριε, ποὺ εἶσαι ὁ Θεός μας, βοήθησέ μας, σῶσε μας, ἐλέησέ μας καὶ διαφύλαξέ μας μὲ τὴ δική σου χάρη.

Ἀφοῦ πρῶτα φέρουμε στὴ μνήμη μας τὴν Παναγία, τὴν ἄχραντη καὶ ἀμόλυντη, τὴν πάρα πολὺ εὐλογημένη, τὴν ἔνδοξη, τὴ Δέσποινά μας καὶ κυρία Θεοτόκο, καὶ ἀειπάρθενη (= πάντοτε ἁγνὴ) Μαρία, καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους, ἂς ἐμπιστευθοῦμε στὸν Κύριο καὶ Θεό μας τοὺς ἑαυτούς μας καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς μας καὶ ὅλη μας τὴ ζωή.

Ὁ χορός· Σ᾽ Ἐσένα, Κύριε, ἐμπιστευόμαστε τὰ πάντα.

Ὁ Ἱερέας, μὲ δυνατὴ φωνή·

Διότι σ᾽ Ἐσένα ἁρμόζει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνηση, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμὴν (= ἀλήθεια, ἔτσι εἶναι).

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν, Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Ὁ Ἱερεύς, ἐκφώνως·

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς λέγει μεγαλοφώνως τὴν

ΕΥΧΗΝ

Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος, καὶ πάσης κτίσεως δημιουργός, ὁ τὴν πλευρὰν τοῦ προπάτορος Ἀδὰμ διὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν εἰς γυναῖκα μεταμορφώσας, καὶ εὐλογήσας αὐτούς, καὶ εἰπών· «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ κατακυριεύσατε τῆς γῆς», καὶ ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἓν μέλος ἀναδείξας διὰ τῆς συζυγίας· ἕνεκεν γὰρ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· καί, οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω· ὁ τὸν θεράποντά σου Ἀβραὰμ εὐλογήσας, καὶ διανοίξας τὴν μήτραν Σάῤῥας, καὶ πατέρα πλήθους ἐθνῶν ποιήσας· ὁ τὸν Ἰσαὰκ τῇ Ῥεβέκκᾳ χαρισάμενος, καὶ τὸν τόκον αὐτῆς εὐλογήσας· ὁ τὸν Ἰακὼβ τῇ Ῥαχὴλ συνάψας, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοὺς δώδεκα Πατριάρχας, ἀναδείξας· ὁ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὴν Ἀσυνὲθ συζεύξας, καρπὸν παιδοποιΐας αὐτοῖς τὸν Ἐφραίμ, καὶ τὸν Μανασσῆν χαρισάμενος· ὁ τὸν Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ προσδεξάμενος, καὶ Πρόδρομον τὸν τόκον αὐτῶν ἀναδείξας· ὁ ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ τὸ κατὰ σάρκα βλαστήσας τὴν ἀειπάρθενον, καὶ ἐξ αὐτῆς σαρκωθεὶς καὶ τεχθεὶς εἰς σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· ὁ διὰ τὴν ἄφραστόν σου δωρεὰν καὶ πολλὴν ἀγαθότητα παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας, ἵνα φανερώσῃς ὅτι σὸν θέλημά ἐστιν ἡ ἔννομος συζυγία καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς παιδοποιΐα. Αὐτός, Δέσποτα Πανάγιε, πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν τῶν ἱκετῶν σου, ὡς ἐκεῖσε καὶ ἐνταῦθα παραγενόμενος τῇ ἀοράτῳ σου ἐπιστασίᾳ· εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον, καὶ παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις (τῷ δεῖνι) καὶ (τῇ δεῖνι) ζωὴν

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησέ μας.

Καὶ ὁ Ἱερέας λέγει μεγαλοφώνως τὴν Εὐχή·

Ὁ Θεὸς ὁ ἄχραντος (ὁ ἀναμάρτητος) καὶ δημιουργὸς ὅλης τῆς κτίσης (τοῦ σύμπαντος) ποὺ ἀπὸ τὴ μεγάλη σου ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο μεταμόρφωσες τὴν πλευρὰ τοῦ προπάτορά μας Ἀδὰμ σὲ γυναίκα καὶ ἀφοῦ εὐλόγησες τοὺς πρωτόπλαστους τοὺς εἶπες· «Νὰ αὐξάνεστε σὲ ἀριθμό, νὰ πολλαπλασιάζεστε καὶ νὰ γίνετε κυρίαρχοι στὴ γῆ» καὶ τοὺς παρουσίασες καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς ὡς ἕνα μέλος μὲ τὴ σύζευξη· διότι γι᾽ αὐτὴ τὴ σύζευξη θὰ ἐγκαταλείψει ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθεῖ στὴν ἴδια τὴ γυναίκα του καὶ θὰ γίνουν οἱ δυό τους μία σάρκα (ἕνα σῶμα)· καὶ αὐτοὺς ποὺ σύνδεσε μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου ὁ Θεός, ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν τοὺς χωρίζει11· Σὺ ποὺ εὐλόγησες τὸν πιστό σου δοῦλο Ἀβραὰμ καὶ ἔκαμες τὴ Σάῤῥα νὰ τεκνοποιήσει καὶ κατέστησες τὸν Ἀβραὰμ πατέρα (γενάρχη) πλήθους ἐθνῶν· Σὺ ποὺ χάρισες στὴ Ῥεβέκκα τὸν Ἰσαὰκ καὶ εὐλόγησες τὸ γόνο της· Σὺ ποὺ ἕνωσες μὲ γάμο τὸν Ἰακὼβ μὲ τὴ Ῥαχὴλ καὶ ἀνέδειξες αὐτὸν (τὸν Ἰακὼβ) γενάρχη τῶν δώδεκα Πατριαρχῶν· Σὺ ποὺ συνέζευξες τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὴν Ἀσυνὲθ καὶ χάρισες σ᾽ αὐτοὺς τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆ ὡς καρποὺς τῆς τεκνογονίας τους· Σὺ ποὺ ἐκδήλωσες τὴν ἀγάπη σου στὸ Ζαχαρία καὶ τὴν Ἐλισάβετ καὶ ἀνέδειξες τὸ τέκνο τους (τὸν Ἰωάννη) Πρόδρομο τοῦ Χριστοῦ· Σὺ ποὺ ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἰεσσαὶ ἔκαμες νὰ βλαστήσει (προέλθει) σαρκικῶς ἡ ἀειπάρθενος Μαρία καὶ ἀπὸ αὐτὴ σαρκώθηκες καὶ γεννήθηκες ὁ ἴδιος προκειμένου νὰ σώσεις τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων12· Σὺ ποὺ ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀγάπη (ἀνέκφραστη δωρεὰ) καὶ ἀπὸ πολλὴ ἀγαθότητα (καλοσύνη) ἦρθες στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ εὐλόγησες τὸ γάμο ποὺ ἔγινε ἐκεῖ, γιὰ νὰ κάνεις φανερὸ στοὺς ἀνθρώπους ὅτι δικό σου θέλημα εἶναι ἡ νόμιμη σύζευξη τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας καὶ ἡ συνακόλουθη τεκνοποιία. Σὺ ὁ ἴδιος, Πανάγιε Δέσποτα, δέξου μὲ συγκατάβαση τὴ δέηση ἡμῶν ποὺ σὲ ἱκετεύουμε (παρακαλοῦμε), ἀφοῦ ὅπως ἐκεῖ (στὴν Κανὰ) παραστεῖς καὶ ἐδῶ, μὲ τὴν ἀόρατη παρουσία σου13· εὐλόγησε αὐτὸ τὸ γάμο καὶ χάρισε14 σ᾽ αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς δούλους σου (τὸν τάδε) καὶ (τὴν τάδε) εἰρηνικὴ ζωή, μακροημέρευση (μακροζωία), φρονιμάδα, νὰ ἔχουν ἀγάπη μεταξύ τους καὶ νὰ εἶναι μονοιασμένοι, μακροχρόνια γονιμότητα, τὴ χαρὰ τῆς τεκνογονίας, τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῆς δόξας. Ἀξίωσέ τους νὰ ἰδοῦν τέκνα τῶν τέκνων τους (ἐγγόνια)· διατήρησε τὴ νυφική τους κλίνη (τὸ νυφικὸ κρεβάτι) ἀμόλυντη ἀπὸ κάθε ἐπιβουλὴ (συζυγικὴ ἀπάτη)15· καὶ χάρισέ τους ἀγαθὰ οὐράνια, ἀγαθὰ ποὺ ἐπιδαψιλεύει (χορηγεῖ ἄφθονα) ἡ δική σου χάρη καὶ εὐλογία, καθὼς καὶ ἀγαθὰ ἐπίγεια, ἀγαθὰ ποὺ παράγει ἄφθονα ἡ γῆ16· γέμισε τοὺς χώρους τῆς οἰκίας (τὸ σπίτι) τῶν νεονύμφων μὲ ἐπίγεια ἀγαθά, μὲ σιτάρι, κρασὶ καὶ λάδι καὶ μὲ ὅλα τὰ καλά, γιὰ νὰ δίνουν ἀπ᾽ αὐτὰ καὶ σ᾽ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη17, ἱκανοποιώντας ταυτόχρονα ὅλα τὰ αἰτήματα, ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ σωτηρία, καὶ ὅλων αὐτῶν ποὺ εἶναι παρόντες σ᾽ αὐτὸ ἐδῶ τὸ γάμο18. Καὶ σὲ παρακαλοῦμε γιὰ ὅλα αὐτά, διότι Ἐσὺ εἶσαι Θεὸς ποὺ δείχνεις ἔλεος καὶ εὐσπλαχνία καὶ ἀγαπᾷς τοὺς ἀνθρώπους καὶ σ᾽ Ἐσένα ἀναπέμπουμε τὴ δόξα καὶ στὸν Πατέρα σου ποὺ δὲν ἔχει ἀρχὴ καὶ στὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιό σου (ποὺ δίνει ζωὴ) Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμὴν (ἀλήθεια, ἔτσι εἶναι, ἔτσι ἂς γίνει).

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησέ μας.

Καὶ ὁ Ἱερέας μὲ δυνατὴ φωνὴ (λέγει) τὴν Εὐχὴ

Ἄξιος εὐλογίας εἶσαι, Κύριε ὁ Θεός μας, Σὺ ποὺ μὲ τρόπο θεῖο καὶ ἱερὸ τέλεσες (πραγματοποίησες) τὸ μυστικὸ καὶ ἄχραντο (ἁγνὸ) γάμο σου μὲ τὴν Ἐκκλησία19 καὶ νομοθέτησες τὸ σωματικὸ (σαρκικὸ) γάμο, Σὺ ποὺ εἶσαι ὁ

εἰρηνικήν, μακροημέρευσιν, σωφροσύνην, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, σπέρμα μακρόβιον, τὴν ἐπὶ τέκνοις χάριν, τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. Ἀξίωσον αὐτοὺς ἰδεῖν τέκνα τέκνων· τὴν κοίτην αὐτῶν ἀνεπιβούλευτον διατήρησον· καὶ δὸς αὐτοῖς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς· ἔμπλησον τοὺς οἴκους αὐτῶν σίτου, οἴνου καὶ ἐλέου καὶ πάσης ἀγαθωσύνης, ἵνα μεταδιδῶσι καὶ τοῖς χρείαν ἔχουσι, δωρούμενος ἅμα καὶ τοῖς συμπαροῦσι πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα. Ὅτι Θεὸς ἐλέους, οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ δὲ Ἱερεὺς ἐκφώνως τὴν

ΕΥΧΗΝ

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ μυστικοῦ καὶ ἀχράντου γάμου ἱερουργὸς καὶ τοῦ σωματικοῦ νομοθέτης, ὁ τῆς ἀφθαρσίας φύλαξ, καὶ τῶν βιοτικῶν ἀγαθὸς οἰκονόμος· αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα, ὁ ἐν ἀρχῇ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ θέμενος αὐτὸν ὡς βασιλέα τῆς κτίσεως, καὶ εἰπών· «Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐπὶ τῆς γῆς· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽· αὐτόν»· καὶ λαβὼν μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, ἔπλασας γυναῖκα, ἣν ἰδὼν Ἀδὰμ εἶπε· «Τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου καὶ σάρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν»· καὶ «οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω»· Αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, κατάπεμψον τὴν χάριν σου τὴν ἐπουράνιον ἐπὶ τούς δούλους σου τούτους (τὸν δεῖνα) καὶ (τὴν δεῖνα)· καὶ δὸς τῇ παιδίσκῃ ταύτῃ ἐν πᾶσιν ὑποταγῆναι τῷ ἀνδρί, καὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον εἶναι εἰς κεφαλὴν τῆς γυναικός, ὅπως βιώσωσι κατὰ τὸ θέλημά σου. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὴν Σάῤῥαν. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴν Ῥεβέκκαν. Εὐλόγησον αὐτοὺς Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς πατριάρχας. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὴν φύλακας τῆς ἁγνότητας καὶ ὁ ἀγαθὸς οἰκονόμος (χορηγὸς) τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν· καὶ τώρα, Δέσποτα, Σὺ ὁ ἴδιος ποὺ ἔπλασες ἀρχικὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἔκαμες (κατέστησες) κυρίαρχο τῆς κτίσεως καὶ εἶπες· «Δὲν εἶναι ὡραῖο νὰ εἶναι μόνος του ὁ ἄνθρωπος πάνω στὴ γῆ· ἂς δημιουργήσουμε γιὰ χάρη του, γιὰ τὸ καλό του ἕνα βοηθὸ ὅμοιο μ᾽ αὐτόν»· καί, ἀφοῦ ἔλαβες μιὰ ἀπὸ τὶς πλευρές του, ἔπλασες τὴ γυναίκα, ποὺ ὅταν τὴν εἶδε ὁ Ἀδὰμ εἶπε· «Αὐτὸ τὸ πλάσμα ποὺ βλέπω τώρα εἶναι μέρος ἀπὸ τὰ ὀστά μου (κόκαλο ἀπὸ τὰ κόκαλά μου) καὶ σάρκα ἀπὸ τὴ σάρκα μου· αὐτὸ τὸ πλάσμα θὰ κληθεῖ (θὰ ὀνομαστεῖ) γυναίκα, γιατί ἀπὸ τὸν ἄντρα της ἔγινε (προῆλθε)[20]· γι᾽ αὐτὸ τὸ πλάσμα θὰ ἐγκαταλείψει ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθεῖ (ἀφοσιωθεῖ) στὴ γυναίκα του καὶ θὰ γίνουν οἱ δυό τους μιὰ σάρκα (θὰ ἑνωθοῦν σωματικὰ)»[21]· καὶ «αὐτοὺς ποὺ ὁ Θεὸς ἕνωσε μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου, ὁ ἄνθρωπος (κανένας ἄνθρωπος) νὰ μὴν τοὺς χωρίζει»[22]· Σὺ ὁ ἴδιος καὶ τώρα (αὐτὴ τὴ στιγμὴ), Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς μας, στεῖλε ἀπὸ ψηλὰ τὴν ἐπουράνια χάρη σου σ᾽ αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς δούλους σου (τὸν τάδε) καὶ (τὴν τάδε)· καὶ δῶσε (κάμε) ὥστε αὐτὴ ἐδῶ ἡ νεαρὴ δούλη σου νὰ ὑποταχθεῖ καθ᾽ ὅλα στὸν ἄντρα της καὶ αὐτὸς ἐδῶ ὁ δοῦλος σου νὰ εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς γυναίκας του[23], γιὰ νὰ ζήσουν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά σου. Εὐλόγησέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως εὐλόγησες τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὴ Σάῤῥα. Εὐλόγησέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως εὐλόγησες τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὴ Ῥεβέκκα. Εὐλόγησέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως εὐλόγησες τὸν Ἰακὼβ καὶ ὅλους τοὺς πατριάρχες. Εὐλόγησέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως εὐλόγησες τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὴν Ἀσυνέθ. Εὐλόγησέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως εὐλόγησες τὸ Μωϋσῆ καὶ τὴ Σεπφόρα. Εὐλόγησέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως εὐλόγησες τὸν Ἰωακεὶμ καὶ τὴν Ἄννα. Εὐλόγησέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως εὐλόγησες τὸ Ζαχαρία καὶ τὴν Ἐλισάβετ[24]. Διαφύλαξὲ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως διαφύλαξες τὸ Νῶε μέσα στὴν Κιβωτό. Διαφύλαξὲ τους, Κύριε, ὁ θεός μας, ὅπως διαφύλαξες τὸν Ἰωνᾶ μέσα στὴν κοιλιὰ τοῦ θαλάσσιου κήτους (ὑπερμεγέθους ψαριοῦ). Διαφύλαξέ τους, Κύριε, ὁ Θεός μας, ὅπως διαφύλαξες τοὺς ἅγιους τρεῖς Παῖδες (νεανίες) ἀπὸ τὴ φωτιὰ τοῦ καμινιοῦ στέλνοντας σ᾽ αὐτοὺς δροσιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανό· καὶ ἂς νιώσουν αὐτοὶ (οἱ νεόνυμφοι) τὴ χαρὰ ἐκείνη ποὺ ἔνιωσε ἡ μακαρία Ἑλένη, ὅταν βρῆκε τὸν τίμιο Σταυρό. Θυμήσου, Κύριε, ὁ Θεός μας, τοὺς νεονύμφους, ὅπως θυμήθηκες καὶ δὲν ἐγκατέλειψες στὶς δύσκολες στιγμὲς τὸν Ἐνώχ, τὸ Σήμ, τὸν Ἠλία. Θυμήσου, Κύριε ὁ Θεός μας, αὐτούς, ὅπως θυμήθηκες καὶ δὲν ξέχασες κατὰ τὴν ὥρα τοῦ μαρτυρίου τοὺς ἁγίους σου Σαράντα Μάρτυρες, στέλνοντας σ᾽ αὐτοὺς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὰ στεφάνια τῆς νίκης[25]. Θυμήσου, Κύριε ὁ Θεός μας, καὶ τοὺς γονεῖς τῶν νεονύμφων ποὺ τοὺς ἀνάθρεψαν· γιατί οἱ εὐχὲς τῶν γονιῶν στηρίζουν τὰ θεμέλια τοῦ σπιτικοῦ τῶν νεονύμφων[26]. Θυμήσου, Κύριε ὁ Θεός μας, τοὺς δούλους σου ποὺ ἀνταλλάζουν τὰ στεφάνια (τοὺς κουμπάρους), τοὺς δούλους σου ποὺ συναθροίστηκαν (συγκεντρώθηκαν) σ᾽ αὐτὴν ἐδῶ τὴ χαρὰ τοῦ γάμου. Θυμήσου, Κύριε ὁ Θεός μας, τὸ δοῦλο σου (τάδε) καὶ τὴ δούλη σου (τάδε) καὶ εὐλόγησέ τους. Κάμε τους νὰ καρποφορήσουν (χάρισέ τους καρποφορία), νὰ ἀποκτήσουν καλὰ καὶ ὡραῖα τέκνα, νὰ ἔχουν ὁμόνοια ψυχῶν καὶ σωμάτων (νὰ εἶναι μιὰ ψυχὴ καὶ ἕνα σῶμα). Ὕψωσέ τους σὰν τὶς κέδρους τοῦ Λιβάνου[27] καὶ σὰν ἀμπέλι μὲ ὡραῖα κλήματα. Δώρησὲ τους ἄφθονα ὑλικὰ ἀγαθά, γιὰ νὰ μποροῦν ἔτσι, ἔχοντας οἱ ἴδιοι κάθε αὐτάρκεια (ἐπαρκῶντας στὶς δικές τους ἀνάγκες), νὰ προκόβουν σὲ κάθε καλὸ ἔργο καὶ εὐχάριστο (ἀρεστὸ) σ᾽ Ἐσένα[28], καὶ ἀξίωσέ τους νὰ ἰδοῦν παιδιὰ τῶν παιδιῶν τους σὰν νεόφυτα λιόδεντρα γύρω στὸ τραπέζι τους· καὶ ἀφοῦ γίνουν, μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους, εὐάρεστοι (ἀρεστοὶ) ἐνώπιὸν σου, κάμε τους νὰ λάμψουν σὰν φωστῆρες (πηγὲς φωτός, λαμπτῆρες) στὸν οὐρανό, κοντὰ σ᾽ Ἐσένα ποὺ εἶσαι ὁ Κύριός μας· στὸν ὁποῖο ἀνήκει κάθε δόξα, δύναμη, τιμὴ καὶ προσκύνηση, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ἀσυνέθ. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας Μωσέα καὶ Σεπφόραν. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας Ἰωακεὶμ καὶ τὴν Ἄνναν. Εὐλόγησον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εὐλόγησας Ζαχαρίαν καὶ τήν Ἐλισάβετ. Διαφύλαξον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς διεφύλαξας τὸν Νῶε ἐν τῇ Κιβωτῷ. Διαφύλαξον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς διεφύλαξας τὸν Ἰωνᾶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους. Διαφύλαξον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς διεφύλαξας τοὺς ἁγίους τρεῖς Παῖδας ἐκ τοῦ πυρός, καταπέμψας αὐτοῖς δρόσον οὐρανόθεν· καὶ ἔλθοι ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ χαρὰ ἐκείνη, ἣν ἔσχεν ἡ μακαρία Ἑλένη, ὅτε εὗρε τὸν τίμιον Σταυρόν. Μνημόνευσον αὐτῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἐμνημόνευσας τοῦ Ἐνώχ, τοῦ Σήμ, τοῦ Ἠλία. Μνημόνευσον αὐτῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς ἐμνημόνευσας τῶν ἁγίων σου Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, καταπέμψας αὐτοῖς οὐρανόθεν τοὺς στεφάνους. Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ τῶν ἀναθρεψάντων αὐτοὺς γονέων· ὅτι εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων. Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῶν δούλων σου τῶν Παρανύμφων, τῶν συνελθόντων εἰς τὴν χαρὰν ταύτην. Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τοῦ δούλου σου (τοῦδε) καὶ τῆς δούλης σου (τῆσδε), καὶ εὐλόγησον αὐτούς. Δὸς αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, καλλιτεκνίαν, ὁμόνοιαν ψυχῶν καὶ σωμάτων, Ὕψωσον αὐτοὺς ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, ὡς ἄμπελον εὐκληματοῦσαν. Δώρησαι αὐτοῖς σπέρμα στάχυος, ἵνα, πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσωσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ σοὶ εὐάρεστον, καὶ ἴδωσιν υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτῶν, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης αὐτῶν· καὶ, εὐαρεστήσαντες ἐνώπιόν σου, λάμψωσιν ὡς φωστῆρες ἐν οὐρανῷ, ἐν σοὶ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, κράτος, τιμή, καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον·

Καὶ πάλιν ὁ Ἱερεὺς τὴν Εὐχὴν ταύτην ἐκφώνως·

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοὸς τὸν ἀνθρωπον, καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καὶ συζεύξας αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτόν, διὰ τὸ οὕτως ἀρέσαι τῇ σῇ μεγαλειότητι, μὴ μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς· αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα, ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἅρμοσον (τούτου λεγομένου, ὁ Ἱερεὺς ἁρμόζει τὰς δεξιὰς τῶν

Ὁ χορός· Κύριε, κάμε τὸ ἔλεός σου.

Καὶ πάλι ὁ Ἱερέας λέγει μεγαλοφώνως τὴν Εὐχή.

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, Σὺ ποὺ ἔπλασες ἀπὸ χῶμα τὸν ἄνθρωπο (Ἀδὰμ) καὶ δημιούργησες ἀπὸ τὴν πλευρά του γυναίκα (τὴν Εὔα) καὶ τὴ συνέδεσες μ᾽ αὐτὸν ὡς βοηθὸ του ὅμοια μ᾽ αὐτόν, ἐπειδὴ ἔτσι ἄρεσε στὴ δική σου μεγαλειότητα, νὰ μὴν εἶναι δηλαδὴ μόνος του ὁ ἄνθρωπος ἐπάνω στὴ γῆ29. Σὺ ὁ ἴδιος καὶ τώρα, Δέσποτα, ἅπλωσε τὸ χέρι σου ἀπὸ τὸ ἅγιο κατοικητήριό σου30 καὶ σύνδεσε* τὸ δοῦλο σου (τάδε) καὶ τὴ δούλη σου (τάδε), διότι Ἐσὺ εἶσαι ἐκεῖνος ποὺ ἑνώνεις τὴ γυναίκα μὲ τὸν ἄνδρα31. Σύζευξέ τους μὲ ὁμόνοια· στεφάνωσέ τους μὲ ἀγάπη· ἕνωσέ τους ὥστε νὰ ἀποτελέσουν μιὰ σάρκα (ἕνα σῶμα)· χάρισέ τους γονιμότητα καὶ καρποφορία, (δῶσε τους) νὰ ἀπολαύσουν καλὰ καὶ πολλὰ τέκνα. Διότι δική σου εἶναι ἡ δύναμη καὶ δική σου εἶναι ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἰσχὺς (ἐξουσία) καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

----

* Τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Ἱερέας λέγει τοῦτο ἑνώνει (ἐφάπτει) τὰ δεξιὰ χέρια αὐτῶν ποὺ νυμφεύονται.

Καὶ ἀφοῦ λάβει ὁ Ἱερέας τὰ Στέφανα, στεφανώνει πρῶτα τὸ Νυμφίο (γαμπρὸ) λέγοντας·

Στεφανώνεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (τάδε) τὴ δούλη τοῦ Θεοῦ (τάδε), στὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Καὶ αὐτὸ τὸ λέγει τρεῖς φορὲς κάνοντας μὲ τὰ στέφανα σχῆμα Σταυροῦ.

Ἔπειτα στεφανώνει καὶ τὴ Νύμφη (νύφη) λέγοντας·

Στεφανώνεται, ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (τάδε) τὸ δοῦλο τοῦ Θεοῦ (τάδε), στὸ ὄνομα τοῦ Πατέρα, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Καὶ τοῦτο τρεῖς φορές, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

Ἔπειτα θέτει τὰ Στέφανα ἐπάνω στὰ κεφάλια τοῦ ζεύγους τῶν νεονύμφων32 ψάλλοντας τρεῖς φορές.

Κύριε ὁ Θεός μας, μὲ δόξα καὶ τιμὴ στεφάνωσε τοὺς νεονύμφους33.

Ὁ διάκονος· Ἄς προσέξουμε.

Ὁ Ἀναγνώστης

Προκείμενο, Ἦχος πλάγιος τοῦ τετάρτου*

Ἔθεσες ἐπάνω στὰ κεφάλια αὐτῶν στεφάνια ἀπὸ πολύτιμους λίθους.

Στίχ. Ζωὴ σοῦ ζήτησαν, καὶ τοὺς ἔδωσες μακροβιότητα34.

----

* Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ ἔνδειξη τοῦ ἤχου, ὅπου σημειώνεται, ἀφορᾶ ἀποκλειστικὰ στὸ πρωτότυπο τοῦ κειμένου καὶ ὄχι στὴ μετάφρασή του. (Σ.Μ.).

νυμφευομένων) τὸν δοῦλόν σου (τόν δε) καὶ τὴν δούλην σου (τήν δε), ὅτι παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνή. Σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ· στεφάνωσον αὐτοὺς ἐν ἀγάπῃ· ἕνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν· χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Καὶ λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τὰ Στέφανα, στέφει πρῶτον τὸν Νυμφίον, λέγων·

Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα), τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (τήν δε), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Τοῦτο δὲ λέγει ἐκ τρίτου, ποιῶν σχῆμα Σταυροῦ.

Εἶτα στέφει καὶ τὴν Νύμφην, λέγων·

Στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ δεῖνα), τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τόν δε), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Καὶ τοῦτο τρίς, ὁμοίως.

Εἶτα τίθησι τὰ Στέφανα ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Νυμφίων, ψάλλων ἐκ τρίτου·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς.

Ὁ διάκονος· Πρόσχωμεν.

Ὁ ἀναγνώστης·

Προκείμενον, Ἦχος πλ. δ΄.

Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν στεφάνους ἐκ λίθων τιμίων.

Στίχ. Ζωὴν ᾐτήσαντό σε, καὶ ἔδωκας αὐτοῖς μακρότητα ἡμερῶν.

Ὁ διάκονος· Σοφία.

Ὁ ἀναγνώστης· Πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς Παύλου τὸ Ἀνάγνωσμα (Κεφ. ε΄ 20-33).

Ὁ διάκονος· Πρόσχωμεν.

Ὁ ἀναγνώστης·

Ἀδελφοί, εὐχαριστεῖτε πάντοτε ὑπὲρ πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις

Ὁ διάκονος·

Σοφία εἶναι αὐτὸ ποὺ θὰ ἀκουστεῖ στὴ συνέχεια.

Ὁ Ἀναγνώστης

Τὸ Ἀνάγνωσμα ποὺ θὰ ἀκουστεῖ εἶναι ἀπὸ τὴν Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου πρὸς Ἐφεσίους (κατοίκους τῆς Ἐφέσου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας)

(Κεφ. ε΄, στίχοι 20-33).

Ὁ διάκονος· Ἂς προσέξουμε.

Ὁ Ἀναγνώστης

Ἀδελφοί, νὰ εὐχαριστεῖτε πάντοτε γιὰ ὅλα τὸν Θεὸ καὶ Πατέρα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ὑποτάσσεσθε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο μὲ φόβο Χριστοῦ35. Οἱ γυναῖκες νὰ ὑποτάσσεσθε στοὺς ἄνδρες σας σὰν νὰ ὑποτάσσεσθε στὸν Κύριο, διότι ὁ ἄντρας εἶναι κεφαλὴ τῆς γυναίκας, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸς εἶναι σωτήρας τοῦ σώματος (τῆς Ἐκκλησίας). Ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται στὸν Χριστό, ἔτσι καὶ οἱ γυναῖκες νὰ ὑποτάσσονται στοὺς ἄντρες τους σὲ καθετὶ36. Οἱ ἄντρες νὰ ἀγαπᾶτε τὶς γυναῖκες σας, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τὴν Ἐκκλησία καὶ θυσιάστηκε γι᾽ αὐτή, γιὰ νὰ τὴν ἁγιάσει, ἀφοῦ τὴν καθαρίσει μὲ τὸ ἅγιο βάπτισμα μὲ τὸν λόγο τῆς ἐπικλήσεως ποὺ τὸ συνοδεύει, καὶ στὴν συνέχεια νὰ τὴν στήσει στὸ πλευρό του σὰν νύμφη ἔνδοξη τὴν Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ ἔχει στίγμα ἢ κηλίδα ἢ κάτι τέτοιο, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἁγία καὶ ἄμεμπτη. Ἔτσι ὀφείλουν οἱ ἄντρες νὰ ἀγαποῦν τὶς γυναῖκες τους, ὅπως τὰ ἴδια τους τὰ σώματα· ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾶ τὴν γυναίκα του τὸν ἑαυτό του ἀγαπᾶ· γιατί κανεὶς ποτὲ δὲν ἐμίσησε τὴν σάρκα του, ἀλλὰ τὴν τρέφει καὶ τὴν περιθάλπει, ὅπως καὶ ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησία· γιατί εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἀποτελοῦμε τὴν Ἐκκλησία, μέλη ἀπὸ τὸ σῶμα του, ἀπὸ τὴν σάρκα του καὶ ἀπὸ τὰ ὀστά του· γι᾽ αὐτὸ τὸν λόγο θὰ ἐγκαταλείψει ὁ ἄνθρωπος τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθεῖ στὴν γυναίκα του καὶ θὰ γίνουν οἱ δυό τους μιὰ σάρκα (θὰ εἶναι ἕνα σῶμα). Τὸ μυστήριο τοῦτο εἶναι μεγάλης σημασίας καὶ ἐγὼ τὸ παρομοιάζω (παραλληλίζω) μὲ τὸν δεσμὸ ποὺ ἔχει ὁ Χριστὸς μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἐσεῖς ποὺ εἶστε νυμφευμένοι, ὁ καθένας χωριστὰ ἂς ἀγαπᾶ τὴν γυναίκα του ἔτσι ὅπως ἀγαπάει τὸν ἑαυτό του, καὶ ἡ γυναίκα νὰ σέβεται τὸν ἄντρα της 37.

Ὁ Ἱερέας

Εἰρήνη καὶ ψυχικὴ γαλήνη ἂς ἔλθει σ᾽ ἐσένα ποὺ ἀνέγνωσες τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα.

Ὁ Χορὸς

Ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα38.

Στίχ. Σύ, Κύριε, ἂς μᾶς φυλάξεις ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ ἂς μᾶς διατηρήσεις σώους καὶ ἀβλαβεῖς39.

Ὁ Διάκονος

Σοφία περικλείει τὸ ἀνάγνωσμα ποὺ θὰ ἀκούσουμε· ἂς σηκωθοῦμε ὄρθιοι· ἂς ἀκούσουμε τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο.

Ὁ Ἱερέας· Εἰρήνη καὶ ψυχικὴ γαλήνη ἂς ἔλθει σὲ ὅλους.

Ὁ χορός· Καὶ στὴ δική σου ψυχὴ ὅμοια ἂς ἔλθει εἰρήνη.

ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. Ἀλλ᾿ ὥσπερ ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ᾿ ἵνᾳ ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα· ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ᾿ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δὺο εἰς σάρκα μίαν. Τό μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ᾿ ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγινώσκοντι.

Ὁ χορός·

Ἦχος πλ. α΄.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα.

Στίχ. Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς.

Ὁ διάκονος· Σοφία· ὀρθοί· ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καί τῷ πνεύματί σου.

Ὁ ἱερεύς· Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ Ἀνάγνωσμα. (Κεφ. β΄ 1-11)

Ὁ διάκονος· Πρόσχωμεν

Ὁ ἱερεύς·

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. Καί ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Οἶνον οὐκ ἔχουσι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν,

Ὁ Ἱερέας

Τὸ ἀνάγνωσμα ποὺ θὰ ἀκουστεῖ εἶναι ἀπὸ τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο ποὺ ἔγραψε με θεία φώτιση ὁ Ἰωάννης.

(Κεφ. β΄, στίχ. 1-11)

Ὁ διάκονος· Ἂς προσέξουμε τὰ θεῖα λόγια.

Ὁ Ἱερέας

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ γάμος ἔγινε στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας40 καὶ ἦταν ἐκεῖ ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ προσκλήθηκε στὸ γάμο καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθητές του. Καὶ ἐπειδὴ παρατηρήθηκε ἔλλειψη κρασιοῦ, λέγει ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Κρασὶ δὲν ἔχουν. Λέγει σ᾿ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς· Τί τὸ κοινὸ ὑπάρχει ἀνάμεσα σ᾿ ἐμένα καὶ σ᾿ ἐσένα, γυναίκα41; δὲν ἔχει ἔλθει ἀκόμη ἡ ὥρα μου νὰ κάνω θαύματα. Λέγει ἡ μητέρα του στοὺς ὑπηρέτες· Ὅ,τι σᾶς πεῖ, κάμετέ το42. Καὶ ἦταν ἐκεῖ ἔξι πέτρινες στάμνες, τοποθετημένες γιὰ νὰ πλένονται καὶ καθαρίζονται οἱ Ἰουδαῖοι, κατὰ τὸ ἔθιμο, πρὶν ἀπὸ τὸ φαγητό, καὶ χωροῦσε ἡ καθεμιὰ ἀπὸ αὐτὲς δυὸ ἢ τρεῖς μετρητὲς43. Λέγει σ᾿ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Γεμίστε μὲ νερὸ τὶς στάμνες. Καὶ τὶς γέμισαν μὲ νερὸ μέχρι ἐπάνω. Καὶ λέγει μετὰ σ᾿ αὐτούς· Ἀντλῆστε (βγάλτε) τώρα ἀπὸ τὶς στάμνες καὶ φέρτε στὸν ἀρχιτρίκλινο44, τὸν προϊστάμενο τοῦ συμποσίου. Καὶ ἐκεῖνοι ἔφεραν. Καὶ μόλις δοκίμασε ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ νερὸ ποὺ εἶχε γίνει κρασὶ (καὶ δὲν ἤξερε ἀπὸ ποῦ εἶναι· ἐνῶ οἱ ὑπηρέτες ποὺ εἶχαν ἀντλήσει τὸ νερὸ τὸ ἤξεραν) φωνάζει τὸ γαμπρὸ ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει σ᾿ αὐτόν· Κάθε ἄνθρωπος ποὺ ἔχει καλεσμένους, πρῶτα προσφέρει τὸ καλὸ κρασί, καὶ ὅταν ἔλθουν σὲ εὐθυμία καὶ μεθύσουν, τότε παρουσιάζει καὶ προσφέρει τὸ κατώτερο· σὺ ὅμως ἔχεις φυλάξει τὸ καλὸ κρασὶ μέχρι τώρα. Μ᾿ αὐτὴ τὴ θαυματουργικὴ του ἐνέργεια στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε τὴν ἀρχὴ τῶν ἀποδεικτικῶν θαυμάτων του καὶ φανέρωσε τὴ δόξα του45, καὶ θεμελιώθηκε ἡ πίστη τῶν μαθητῶν του σ᾿ αὐτόν.

Ὁ χορός· Δόξα ἀναπέμπουμε, Κύριε σ᾿ Ἐσένα, δόξα γιὰ τὰ σοφὰ καὶ θεῖα λόγια τοῦ Εὐαγγελίου.

Καὶ ἀμέσως, ὁ Διάκονος, τὴν Ἐκτενή, τὴν ἐκτεταμένη δηλαδὴ καὶ μεγάλη δέηση* .

----

* Ἡ παρούσα Ἐκτενὴς περιλαμβάνει τέσσερις μόνο δεήσεις, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ τελευταία εἶναι καθαρὰ περιστατική· λέγεται δηλ. εἰδικὰ γιὰ τοὺς νεονύμφους, οἱ ὁποῖοι γι᾿ αὐτὸ καὶ μνημονεύονται ὀνομαστικά, καὶ γι᾿ αὐτοὺς ποὺ παρακολουθοῦν τὸ μυστήριο τοῦ γάμου. Μετὰ τὴ δοξολογικὴ ἐπισφράγιση τῆς Ἐκτενοῦς καὶ τὴν Εὐχὴ τοῦ Ἱερέα θὰ ἀκολουθήσουν ἑπτὰ ἀπὸ τὶς συνήθεις αἰτήσεις τῆς Δεήσεως. (Σ.Μ.).

Ἂς ποῦμε ὅλοι μ᾿ ὅλη μας τὴν ψυχὴ καὶ μ᾿ ὅλη μας τὴ διάνοια, ἂς ποῦμε τὴ δέηση ποὺ ἀκολουθεῖ.

Κύριε Παντοκράτορα, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων μας, σὲ παρακαλοῦμε, εἰσάκουσὲ μας καὶ ἐλέησέ μας.

Ἐλέησέ μας, Κύριε ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου· σὲ παρακαλοῦμε θερμά, ἄκουσέ μας ἀπὸ ψηλὰ καὶ χάρισέ μας τὸ ἔλεός σου.

Ἀκόμη σὲ παρακαλοῦμε νὰ χαρίσεις ἔλεος, ζωή, εἰρήνη, ὑγεία καὶ σωτηρία στοὺς δούλους σου (τάδε) καὶ (τάδε) καὶ γιὰ ὅσους εἶναι παρόντες σ᾿ αὐτὸν ἐδῶ τὸ γάμο, σὲ παρακαλοῦμε, ποὺ προσμένουν νὰ λάβουν ἀπὸ σένα τὸ πλούσιο ἔλεος.

ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. Καί ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ· Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ δὲ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ Μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ὁ χορός· Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι.

Καὶ εὐθύς, ὁ Διάκονος, τὴν Ἐκτενῆ·

Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ἡμῶν εἴπωμεν.

Κύριε Παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου ἐπάκουσον, καὶ ἐλέησον.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου· δεόμεθά σου ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγίειας καὶ σωτηρίας τῶν δούλων σου (τοῦ δεῖνος) καὶ (τῆς δεῖνος) καὶ ὑπὲρ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, τῶν ἀπεκδεχομένων τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

Ὁ Ἱερεύς, ἐκφώνως· Ὅτι ἐλεήμων, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς τὴν Εὐχὴν ταύτην·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου οἰκονομίᾳ καταξιώσας ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας τίμιον ἀναδεῖξαι τὸν γάμον, διὰ τῆς σῆς παρουσίας, αὐτὸς καὶ νῦν τοὺς δούλους σου (τὸν δεῖνα) καὶ (τὴν δεῖνα), οὓς ηὐδόκησας συναφθῆναι ἀλλήλοις, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διαφύλαξον. Τίμιον αὐτοῖς τὸν γάμον ἀνάδειξον· ἀμίαντον αὐτῶν τὴν κοίτην διατήρησον· ἀκηλίδωτον αὐτῶν τὴν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον· καὶ καταξίωσον αὐτοὺς ἐν γήρει πίονι

Ὁ Ἱερέας, μὲ δυνατὴ φωνή·

Διότι ἐσὺ εἶσαι Θεὸς ἐλεήμονας καὶ φιλάνθρωπος καὶ σ᾽ ἐσένα ἀπὸ εὐγνωμοσύνη ἀναπέμπουμε τὴ δόξα, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν, ἀλήθεια.

Ὁ Διάκονος

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησέ μας.

Καὶ ὁ Ἱερέας λέγει αὐτὴ ἐδῶ τὴν Εὐχή.

Κύριε ὁ Θεός μας, Σὺ ποὺ σύμφωνα μὲ τὴ σωτηριώδη θεία οἰκονομία σου (τὴ μέριμνα δηλαδὴ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων) θεώρησες καλὸ στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας νὰ ἀναδείξεις τίμιο τὸ γάμο καὶ ἔτσι νὰ τὸν ἐξυψώσεις καὶ νὰ τὸν ἁγιάσεις μὲ τὴ δική σου ἐκεῖ παρουσία, Σὺ ὁ ἴδιος καὶ τώρα τοὺς δούλους σου (τάδε) καὶ (τάδε), ποὺ δέχτηκες καὶ θέλησες νὰ συνδεθοῦν μεταξύ τους μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου, διαφύλαξέ τους καὶ κάμε τους νὰ ζοῦν μὲ εἰρήνη καὶ ὁμόνοια46. Ἀνάδειξε καὶ κάμε τίμιο τὸ γάμο τους· διαφύλαξε καθαρὴ καὶ ἀμόλυντη τὴν κλίνη τους· δέξου καὶ βοήθησε νὰ διατηρηθεῖ καθαρὴ καὶ ἀνεπίληπτη ἡ συμβίωσή τους47· καὶ ἀξίωσέ τους νὰ φτάσουν σὲ βαθιὰ γηρατειὰ τηρώντας μὲ καθαρὴ καρδιὰ τὶς ἐντολές σου.

Διότι Σὺ εἶσαι ὁ Θεός μας, Θεὸς ποὺ ἐλεεῖς καὶ σώζεις, καὶ σ᾽ ἐσένα ἀναπέμπουμε τὴ δόξα, καὶ μαζὶ στὸν Πατέρα σου ποὺ δὲν ἔχει ἀρχή, καὶ στὸ πανάγιο καὶ ἀγαθὸ καὶ ζωοποιό σου Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Ὁ Χορός. Ἀμήν, ἀλήθεια.

Ὁ Διάκονος

Βοήθησέ μας, σῶσε μας, ἐλέησέ μας καὶ διαφύλαξέ μας, ὁ Θεός μας, μὲ τὴ δική σου παντοδύναμη χάρη.

Ὁ χορός· Κύριε, κάμε τὸ ἔλεός σου.

Ὁ Διάκονος

Ἂς ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ μᾶς χαρίσει ὅλη τὴν ἡμέρα τέλεια, ἀφιερωμένη σ᾽ αὐτόν, εἰρηνικὴ καὶ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε ἁμαρτία.

Ὁ Χορός, ὕστερα ἀπὸ κάθε Δέηση·

Δῶσε, Κύριε, ὥστε νὰ ἐκπληρωθεῖ αὐτὸ ποὺ ζητοῦμε μὲ τὴ δέησή μας.

Ὁ Διάκονος

Ἂς ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ ἀποστείλει στὸν καθένα μας ἄγγελο εἰρηνικό, ἀσφαλὴ ὁδηγὸ στὴ ζωή μας, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων μας.

Ἂς ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Κύριο συγχώρηση καὶ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν παραβάσεων ποὺ διαπράξαμε.

Ἂς ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ μᾶς χαρίσει ὅσα Ἐκεῖνος θεωρεῖ πὼς εἶναι καλὰ καὶ συμφέροντα γιὰ τὴν ψυχή μας, καθὼς καὶ εἰρήνη σ᾽ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἂς ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ μᾶς ἀξιώσει νὰ περάσουμε τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς μας μὲ ψυχικὴ γαλήνη καὶ μετάνοια γιὰ τὰ ἀνομήματά μας.

καταντῆσαι, ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ ἐργαζομένους τὰς ἐντολάς σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σῴζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Ὁ χορός· Κύριε ἐλέησον.

Ὁ διάκονος· Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Ὁ Χορός, μεθ᾽ ἑκάστην Δέησιν· Παράσχου, Κύριε.

Ὁ διάκονος· Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ὁ Ἱερεύς, ἐκφώνως· Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, Δέσποτα, μετὰ παῤῥησίας, ἀκατακρίτως, τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα, καὶ λέγειν.

Ὁ Ἀναγνώστης τὸ

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Ὁ Ἱερεύς, ἐκφώνως·

Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου

Ἀφοῦ ζητήσαμε ἀπὸ τὸν Κύριο τὴ μιὰ καὶ ἑνιαία πίστη καὶ τὴν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἂς ἐμπιστευθοῦμε ἀνεπιφύλακτα τὸν ἑαυτό μας καὶ ἀλλήλους καὶ ὅλη μας τὴ ζωὴ στὸ Χριστὸ ποὺ εἶναι ὁ Θεός μας.

Ὁ Ἱερέας, μὲ δυνατὴ φωνή·

Καὶ θεώρησέ μας ἄξιους τῆς τιμῆς, Δέσποτα, μὲ θάῤῥος καὶ παῤῥησία, χωρὶς φόβο καταδίκης, νὰ τολμοῦμε νὰ ὀνομάζουμε Πατέρα Ἐσένα τὸν ἐπουράνιο Θεὸ καὶ νὰ λέμε τὴν προσευχὴ ποὺ μᾶς δίδαξε ὁ Κύριος48.

Ὁ Ἀναγνώστης τὸ

Πατέρα μας οὐράνιε· ἂς ἀναγνωριστεῖ ἡ ἁγιότητά σου, ὥστε νὰ δοξαστεῖ τὸ ὄνομά σου· ἂς ἔλθει, ἂς ἐπικρατήσει ἡ βασιλεία σου μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων· ἂς γίνει τὸ θέλημά σου, ὅπως στὸν οὐρανὸ ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἁγίους, ἔτσι καὶ στὴ γῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους· τὸν ἄρτο μας τὸν καθημερινὸ καὶ ἀπαραίτητο δῶσε μας σήμερα· καὶ συγχώρησέ μας τὰ ἁμαρτήματά μας, ὅπως κι ἐμεῖς συγχωροῦμε ἐκείνους ποὺ ἔπραξαν ἀδικήματα σὲ βάρος μας· καὶ μὴ ἐπιτρέψεις νὰ πέσουμε σὲ πειρασμό, ἀλλὰ γλίτωσέ μας ἀπὸ τὸν πονηρὸ ποὺ θέλει τὸ κακό μας.

Ὁ Ἱερέας, μὲ δυνατὴ φωνή·

Διότι δική σου εἶναι ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ Ἱερέας· Εἰρήνη καὶ ψυχικὴ γαλήνη ἂς ἔλθει σὲ ὅλους.

Ὁ χορός· Καὶ στὴ δική σου ψυχὴ ἂς ἔλθει εἰρήνη.

Ὁ διάκονος· Ἂς προσκυνήσουμε τὸν Κύριο ὅλοι μας μὲ ὑπόκλιση τῆς κεφαλῆς.

Ὁ χορός· Σ᾽ ἐσένα, Κύριε, κλίνουμε τὸ κεφάλι.

Ὕστερα προσφέρεται στοὺς νεονύμφους τὸ κοινὸ ποτήρι μὲ τὴν ἑξῆς διαδικασία·

Ὁ διάκονος· Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ὁ χορός· Κύριε, κάμε τὸ ἔλεός σου.

Ὁ Ἱερέας εὐλογώντας τὸ ποτήρι λέγει τὴν Εὐχὴ τούτη.

Ὁ Θεός μας, ποὺ δημιούργησες τὰ πάντα μὲ τὴ δύναμή σου, καὶ στερέωσες τὴν οἰκουμένη, καὶ στόλισες τὸ σέμνωμα ὅλων αὐτῶν ποὺ Ἐσὺ ἔχεις δημιουργήσει, εὐλόγησε μὲ τρόπο πνευματικὸ τὸ κοινὸ τοῦτο ποτήρι, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενο προσφέρεις ὡς δῶρο σ᾽ αὐτοὺς ποὺ ἑνώθηκαν μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου.

Διότι εὐλογημένο εἶναι τὸ ὄνομά σου καὶ δοξασμένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Μετά, ἀφοῦ πάρει στὰ χέρια του ὁ Ἱερέας τὸ κοινὸ ποτήρι, δίνει σ᾽ αὐτοὺς νὰ πιοῦν ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τρεῖς φορές, πρῶτα στὸν ἄντρα, καὶ κατόπιν στὴ γυναίκα, ψάλλοντας σὲ ἦχο πρῶτο.

Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καί τῷ πνεύματί σου.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Εἶτα προσφέρεται τὸ κοινὸν ποτήριον.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ Ἱερεύς, εὐλογῶν τὸ ποτήριον, λέγει τὴν Εὐχὴν ταύτην·

Ὁ Θεός, ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου, καὶ στερεώσας τὴν οἰκουμένην, καὶ κοσμήσας τὸν στέφανον πάντων τῶν πεποιημένων ὑπὸ σοῦ, καὶ τὸ ποτήριον τὸ κοινὸν τοῦτο παρεχόμενος τοῖς συναφθεῖσι πρὸς γάμου κοινωνίαν, εὐλόγησον εὐλογίᾳ πνευματικῇ. Ὅτι ηὐλόγηταί σου τὸ ὄνομα, καὶ δεδόξασταί σου ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Εἶτα, λαβὼν ὁ Ἱερεὺς ἐπὶ χεῖρας τὸ κοινὸν ποτήριον, μεταδίδωσιν αὐτοῖς ἐκ γ´, πρῶτον τῷ ἀνδρί, καὶ αὖθις τῇ γυναικί, ψάλλων εἰς ἦχον α´.

Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι.

Καὶ εὐθέως λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἱερεύς, τοῦ Παρανύμφου κρατοῦντος ὄπισθεν τοὺς στεφάνους, στρέφει ὡς ἐν σχήματι κύκλου περὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τραπεζίδιον ἐκ τρίτου.

Καὶ ψάλλει ὁ Ἱερεὺς ἢ ὁ Χορὸς τὰ Τροπάρια·

Ἦχος πλ. α´.

Ἠσαΐα χόρευε· ἡ Παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρί, καὶ ἔτεκεν Υἱὸν τὸν Ἐμμανουήλ, Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον· Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ· ὃν μεγαλύνοντες, τὴν Παρθένον μακαρίζομεν.

Ἦχος βαρύς.

Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες, πρεσβεύσατε πρὸς Κύριον, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Θὰ μεταλάβω ἀπὸ τὸ ποτήρι ποὺ πηγάζει ἡ σωτηρία καὶ θὰ ἐπικαλεστῶ μὲ εὐγνωμοσύνη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου49.

Καὶ ἀμέσως μετὰ ὁ Ἱερέας παίρνει τοὺς νεονύμφους, ἐνῶ ὁ Παράνυμφος (κουμπάρος) κρατάει ἀπὸ πίσω τους τὰ στέφανα, καὶ τοὺς περιφέρει τρεῖς φορὲς γύρω ἀπὸ τὸ τραπεζάκι ποὺ βρίσκεται στὴ μέση, σχηματίζοντας μὲ τὴν περιστροφὴ αὐτὴ κατὰ κάποιο τρόπο κύκλο.

Καὶ ψάλλει ὁ Ἱερέας ἢ ὁ Χορὸς τὰ ἑξῆς Τροπάρια·

Ἦχος πλάγιος τοῦ πρώτου.

Ἠσαΐα χόρευε ἀπὸ χαρά· ἡ Παρθένος Μαρία συνέλαβε καὶ γέννησε Υἱὸ τὸν Ἐμμανουήλ, ποὺ εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος μαζί· Ἀνατολὴ εἶναι τὸ ὄνομά του· αὐτὸν δοξάζοντας, μακαρίζουμε τὴν Παναγία Παρθένο50.

Ἦχος βαρύς.

Ἅγιοι Μάρτυρες, ἐσεῖς ποὺ σὰν ἀθλητὲς ἀγωνιστήκατε καλὰ στὸ στάδιο τῶν ἀρετῶν καὶ γιὰ τὸν καλό σας ἀγώνα στεφανωθήκατε ἀπὸ τὸ Θεὸ μὲ τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῆς δόξας, μεσολαβῆστε στὸν Κύριο νὰ ἐλεηθοῦν οἱ ψυχὲς μας51.

Δόξα ταιριάζει νὰ ἀναπέμπουμε, Χριστὲ ὁ Θεός μας, σ᾽ ἐσένα, ποὺ εἶσαι τὸ καύχημα τῶν Ἀποστόλων, ἡ μεγάλη χαρὰ τῶν Μαρτύρων, τῶν ὁποίων τὸ κήρυγμα ἀπέβλεπε στὴ φανέρωση τοῦ ὁμοούσιου Τριαδικοῦ Θεοῦ52.

Ὕστερα ὁ Ἱερέας ἀνασηκώνει καὶ τοποθετεῖ πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων τὰ στέφανα· καὶ ἀφοῦ ἀνασηκώσει τὸ στεφάνι τοῦ Νυμφίου (γαμπροῦ), λέγει·

Μεγάλος στὴν πίστη καὶ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ νὰ γίνεις, Νυμφίε, ὅπως μεγάλος γιὰ τὴν πίστη του στὸ Θεό, τὴν ἀρετή του καὶ τὴν τήρηση τοῦ θείου θελήματος ἔγινε ὁ Ἀβραάμ· εἴθε νὰ σὲ εὐλογήσει ὁ Θεός, ὅπως εὐλόγησε τὸν Ἰσαάκ, καὶ εἴθε νὰ ἀποκτήσεις πλῆθος ἀπογόνων, ὅπως ὁ Ἰακώβ, ζώντας μὲ εἰρήνη καὶ ψυχικὴ γαλήνη καὶ ἐφαρμόζοντας τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπιβάλλει (ἀπαιτεῖ, ὁρίζει) ἡ θεία δικαιοσύνη53.

Καὶ καθὼς ἀνασηκώνει τὸ στεφάνι τῆς Νύμφης λέγει·

Καὶ σύ, Νύφη, εἴθε νὰ γίνεις μεγάλη, ὅπως μεγάλη γιὰ τὴν ἀγάπη της καὶ τὸ σεβασμὸ πρὸς τὸν ἄντρα της ἔγινε ἡ Σάρρα, καὶ εἴθε νὰ εὐφρανθεῖς, ὅπως ἡ Ῥεβέκκα, καὶ εἴθε νὰ δεῖς πλῆθος τέκνων, ὅπως ἡ Ῥαχήλ, νιώθοντας πληρότητα χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης μὲ τὸν ἄντρα σου, φυλάγοντας ὅ,τι ὁρίζει ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ· διότι ἔτσι θέλησε ὁ Θεὸς νὰ γίνεται στὸ γάμο, ἔτσι μὲ τὴν πανσοφία του τὰ κανόνισε ὁ Θεὸς54.

Ὕστερα λέγει ὁ Διάκονος·

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησέ μας.

Καὶ ὁ Ἱερέας λέγει ἐτούτη τὴν Εὐχή.

Ὁ Θεός, ὁ Θεός μας, σὺ ποὺ ἦλθες στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ εὐλόγησες τὸ γάμο ποὺ ἔγινε ἐκεῖ, εὐλόγησε καὶ αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς δούλους σου, ποὺ μὲ τὴ δική σου θεία πρόνοια συνδέθηκαν μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου. Εὐλόγησε τὶς εἰσόδους καὶ τὶς ἐξόδους τῶν νεονύμφων55· Χάρισέ τους μακροζωΐα μὲ ἄφθονα ἀγαθά· Πάρε* τὰ στέφανά τους στὴ Βασιλεία σου, διατηρώντας τα καθαρὰ καὶ ἀκηλίδωτα καὶ ἀνεπιβούλευτα56, χωρὶς δηλ. νὰ περάσει ἀπὸ κανενὸς τὸ νοῦ νὰ τὰ μολύνει, στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες.

Ὁ χορός· Ἀμήν, ἔτσι ἂς γίνει.

Δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεός, Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα, ὧν τὸ κήρυγμα. Τριὰς ἡ ὁμοούσιος.

Εἶτα ὁ Ἱερεὺς ἐπαίρει τοὺς στεφάνους· καὶ ἐπάρας τὸν στέφανον τοῦ Νυμφίου, λέγει·

Μεγαλύνθητι, Νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ, καὶ εὐλογήθητι ὡς ὁ Ἰσαάκ, καὶ πληθύνθητι ὡς ὁ Ἰακώβ, πορευόμενος ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐργαζόμενος ἐν δικαιοσύνῃ τάς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐν τῷ τῆς Νύμφης λέγει·

Καὶ σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάῤῥα, καὶ εὐφράνθητι ὡς ἡ Ῥεβέκκα, καὶ πληθύνθητι ὡς ἡ Ῥαχήλ, εὐφραινομένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρί, φυλάττουσα τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, ὅτι οὕτως ηὐδόκησεν ὁ Θεός.

Εἶτα λέγει ὁ Διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Καὶ ὁ Ἱερεὺς τὴν Εὐχὴν ταύτην·

Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, τοὺς τῇ σῇ προνοίᾳ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναφθέντας. Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καὶ ἐξόδους· πλήθυνον ἐν ἀγαθοῖς τὴν ζωὴν αὐτῶν· ἀνάλαβε (ἐνταῦθα ὁ Ἱερεὺς αἴρει τοὺς στεφάνους ἀπὸ τῶν κεφαλῶν τῶν Νυμφίων, καὶ τίθησιν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης) τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου, ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Καὶ εὔχεται ὁ Ἱερεύς·

Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἡ παναγία καὶ ὁμοούσιος καὶ ζωαρχικὴ Τριάς, ἡ μία Θεότης καὶ Βασιλεία, εὐλογήσαι ὑμᾶς, καὶ παράσχοι ὑμῖν μακροζωΐαν, εὐτεκνίαν, προκοπὴν βίου καὶ πίστεως, καὶ ἐμπλήσαι ὑμᾶς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, ἀξιώσαι δὲ ὑμᾶς καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τῆς ἀπολαύσεως, πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων.

----

* Στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς ὁ Ἱερέας σηκώνει ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων τὰ στέφανα καὶ τὰ τοποθετεῖ πάνω στὸ τραπέζι.

Ὁ Ἱερέας· Εἰρήνη καὶ ψυχικὴ γαλήνη ἂς ἔλθει σὲ ὅλους.

Ὁ χορός· Καὶ στὸ δικό σου πνεῦμα, καὶ στὴ δική σου ψυχὴ ἂς ἔλθει εἰρήνη καὶ γαλήνη.

Ὁ Διάκονος

Μὲ ὑπόκλιση τῆς κεφαλῆς προσκυνῆστε τὸν Κύριο.

Ὁ χορός· Σ᾽ ἐσένα, Κύριε, κλίνουμε τὸ κεφάλι.

Καὶ εὔχεται ὁ Ἱερέας

Ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἡ Τριάδα ποὺ εἶναι πανάγια καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἴδια οὐσία καὶ ἀπὸ αὐτὴ πηγάζει ἡ ζωή, ἡ μία Θεότητα καὶ Βασιλεία, εἴθε νὰ σᾶς εὐλογήσει καὶ νὰ σᾶς χαρίσει μακροζωΐα, πολλὰ καὶ καλὰ τέκνα, προκοπὴ στὴ ζωή σας καὶ πρόοδο στὴν πίστη σας, καὶ εἴθε νὰ σᾶς γεμίσει ἐντελῶς, νὰ σᾶς χορτάσει μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, εἴθε τέλος νὰ σᾶς ἀξιώσει νὰ ἀπολαύσετε καὶ τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔχει ὑποσχεθεῖ σ᾽ ὅσους τηροῦν τὶς ἐντολές του, μὲ τὴ μεσολάβηση καὶ τὶς ἱκεσίες τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων.

Ὁ χορός· Ἀμήν, ἀλήθεια, ἔτσι ἂς γίνει.

Ὕστερα ἔρχονται οἱ πιστοὶ κοντὰ στοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς εὔχονται. Καὶ ἀφοῦ ἀσπαστοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, γίνεται ἀπὸ τὸν Ἱερέα ὁλοκληρωμένη Ἀπόλυση ὡς ἑξῆς·

Ὁ Ἱερέας

Δόξα ταιριάζει νὰ ἀναπέμπουμε σ᾽ ἐσένα, ποὺ εἶσαι ὁ Θεός μας, ποὺ εἶσαι ἡ ἐλπίδα μας, δόξα σ᾽ ἐσένα.

Ὁ Διάκονος

Δόξα στὸν Πατέρα, καὶ στὸν Υἱό, καὶ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, καὶ τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλειωτους αἰῶνες. Κύριε, ἐλέησέ μας (τρεῖς φορὲς). (Καὶ ἀπευθυνόμενος στὸν Ἱερέα) Πάτερ ἅγιε, εὐλόγησε (δῶσε τὴν εὐλογία σου).

Ὁ Ἱερέας

Ὁ Χριστὸς ποὺ μὲ τὴν παρουσία του στὴν Κανὰ ἀνέδειξε τίμιο τὸ γάμο καὶ ἔτσι τὸν ἐξύψωσε καὶ τὸν ἁγίασε, αὐτὸς ποὺ εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς μας, μὲ τὴ μεσολάβηση καὶ τὶς ἱκεσίες τῆς πανάχραντης (πάναγνης) Μητέρας του (Παναγίας), τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ποὺ ἔγιναν ἔνδοξοι καὶ ἄξιοι ἐγκωμιασμοῦ γιὰ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ποὺ ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς θεωρεῖ βασιλεῖς θεοστεφανωμένους καὶ ἰσάξιους μὲ τοὺς Ἀποστόλους γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν ἑδραίωση τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρα Προκοπίου, καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων, εἴθε νὰ μᾶς ἐλεήσει καὶ νὰ μᾶς σώσει ὡς Θεὸς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος 58.

Μὲ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων Πατέρων μας, Κύριε, Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεός μας, ἐλέησέ μας καὶ σῶσε μας.

Ὁ Χορός. Ἀμήν.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Εἶτα εἰσέρχονται καὶ εὔχονται αὐτοῖς. Καὶ ἀσπασαμένων ἀλλήλους, γίνεται παρὰ τοῦ Ἱερέως τελεία Ἀπόλυσις οὕτως·

Ὁ ἱερεύς· Δόξα σοι, ὁ Θεός, ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ὁ διάκονος· Δόξα. Καὶ νῦν. Κύριε, ἐλέησον (γ ́). Πάτερ ἅγιε, εὐλόγησον.

Ὁ ἱερεύς·

Ὁ διὰ τῆς ἐν Κανᾷ ἐπιδημίας τίμιον ἀναδείξας τὸν γάμον, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ Μητρός, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων θεοστέπτων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Δι᾿ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων...

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Εὐχὴ ἐπὶ λύσιν στεφάνων τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν στέφανον εὐλογήσας, καὶ τοὺς παρόντας στεφάνους ἐπιτίθεσθαι παραδοὺς τοῖς νόμῳ γάμου συναπτομένοις ἀλλήλοις, καὶ μισθὸν ὥσπερ ἀπονέμων αὐτοῖς τὸν τῆς σωφροσύνης, ὅτι ἁγνοὶ πρὸς τὸν ὑπὸ σοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν· Αὐτός, καὶ ἐν τῇ λύσει τῶν παρόντων στεφάνων, τοὺς συναφθέντας ἀλλήλοις εὐλόγησον καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν ἀδιάσπαστον διατήρησον· ἵνα εὐχαριστῶσι διὰ παντὸς τῷ παναγίῳ ὀνόματί σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εἰρήνη πᾶσι.

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Σύμφωνα κατантήσαντες οἱ δοῦλοί σου, Κύριε, καὶ τὴν ἀκολουθίαν ἐκτελέσαντες τοῦ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμου, καὶ συστέλλοντες τὰ κατ᾽ αὐτὸν σύμβολα, δόξαν σοι ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ γίνεται Ἀπόλυσις.

Εὐχὴ κατὰ τὴ λύση τῶν στεφάνων τὴν ὄγδοη ἡμέρα59

Ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο.

Κύριε ὁ Θεός μας, σὺ ποὺ εὐλόγησες τὸν κύκλο τοῦ ἔτους ποὺ τὸ περιβάλλει σὰν στεφάνι60, καὶ ἐπέτρεψες (παραχώρησες) αὐτὰ ἐδῶ τὰ στέφανα νὰ τεθοῦν ἐπάνω στὰ κεφάλια αὐτῶν ποὺ συνδέονται μεταξύ τους μὲ τὸ θεσμὸ τοῦ γάμου καὶ ἀπονέμεις (δίνεις) σ᾽ αὐτοὺς σὰν μισθὸ τὸ στεφάνι τῆς σωφροσύνης (φρονιμάδας), διότι ἁγνοὶ ἑνώθηκαν μεταξύ τους μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου61 ποὺ ἐσὺ μὲ τὴν πανσοφία σου νομοθέτησες. Ἐσὺ ὁ ἴδιος, καὶ κατὰ τὴ λύση αὐτῶν ἐδῶ τῶν στεφάνων, αὐτοὺς που ἑνώθηκαν μεταξύ τους μὲ τὸ γάμο εὐλόγησέ τους καὶ διατήρησε ἀδιάσπαστο τὸ σύνδεσμό τους· γιὰ νὰ εὐχαριστοῦν διαρκῶς τὸ πανάγιο ὄνομά σου, τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Εἰρήνη ἂς ἔλθει σὲ ὅλους.

Προσκυνῆστε τὸν Κύριο μὲ ὑπόκλιση τῆς κεφαλῆς σας.

Ἐ μεῖς, Κύριε, οἱ δοῦλοι σου (οἱ νεόνυμφοι) ποὺ μὲ σύμφωνη γνώμη φθάσαμε στὴν ἀμοιβαία ὑπόσχεση τοῦ γάμου καὶ τελέσαμε τὴν ἀκολουθία τοῦ γάμου ποὺ ἁγίασες στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ἐμεῖς τώρα μαζεύοντας καὶ περιτυλίγοντας τὰ σύμβολα τοῦ γάμου (τὰ στέφανα), δόξα σ᾽ ἐσένα ἀναπέμπουμε, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες62. Ἀμήν.

Καὶ γίνεται Ἀπόλυση.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΕΡΙ ΔΙΓΑΜΩΝ

Κεφάλαιον Νικηφόρου Πατριάρχου ΚΠόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ.

Ὁ δίγαμος οὐ στεφανοῦται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾶται μὴ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἔτη δύο· ὁ δὲ τρίγαμος, πέντε.

Ἐκ τῶν Ἀποκρίσεων τοῦ μακαρίου Νικήτα Μητροπολίτου Ἡρακλείας, ἐξ ὧν ἠρωτήθη παρὰ Κωνσταντίνου Ἐπισκόπου.

Ἡ μὲν ἀκρίβεια τοὺς διγάμους οὐκ εἴωθε στεφανοῦν· ἡ δὲ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας συνήθεια, τὰ τοιαῦτα οὐ παρατηρεῖται, ἀλλὰ καὶ τοῖς διγάμοις καὶ τριγάμοις τοὺς νυμφικοὺς στεφάνους ἐπιτίθησι, καὶ οὐδεὶς οὐδέποτε παρὰ τοῦτο ἐνεκλήθη· πλὴν ἕνα ἢ δεύτερον χρόνον τῆς θείας εἴργονται Κοινωνίας. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἱερολογήσαντα τούτους πρεσβύτερον, συνδειπνεῖν αὐτοῖς οὐ

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΝΩΜΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΓΙ᾽ ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΝΥΜΦΕΥΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΟΡΑ

Γνώμη συνοπτικὴ τοῦ Πατριάρχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητῆ.

Ὁ δίγαμος, αὐτὸς δηλαδὴ ποὺ νυμφεύεται γιὰ δεύτερη φορά, δὲ στεφανώνεται· ἀντίθετα τοῦ ἐπιβάλλεται καὶ ἡ ποινὴ νὰ μὴ μεταλάβει τὰ ἄχραντα Μυστήρια γιὰ δύο χρόνια· καὶ στὸν τρίγαμο ἐπιβάλλεται ἡ ἴδια ποινὴ γιὰ πέντε χρόνια.

Ἀπὸ τὶς Ἀπαντήσεις ποὺ ἔδωσε ὁ μακάριος Νικήτας, Μητροπολίτης τῆς Ἡράκλειας, σὲ ὅσα τὸν ρώτησε ὁ Ἐπίσκοπος Κωνστσαντῖνος.

Γιὰ νὰ μιλήσουμε μὲ ἀκρίβεια ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲ συνηθίζεται νὰ στεφανώνονται οἱ δίγαμοι· ἡ συνήθεια ὅμως τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κάτι τέτοια δὲν τὰ τηρεῖ μὲ ἀκρίβεια· ἀντίθετα καὶ αὐτοὺς ποὺ νυμφεύονται γιὰ δεύτερη καὶ αὐτοὺς ποὺ νυμφεύονται γιὰ τρίτη φορὰ τοὺς στεφανώνει μὲ τὰ στεφάνια τοῦ γάμου καὶ κανένας ποτὲ δὲν κατηγορήθηκε γι᾽ αὐτό· μόνο ἀπέχουν γιὰ ἕνα ἢ δύο χρόνια ἀπὸ τὴ θεία Κοινωνία. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερέας ποὺ εὐλόγησε τὸ γάμο τους δὲ θεωρεῖται κοινῶς παραδεκτὸ νὰ συντρώγει μαζί

νενόμισται, κατὰ τὸν ζ´ Κανόνα τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου.

τους, σύμφωνα μὲ ὅσα ὁρίζει ὁ ἕβδομος (ζ´) Κανόνας τῆς Συνόδου ποὺ ἔγινε στὴ Νεοκαισάρεια.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΙΣ ΔΙΓΑΜΟΝ

Ὁ διάκονος· Εὐλόγησον, Δέσποτα.

Ὁ Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε· νῦν καί ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ Διάκονος ἢ ὁ Ἀναγνώστης· Ἅγιος ὁ Θεός... (ἐκ τρίτου). Δόξα. Καὶ νῦν. Παναγία Τριάς... Κύριε, ἐλέησον (γ´). Δόξα. Καὶ νῦν. Πάτερ ἡμῶν...

Ὁ ἱερεύς· Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία...

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας.

Ὁ δὲ Διάκονος ἢ ὁ Ἱερεὺς λέγει τὴν Συναπτήν.

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Χορός, μεθ᾽ ἑκάστην Δέησιν· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ διάκονος·

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦ δεῖνος) καὶ (τῆς δεῖνος) καὶ τῆς ἐν Θεῷ σκέπης καὶ συμβιώσεως αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ συζῆσαι αὐτοὺς καλῶς ἐν ὁμονοίᾳ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν, Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Ὁ Ἱερεύς, ἐκφώνως· Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΣΕ ΔΙΓΑΜΟ

Εἰσαγωγικὸ σημείωμα

Ἡ «Ἀκολουθία εἰς δίγαμον» ἀποτελεῖται κυριολεκτικὰ ἀπὸ ἀτόφια τμήματα τῶν δύο προηγούμενων Ἀκολουθιῶν· τοῦ ἀῤῥαβώνα καὶ τοῦ στεφανώματος. Εἶναι, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, οἱ δύο αὐτὲς Ἀκολουθίες ἑνωμένες σὲ μία· εἶναι μιὰ ἑνιαία Ἀκολουθία ποὺ περιλαμβάνει καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτολεξεὶ ὁλόκληρα μέρη ἀπὸ τὶς δύο προηγούμενες Ἀκολουθίες, γεγονὸς ποὺ μπορεῖ βέβαια νὰ διαπιστώσει κι ὁ κάθε ἀναγνώστης.

Διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὶς προηγούμενες Ἀκολουθίες σὲ ὁρισμένα μόνο σημεῖα. Ἡ διαφοροποίηση αὐτὴ συνίσταται εἴτε στὴν παράλειψη ὁρισμένων μερῶν εἴτε στὴν προσθήκη νέων. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία αὐτὴ ὄχι τὰ σημεῖα ποὺ εἶναι κοινὰ οὔτε βέβαια τὰ παραλειπόμενα, ἀφοῦ γιὰ ὅλα αὐτὰ ἔγινε λόγος στὶς προηγούμενες Ἀκολουθίες, ἀλλὰ τὰ ἐντελῶς νέα στοιχεῖα. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι κυρίως δύο Εὐχὲς μὲ ἰδιαίτερο πράγματι περιεχόμενο καὶ ἐνδιαφέρον, ὅπως θὰ δοῦμε. Πρόκειται συγκεκριμένα γιὰ τὶς δύο πρῶτες ἀπὸ τὶς τρεῖς Εὐχὲς ποὺ στὴν ὅλη Ἀκολουθία εἰς δίγαμον καταλαμβάνουν θέση ἀνάμεσα στὸ «Ἀῤῥαβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ» καὶ στὸ «Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ», ἀνάμεσα στὸν κυρίως ἀῤῥαβώνα καὶ τὸ στεφάνωμα δηλαδή.

Ἀκριβῶς τὸ περιεχόμενο τῶν δύο αὐτῶν εὐχῶν, ποὺ ἀποτελοῦν κατὰ κάποιο τρόπο τὴν εἰδοποιὸ διαφορὰ αὐτῆς τῆς Ἀκολουθίας σὲ σχέση μὲ ἐκείνη τοῦ γάμου, θὰ μᾶς ἀπασχολήσει στὴ συνέχεια. Γιὰ τὶς ἄλλες μικροδιαφορές, ὅπως γιὰ τὸ τμῆμα τῆς Ἀκολουθίας ποὺ καταλαμβάνει θέση μετὰ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς» καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ Συναπτή, γιὰ

τὶς δύο ἐπιπλέον διαφορετικὲς δεήσεις τῆς Συναπτῆς (τέταρτη καὶ πέμπτη στὴ σειρὰ) καὶ τὴ μία ἐπιπλέον δέηση τῆς Ἐκτενοῦς («Χριστιανὰ τὰ τέλη...») δὲ θὰ κάνουμε ἰδιαίτερο λόγο.

Τέλος σχετικὰ μὲ τὰ διαλαμβανόμενα στὰ «Κεφάλαια περὶ διγάμων», γιὰ τὸ ἂν δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία πρέπει ἢ ὄχι νὰ στεφανώνει αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται γιὰ δεύτερη ἢ τρίτη φορὰ «εἰς γάμου κοινωνίαν», γιὰ τὰ ἐπιτίμια (στέρηση π.χ. τῆς θείας Κοινωνίας γιὰ κάμποσο χρονικὸ διάστημα) ποὺ προβλέπονται γι᾽ αὐτοὺς καὶ πῶς γενικὰ ὅλα αὐτὰ ἐξηγοῦνται βλ. παρακάτω στὸ ἐκτενὲς σχόλιο ἀριθ. 11 τῆς Ἀκολουθίας εἰς δίγαμον.

Εὐχὴ (πρώτη)

Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεός μας, Σὺ ποὺ φροντίζεις γιὰ τὴ συντήρηση καὶ διαφύλαξη πάντων, καὶ προκαταβολικὰ μεριμνᾶς γιὰ ὅλα. Σὺ ποὺ γνωρίζεις τὶς ἀπόκρυφες σκέψεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς παντογνώστης γνωρίζεις τὰ πάντα, γίνε σπλαχνικὸς γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας καὶ συγχώρησε τὰ ἀνομήματα τῶν ἱκετῶν σου, αὐτῶν δηλαδὴ ποὺ θερμὰ σὲ παρακαλοῦν, καλώντας τους σὲ μετάνοια· παρέχοντάς τους συγνώμη γιὰ τὰ παραπτώματά τους, συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν, ἄφεση τῶν ἀνομιῶν ποὺ διέπραξαν μὲ τὴ θέληση ἢ χωρὶς τὴ θέλησή τους. Σὺ ποὺ γνωρίζεις τὴν ἀδυναμία τῆς ἀνθρώπινης φύσης, ὁ πλάστης καὶ δημιουργός, Σὺ ποὺ συγχώρησες τὴν πόρνη Ῥαὰβ1, καὶ εὐχαρίστως δέχτηκες τὴ μετάνοια τοῦ Τελώνη2, μὴ δώσεις προσοχὴ στὰ ἁμαρτήματά μας ποὺ ἀπὸ ἄγνοια διαπράξαμε ἀπὸ τὰ νεανικά μας χρόνια3· διότι ἐὰν ἐξετάσεις καὶ προσέξεις τὰ ἀνομήματά μας, Κύριε, Κύριε, ποιός θὰ μπορέσει νὰ ἀντιταχθεῖ σὲ σένα καὶ νὰ ὑπομείνει τὸν ἔλεγχό σου4 ἢ ποιά ἀνθρώπινη ὕπαρξη θὰ μπορέσει νὰ δικαιωθεῖ ἐνώπιόν σου; Γιατὶ Ἐσὺ μόνο εἶσαι δίκαιος, ἀναμάρτητος, ἅγιος, πολυέλεος, πολὺ σπλαχνικός, καὶ

Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ ἱερεύς·

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τὰ διῃρημένα συναγαγὼν εἰς ἑνότητα, καὶ σύνδεσμον διαθέσεως τιθεὶς αὐτοῖς ἄῤῥηκτον· ὁ εὐλογήσας Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκαν, καὶ κληρονόμους αὐτοὺς τῆς σῆς ἐπαγγελίας ἀναδείξας· Αὐτός, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους (τὸν δεῖνα), καὶ (τὴν δεῖνα), ὁδηγῶν αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρί, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καί τῷ πνεύματί σου.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ Ἱερεὺς ἐπεύχεται·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐξ ἐθνῶν προμνηστευσάμενος Ἐκκλησίαν παρθένον ἁγνήν, εὐλόγησον τὰ μνῆστρα ταῦτα· καὶ ἕνωσον, καὶ διαφύλαξον τοὺς δούλους σου τούτους ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ.

Ἐκφώνως· Σοὶ γὰρ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τοὺς δακτυλίους ἐπιδίδωσι πρῶτον τῷ ἀνδρὶ τὸν χρυσοῦν, τῇ δὲ γυναικὶ τὸν ἀργυροῦν, καὶ λέγει τῷ ἀνδρί·

Ἀῤῥαβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα), τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (τὴν δεῖνα), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν (ἐκ τρίτου).

Ὁμοίως λέγει καὶ τῇ γυναικί·

Ἀῤῥαβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ δεῖνα), τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τὸν δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν (ἐκ τρίτου).

Καὶ ποιεῖ Σταυρὸν μετὰ τῶν δακτυλίων ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐπιτίθησιν αὐτοὺς ἐν τοῖς δεξιοῖς δακτυλίοις.

μεταβάλλεις γνώμη γιὰ τὶς κακίες τῶν ἀνθρώπων5· Σύ, Δέσποτα, ἀφοῦ θεωρήσεις δικούς σου φίλους τοὺς δούλους σου (τάδε) καὶ (τάδε) ἕνωσέ τους μὲ τὴν ἀγάπη ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλο· δώρησέ τους τὴν ἐπιστροφὴ καὶ μετὰ

νοια τοῦ Τελώνη, τὰ δάκρυα τῆς πόρνης6, τὴν ἐξομολόγηση τοῦ ληστῆ7· γιὰ νὰ μπορέσουν ἔτσι, μὲ τὴν εἰλικρινή τους μετάνοια ποὺ θὰ γίνει μ᾽ ὅλη τους τὴν καρδιά, τηρώντας μὲ ὁμόνοια καὶ εἰρήνη τὶς ἐντολές σου, νὰ κριθοῦν ἄξιοι καὶ τῆς ἐπουράνιας Βασιλείας σου. Διότι ἐσὺ εἶσαι ὁ οἰκονόμος πάντων, αὐτὸς δηλαδὴ ποὺ κυβερνᾶς καὶ διαχειρίζεσαι καὶ παρέχεις τὰ πάντα, καὶ σ᾽ ἐσένα ἀναπέμπουμε τὴ δόξα, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτελεύτητους αἰῶνες.

Εὐχὴ (δεύτερη)

Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, Λόγε τοῦ Θεοῦ, Σὺ ποὺ ὑψώθηκες πάνω στὸν τίμιο καὶ ζωοποιὸ Σταυρό, καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔσχισες το χειρόγραφο τὸ χρεωστικὸ ποὺ μᾶς βάρυνε, καὶ μᾶς γλίτωσες ἔτσι ἀπὸ τὴν καταδυνάστευση τοῦ διαβόλου8, συγχώρησε τὶς ἀνομίες τῶν δούλων σου· διότι μὴ μπορώντας νὰ ὑποφέρουν τὸν καύσωνα καὶ τὸ βάρος (πίεση) τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν πύρωση (φλόγωση) τῆς σάρκας ἑνώνονται γιὰ δεύτερη φορὰ μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου, καθὼς Ἐσὺ νομοθέτησες μὲ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς σου, μὲ τὸν ἀπόστολο Παῦλο δηλαδή, ὅταν εἶπες γιὰ μᾶς τοὺς ταπεινοὺς ἐκεῖνο τὸ «εἶναι προτιμότερο νὰ ἔρχεται κανεὶς σὲ κοινωνία γάμου σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου παρὰ νὰ καίγεται ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς ἐπιθυμίας»9. Σὺ ὁ ἴδιος, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ἐλέησὲ μας καὶ συγχώρησέ μας, σπλαχνίσου μας, γίνε ἐπιεικής, δῶσε μας ἄφεση τῶν ἁμαρτημάτων μας, διότι ἐσὺ εἶσαι ἐκεῖνος ποὺ σήκωσες στοὺς ὤμους σου τὶς δικές μας ἀσθένειες καὶ ἀδυναμίες· γιατὶ κανένας δὲν εἶναι ἀναμάρτητος, οὔτε κι ἂν ἀκόμη μιὰ ἡμέρα μόνο διαρκέσει ἡ ζωή του, ἢ χωρὶς λεκὲ (καθαρός, ἀκηλίδωτος), παρὰ μόνο ἐσὺ10 ποὺ φόρεσες τὴν ἀνθρώπινη σάρκα (ἔγινες ἄνθρωπος) χωρὶς νὰ ἁμαρτήσεις, καὶ χάρισες σ᾽ ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους τὴν αἰώνια ἀπάθεια (ἀταραξία, μακαριότητα). Καὶ σὲ παρακαλοῦμε γιὰ ὅλα αὐτά, διότι ἐσὺ εἶσαι ὁ Θεός, Θεὸς αὐτῶν ποὺ μετανοοῦν γιὰ τὰ σφάλματά τους, καὶ σ᾽ Ἐσένα ἀναπέμπουμε τὴ δόξα, στὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς ἀτέλεύτητους αἰῶνες11.

Εἶτα ἀλλάσσει ὁ Παράνυμφος τὰ δακτυλίδια.

Ὁ δὲ Διάκονος λέγει· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ ἱερεύς·

Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πάντων φειδόμενος, καὶ πάντων προνοούμενος, ὁ τὰ κρυπτὰ γινώσκων τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντων τὴν γνῶσιν ἔχων, ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ τὰς ἀνομίας συγχώρησον τῶν σῶν ἱκετῶν, καλῶν αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν· παρέχων αὐτοῖς συγγνώμην παραπτωμάτων, ἁμαρτιῶν ἱλασμόν, συγχώρησιν ἀνομιῶν ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων. Ὁ εἰδὼς τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὁ πλάστης καὶ δημιουργός, ὁ Ῥαὰβ τῇ πόρνῃ συγχωρήσας, καὶ τοῦ Τελώνου τὴν μετάνοιαν προσδεξάμενος, μὴ μνησθῇς ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἀγνοίας ἐκ νεότητος· ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεταί σοι; ἢ ποία σὰρξ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου; Σὺ γὰρ μόνος ὑπάρχεις δίκαιος, ἀναμάρτητος, ἅγιος, πολυέλεος, πολυεύσπλαγχνος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων· σύ, Δέσποτα, οἰκειωσάμενος τοὺς δούλους σου (τὸν δεῖνα) καὶ (τὴν δεῖνα) ἕνωσον τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ· δώρησαι αὐτοῖς τοῦ Τελώνου τὴν ἐπιστροφήν, τῆς πόρνης τὰ δάκρυα, τοῦ λῃστοῦ τὴν ἐξομολόγησιν· ἵνα, διὰ μετανοίας ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν, ἐν ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ τὰς ἐντολάς σου ἐργαζόμενοι, καταξιωθῶσι καὶ τῆς ἐπουρανίου σου Βασιλείας. Ὅτι σὺ εἶ ὁ οἰκονόμος πάντων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καί τῷ πνεύματί σου.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Ὁ ἱερεύς·

Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, Λόγε τοῦ Θεοῦ, ὁ ὑψωθεὶς ἐπὶ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, τὸ καθ᾿ ἡμᾶς διαῤῥήξας χειρόγραφον, καὶ τῆς δυναστείας τοῦ διαβόλου ῥυσάμενος ἡμᾶς, ἱλάσθητι ταῖς ἀνομίαις τῶν δούλων σου· ὅτι τὸν καύσωνα καὶ τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς σαρκὸς τὴν πύρωσιν μὴ ἰσχύοντες βαστάζειν, εἰς γάμου δευτέραν κοινωνίαν συνέρχονται, καθὼς ἐνομοθέτησας διὰ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς

σου, Παύλου τοῦ ἀποστόλου, εἰπὼν δι᾽ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς τὸ «κρεῖσσον ἐν Κυρίῳ γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι». Αὐτός, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ἐλέησον καὶ συγχώρησον, ἱλάσθητι, ἄνες, ἄφες τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὅτι σὺ εἶ ὁ τὰς νόσους ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενος· οὐδεὶς γάρ ἐστιν ἀναμάρτητος, οὐδ᾽ ἂν μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐστιν, ἢ χωρὶς ῥύπου, εἰ μὴ σὺ μόνος ὁ σάρκα φορέσας ἀναμαρτήτως, καὶ τὴν αἰώνιον ἡμῖν δωρησάμενος ἀπάθειαν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός, Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ ἱερεύς·

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καὶ συζεύξας αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτόν, διὰ τὸ οὕτως ἀρέσαι τῇ σῇ μεγαλειότητι, μὴ μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς· αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα, ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἅρμοσον (ἐνταῦθα ὁ Ἱερεὺς ἁρμόζει τὰς χεῖρας τῶν Νυμφίων) τὸν δοῦλόν σου (τόν δε) καὶ τὴν δούλην σου (τήν δε), ὅτι παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνή. Σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ· στεφάνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν· χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν. Ὅτι σὸν τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ λαβὼν τοὺς στεφάνους, στέφει τὸν Νυμφίον, λέγων·

Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα), τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ (τὴν δεῖνα), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν (ἐκ γ΄).

Εἶτα στέφει καὶ τὴν Νύμφην, λέγων·

Στέφεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (ἡ δεῖνα), τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τὸν δεῖνα), εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμὴν (ἐκ γ΄).

Εἶτα εὐλογεῖ αὐτούς, ψάλλων ἐκ τρίτου·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς.

Ὁ διάκονος· Πρόσχωμεν.

Ὁ ἀναγνώστης·

Προκείμενον. Ἦχος πλ. δ´.

Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν στεφάνους ἐκ λίθων τιμίων.

Στίχ. Ζωὴν ᾐτήσαντό σε, καὶ ἔδωκας αὐτοῖς μακρότητα ἡμερῶν.

Ὁ διάκονος· Σοφία.

Ὁ ἀναγνώστης· Πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς Παύλου τὸ Ἀνάγνωσμα.

Ὁ διάκονος· Πρόσχωμεν.

Ὁ ἀναγνώστης·

Ἀδελφοί, εὐχαριστεῖτε πάντοτε ὑπὲρ πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. Ἀλλ᾿ ὥσπερ ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ᾿ ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα· ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ᾿ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Τό μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ᾿ ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη σοι τῷ ἀναγινώσκοντι.

Ὁ χορός· Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα.

Στίχ. Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς.

Ὁ διάκονος· Σοφία· ὀρθοί· ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καί τῷ πνεύματί σου.

Ὁ ἱερεύς· Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ Ἀνάγνωσμα.

Ὁ διάκονος· Πρόσχωμεν

Ὁ ἱερεύς·

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. Καί ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Οἶνον οὐκ ἔχουσι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. Καί ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ· Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ δὲ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ὁ χορός· Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι.

Ἔπειτα λέγει ὁ Διάκονος·

Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ἡμῶν εἴπωμεν.

Ὁ Χορός, μεθ᾽ ἑκάστην Δέησιν· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ διάκονος· Κύριε Παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου ἐπάκουσον, καὶ ἐλέησον.

Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου· δεόμεθά σου ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγίειας καὶ σωτηρίας τῶν δούλων σου (τοῦ δεῖνος) καὶ (τῆς δεῖνος) καὶ ὑπὲρ τοῦ περιεστῶτος λαοῦ, τοῦ ἀπεκδεχομένου τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

Ὁ ἱερεύς· Ὅτι ἐλεήμων, καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ Ἱερεὺς τὴν Εὐχὴν ταύτην·

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου οἰκονομίᾳ καταξιώσας ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας τίμιον ἀναδεῖξαι τὸν γάμον διὰ τῆς σῆς παρουσίας· αὐτὸς καὶ νῦν τοὺς δούλους σου (τὸν δεῖνα) καὶ (τὴν δεῖνα), οὕς ηὐδόκησας συναφθῆναι ἀλλήλοις, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διαφύλαξον. Τίμιον αὐτοῖς τὸν γάμον ἀνάδειξον· ἀμίαντον αὐτῶν τὴν κοίτην διατήρησον· ἀκηλίδωτον αὐτῶν τὴν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον· καὶ καταξίωσον αὐτοὺς ἐν γήρει πίονι καταντῆσαι, ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ ἐργαζομένους τὰς ἐντολάς σου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σῴζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καί ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικήν, καὶ ἀναμάρτητον, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Ὁ χορός· Παράσχου, Κύριε.

Ὁ διάκονος· Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Χριστινανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικὰ καὶ καλὴν ἀπολογίαν, τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, αἰτησώμεθα.

Τήν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Ὁ Ἱερεὺς ἐκφώνως· Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, Δέσποτα, μετὰ παῤῥησίας, ἀκατακρίτως, τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαὶ σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα, καὶ λέγειν·

Καὶ λέγομεν τό· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς...

Ὁ ἱερεύς· Ὅτι σοῦ ἐστιν...

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καί τῷ πνεύματί σου.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Εἶτα προσφέρεται τὸ κοινὸν ποτήριον, καὶ εὐλογῶν αὐτὸ ὁ Ἱερεὺς λέγει τὴν Εὐχὴν ταύτην·

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Ὁ ἱερεύς·

Ὁ Θεός, ὁ πάντα ποιήσας τῇ ἰσχύϊ σου, καὶ στερεώσας τὴν οἰκουμένην, καὶ κοσμήσας τὸν στέφανον πάντων τῶν πεποιημένων ὑπὸ σοῦ, καὶ τὸ ποτήριον τὸ κοινὸν τοῦτο παρεχόμενος τοῖς συναφθεῖσι πρὸς γάμου κοινωνίαν, εὐλόγησον εὐλογίᾳ πνευματικῇ. Ὅτι ηὐλόγηταί σου τὸ ὄνομα, καὶ δεδόξασταί σου ἡ βασιλεία, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Εἶτα, λαβὼν ὁ Ἱερεὺς ἐπὶ χεῖρας τὸ κοινὸν ποτήριον, μεταδίδωσιν αὐτοῖς ἐκ γ΄, πρῶτον τῷ ἀνδρί, καὶ αὖθις τῇ γυναικί, ψάλλων εἰς ἦχον α΄·

Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι.

Καὶ εὐθέως λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἱερεύς, στρέφει ὡς ἐν σχήματι κύκλου τρὶς περὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τραπεζίδιον, τοῦ Παρανύμφου κρατοῦντος ὄπισθεν τοὺς στεφάνους, καὶ ψάλλει τὰ τροπάρια.

Ἦχος πλ. α΄.

Ἠσαΐα χόρευε· ἡ Παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρί, καὶ ἔτεκεν Υἱὸν τὸν Ἐμμανουήλ, Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον· Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ· ὃν μεγαλύνοντες, τὴν Παρθένον μακαρίζομεν.

Ἦχος βαρύς.

Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες, προσβεύσατε πρὸς Κύριον, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεός, Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα, ὧν τὸ κήρυγμα. Τριὰς ἡ ὁμοούσιος.

Εἶτα ὁ Ἱερεὺς ἐπαίρει τοὺς στεφάνους· καὶ ἐπάρας τὸν στέφανον τοῦ Νυμφίου, λέγει·

Μεγαλύνθητι, Νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ, καὶ εὐλογήθητι ὡς ὁ Ἰσαάκ, καὶ πληθύνθητι ὡς ὁ Ἰακώβ, πορευόμενος ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐργαζόμενος ἐν δικαιοσύνῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐπάρας τὸν στέφανον τῆς Νύμφης, λέγει·

Καὶ σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάῤῥα, καὶ εὐφράνθητι ὡς ἡ Ῥεβέκκα, καὶ πληθύνθητι ὡς ἡ Ῥαχήλ, εὐφραινομένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρί, φυλάττουσα τοὺς ὅρους τοῦ νόμου, ὅτι οὕτως ηὐδόκησεν ὁ Θεός.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Εἶτα λέγει ὁ Ἱερεὺς τὴν Εὐχήν·

Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας, εὐλόγησον καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, τοὺς τῇ σῇ προνοίᾳ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναφθέντας. Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καὶ ἐξόδους· πλήθυνον ἐν ἀγαθοῖς τὴν ζωὴν αὐτῶν· ἀνάλαβε (ἐνταῦθα ὁ Ἱερεὺς αἴρει τοὺς στεφάνους ἀπὸ τῶν κεφαλῶν τῶν Νυμφίων, καὶ τίθησιν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς τραπέζης) τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου, ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη πᾶσι.

Ὁ χορός· Καί τῷ πνεύματί σου.

Ὁ διάκονος· Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Ὁ χορός· Σοί, Κύριε.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Καὶ εὔχεται πάλιν ὁ Ἱερεύς·

Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἡ παναγία καὶ ὁμοούσιος καὶ ζωαρχικὴ Τριάς, ἡ μία Θεότης καὶ Βασιλεία, εὐλογήσαι ὑμᾶς, καὶ παράσχοι ὑμῖν μακροζωΐαν, εὐτεκνίαν, προκοπὴν βίου καὶ πίστεως, καὶ ἐμπλήσαι ὑμᾶς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, ἀξιώσαι δὲ ὑμᾶς καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τῆς ἀπολαύσεως, πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτὸκου, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων.

Ὁ χορός· Ἀμήν.

Εἶτα εἰσέρχονται καὶ εὔχονται αὐτοῖς καί ἀσπασαμένων ἀλλήλους, γίνεται παρὰ τοῦ Ἱερέως τελεία Ἀπόλυσις οὕτως·

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ὁ διὰ τῆς ἐν Κανᾷ ἐπιδημίας τίμιον ἀναδείξας τὸν γάμον, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ Μητρός, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων θεοστέπτων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Δι᾽ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...

Ὁ χορός· Ἀμήν.

.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΠΙ ΕΠΑΝΑΣΥΣΤΑΣΕΙ ΓΑΜΟΥ ΔΙΑΖΕΥΧΘΕΝΤΩΝ

Ὁ διάκονος· Εὐλόγησον, Δέσποτα.

Ὁ ἱερεύς· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...

Εἶτα τοὺς ἀκολούθους στίχους, μεθ᾽ ἕκαστον τῶν ὁποίων ὁ Χορὸς ψάλλει·

Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι.

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον· ὅτι μέγας καὶ φοβερὸς ὁ Θεὸς ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλῳ αὐτοῦ.

Εἰς τὸν αἰῶνα φυλάξει Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ πιστή.

Δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· ἡ γὰρ χεὶρ Κυρίου συναντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων αὐτοῦ κατισχύσει αὐτόν.

Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου· οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου.

Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιὼν καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ὁ διάκονος· Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος), τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τῶν ἐπανασυναπτομένων γάμῳ δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦ δεῖνος) καὶ (τῆς δεῖνος) καὶ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς βίον ἀλοιδόρητον, πολιτείαν ἄμεμπτον καὶ διαγωγὴν ἀκατάγνωστον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς συμβίωσιν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, προκοπὴν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ ἡμερῶν μακρότητα, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι αὐτούς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν Ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν, Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ὁ ἱερεύς· Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα...

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ Ἱερεὺς τὴν Εὐχήν·

Δέσποτα φιλάνθρωπε, Βασιλεῦ τῶν αἰώνων καὶ Δημιουργὲ τῶν ἁπάντων, ὁ τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας καταλύσας καὶ εἰρήνην τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων δωρησάμενος, σοῦ δεόμεθα καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ἔπιδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου (τὸν δεῖνα) καὶ (τὴν δεῖνα) καὶ ἐπίχεε ἐπ᾿

αὐτοὺς τὴν εὐλογίαν σου. Ἐπανάγαγε τὴν διαταραχθεῖσαν εἰρήνην καὶ ἐμφύτευσον εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην. Ἐπιδαψίλευσον αὐτοῖς γαλήνην πνευματικὴν καὶ πολιτείαν ἀνεπιβούλευτον, ἵνα, ἐν ψυχικῇ διατελοῦντες γαλήνῃ, ἀπολαύωσι τῶν οἰκείων ἀγαθῶν καὶ δοξάζωσί σε τὸν μόνον τῆς ἀγάπης Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶθ᾽ οὕτως ἡ συνήθης Ἀπόλυσις.

Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεός, ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι. Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου καὶ παναμώμου ἁγίας αὐτοῦ Μητρός, δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων Δυνάμεων ἀσωμάτων, ἱκεσίαις τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ καλλινίκων Μαρτύρων, τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου, τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, ἐλεῆσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Δι᾽ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...

Γ΄
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ
ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΑΡΡΑΒΩΝΑ

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἀρραβώνα καὶ ἡ καθιέρωση τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου

(γενικὲς πληροφορίες)*<$>1** <$>.

----

* Συγκεντρωμένους, κατὰ Ἀκολουθία, τοὺς τίτλους τῶν ἑρμηνευτικῶν σχολίων καὶ σημειώσεων, τὰ θέματα δηλαδὴ καὶ τὰ σημεῖα τῶν Ἀκολου θιῶν ποὺ σχολιάζονται ἰδιαίτερα, βλ. στὰ Ἀναλυτικὰ Περιεχόμενα τοῦ Γ΄ μέρους τοῦ βιβλίου, σελ. 229 κ.έ.

** Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν, κατὰ Ἀκολουθία, στὰ ταυτάριθμα σημεῖα τῆς μετάφρασης τῶν κειμένων. Βλ. Β΄ μέρος τοῦ βιβλίου, σελ. 65 κ.έ.

«Ἡ Ἀκολουθία τῶν μνήστρων» ἤ, ἀλλιῶς, τοῦ ἀρραβώνα καθιερώθηκε ὡς ξεχωριστὴ Ἀκολουθία ἀπὸ αὐτὴ τοῦ γάμου στὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1084. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἀρραβώνα εἶναι κατὰ κάποιο τρόπο τὸ προοίμιο, ἡ προεισαγωγὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος. Ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας διατύπωση τοῦ σχετικοῦ εἰσαγωγικοῦ σημειώματος τοῦ Εὐχολογίου «μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν... παρίστανται οἱ μέλλοντες ζεύγνυσθαι πρὸ τῶν ἁγίων Θυρῶν» μπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράνει ὅτι ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἀρραβώνα, ὡς ἰδιαίτερη ἀπὸ αὐτὴ τοῦ στεφανώματος, τελοῦνταν παλιότερα μέσα στὸν ἱερὸ ναὸ καὶ μετὰ τὴ θεία Λειτουργία, στὸν ἱερότερο δηλαδὴ τόπο καὶ τὴν καταλληλότερη στιγμή, προκειμένου νὰ εὐλογηθεῖ καὶ νὰ προσλάβει τὴν ἀπαραίτητη δημοσιότητα ὁ δεσμὸς τῶν μελλονύμφων (βλ. καὶ παρακάτω, σχόλ. ἀριθ. 3).

Σήμερα ὅμως ἐπικράτησε ἡ συνήθεια οἱ δύο Ἀκολουθίες νὰ τελοῦνται μαζὶ σὰν μιὰ ἑνιαία Ἀκολουθία, γνωστὴ γενικὰ ὡς Ἀκολουθία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου· συνήθεια ποὺ ὑπῆρχε ἐξάλλου καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Κομνηνό. Διότι ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς συστάσεώς της φαίνεται πὼς εὐλογοῦσε τὸ γάμο τῶν τέκνων της καὶ θὰ καθόρισε κάποιο ἁπλὸ τελετουργικὸ τύπο γάμου. Σ᾽ αὐτὸ τουλάχιστο τὸ συμπέρασμα θὰ μποροῦσε νὰ καταλήξει κανεὶς μελετώντας τα ἱερὰ κείμενα τῆς Κ.Δ., στὰ ὁποῖα τονίζεται ἡ πνευματικότητα τοῦ γάμου, γίνεται λόγος γιὰ τὰ καθήκοντα τῶν συζύγων καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας καὶ γενικὰ ἐξαίρεται καὶ ἐξυψώνεται ὁ γάμος τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ σὲ σύγκριση μάλιστα καὶ ἀντιπαραβολὴ πρὸς τὸ γάμο τῶν μὴ χριστιανῶν ποὺ οἱ ἀντιλήψεις τους γιὰ τὸ γάμο ἦταν διαφορετικὲς καὶ κατώτερες ὁπωσδήποτε (πρβλ. καὶ τὴ γνωστὴ ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον, κεφ. 5).

Ἡ μετέπειτα ἐκκλησιαστικὴ παράδοση μαρτυρεῖ ὅτι ὁ γάμος ὡς μυστηριακὴ πράξη ἔχει προέλευση ἀποστολική. Αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσει ἀπὸ πληροφορίες ποὺ μᾶς παρέχουν μὲ τὰ συγγράμματά τους διάφοροι ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες καὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες. Ἔτσι π.χ. ὁ Ἰγνάτιος, ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιόχειας, ἔχει τὴ γνώμη ὅτι ὁ γάμος πρέπει νὰ τελεῖται «μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου», ὕστερα δηλ. ἀπὸ ἐπισκοπικὴ ἄδεια. Οἱ μεγάλοι Ἀλεξανδρινοὶ θεολόγοι, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ πολὺς Ὠριγένης, μιλοῦν γιὰ τὸ χριστιανικὸ γάμο, τονίζοντας ὁ πρῶτος ἀπὸ αὐτοὺς ὅτι ὁ γάμος «ἁγιάζεται κατὰ λόγον (μὲ εὐλογία δηλ.) τελειούμενος» καὶ ὁ δεύτερος ὑποστηρίζοντας ὅτι ὁ χριστιανικὸς γάμος διατελεῖ στὴ σφαίρα τῆς θείας χάρης. Γιὰ τὸ χριστιανικὸ γάμο μιλοῦν καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες τῆς Δύσης, ὅπως ὁ Τερτυλλιανός, ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ Αὐγουστίνος κ.ἄ. Ὁ πρῶτος ἀπὸ αὐτοὺς βεβαιώνει ὅτι τὸ γάμο συνάπτει ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸν ἐπισφραγίζει ἡ εὐλογία.

Οἱ τρεῖς μεγάλοι Ἱεράρχες τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας δὲν παρέλειψαν νὰ ποῦν τὴ γνώμη τους γιὰ τὸ χριστιανικὸ γάμο. Ἔτσι ὁ Μ. Βασίλειος ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἕνωση τῶν συζύγων «ἁγιάζεται διὰ τῆς εὐλογίας» καὶ χαρακτηρίζεται ὁ γάμος ὡς «ὁ διὰ τῆς εὐλογίας ζυγός». Ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μαθαίνουμε ὅτι κατὰ τὴν τέλεση τοῦ γάμου γινόταν «σύναψις τῶν χειρῶν» τῶν νεονύμφων, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συνιστᾶ στοὺς χριστιανοὺς «ἱερέας καλεῖν καὶ δι᾽ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τὴν ὁμόνοιαν τοῦ συνοικεσίου συσφίγγειν», πληροφορία ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπεράνουμε ὅτι ἡ ἱερατικὴ εὐλογία παρεχόταν ὄχι μόνο κατὰ τὴν τέλεση τοῦ γάμου ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴ μνηστεία, τὸ ἀρραβώνιασμα δηλαδή.

Ἀξίζει τέλος νὰ σημειωθεῖ ὅτι βρέθηκαν ἀκόμη καὶ παραστάσεις νεονύμφων μὲ τὸ Χριστὸ στὴ μέση νὰ τοὺς στεφανώνει καὶ νὰ τοὺς εὐλογεῖ ὡς «νυμφαγωγός», ἐνῶ παλιὰ Εὐχολόγια μαζὶ μὲ διάφορες ἄλλες ἱερουργίες συμπεριλαμβάνουν καὶ διάφορους τύπους ἱερολογίας γάμου.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἤδη, ἄρχισε καὶ ἡ Πολιτεία νὰ ἀποβλέπει στὴ συνεργασία της μὲ τὴν Ἐκκλησία, διότι ἔβλεπε πὼς ἡ ἐπίδραση τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου στὴ δημιουργία σωστῶν οἰκογενειῶν καὶ κατ᾽ ἐπέκταση καλῶν πολιτῶν ἦταν εὐεργετική. Ἔτσι στὴν ΟΔ΄ (74) Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (ἔτος 538) ὁριζόταν ὅτι πρὸς ἐπίσημη ἀναγνώριση τοῦ γάμου ἀπαιτοῦνταν μετάβαση τῶν νεονύμφων «πρός τινα τῶν εὐκτηρίων οἴκων» καὶ μαρτυρία τριῶν ἢ τεσσάρων κληρικῶν ὅτι οἱ ἐλθόντες «εἰς γάμου κοινωνίαν» «συνηρμόσθησαν ἀλλήλοις» σύμφωνα μὲ τὴ διάταξη τῆς Ἐκκλησίας. Πολὺ ἀργότερα ὅμως σημειώθηκε ὁριστικὴ στροφὴ τῆς Πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλησία (ἔτος 893). Ἔτσι ἡ πθ΄ (89) Νεαρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ θεωροῦσε νόμιμο μόνο τὸ γάμο ποὺ εὐλογοῦσε ἡ Ἐκκλησία. Ἀπὸ τότε καὶ μετὰ οἱ μαρτυρίες γιὰ εὐλογία τοῦ γάμου ἀπὸ τὸν κλῆρο εἶναι ὅλο καὶ πιὸ σαφεῖς.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ λοιπὸν εὐλογία μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου θεωρήθηκε καὶ ἀπὸ τὴν Πολιτεία σὰν οὐσιωδέστατο στοιχεῖο τῆς νομιμοποιήσεως τοῦ γάμου. Ἀξίζει πάντως νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἀναγνώριση τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου ἀπὸ τὴν Πολιτεία ὡς μοναδικοῦ τύπου γάμου δὲν ἔγινε ἁπλῶς καὶ μόνο γιὰ λόγους σκοπιμότητας, ὅπως εἰπώθηκε παραπάνω, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ ἡ Πολιτεία παραδεχόταν καὶ ἀναγνώριζε τὴ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας σχετικὰ μὲ τὸ θεοσύστατο θεσμὸ τοῦ γάμου.

Οἱ ὅροι «μνῆστρα» καὶ «ἀῤῥαβὼν»

2. Ὁ ὅρος «μνῆστρον» (τὸ) καὶ στὸν πληθυντικὸ «τὰ μνῆστρα» στὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ λειτουργικὴ γλῶσσα εἶναι συνώνυμος τοῦ ὅρου ἀῤῥαβών. Σημαίνουν καὶ οἱ δύο τὴν ἀμοιβαία ὑπόσχεση συνάψεως γάμου καὶ τὰ δῶρα ποὺ ἀνταλλάσσουν μεταξύ τους οἱ μνηστευόμενοι καὶ ἰδίως τοὺς δακτύλιους ἀῤῥαβῶνες, τὰ δαχτυλίδια. Τὰ δαχτυλίδια, ἢ ἀλλιῶς βέρες, δίνονται καὶ φοριοῦνται ἀπὸ τὸ μνηστήρα καὶ τὴ μνηστὴ σὰν σημεῖο καὶ ἀπόδειξη τῆς ὑπόσχεσης ποὺ ἔδωσαν γιὰ τὴν τέλεση τοῦ μελλοντικοῦ γάμου τους. Ἡ λέξη μνῆστρον ἔχει ἀρχαιοελληνικὴ προέλευση· προέρχεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα «μνάομαι» ποὺ σημαίνει μνηστεύομαι. Ἡ λέξη ἀῤῥαβὼν ἔχει ληφθεῖ ἀπὸ τὶς σημιτικὲς γλῶσσες καὶ σημαίνει κυρίως προκαταβολὴ ἢ ἐγγύηση γιὰ ἐξασφάλιση συμφωνίας, κοινῶς καπάρο.

Ἡ βαθύτερη σημασία τοῦ εἰσαγωγικοῦ σημειώματος τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα

3. Τὰ διαλαμβανόμενα στὴν πρώτη τούτη παράγραφο τοῦ προεισαγωγικοῦ σημειώματος δὲν εἶναι χωρὶς σημασία. Ἀντίθετα μάλιστα· τὸ καθετὶ κρύβει ἕνα βαθὺ νόημα. Θὰ μπορούσαμε νὰ σημειώσουμε μὲ κάθε δυνατὴ συντομία τὰ ἑξῆς· Οἱ νεόνυμφοι ἔρχονται στὸ ναό, ποὺ εἶναι ὁ ἐπισημότερος καὶ ἱερότερος τόπος, νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸ Λειτουργὸ τοῦ Ὑψίστου νὰ εὐλογήσει τὸ δεσμό τους. Εἶναι ἡ ὥρα μετὰ τὴ θεία Λειτουργία καὶ κόσμος πολὺς θὰ παρακολουθήσει τὴ σχετικὴ ἱεροπραξία· ἔτσι ὁ μελλοντικὸς δεσμός τους ἀποκτᾶ τὴ δημοσιότητα ποὺ ἐπιβάλλεται νὰ ἀποκτήσει· γιατὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ δεσμοῦ τους δὲν ἀφοροῦν μόνο αὐτούς· θὰ ἔχουν ἀντίκτυπο στὴν εὐρύτερη κοινωνία, μέσα στὴν ὁποία θὰ ζήσουν καὶ θὰ δημιουργήσουν οἰκογένεια.

Στέκονται μὲ εὐλάβεια «πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν» καὶ περιμένουν τὸν Ἱερέα νὰ τοὺς ὁδηγήσει μέσα στὸ ναό. Ἡ «ἐκ δεξιῶν» θέση τοῦ ἄντρα συμβολίζει ὅτι αὐτὸς ἔχει τὸ προβάδισμα· αὐτὸς εἶναι ἡ κεφαλή· κι αὐτὸ γίνεται ὄχι γιὰ νὰ μειωθεῖ ἡ γυναίκα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ὁμαλῆς συμβίωσης. Προβλέπεται χρυσὸ δαχτυλίδι γιὰ τὸν ἄντρα, ἀργυρὸ γιὰ τὴ γυναίκα. Πολλοὶ αὐτὸ τὸ ἐξηγοῦν ὡς ἑξῆς· ὁ ἄντρας συμβολίζει τὸν ἥλιο, ἐνῶ ἡ γυναίκα τὴ σελήνη ποὺ δανείζεται τὸ φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ὅπως ὅμως εἶναι γνωστὸ σ᾽ ὅλους μας, μὲ τὸν καιρὸ τὰ δαχτυλίδια ἐπικράτησε νὰ εἶναι χρυσὰ καὶ γιὰ τοὺς δύο νεονύμφους. Τὸ γεγονὸς τῆς ἀπόθεσης τῶν δαχτυλιδιῶν στὴν Ἁγία Τράπεζα σημαίνει πὼς εἶναι ἤδη καθαγιασμένα. Ἡ κλίση τοῦ χρυσοῦ δαχτυλιδιοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ τοῦ ἀργυροῦ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἡ τοποθέτηση τοῦ ἑνὸς πολὺ κοντὰ στὸ ἄλλο, «σύνεγγυς ἀλλήλων», συμβολίζουν τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ πρέπει νὰ δείχνει ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο καὶ τὸ πόσο κοντὰ πρέπει νὰ βρίσκεται ὁ ἕνας στὸν ἄλλο γιὰ νὰ ζήσουν ἁρμονικὰ καὶ νὰ στηρίζουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο στὸ δύσκολο ἀγώνα τῆς ζωῆς.

Ὁ Ἱερέας ἔρχεται ἀπὸ τὸ ἱερὸ στὸ νάρθηκα, ποὺ ἄλλοτε ἦταν ὁ χῶρος τῶν κατηχουμένων (βλ. σχ. ἀρ. 2 Ἀκολ. στεφ.), εὐλογεῖ προκαταβολικὰ τοὺς νεονύμφους σχηματίζοντας τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους καὶ τοὺς δίνει στὸ χέρι «κηροὺς ἁπτομένους»· μὲ τὰ ἀναμμένα κεριὰ ποὺ τοὺς δίνει στὸ χέρι ἔχουμε τὸ συμβολισμὸ τῶν «φρονίμων παρθένων» τῆς γνωστῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς· ἔτσι δηλαδὴ νὰ ἀξιωθοῦν οἱ νεόνυμφοι νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν Κύριο στὸν παρόντα βίο, ἀλλὰ καὶ στὸ μέλλοντα, ὡς φρόνιμοι καὶ συνετοὶ καὶ προνοητικοὶ καὶ ὄχι ὡς ἀνόητοι, ἐπιπόλαιοι καὶ μωροί. Ὕστερα τοὺς ὁδηγεῖ στὸν κυρίως Ναὸ καὶ τοὺς «θυμιᾷ σταυροειδῶς», γιὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξει «ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος», ἀπὸ κάθε σατανικὴ ἐπήρεια καὶ βλαβερὴ ἐπενέργεια καὶ ἔτσι, ἐξαγνισμένοι, νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἱερολογία τοῦ ἀῤῥαβώνα.

Ἡ ἀμοιβαία συναίνεση τῶν μελλονύμφων ὅρος ἀπαραίτητος γιὰ τὴν τέλεση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα

4. «Καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς ὁ Ἱερεύς, πρὸς ὁμολογίαν, ἐὰν θέλῃ ἡ νύμφη τὸν νυμφίον· ὁμοίως καὶ ὁ νυμφίος τὴν νύμφην»*· Ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ νὰ ἀρχίσει καὶ πραγματοποιηθεῖ ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἀῤῥαβώνα, καὶ φυσικὰ τοῦ γάμου, εἶναι ἡ ἀμοιβαία συναίνεση τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης γιὰ τὸ δεσμό τους. Γι᾽ αὐτὸ καὶ τοὺς καλεῖ ὁ Ἱερέας νὰ ὁμολογήσουν ἂν ὁ ἕνας θέλει τὸν ἄλλο. Καὶ μόνο σὲ καταφατικὴ ἀπάντηση καὶ τῶν δύο, μόνο τότε ἀρχίζει ἡ Ἀκολουθία. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀμοιβαία συναίνεση πολλὲς φορὲς δὲν εἶναι καρπὸς σοβαροῦ προβληματισμοῦ καὶ πολλῆς σκέψεως, ἀλλὰ ἐπιπόλαιη καὶ ἐπιφανειακή, γι᾽ αὐτὸ ἐπιβάλλεται, κατὰ κοινὴ ὁμολογία, μεγάλη προσοχὴ στὴν ἐκλογὴ τοῦ συντρόφου.

----

* Οἱ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν τίτλοι τῶν ἑρμηνευτικῶν σχολίων καὶ σημειώ σεων εἶναι φράσεις ἀπὸ τὸ πρωτότυπο κείμενο τῶν Ἀκολουθιῶν (βλ. σελ. 25 κ.ἑ.) καὶ ὄχι ἀπὸ τὴ μετάφραση τῶν κειμένων.

Βασικὲς προϋποθέσεις καὶ ἀπαραίτητοι ὅροι γιὰ ἕνα μόνιμο δεσμὸ καὶ γιὰ μιὰ εὐδόκιμη συζυγία εἶναι κυρίως δύο· ἡ ἀμοιβαία κλίση καὶ συμπάθεια, ἡ ἕλξη δηλ. ἡ ἐρωτικὴ τῶν νεονύμφων, καὶ ἡ συμφωνία φρονημάτων καὶ διαθέσεων, ἡ συμφωνία δηλαδὴ τῶν χαρακτήρων τους. Βεβαίως ὑπάρχει καὶ ἡ ἄποψη πὼς οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς δὲν εἶναι καὶ τόσο ἀπαραίτητες, ἀφοῦ στὸ γάμο ὁ δυνατότερος καὶ τελειότερος καλεῖται νὰ ἀναπληρώσει τὶς ἐλλείψεις καὶ νὰ θεραπεύσει τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἄλλου, σύμφωνα ἐξάλλου καὶ μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου· «ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν» (Ῥωμ. ιε΄, 1) ἢ τὸ ἄλλο· «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ» (Γαλάτας στ΄, 2)*.

----

* Γιὰ τὰ χωρία τῆς Κ.Δ. χρησιμοποιοῦμε τὴν Καινὴ Διαθήκη μετὰ συντόμου ἑρμηνείας τοῦ Π. Ν. Τρεμπέλα (Ἀθῆναι 1985), ἐνῶ γιὰ τὰ χωρία τῆς Π.Δ. χρησιμοποιοῦμε κυρίως τὴν Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ο΄ ποὺ ἐκ δόθηκε ἀπὸ τὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία στὴ Στουτγάρδη τῆς Γερμανίας γιὰ λογα ριασμὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (γι᾽ αὐτὸ καὶ φέρει τὴν ἔνδειξη· Ἀθῆναι 1981) μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἐπιμέλεια τοῦ Prof. D. Dr. Alfred Rahlfs. Εἰδικὰ γιὰ τὰ χωρία τοῦ βιβλίου τῶν Ψαλμῶν χρησιμοποιοῦμε πολὺ καὶ Τὸ Ψαλτήριον μετὰ συντόμου ἑρμηνείας τοῦ Π. Ν. Τρεμπέλα (Ἀθῆναι, 1955). Παράλληλα χρησιμοποιοῦμε, κυρίως γιὰ τὰ χωρία ποὺ παραθέτουμε ἀπὸ τὴν ὑμνολογία καὶ τὶς ἄλλες Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, τὸ βιβλίο Μέγας καὶ Ἱερὸς Συνέκδημος Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ ποὺ περιέχει κείμενα ἐγκεκριμένα ἀπὸ τὴ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Ἐκδ. Οἶκο «ΑΣΤΗΡ» (Ἀθῆναι 1961) μὲ τὴν ἐπιμέλεια ὁμάδας Θεολόγων. Σημειώνουμε τέλος ἐδῶ ὅτι, ὅπως θὰ διαπιστώσει στὴ συνέχεια ὁ ἀναγνώστης, γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἁγιογραφικά, ὑμνολογικὰ καὶ τὰ ἄλλα χωρία (πατερικὰ καὶ ἐκκλησια στικὰ ἢ μὴ) ποὺ μνημονεύουμε στὰ ἑρμηνευτικὰ σχόλια καὶ τὶς σημειώ σεις ἡ πηγή τους παρέχεται μέσα στὸ ἴδιο τὸ κείμενο (ἐντὸς παρενθέσεως συνήθως) καὶ ὄχι σὲ ὑποσημειώσεις γιὰ καθαρὰ πρακτικοὺς λόγους καὶ σύμφωνους πρὸς τὸ σκοπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος πονήματος.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σκληρὴ πραγματικότητα διδάσκει πὼς μιὰ τέτοια ἀναπλήρωση καὶ θεραπεία δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔκολη ὑπόθεση, γι᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὡς ἀσφαλέστερο τὸ νὰ ἀποβλέπουμε ἀπὸ πρὶν στὸ συμπλησιασμὸ καὶ τὴ συμφωνία τῶν χαρακτήρων· αὐτὸ ὑπόσχεται ἁρμονικότερη τὴ συμβίωση καὶ παρέχει χῶρο καὶ γιὰ ἀμοιβαία συμπλήρωση καὶ ἀναπλήρωση τῶν ἐλλείψεων. Ἑπομένως θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὼς καὶ στὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς συντρόφου ἔχει ἐφαρμογὴ τὸ ἀρχαῖο ἐκεῖνο παράγγελμα «τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα» (προστακτικὴ τοῦ ῥήμ. ἐλάω =ἐλαύνω) γιὰ τὸν ἄντρα ἢ (κατὰ τροποποίηση) «τὸν κατὰ σαυτὴν ἔλα» γιὰ τὴ γυναίκα, ἂν βέβαια αὐτὸ τὸ ἐκλάβουμε ὑπὸ τὴν εὐρύτερη ἔννοια τοῦ συμπλησιασμοῦ τῶν ὁμοίων. Διαφορετικὰ ἡ ἀθέτηση αὐτοῦ, μὲ ὅποιο τρόπο κι ἂν γίνεται, ἡ ἐπιπολαιότητα, ἡ βιασύνη, ὁ πειραματισμὸς σὲ ἕνα τέτοιο σοβαρότατο θέμα, ὑπάρχει τὸ ἐνδεχόμενο, ἂν ὄχι ἡ βεβαιότητα, νὰ ὁδηγήσει σὲ καταστάσεις ποὺ ἐλάχιστα συντελοῦν στὴ γαλήνη

τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου (βλ. Β. Ἀντωνιάδη «Ἐγχειρίδιον κατὰ Χριστὸν Ἠθικῆς», τόμος Β΄, Εἰδικὸν Μέρος, ἐν Κων/πόλει 1927, σ. 248).

Συμπερασματικὰ λοιπὸν καὶ σὲ γενικὲς γραμμὲς θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ὑποστηρίξει πώς, γιὰ νὰ εὐδοκιμήσει ἕνας δεσμὸς καὶ ἀποβεῖ εὐτυχὴς μιὰ συζυγία, μέριμνα καὶ φροντίδα καθενὸς ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους γιὰ γάμο -ὅσο βέβαια αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς δικές του δυνάμεις καὶ στὸ μέτρο ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ γνώμονα τὴ λογικὴ ψύχραιμα καὶ ἀνεπηρέαστα ἀπὸ ὁποιουσδήποτε συναισθηματισμοὺς τὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς- πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀναζήτηση τέτοιου συντρόφου που κοντά του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἔγγαμης συμβίωσης οἱ ἀρετές του, οἱ καλές του πλευρὲς καὶ τὰ ὁποιαδήποτε χαρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα τὸν προίκισε ὁ Δημιουργός, νὰ μὴ μείνουν ἀδρανὴ καὶ ἀνενεργὰ ἀλλὰ νὰ καλλιεργηθοῦν ἀκόμη περισσότερο καὶ νὰ ἀποδώσουν, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴ ῥήση, «καρπὸν ἑκατοντα πλασίονα» (Λουκ. η΄, 8).

Καὶ τὸ σπουδαιότερο· ἐπειδὴ κάθε ἄνθρωπος ἔχει καὶ ἐλαττώματα καὶ ἀδυναμίες, ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς υποψηφίους θὰ πρέπει νὰ ἐπιδιώκει, στὸ μέτρο βέβαια τοῦ δυνατοῦ, νὰ εἶναι τέτοιος ὁ μέλλων σύντροφός του ὥστε κοντά του μὲ τὴ συνεργασία καὶ τὴν καλὴ διάθεση οἱ ὁποιεσδήποτε ἀδυναμίες του νὰ βροῦν τὴ θεραπεία τους καί, ἀν εἶναι δυνατό, προοδευτικὰ ἐντελῶς νὰ ἀπαλειφθοῦν. Ἔτσι, μὲ τὴν ἀλληλοσυμπλήρωση τῶν συντρόφων, θὰ σφυρηλατηθεῖ ὁ χαρακτήρας τους μέσα ἀπὸ τὴν πολύπλευρη ἔγγαμη συμβίωση, θὰ λάμψουν περισσότερο οἱ προϋπάρχουσες ἀρετές τους καὶ θὰ μειωθοῦν στὸ ἐλάχιστο τὰ ἐλαττώματά τους· θὰ πραγματοποιηθεῖ μ᾽ ἄλλα λόγια ἡ ὁλοκλήρωση τῶν συζύγων ὡς χαρακτήρων καὶ θὰ ὁδηγηθοῦν στὴ σωτηριώδη τελείωση στὴν ὁποία βέβαια, σὰν σὲ τελικὸ στόχο, ἀποβλέπει ὁ θρησκευτικὸς γάμος.

Πάντως, γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στὸ σημεῖο ἀπ᾽ ὅπου ξεκινήσαμε, ἡ ἀμοιβαία συναίνεση τῶν μελλονύμφων γιὰ τὸ δεσμό τους, ποὺ ὀρθότατα ὄχι μόνο ὅλοι οἱ λογικοὶ καὶ πολιτισμένοι ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία τὴ θεωροῦν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἀνατρέχει σὲ χρόνους ἀρχαιότατους, ἀφοῦ καὶ στὴν Π.Δ. ἀκόμη βλέπουμε τοὺς οἰκείους τῆς Ῥεβέκκας νὰ τὴ στέλνουν μὲ τὸν ὑπηρέτη τοῦ Ἀβραὰμ ὡς σύζυγο τοῦ Ἰσαὰκ μόνο ὕστερα ἀπὸ τὴ συγκατάθεσή της· «Καλέσωμεν τὴν παῖδα καὶ ἐρωτήσωμεν τὸ στόμα αὐτῆς. καὶ ἐκάλεσαν Ῥεβέκκαν καὶ εἶπαν αὐτῇ Πορεύσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἡ δὲ εἶπεν Πορεύσομαι. καὶ ἐξέπεμψαν Ῥεβέκκαν...» (Γεν. 24, 57-59).

Ἡ σημασία τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως «ἀμὴν»

5. Ἀμήν. Λέξη ἑβραϊκή. Ὑπῆρχε συνήθεια στὴν ἑβραϊκὴ Συναγωγὴ οἱ παρόντες νὰ κλείνουν κάθε εὐχὴ μὲ τὸ ἀμήν. Ἡ συνήθεια αὐτὴ μεταφυτεύτηκε στὴ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς ἀκόμη χρόνους. Στὴ γλώσσα τῶν διάφορων Ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας τὸ ἀμὴν ἔχει σημασία ἐπιρρηματικὴ καὶ σημαίνει· ἀληθῶς, ἀληθινά, ἀλήθεια, ἔτσι εἶναι ἤ· ἔτσι ἂς γίνει, μακάρι νὰ γίνει, γένοιτο. Εἶναι δηλαδὴ συναίνεση καὶ ἐπιβεβαίωση ὅσων προηγουμένως ἔχουν λεχθεῖ ἢ ἔκφραση εὐχῆς καὶ ζωηροῦ πόθου γιὰ τὴν πραγματοποίηση αὐτῶν ποὺ εἰπώθηκαν. Λέγεται καὶ ψάλλεται ἀπὸ τὸ Χορὸ τῶν ψαλτῶν ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὸ λαὸ τῶν πιστῶν ποὺ παρακολουθοῦν τὴν Ἀκολουθία, πολλὲς ὅμως φορὲς καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς πιστούς.

6. «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ἡ σειρὰ τῶν δεήσεων ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ ἐκφωνοῦνται συνήθως ἀπὸ τὸ Διάκονο λέγεται Συναπτή. Βλ. σχόλ. ἀριθ. 10 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

Ἡ τεκνογονία στὸ γάμο εἶναι θέλημα καὶ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, συμπληρώνει τὴν εὐτυχία τῶν νεονύμφων καὶ συντελεῖ στὴν πνευματική τους τελείωση καὶ σωτηρία

7. «Ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς τέκνα εἰς διαδοχὴν γένους, καὶ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα». Ἡ ἀπόκτηση τέκνων μέσα ἀπὸ τὸ γάμο εἶναι διακαὴς πόθος τῶν νεονύμφων καὶ ἡ δημιουργία οἰκογένειας συντελεῖ στὴν ὁλοκλήρωση τῆς εὐτυχίας τους. Μὲ τὴν τεκνογονία οἱ νεόνυμφοι δὲ συνεχίζουν ἁπλὰ καὶ μόνο τὸ δικό τους γένος, ἀλλὰ γίνονται γενικότερα συνεχιστὲς τοῦ ἀνθρώπινου γένους, συνεχιστὲς δηλαδὴ ἑνὸς ἔργου ποὺ ἐμπιστεύθηκε στοὺς ἀνθρώπους ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῶν Ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὴ δημιουργία ἀπογόνων γίνονται ἀποδέκτες τοῦ θείου θελήματος (πρβλ. τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε...» Γεν. 1, 28) καὶ τῆς ἀξετίμητης δωρεᾶς νὰ συνεχίσουν αὐτοὶ τὸ ἔργο τοῦ Δημιουργοῦ, συντελώντας ἔτσι στὴν αὔξηση τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴ δόξα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Στὸ αἴτημα γιὰ ἀπόκτηση τέκνων ἀπὸ τοὺς νεονύμφους ποὺ διατυπώνεται στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Συναπτῆς, ἀνεξάρτητα ἂν αὐτὸ δὲν πραγματοποιεῖται πάντοτε, ἐπανέρχεται συχνὰ πυκνὰ ὁ Λειτουργὸς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Παραθέτουμε ἐδῶ συγκεντρωμένα τὰ χαρακτηριστικότερα χωρία τῆς Ἀκολουθίας ποὺ ἀναφέρονται στὸ θέμα καὶ διακρίνονται γιὰ τὴν ἐκφραστική τους ποικιλία· «Παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ εἰς... διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων» (τελευταία εὐχὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβῶνα)· «οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν, κύκλῳ τῆς τραπέζης σου», «καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου» (στίχοι ἀπὸ τὸν 127 Ψαλμὸ μὲ τὸν ὁποῖο ἀρχίζει ἡ Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος)· «ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς... καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον», «ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων», «ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν» (αἰτήσεις τῆς Συναπτῆς)· «σὸν θέλημά ἐστιν ἡ ἔννομος συζυγία καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς παιδοποιία», «παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις... σπέρμα μακρόβιον, τὴν ἐπὶ τέκνοις χάριν», «ἀξίωσον αὐτοὺς ἰδεῖν τέκνα τέκνων» (Α΄ μεγάλη Εὐχὴ εὐλογίας, ὅπου προβάλλονται καὶ εὐλογημένα ἀντρόγυνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ γίνεται μνεία τοῦ εὐλογημένου «τόκου» τους)· «δὸς αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, καλλιτεκνίαν», «καὶ ἴδωσιν υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτῶν, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης αὐτῶν» (Β΄ μεγάλη Εὐχὴ εὐλογίας)· «χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν» (Γ΄ Εὐχὴ εὐλογίας)· «πληθύνθητι ὡς ὁ Ἰακώβ»,

«πληθύνθητι ὡς ἡ Ῥαχὴλ» (ἀπὸ τὶς προσωπικὲς εὐχὲς κατὰ τὴν «ἔπαρση» τῶν στεφάνων τοῦ Νυμφίου καὶ τῆς Νύμφης ἀντίστοιχα)· «ἡ παναγία... Τριάς... παράσχοι ὑμῖν... εὐτεκνίαν» (εὐχὴ μετὰ τὴν «ἄρση» τῶν στεφάνων) κ.ἄ.

Μὲ τὶς συχνὲς αὐτὲς ἀναφορὲς δηλώνεται κατηγορηματικὰ ὅτι ἡ τεκνογονία στὸ γάμο εἶναι θέλημα Θεοῦ καὶ δωρεὰ ἰδιαίτερα τιμητικὴ γιὰ τοὺς νεονύμφους· προβάλλεται ὡς ὑποχρέωση καὶ καθῆκον τῶν νεονύμφων καὶ τονίζεται ἐμφαντικὰ πὼς ἡ ἀπόκτηση τέκνων εἶναι συμπλήρωμα τῆς εὐτυχίας τους. Δικαίως λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία μας δέχεται ὅτι σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι ἡ τεκνογονία καὶ δικαιολογεῖται ἀπόλυτα τὸ ἐπίμονο αἴτημα τοῦ Λειτουργοῦ πρὸς τὸν ἀγαθὸ οἰκονόμο καὶ «δοτῆρα πάντων τῶν ἀγαθῶν» νὰ χαρίσει στοὺς νεονύμφους τέκνα καὶ πλούσια τὴ χάρη του καὶ τὴν εὐλογία. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἀπόκτηση τέκνων δὲν μπορεῖ στὴν οὐσία νὰ εἶναι οὔτε αὐτοσκοπὸς οὔτε ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ γάμου· ἄλλωστε γιὰ διάφορους λόγους δὲν πραγματοποιεῖται πάντοτε καὶ ἡ στειρότητα εἶναι ἕνα ἀρκετὰ σύνηθες φαινόμενο. Ἀπομένει ἑπομένως νὰ δοῦμε πῶς καὶ γιατὶ ἡ τεκνογονία ἐντάσσεται στὰ πλαίσια τῆς ἀγωνιστικῆς πορείας τοῦ ἀντρόγυνου πρὸς τὴν πνευματικὴ τελείωση καὶ σωτηρία του ποὺ εἶναι ὁ ἄλλος, πρῶτος καὶ κύριος θὰ λέγαμε, σκοπὸς τοῦ γάμου.

Ἂν λοιπὸν λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι ὁ Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι» (Α΄ Τιμ. β΄, 4) καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι παρέχει στὸν κάθε ἄνθρωπο ἄφθονες καὶ ποικίλες εὐκαιρίες γιὰ τὴ σωτηρία του· ἂν ὁ γάμος τελικά, ὅπως πιστεύει ἡ Ἐκκλησία μας, ἀποβλέπει στὴν πνευματικὴ τελείωση καὶ τὴ σωτηρία τοῦ ἀντρόγυνου μὲ τὴν καλλιέργεια πνεύματος ἀλληλοσεβασμοῦ, ἀλληλοβοήθειας καὶ ἀλληλοσυμπλήρωσης τῶν συζύγων, πνεύματος ἀμοιβαίας κατανόησης, ἀνοχῆς καὶ ἀγάπης ἀνυπόκριτης καὶ μὲ τὴν τιθάσευση τῶν παθῶν καὶ τὴν ἀπάρνηση τοῦ ἐγώ, τότε ἀπερίφραστα καὶ ἐπιγραμματικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι καὶ τὰ τέκνα, χωρὶς ἀμφιβολία, μὲ τὶς φροντίδες καὶ τοὺς λεπτοὺς χειρισμοὺς ποὺ χρειάζονται κατὰ τὴν ἀνατροφή τους καὶ τὴ διαπαιδαγώγηση, μὲ τήν, ἀπαραίτητη πολλὲς φορές, αὐταπάρνηση καὶ αὐτοθυσία τῶν γονέων, συντελοῦν κι αὐτὰ καὶ συνεισφέρουν σ᾽ αὐτὴ τὴν τελείωση καὶ τὴ σωτηρία τοῦ ἀντρόγυνου.

Μ᾽ αὐτὸ μόνο τὸν τρόπο ἂν δοῦμε τὸ θέμα τῆς τεκνογονίας, θὰ καταλάβουμε τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ αἰτήματος τῆς Συναπτῆς τῆς Ἀκολουθίας τοῦ γάμου «ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς... καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον» (ἡ ὑπογράμμιση δική μου)· γιατὶ ἀναντίρρητα ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς, γιὰ τὴ σωτηρία τῶν νεονύμφων· αὐτὸ ἄλλωστε εἶναι κατὰ κανόνα τὸ νόημα τοῦ ὅρου «συμφέρον» στὴ γλώσσα τὴν ἐκκλησιαστικὴ (πρβλ· «τὸ συμφέρον ποίησον», «πρὸς τὸ συμφέρον τῆς αἰτήσεως», «τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν» ἀπὸ τὶς Ἀκολουθίες τοῦ Παρακλ. Κανόνα καὶ τῆς Θ. Λειτουργίας).

Ἔτσι ἀκόμη μποροῦμε νὰ κατανοήσουμε τὸν ἀποστολικὸ λόγο «σωθήσεται δὲ (γυνὴ) διὰ τῆς τεκνογονίας» (Α΄ Τιμ. β, 15), ἕνα λόγο, ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μὲ ὅσα εἰπώθηκαν παραπάνω καὶ τὴ συμμαρτυρία τῆς πείρας, ἰσχύει βεβαίως ἐξίσου τόσο γιὰ τὴ γυναίκα ὅσο καὶ γιὰ τὸν ἄντρα, γιὰ τὸ ἀντρόγυνο δηλαδή, ποὺ μαζὶ μοχθεῖ γιὰ τὰ τέκνα καὶ μέσω τῶν τέκνων ποικιλοτρόπως δοκιμάζεται «ὡς ἐν πυρὶ» ἡ γνησιότητα τῶν ἀρετῶν τῶν γονέων. Βλ. καὶ παρακάτω σχόλ. ἀρ. 20, καθὼς καὶ τὰ σχόλια ἀριθ. 11, 12 καὶ 25 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

Ἡ «τελεία ἀγάπη»

8. «Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτοῖς ἀγάπην τελείαν, εἰρηνικήν». Ἴσως στὸ ἄκουσμα τούτης τῆς δέησης οἱ νεαροὶ μελλόνυμφοι σχηματίσουν τὴ γνώμη πὼς δὲν εἶναι καὶ τόσο ἀπαραίτητο νὰ ζητήσουν κάτι τέτοιο ἀπὸ τὸ Θεό, ἀφοῦ ἤδη εἶναι ἴσως ἐρωτευμένοι καὶ ἀγαπιοῦνται φλογερά.

Καὶ ὅμως ἡ «τελεία ἀγάπη», ἡ τόσο συντελεστικὴ στὴν εἰρηνική τους συμβίωση, δὲν εἶναι αὐτὴ ποὺ ἐξαφανίζεται, δυστυχῶς, πολλὲς φορὲς μετὰ τὶς πρῶτες εὐφρόσυνες ἡμέρες τοῦ ἔγγαμου βίου καὶ τὴν ἐμφάνιση τῶν πρώτων δυσκολιῶν καὶ τὴ διαπίστωση ἀσυμφωνίας χαρακτήρων. Εἶναι, ἀντίθετα, ἕνα συναίσθημα σταθερὸ καὶ μόνιμο καὶ ἔχει τὸ βάθρο της σὲ πολὺ γερὰ ἐρείσματα. Εἶναι κατάκτηση πού, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ, ἀπαιτοῦνται ἐφόδια ψυχικὰ περισσότερο καὶ ἀγώνας ἀδιάλειπτος. Ἡ τέλεια ἀγάπη εἶναι δῶρο, εὐλογία Θεοῦ· εἶναι ἐκχυση τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔρχεται νὰ ἐνισχύσει τὴν καλὴ καὶ εἰλικρινὴ διάθεση γιὰ συνεργασία καὶ νὰ ἐπιβραβεύσει τὴν ἀγωνιστικὴ προσπάθεια τῶν νεονύμφων. Ἡ τέλεια ἀγάπη δὲ σβήνει στὸ παραμικρὸ φύσημα τοῦ ἀέρα οὔτε καὶ στὶς πιὸ μεγάλες μπόρες, στὶς σκληρὲς δοκιμασίες· συνεχίζεται «διὰ βίου» καὶ «μέχρι τοῦ τάφου».

Τέτοια ἀγάπη παρακαλοῦμε τὸν Κύριο νὰ «καταπέμψει» στοὺς μελλονύμφους. Μὲ τέτοια μόνο ἀγάπη θὰ μπορέσει νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ εἰρηνική τους συμβίωση, νὰ εὐδοκιμήσει ὁ δεσμός τους καὶ νὰ ἀποκτήσει πνευματικὸ περιεχόμενο ὁ γάμος τους, ὁ ὁποῖος ἀκριβῶς ἐπειδὴ θεμελιώνεται πάνω στὸν εἰλικρινὴ καὶ ὁμόψυχο σύνδεσμο τῆς ἀγάπης τῶν νεονύμφων γι᾽ αὐτὸ καὶ «μυστήριον τῆς ἀγάπης» ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο (Migne Ε.Π. 51, 230).

Ἡ ἀμοιβαία βοήθεια τῶν νεονύμφων εἶναι καθῆκον τους καὶ συντελεῖ στὴν εὐδοκίμηση τοῦ δεσμοῦ

9. «Ὑπὲρ τοῦ καταπεμφθῆναι αὐτοῖς... βοήθειαν». Προφανῶς ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν ἀμοιβαία βοήθεια ποὺ πρέπει νὰ παρέχουν οἱ μελλόνυμφοι ὁ ἕνας στὸν ἄλλο. Αὐτὴ τὴ βοήθεια παρακαλοῦμε τὸν Κύριο νὰ χαρίσει σ᾽ αὐτούς. Ὁ ἕνας νὰ εἶναι βοηθὸς τοῦ ἄλλου, συμπαραστάτης εἰλικρινὴς καὶ σταθερός. Βοηθὸς ἀνιδιοτελὴς ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου πρὸς ἀντιμετώπιση τῶν ποικίλων τοῦ βίου ἀναγκῶν. Συνεργάτης πολύτιμος ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου στὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Πρόθυμος καὶ διακριτικὸς ἀρωγὸς ὁ ἕνας στὴ στήριξη τοῦ ἄλλου σὲ ἔργα πνευματικά. Μεγαλόψυχος ἀναπληρωτὴς ὁ ἕνας τῶν ἐλλείψεων τοῦ ἄλλου. Καλὸς ὁδηγὸς ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου σὲ κάθε ἔργο ἀγαθὸ καὶ σὲ καθετὶ καλὸ καὶ ψυχικὰ ὠφέλιμο. Ἀνεκτικὸς καὶ ἐπιεικὴς σύντροφος ὁ ἕνας στὶς ἀδυναμίες καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἄλλου.

Ἂν τὸ παράγγελμα τοῦ Παύλου «τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις» (Φιλιπ. δ, 5) ἰσχύει γιὰ κάθε ἄνθρωπο, πολὺ περισσότερη ἰσχὺ καὶ ἐφαρμογὴ πρέπει νὰ ἔχει στὴν περίπτωση τῶν συζύγων. Ὁπλισμένοι μὲ σύνεση, ὑπομονή, μακροθυμία καὶ ὑποχωρητικότητα, «ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφεσ. δ, 2), καὶ «χαριζόμενοι ἑαυτοῖς» (Κολασ. γ, 13), πρέπει νὰ εἶναι πρόθυμοι νὰ παραβλέπουν καὶ νὰ μὴ δίνουν ἰδιαίτερη σημασία ὁ ἕνας στὶς ἀτέλειες καὶ τὰ μειονεκτήματα τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐξίσου πρόθυμοι καὶ νὰ διορθώνουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μὲ πνεῦμα καλοσύνης, κατανόησης καὶ ἀγάπης. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦν τὸν προτρεπτικὸ λόγο τοῦ Κυρίου· «Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστὶ» (Λουκ. στ΄, 36). Ὅταν τέτοια εἶναι ἡ παρεχόμενη ἀλληλοβοήθεια, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συντελέσει στὴν εὐδοκίμηση τοῦ δεσμοῦ καὶ νὰ καταστήσει τὸ συζυγικὸ βίο ὄντως εὐτυχὴ καὶ μακάριο. Πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 19.

Ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη τῶν νεονύμφων τοὺς ἐξασφαλίζει τὴ σύμπνοια καὶ τὴν ὁμόνοια

10. Ἡ ὁμόνοια πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη τῶν νεονύμφων. Ὅταν κλονίζεται ἡ ἐμπιστοσύνη, ἡ διχόνοια ἀρχίζει τὸ διαλυτικό της ἔργο. Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα τοῦτο βλ. παρακάτω σχόλ. ἀριθ. 47 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

Ἡ συζυγικὴ πίστη ὅρος ἀπαραίτητος γιὰ τὴ μονιμότητα τοῦ δεσμοῦ τοῦ ἀντρόγυνου

11. Ἡ συζυγικὴ πίστη εἶναι ὅρος ἀπόλυτα ἀναγκαῖος γιὰ νὰ μὴν κλονισθεῖ καὶ νὰ μὴ διαλυθεῖ ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου. Ὅποιος ἀτιμάζει τὸ γάμο του καὶ μολύνει τὴ συζυγικὴ του παστάδα, ὅποιος «κάνει ἀπιστία», ἀθετεῖ δηλ. τὴ συζυγικὴ πίστη, ὁδηγεῖ μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια τὸ γάμο του στὴ διάλυση καὶ τὴν καταστροφή. Βλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. ἀριθ. 16 καὶ 48 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

Κληρονόμοι τῆς «ἐπαγγελίας» τοῦ Θεοῦ

12. «Καὶ κληρονόμους αὐτοὺς τῆς σῆς ἐπαγγελίας ἀναδείξας». Πρόκειται γιὰ τὴν ἐπαγγελία, τὴν ὑπόσχεση δηλ. ποὺ ἔδωσε ὁ Θεὸς στὸν Ἀβραάμ, τὸν πατέρα τοῦ Ἰσαάκ, ὅτι θὰ δώσει σ᾽ αὐτὸν καὶ στὸ «σπέρμα» του τὴ γῆ Χαναάν· «δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου... πᾶσαν τὴν γῆν Χαναὰν» (Γεν. 17, 8)· τὴν ὑπόσχεση ὅτι θὰ καταστήσει τὸν Ἀβραὰμ γενάρχη μεγάλου ἔθνους, ὅτι θὰ εὐλογήσει αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους του καὶ ὅτι «ἐν αὐτῷ», κοντὰ σ᾽ αὐτὸν δηλ., θὰ εὐλογηθοῦν «πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς», ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα. Λέει σχετικὰ ἡ Γραφή· «Καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ εὐλογήσω σε καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογητός... καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς» (Γεν. 12, 2-3). Αὐτῆς τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ ὑπῆρξαν πρῶτοι κληρονόμοι ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ῥεβέκκα, τὸ εὐλογημένο αὐτὸ ἀντρόγυνο. Μέτοχοι ὅμως τῆς εὐλογίας τοῦ Ἀβραὰμ καὶ κληρονόμοι τῆς ὑπόσχεσης τοῦ Θεοῦ ὅτι θὰ μᾶς ἀποκαταστήσει, πνευματικὰ πλέον, στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, τὸν παράδεισο δηλαδή, εἴμαστε ὅλοι οἱ «υἱοὶ Ἀβραάμ», ὅλοι δηλ. οἱ ἀπόγονοί του, ἀφοῦ αὐτὸς βρίσκεται στὴν κορυφὴ τοῦ γενεαλογικοῦ δέντρου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθε «κατὰ σάρκα» ὁ Ἰησοῦς.

Εἴμαστε, λοιπόν, πράγματι κι ἐμεῖς κληρονόμοι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ. Μὲ μιὰ ὅμως προϋπόθεση· ὅτι θὰ «περιπατήσουμε», θὰ βαδίσουμε στὸν παρόντα βίο «ὡς τέκνα φωτός», ὡς τέκνα Θεοῦ, «μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ᾽ ὡς σοφοὶ» (Ἐφεσ. ε΄, 8 καὶ 15). Τότε μόνο θὰ ἀναδειχθοῦν καὶ οἱ μελλόνυμφοι γνήσια πνευματικὰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ καὶ κληρονόμοι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ· ὡς ἀληθινοὶ δηλαδὴ πιστοὶ στὴν πράξη καὶ στὴ θεωρία. Τότε μόνο θὰ ἔχει πλήρη ἐφαρμογὴ καὶ σ᾽ αὐτοὺς ἡ διαβεβαίωση τοῦ Κυρίου· «πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. η ΄, 11).

Ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας

13. «Ὁ τὴν ἐξ ἐθνῶν προμνηστευσάμενος Ἐκκλησίαν παρθένον ἁγνήν». Τόσο στὴν Παλαιὰ ὅσο καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ ὅρος ἔθνη ἔχει θρησκευτικὴ σημασία· μὲ τὸν ὅρο τοῦτο ἀντιδιαστέλλονται πρὸς τὸν περιούσιο λαὸ τοῦ Θεοῦ, Ἰσραηλίτες ἢ Χριστιανούς, ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς γῆς· καὶ ὅσοι ἀνήκουν στὰ ἔθνη λέγονται γενικὰ ἐθνικοί. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖται ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν ἐκλεκτὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὅλων τῶν ἐθνῶν. Γιατὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α΄ Τιμ. β΄, 4), ἀγάπησε μὲ ὑπερβολικὴ καὶ ἀνερμήνευτη στὸν ἀνθρώπινο νοῦ ἀγάπη ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος, ὅλους αὐτοὺς ποὺ ἀποτελοῦν τὴν Ἐκκλησία του.

Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἀποκαλεῖται «καθολικὴ» ἡ Ἐκκλησία στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεώς μας. Ἐπειδὴ δηλ. τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου, σύμφωνα μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Κυρίου «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη΄, 19), κηρύχτηκε σ᾽ ὅλη τὴν οἰκουμένη καὶ ἐπειδὴ ἀποβλέπει στὴ δημιουργία μιᾶς παγκόσμιας ποίμνης μὲ ἕναν ποιμένα, τὸ Χριστό. «Πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, πανταχοῦ τῶν αἰώνων, πανταχοῦ τῶν χρόνων ἐκτέταται» λέγει γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ ἀποφαίνεται ὅτι τὴν ἀποτελοῦν «οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστοὶ ὄντες καὶ γενόμενοι καὶ ἐσόμενοι» (Migne Ε.Π. 55, 470 καὶ 62, 75 ἀντίστοιχα).

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν Ἐκκλησία, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ ἀμόλυντη καὶ ἀνεπίληπτη ἦταν, προαιωνίως τὴν ἀγάπησε καὶ τὴ μνηστεύτηκε σὰν ἁγνὴ κόρη ὁ Θεὸς καί, «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. δ΄ 4), ἔστειλε τὸν Υἱό Του, ὁ ὁποῖος σαρκώθηκε, «ἔπαθεν ὡς ἄνθρωπος» καὶ θυσιάστηκε γι᾽ αὐτή, προκειμένου νὰ τὴν καθαρίσει ἀπὸ κάθε ῥύπο, νὰ τὴν ἁγιάσει καὶ νὰ τὴ στήσει, ὡς Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας, στὸ πλευρό του ἔνδοξη. Περισσότερα ὅμως γιὰ τὸ θέμα τοῦτο καὶ γιὰ τὴ σχέση του μὲ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου θὰ δοῦμε παρακάτω σὲ σχετικὸ σχόλιο πάνω στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

Ὁ Λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου ἐπικαλεῖται τὸ Θεὸ νὰ εὐλογήσει τὸν ἀῤῥαβώνα τῶν μελλονύμφων

14. Στὶς δύο τοῦτες σύντομες σχετικὰ ἀλλὰ περιεκτικότατες εὐχές, στὴν παρούσα δηλαδὴ καὶ στὴν προηγούμενη, ὁ Ἱερέας εὔχεται καὶ παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ εὐλογήσει τοὺς μελλονύμφους ποὺ δίνουν ἀμοιβαία ὑπόσχεση γάμου, νὰ εὐλογήσει τὸν ἀῤῥαβώνα τους, νὰ τοὺς ἑνώσει μὲ δεσμὸ ἀδιάσπαστο καὶ νὰ τοὺς διαφυλάξει ὥστε νὰ ζοῦν μὲ εἰρήνη καὶ ὁμόνοια, ὅπως ἀκριβῶς εὐλόγησε καὶ τὸ δεσμὸ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῆς Ῥεβέκκας καὶ τοὺς ἀνέδειξε κληρονόμους τῆς ἐπαγγελίας του.

Ὁ Θεὸς τοῦ ὁποίου τὴν εὐλογία ἐπικαλεῖται ὁ Ἱερέας εἶναι, κατὰ τὴν πίστη μας, Θεὸς ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας, εἶναι Θεὸς δυνατός, κραταιὸς καὶ ἰσχυρός. Αὐτὸς «συνήγαγε εἰς ἑνότητα τὰ διηρημένα». Αὐτὸς συνδέει μὲ ἀδιάῤῥηκτο δεσμὸ καθετὶ ποὺ εἶναι πρὸς σύνδεση, ὅπως αὐτὴ τὴ στιγμὴ οἱ μελλόνυμφοι. Αὐτὸς εἶναι «ἡ παναιτία», ἡ «συνεκτικὴ αἰτία» τῶν πάντων, ὁ μόνος ποὺ μπορεῖ νὰ ἑνώσει πραγματικὰ καὶ οὐσιαστικὰ τὸ νέο ζευγάρι. Αὐτὸς εἶναι «ὁ τὰ σύμπαντα ἐν τῇ δρακὶ περιέχων» (Κάθισμα Ὄρθρου Μ. Δευτέρας), αὐτὸς δηλαδὴ ποὺ κρατάει στὴ φούχτα Του τὸ σύμπαν. Εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐξασφαλίζει μὲ τοὺς δικούς του νόμους τὴν ἁρμονία τοῦ σύμπαντος. Εἶναι «ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος» (Προκείμενον Ἑσπερινοῦ Πεντηκοστῆς καὶ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀγάπης – Ψαλμ. 76, 85 καὶ 135).

Εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔκανε τὸν ἱερὸ ψαλμωδὸ νὰ ἀναφωνήσει μὲ θαυμασμὸ τὸ γνωστό· Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας! (Ψαλμ. 103, στ. 24). Εἶναι ὅμως καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῶν οἰκτιρμῶν. Κινούμενος ἀπὸ αἰσθήματα συμπάθειας πρὸς τὸν ἄνθρωπο μνηστεύθηκε τὴν Ἐκκλησία, ἔγινε δηλαδὴ ὁ ἴδιος μνηστήρας καὶ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας, μιᾶς Ἐκκλησίας ποὺ δὲ θὰ τὴν ἀποτελοῦσε πλέον ἀποκλειστικὰ ὁ περιούσιος λαός Του, Ἰουδαῖοι ἢ Χριστιανοί, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔθνη, οἱ ἐθνικοί, οἱ εἰδωλολάτρες, ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Μιᾶς Ἐκκλησίας ποὺ ἦταν γεμάτη ἀπὸ σπίλους καὶ ῥύπους καὶ ἑπομένως ἀνάξια νὰ γίνει νύμφη Του. Ὁ ἴδιος ὅμως ἀπὸ ἄκρα φιλανθρωπία καὶ ἀγάπη δέχτηκε νὰ τὴν καθαρίσει μὲ τὴ σταυρική Του θυσία, νὰ τὴν ἐξαγνίσει καὶ νὰ τὴ στήσει δίπλα Του ὡς «παρθένον ἁγνήν», σὰν ἁγνὴ κόρη, σὰν πραγματικὴ μνηστὴ καὶ ἄξια νύμφη. Τόσο τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης του. Ἄφατη καὶ ἀνερμήνευτη ἡ θεία του συγκατάβαση. Αὐτὸ τὸ Θεὸ ἐπικαλεῖται στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Ἀκολουθίας ὁ Ἱερέας νὰ εὐλογήσει «τὰ μνῆστρα ταῦτα», τὸν προκείμενο δηλαδὴ ἀῤῥαβώνα τῶν μελλονύμφων. Πρβλ. καὶ τὰ δύο προηγούμενα σχόλια ἀριθ. 12 καὶ 13.

Ἡ τελετὴ τῆς ἐπίδοσης καὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δαχτυλιδιῶν καὶ ἡ συμβολική τους σημασία

15. Μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν δαχτυλιδιῶν τῶν νεονύμφων ἀπὸ τὸν κουμπάρο καὶ τὴν εὐχὴ τοῦ Ἱερέα ποὺ θὰ ἀκολουθήσει τελειώνει ἡ καθαυτὸ ἱεροτελεστία τοῦ ἀῤῥαβώνα. Τῆς ἀνταλλαγῆς αὐτῆς προηγήθηκε ἡ ἐπίδοση τῶν δαχτυλιδιῶν ἀπὸ τὸν Ἱερέα στοὺς νεονύμφους σύμφωνα μὲ τὴ διαδικασία ποὺ ὁρίζει τὸ Εὐχολόγιο. Ὁ Ἱερέας δηλαδὴ γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς νεονύμφους, ἀφοῦ κάνει ἀρχὴ ἀπὸ τὸ μνηστήρα, ἐκφωνεῖ «ἐς ἐπήκοον πάντων», ἔτσι δηλαδὴ ὥστε νὰ ἀκούσουν ὅλοι ὅσοι παραβρίσκονται στὴν τελετή, τρεῖς φορὲς τὸ «Ἀῤῥαβωνίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...» καὶ «Ἀῤῥαβωνίζεται ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ...», ἐνῶ συγχρόνως μνημονεύει τὰ ὀνόματα τοῦ μνηστήρα καὶ τῆς μνηστῆς καὶ ἀντίστροφα, ἐπικαλούμενος ὡς μάρτυρα κατὰ κάποιο τρόπο τοῦ γεγονότος τῆς μνηστείας τὴν Ἁγία Τριάδα, καὶ σφραγίζει στὸ τέλος μὲ τὸ δαχτυλίδι τὸ κεφάλι τοῦ καθενὸς σχηματίζοντας τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ.

Ὕστερα, ἀφοῦ μὲ ἑνωμένα τὰ δαχτυλίδια σχηματίσει καὶ πάλι τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων, περνάει τὸ δαχτυλίδι τοῦ καθενὸς στὸ δακτυλοθέσιο, στὸ τέταρτο δηλαδὴ δάχτυλο τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ.

Ἔτσι ἐπισημοποιεῖται ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἡ ἀμοιβαία ὑπόσχεση γάμου ποὺ ἔδωσαν οἱ νεόνυμφοι καὶ ἐπισφραγίζεται μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν δαχτυλιδιῶν ἀπὸ τὸν παράνυμφο καὶ τὴν τελικὴ Εὐχὴ τοῦ Ἱερέα ποὺ θὰ ἐπακολουθήσει.

Στὸ σημεῖο τοῦτο πέρα ἀπὸ ὅσα σημειώσαμε στὸ σχόλ. ἀριθ. 3 θὰ θέλαμε νὰ προσθέσουμε καὶ τὰ ἑξῆς· Ἡ χρήση τοῦ δαχτυλιδιοῦ εἶναι συνήθεια πανάρχαιη καὶ προχριστιανικὴ βέβαια. Πολλοὶ τὸ θεωροῦν δεῖγμα τῆς ὑποδούλωσης τῆς γυναίκας στὸν ἄντρα ποὺ γινόταν ἐξουσιαστής της μὲ τὴ μέθοδο τῆς ἀπαγωγῆς. Τὸ δαχτυλίδι, λένε, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς κρίκους τῆς ἁλυσίδας μὲ τὴν ὁποία ὁ ἄντρας καταδυνάστευε τὴ γυναίκα. Ἄλλοι θεωροῦν τὸ δαχτυλίδι λείψανο τῆς συνήθειας ποὺ ἐπικρατοῦσε τὶς παλιότερες ἐποχὲς νὰ ἐξαγοράζει ὁ ἄντρας τὴ γυναίκα ἀπὸ τὸν πατέρα της. Τὰ χρήματα, λένε, εἶχαν παλιότερα τὴ μορφὴ κρίκων καὶ τὸ δαχτυλίδι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ὑπόλειμμα ἑνὸς τέτοιου κρίκου. Εἰδικότερα ἡ χρήση τῶν γαμήλιων δαχτυλιδιῶν συνηθιζόταν ἀπὸ πολὺ παλιά. Καὶ ἀποδίδονταν στὰ δαχτυλίδια τοῦ γάμου διάφοροι συμβολισμοί.

Κατὰ τὸν Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρέα τὸ δαχτυλίδι ποὺ δινόταν ἀπὸ τὸν ἄντρα στὴ γυναίκα χρησίμευε σὰν σφραγίδα μὲ τὴν ὁποία σφράγιζε ὅλα τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀναγνώριζε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀντιπρόσωπό του καὶ συγκυβερνήτη τοῦ σπιτιοῦ. Ἄλλοι βλέπουν στὰ δαχτυλίδια τοῦ γάμου ἄλλο συμβολισμό· ὑποστηρίζουν δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα φοροῦν τὸ δαχτυλίδι τοῦ γάμου παύουν νὰ εἶναι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ ὅτι ὁ ἕνας παραδίδει τὸν ἑαυτό του στὴν ἐξουσία τοῦ ἄλλου. Ὑπάρχει ἀκόμη ἡ πληροφορία ὅτι ἄλλοτε τὸ δαχτυλίδι ποὺ προοριζόταν γιὰ τὸν ἄντρα ἦταν ἀπὸ σίδερο καὶ συμβόλιζε τὴν εὐρωστία καὶ τὴ σωματική του δύναμη, ἐνῶ γιὰ τὴ γυναίκα προβλεπόταν χρυσὸ δαχτυλίδι καὶ συμβόλιζε τὴν ἁπαλότητα καὶ καθαρότητα τῆς γυναίκας. Τί δαχτυλίδια ὁρίζει τὸ Εὐχολόγιο γιὰ τὸν ἄντρα καὶ τὴ γυναίκα καὶ ποιά συνήθεια ἔχει ἐπικρατήσει σήμερα βλ. παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 3.

Ἡ ἐπικρατέστερη πάντως ἄποψη γιὰ τὴ σημασία ποὺ ἔχει στὸ χριστιανικὸ γάμο ἡ ἐπίδοση δαχτυλιδιοῦ ἀπὸ τὸν ἄντρα στὴ γυναίκα καὶ ἀντίστροφα εἶναι αὐτὴ τῆς προσφορᾶς· συμβολίζει δηλαδὴ τὴν προσφορὰ τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλο σὲ τρόπο ὥστε μὲ τὴ συνεργασία τους καὶ τὴν ἀλληλοβοήθεια νὰ οἰκοδομήσουν καὶ νὰ ἀπαρτίσουν τὸ τέλειο καὶ τὸ πλῆρες. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν

δαχτυλιδιῶν ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν παράνυμφο συμβολίζει τὴν ἀμοιβαία ἀλληλοσυμπλήρωση τῶν νεονύμφων, τὴν ἀναπλήρωση τῶν ποικίλων ἐλλείψεων τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὶς ἱκανότητες καὶ τὴ γενναιοδωρία τοῦ ἄλλου. Μιὰ ἀναπλήρωση ποὺ θὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς τέλειας μεταξύ τους ἀγάπης καὶ θὰ γίνεται μὲ μεγάλη λεπτότητα καὶ πολλὴ διακριτικότητα (Βλ. καὶ παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 9).

Τέλος γιὰ τὸ καθαυτὸ δακτυλοθέσιο, γιὰ τὴ θέση δηλαδὴ ποὺ παίρνει τὸ δαχτυλίδι στὸ τέταρτο δάχτυλο τοῦ χεριοῦ ὑπάρχει ἡ ἑξῆς παράδοξη ἐξήγηση· Παίρνει αὐτὴ τὴ θέση τὸ δαχτυλίδι, διότι ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ δακτύλου ἀναχωρεῖ, λέει, φλέβα ποὺ καταλήγει στὴν καρδιά, τὴν ἕδρα τῆς ἀγάπης!! Πρβλ. Κ. Καλλινίκου «Ὁ Χριστιανικὸς Ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ», Ἀθῆναι 1958, σελ. 546- 549.

Ἡ μνηστεία τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῆς Ῥεβέκκας, ὅπου ἀποκαλύφθηκε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, παράδειγμα εὐλογημένου ἀῤῥαβώνα

16. Τὴ Ῥεβέκκα, κόρη τοῦ Βαθουήλ, ἐξέλεξε ὡς σύζυγο τοῦ Ἰσαὰκ ὁ Ἐλιέζερ, ὑπηρέτης τοῦ Ἀβραάμ, ποὺ τὸν ἔστειλε στὴ Μεσοποταμία γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σκοπό, νὰ φέρει δηλαδὴ κατάλληλη νύφη γιὰ τὸν Ἰσαάκ. Ἡ συνάντηση τοῦ Ἐλιέζερ μὲ τὴ Ῥεβέκκα ἔγινε στὸ πηγάδι τῆς πόλεως Ναχώρ, ὅπου ἡ Ῥεβέκκα προθυμοποιήθηκε ὄχι μόνο νὰ δώσει νερὸ ἀπὸ τὸ σταμνί της στὸν Ἐλιέζερ νὰ ξεδιψάσει, ἀλλὰ καὶ νὰ ποτίσει καὶ τὶς καμῆλες του, κάτι ποὺ δὲν τὸ ζήτησε ὁ Ἐλιέζερ. Ὅταν συνεσταλμένα ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἀβραὰμ ζήτησε νὰ μάθει ἂν στὸ σπίτι τοῦ πατέρα της ὑπῆρχε τόπος γιὰ νὰ μείνει, ἐκείνη προθυμότατα ἀπάντησε πὼς ὑπῆρχε ὄχι μόνο τόπος γιὰ νὰ πλαγιάσει, ἀλλὰ καὶ ἄφθονες τροφὲς καὶ φαγητά· ἀκόμη καὶ γιὰ τὶς καμῆλες εἶπε πὼς ὑπῆρχε τόπος γιὰ ξεκούραση καὶ ἄφθονες ζωοτροφὲς γιὰ νὰ φᾶνε. Καὶ ἔτρεξε στὸ σπίτι της γεμάτη χαρὰ νὰ ἀναγγείλει τὴ συνάντησή της μὲ τὸν ἄγνωστο Ἐλιέζερ, ὁ ὁποῖος στὴ συνέχεια φιλοξενήθηκε πλουσιοπάροχα καὶ μὲ ἁπλοχεριὰ στὸ σπίτι τοῦ πατέρα της.

Ἡ προθυμία καὶ ἡ μεγάλη καλοσύνη τῆς κόρης, ἡ καλοπροαίρετη καὶ ἡ πρόσχαρη διάθεσή της γιὰ ἐξυπηρέτηση καὶ ἡ δαψιλὴς φιλοξενία ποὺ ἀκολούθησε στάθηκαν ἡ αἰτία νὰ ἐπιλεγεῖ ἡ Ῥεβέκκα ὡς ἡ κατάλληλη νύφη γιὰ τὸν Ἰσαάκ, γεγονὸς ποὺ ἑρμηνεύεται βέβαια ὡς ἀποκάλυψη τοῦ θείου θελήματος γιὰ τὸν εὐλογημένο αὐτὸ γάμο (Γεν. 24).

17. «Στήριξον τὸν παρ᾽ αὐτοῖς λαληθέντα λόγον». Βλ. παραπάνω σχὸλ ἀριθ. 4.

18. «Σὺ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐδημιούργησας ἄρσεν καὶ θῆλυ». Πρβλ. Γεν. 1, 27· «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς».

19. «Παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ εἰς βοήθειαν». Πρβλ. Γεν. 2, 18· «Καὶ εἶπεν Κύριος ὁ Θεὸς Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτόν». Βλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 9. Τὴν ἀνωτέρω φράση τῆς Εὐχῆς συναντοῦμε σχεδὸν αὐτούσια στὴν Π.Δ. «Παρὰ δὲ Θεοῦ ἁρμόζεται γυνὴ ἀνδρὶ» (Παροιμ. 19, 14).

20. «Καὶ (παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ εἰς) διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων». Πρβλ. Γεν. 1, 28· «Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 7 (Ἀκολ. τοῦ ἀῤῥαβώνα) καὶ 11 (Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος).

21. «Στήριξον τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτῶν ἐν πίστει καὶ ὁμονοίᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ». Βλ. παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 8 καὶ 10.

Ὁ Ἰωσὴφ ἔγινε κύριος τῆς Αἰγύπτου γιὰ τὴ σύνεση καὶ τὴ φρονιμάδα του καὶ φόρεσε τὸ δαχτυλίδι τοῦ Φαραὼ

22. «Διὰ δακτυλιδίου ἐδόθη ἡ ἐξουσία τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ». Πρόκειται γιὰ τὴ μεγάλη τιμὴ γιὰ τὴν ὁποία θεωρήθηκε ἄξιος ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Φαραὼ μετὰ τὴν ἐξήγηση τοῦ ὀνείρου του σχετικὰ μὲ τὴν ἑπταετὴ εὐθηνία (= ἀφθονία) τῆς χώρας καὶ τὸν ἑπταετὴ λιμό. Λέει ἡ Γραφή· «Εἶπεν δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ Ἐπειδὴ ἔδειξεν ὁ Θεός σοι πάντα ταῦτα, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος φρονιμώτερος καὶ συνετώτερός σου· σὺ ἔσῃ ἐπὶ τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἐπὶ τῷ στόματί σου ὑπακούσεται πᾶς ὁ λαός μου· πλὴν τὸν θρόνον ὑπερέξω σου ἐγώ. εἶπεν δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ Ἰδοὺ καθίστημί σε σήμερον ἐπὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου. καὶ περιελόμενος Φαραὼ τὸν δακτύλιον ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ περιέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν χεῖρα Ἰωσὴφ καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν στολὴν βυσσίνην καὶ περιέθηκεν κλοιὸν χρυσοῦν περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ· καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δεύτερον τῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κῆρυξ· καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐφ᾽ ὅλης γῆς Αἰγύπτου» (Γεν. 41, 39- 43).

Ὁ Δανιὴλ δοξάστηκε στὴ Βαβυλώνα γιὰ τὴ σοφία του καὶ τὴ σύνεσή του καὶ τιμήθηκε μὲ χρυσὸ μανιάκη ἀπὸ τὸ βασιλιὰ τῆς χώρας

23. «Διὰ δακτυλιδίου ἐδοξάσθη Δανιὴλ ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος». Ὁ Δανιήλ, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς νέους τῆς Ἰουδαίας ποὺ ὁδήγησε αἰχμαλώτους στὴ Βαβυλώνα ὁ Ναβουχοδονόσορ, τιμήθηκε καὶ δοξάστηκε ὑπερβολικὰ καὶ κατ᾽ ἐπανάληψη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς αἰχμαλωσίας γιὰ τὴ σοφία του καὶ τὴ σύνεσή του. Ἔτσι βλέπουμε νὰ ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς στὴν Ἁγία Γραφή·

α) «Τότε ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ Δανιὴλ μεγαλύνας καὶ δοὺς δωρεὰς μεγάλας καὶ πολλὰς κατέστησεν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἄρχοντα καὶ ἡγούμενον πάντων τῶν σοφιστῶν Βαβυλωνίας» (Δανιὴλ 2, 48). β) «Τότε Βαλτάσαρ ὁ βασιλεὺς ἐνέδυσε τὸν Δανιὴλ πορφύραν καὶ μανιάκην χρυσοῦν περιέθηκεν αὐτῷ καὶ ἔδωκεν ἐξουσίαν αὐτῷ τοῦ τρίτου μέρους τῆς βασιλείας αὐτοῦ» (Δανιὴλ 5, 29). Σημειώνουμε ἐδῶ ὅτι ὁ μανιάκης εἶναι χρυσὸ κόσμημα, περιδέραιο, ψέλιο, βραχιόλι, κρίκος, δακτύλιος. Ἑπομένως ἡ φράση τῆς εὐχῆς στὸ χωρίο τοῦτο τῆς Π.Δ. πρέπει νὰ ἀναφέρεται. γ) «Καὶ κατέστησε (Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς) σατράπας ἑκατὸν εἴκοσι ἑπτὰ ἐπὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν ἄνδρας τρεῖς ἡγουμένους αὐτῶν,

καὶ Δανιὴλ εἷς ἦν τῶν τριῶν ἀνδρῶν ὑπὲρ πάντας ἔχων ἐξουσίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ. καὶ Δανιὴλ ἦν ἐνδεδυμένος πορφύραν καὶ μέγας καὶ ἔνδοξος ἔναντι Δαρείου τοῦ βασιλέως, καθότι ἦν ἔνδοξος καὶ ἐπιστήμων καὶ συνετός, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐν αὐτῷ» (Δανιὴλ 6, 2-4).

Ἕνα δαχτυλίδι ἀποκάλυψε τὴν ἀλήθεια τῆς Θάμαρ καὶ τὴ δικαίωσε

24. «Διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ». Τὴν περιπετειώδη ἱστορία τῆς Θάμαρ ἀναφέρει ἡ Γραφὴ (Γεν. 38). Ἡ Θάμαρ μνημονεύεται καὶ στὴ «Βίβλο γεννέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ» ὡς ἑξῆς· «Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ» (Ματθ. α΄, 3). Ὁ Ἰούδας, ἕνας ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ Ἰακώβ, γέννησε τὰ δύο αὐτὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴ Θάμαρ ποὺ δὲν ἦταν γυναίκα του ἀλλὰ νύφη τῶν παιδιῶν του Ἢρ καὶ Αὐνάν. Τώρα πῶς συνέβη αὐτὸ καὶ πῶς «διὰ δακτυλιδίου ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια τῆς Θάμαρ» καὶ κάτω ἀπὸ ποιές συνθῆκες τὸ δαχτυλίδι τοῦ Ἰούδα βρέθηκε στὰ χέρια τῆς Θάμαρ ὡς «ἀῤῥαβών», ὡς προκαταβολὴ δηλαδὴ καὶ ἐνέχυρο γιὰ τὴν ἐκπλήρωση κάποιας ἄλλης ὑπόσχεσης τοῦ Ἰούδα, καὶ πῶς τελικὰ ἀναγκάστηκε ὁ πεθερὸς Ἰούδας νὰ ὁμολογήσει γιὰ τὴ νύφη του «δεδικαίωται Θάμαρ ἢ ἐγὼ» εἶναι μιὰ ὁλόκληρη ἱστορία ποὺ ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ τὴ βρεῖ στὴν Π.Δ. (Γεν. 38).

Τὸ δαχτυλίδι τοῦ ἀσώτου σύμβολο τῆς ἀπελευθέρωσής του ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῆς ἁμαρτίας

25. Λουκᾶ ιε΄, 22-23. Τὸ μεγάλο καὶ χαρμόσυνο γεγονὸς τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀσώτου ἐπισφραγίζεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, μὲ τὸ δαχτυλίδι ποὺ δίνει ἐντολὴ ὁ οὐράνιος πατέρας νὰ τοῦ δώσουν νὰ τὸ φοράει, ὅπως ἀκριβῶς φοροῦν οἱ κύριοι καὶ οἱ ἐλεύθεροι, ἐλεύθερος καθὼς εἶναι πιὰ καὶ ὁ ἴδιος καὶ ὄχι σκλάβος τῶν ἁμαρτωλῶν του ἕξεων καὶ κύριος πλέον τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἡ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους «ἀβρόχοις ποσὶν» ἦταν ἔργο θαυμαστὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ

26. «Αὕτη ἡ δεξιά σου, Κύριε, τὸν Μωϋσῆν ἐστρατοπέδευσεν ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ». Ἡ στρατοπέδευση τῶν Ἑβραίων κοντὰ στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα μὲ τὴ σοφὴ καθοδήγηση τοῦ Μωϋσῆ εἶναι δεῖγμα τῆς εὔνοιας καὶ τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἡ διάβασή της ἔργο θαυμαστὸ τῆς δυνάμεώς του.

«Οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξεπορεύοντο ἐν χειρὶ ὑψηλῇ» ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο (Ἔξοδ. 14, 8) καὶ ὅταν εἶδαν τοὺς Αἰγυπτίους νὰ τοὺς καταδιώκουν ὥς τὴ θάλασσα «ἐξέτεινεν Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν», κατὰ θεία προσταγή, «καὶ ὑπήγαγεν Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἐποίησεν τὴν θάλασσαν ξηράν, καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ» (Ἔξοδ. 14, 21). Ἔτσι «ἀβρόχοις ποσὶν» πέρασαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ στὴν ἀπέναντι ὄχθη. Τότε, πάλι κατὰ θεία προσταγή, «ἐξέτεινεν Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπεκατέστη τὸ ὕδωρ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ χώρας· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφυγον ὑπὸ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξετίναξεν Κύριος τοὺς Αἰγυπτίους μέσον τῆς θαλάσσης. καὶ ἐπαναστραφὲν τὸ ὕδωρ ἐκάλυψεν τὰ ἅρματα καὶ τοὺς ἀναβάτας καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν Φαραὼ τοὺς εἰσπορευομένους ὀπίσω αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς» (Ἔξοδ. 14, 27- 28). Ἔντρομος τότε ὁ Ἰσραὴλ «εἶδε τὴν χεῖρα τὴν μεγάλην», «ἐφοβήθη ὁ λαὸς τὸν Κύριον καὶ ἐπίστευσαν τῷ Θεῷ» (Ἔξοδ. 14, 31). Γι᾽ αὐτὸ καὶ περιχαρεῖς «οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ» ἔψαλαν τότε·

«Ἡ δεξιά σου, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου χείρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς. ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέπιεν αὐτοὺς γῆ» (Ἔξοδ. 15, 6 καὶ 12).

Ἡ ἔξοδος τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἡ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας, ἔργο θαυμαστὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ - πυκνὰ στὰ διάφορα Βιβλία τῆς Π.Δ. [π.χ. Ψαλμ. 135, στίχ. 11-14 «(Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ... τῷ) ἐξαγαγόντι τὸν Ἰσραὴλ ἐκ μέσου αὐτῶν (τῶν Αἰγυπτίων δηλ.)... ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ... τῷ καταδιελόντι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις... καὶ διαγαγόντι τὸν Ἰσραὴλ διὰ μέσου αὐτῆς» κ.ἄ.], ἀλλὰ καὶ στὴν ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀναφορῶν, ἀποτελεῖ σταθερὸ σχεδὸν θέμα τοῦ Εἱρμοῦ τῆς α΄ ᾠδῆς τοῦ Κανόνα τοῦ Ὄρθρου (π.χ. «Ἔσωσε λαὸν θαυματουργῶν δεσπότης - ὑγρὸν θαλάσσης κῦμα χερσώσας πάλαι» τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, «Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα καὶ διὰ ξηρᾶς οἰκείους ἕλκει ἐν αὐτῷ κατακαλύψας ἀντιπάλους» τῆς ἑορτῆς τῶν Φώτων κ.ἄ.π.). Αὐτός, λοιπόν, ὁ Θεὸς ποὺ ἀπὸ ἀγάπη καὶ μὲ θαυματουργικὸ τρόπο «καθωδήγησε» τότε «τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν» «πεζεῦσαι δι᾽ αὐτῆς», νὰ περάσει δηλαδὴ πεζοπορώντας τὴν Ἐρυθρά, καὶ στὴ συνέχεια «ἔκρυψε» «κύματι θαλάσσης... διώκτην τύραννον», καταπόντισε δηλαδὴ στὴν κυματισμένη θάλασσα τοὺς Αἰγυπτίους (βλ. ἀντίστοιχα τοὺς Εἱρμοὺς τῆς α΄ ᾠδῆς τοῦ Κανόνα τοῦ Ὄρθρου τῆς Μ. Δευτέρας καὶ τοῦ Μ. Σαββάτου), εἶναι σὲ θέση νὰ προστατεύσει καὶ νὰ εὐλογήσει καὶ τὸ δεσμὸ τῶν μελλονύμφων. Γι᾽ αὐτὸ καὶ τὸν ἐπικαλεῖται ὁ Λειτουργὸς στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς (πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 28).

Τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ

27. «Διὰ γὰρ τοῦ λόγου σου τοῦ ἀληθινοῦ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ ἡ γῆ ἐθεμελιώθη». Τὰ λόγια τοῦτα τῆς Εὐχῆς μᾶς θυμίζουν τὰ ἀντίστοιχα λόγια τοῦ ἱεροῦ ψαλμωδοῦ «τῷ λόγῳ τοῦ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν» (Ψαλμ. 32), καθὼς καὶ τὸ σχετικὸ ὑπέροχο ὕμνο πρὸς τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ «κατ᾽ ἀρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν» (Ψαλμ. 101, στίχ. 26-28). Ὁ ἀπαράμιλλος αὐτὸς ὕμνος, τὸν ὁποῖο ἐπαναλαμβάνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, αἰῶνες ἀργότερα, στὴν Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ (α΄, 10-12) εἶναι ἀσύγκριτος σὲ πλοκὴ καὶ βάθος νοημάτων καὶ συλλογισμῶν.

Ὁ Θεὸς σ᾽ αὐτὸν παρουσιάζεται ὡς Δημιουργὸς καὶ Κυβερνήτης τοῦ σύμπαντος, τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀόρατου κόσμου, Θεὸς αἰώνιος, ἀναλλοίωτος καὶ ἀμετάβλητος ὅμως σὲ σχέση πρὸς τὸ σύμπαν, τὸ ὁποῖο, ὅπως καὶ ἡ ἐπιστήμη ὑποστηρίζει, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου θὰ ἀλλάξει καὶ θὰ καταστραφεῖ. Γι᾽ αὐτὸ καὶ εὐλόγως θεωρεῖται τὸ περιεχόμενο καὶ τὸ μήνυμά του ὡς μιὰ πλήρης, τέλεια καὶ πειστικὴ πρόταση, ποὺ ἀναφέρεται στὴν κοσμολογικὴ ἀπόδειξη τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀπειροτέλειου Θεοῦ καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ πείσει κάθε ἀντικειμενικὸ καὶ εἰλικρινὴ ἀναζητητὴ τῆς ἀλήθειας (βλ. Δημ. Κ. Κωτσάκη, Τὸ Μεγάλο Πρόβλημα Θεὸς καὶ Κόσμος, Ἀθῆναι 1982, σελ. 144-145). Πρβλ. καὶ παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 14.

Ἡ θεία εὐλογία τῶν νεονύμφων ἐκφράζεται ὡς ἀπόλυτη βεβαιότητα

28. «Καὶ ἡ δεξιὰ τῶν δούλων σου εὐλογηθήσεται τῷ λόγῳ σου τῷ κραταιῷ καὶ τῷ βραχίονὶ σου τῷ ὑψηλῷ». Ἡ ἄκρα βεβαιότητα καὶ ἡ ἀπόλυτη πεποίθηση στὴ θεία εὐλογία τῶν μνηστευομένων ποὺ διατυπώνονται στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς παρουσιάζονται ὡς ἀποτέλεσμα καὶ ἐπακόλουθο τῶν ὅσων εἰπώθηκαν προηγουμένως. Ὁ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν θὰ εὐλογήσει τὴ δεξιά τους «εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν». Βλ. καὶ παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 14, 26 καὶ 27.

Τί εἶναι ἡ Ἐκτενὴς

29. Ἐκτενής. Στὴ λειτουργικὴ γλώσσα Ἐκτενὴς (συνήθως κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσιαστικοῦ ἱκεσία ἢ δέηση) εἶναι ἡ μακρότατη, ἡ ἐκτεταμένη δέηση, αὐτὴ δηλαδὴ ποὺ ἔχει μεγάλη διάρκεια, ἐπειδὴ περιέχει πολλὲς παρακλητικὲς εὐχὲς - αἰτήματα. Οἱ παρακλήσεις αὐτὲς διαδέχονται σωρηδὸν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ ἀναφέρονται στὶς ποικίλες ὑλικὲς καὶ πνευματικὲς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου. Εἰδικὰ στὴ θεία Λειτουργία λέγεται καὶ μεγάλη ἱκετήριος. Πρβλ. τὴν Ἐκτενὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ ἀμέσως μετὰ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἀρχίζει μὲ τὸ «Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς...», ἀλλὰ περιλαμβάνει τέσσερις μόνο συνολικὰ δεήσεις.

Τί εἶναι ἡ Ἀπόλυση

30. Ἀπόλυση. Στὴ λειτουργικὴ γλώσσα ἡ Ἀπόλυση εἶναι μιὰ μικρὴ Ἀκολουθία ποὺ ἐπισυνάπτεται στὸ τέλος ὅλων γενικὰ τῶν τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀποτελεῖ κατὰ κάποιο τρόπο τὴ λήξη τῶν τελετῶν καὶ ἀπολύει τοὺς πιστούς. Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο ποικίλλει ἀνάλογα πρὸς τὶς διάφορες τελετὲς καὶ τελειώνει συνήθως μὲ τὴν εὐχή· «Δι᾽ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεός, ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς». Βλ. τὴν Ἀπόλυση στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος, ἡ ὁποία ἀρχίζει μὲ τὸ «Δόξα σοι, ὁ Θεός, ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι» καὶ τελειώνει μὲ τὸ «Δι᾽ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων...».

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

1. «Εἰ μὲν βούλονται ἐν ταὐτῷ στεφανωθῆναι». Προφανῶς πρόκειται γιὰ τὴν ἴδια μέρα καὶ ὥρα ποὺ γίνεται ἡ «Ἀκολουθία ἐπὶ μνήστροις», δηλαδὴ τοῦ ἀῤῥαβώνα, μιὰ Ἀκολουθία ποὺ παλιότερα γινόταν στὸ Ναὸ μετὰ τὴ θεία Λειτουργία. Τὸ νόημα ἑπομένως τῶν ὅσων διαλαμβάνει ἐδῶ τὸ εἰσαγωγικὸ σημείωμα τοῦ Εὐχολογίου εἶναι πὼς ἡ Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος παλιότερα ἦταν δυνατὸ νὰ γίνει εἴτε «ἐν ταὐτῷ», δηλαδὴ ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ ἀῤῥαβώνα, εἴτε «μεθ᾽ ἡμέρας», ὕστερα δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πάροδο ὁρισμένων ἡμερῶν. Σήμερα ὅμως ἐπικράτησε γενικὰ ἡ συνήθεια ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἀῤῥαβώνα νὰ μὴν τελεῖται πλέον ξεχωριστὰ ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος σὰν μιὰ ἑνιαία Ἀκολουθία. Πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 1 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα.

Ὁ νάρθηκας (πρόναος) καὶ ἡ χρήση του

2. «Εἰσέρχονται ἐν τῷ Ναῷ ἐκ τοῦ νάρθηκος». Στὴ χριστιανικὴ ἀρχιτεκτονικὴ νάρθηκας λέγεται τὸ πρὸ τοῦ κυρίως ναοῦ μέρος. Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία στὸ νάρθηκα στέκονταν οἱ εἰδωλολάτρες ποὺ συμπαθοῦσαν τὸ χριστιανισμό, οἱ αἱρετικοί, οἱ κατηχούμενοι καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς πιστοὺς διατελοῦσαν κάτω ἀπὸ βαριὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια. Ἐπίσης οἱ ἄποροι καὶ οἱ ἐπαῖτες. Στὸ νάρθηκα ὁ βασιλιὰς τοῦ Βυζαντίου ἀπέθετε τὸ στέμμα καὶ τὸ ξίφος, γιὰ νὰ μπεῖ κατόπιν στὸν κυρίως ναό. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ὁ νάρθηκας χάνει μέρος ἀπὸ τὴ σπουδαιότητά του, γιὰ νὰ καταργηθεῖ σιγὰ σιγὰ τελείως. Στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ἀποκτᾶ ἰδιάζουσα σημασία, γιατὶ χρησίμευσε σὰν σχολεῖο καὶ στὸ νάρθηκα τῶν Ἐκκλησιῶν λειτουργοῦσε τὸ «κρυφὸ σχολειό».

Ἡ σημασία καὶ ἡ θέση τοῦ 127 Ψαλμοῦ στὴν «Ἀκολουθία τοῦ Στεφανώματος»

3. Δὲν εἶναι χωρὶς ἰδιαίτερη σημασία τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ κυρίως Ἀκολουθία τοῦ γάμου ἀρχίζει μὲ τὸν 127ο ψαλμό, ὁ ὁποῖος ψάλλεται ἀνὰ στίχο ἀπὸ τὸν Ἱερέα χαρμόσυνα, ἐνῶ ὁ Χορὸς ἀπαντᾶ σὲ κάθε στίχο, ἐξίσου χαρμόσυνα, μὲ τὸ «Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι». «Οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξάμενοι θεῖοι Πατέρες» εἶχαν ἀσφαλῶς τὸ λόγο τους ποὺ πρόταξαν τὸν ψαλμὸ αὐτὸ στὴν Ἀκολουθία τοῦ γάμου.

Ὅπως μπορεῖ νὰ διαπιστώσει κανεὶς ἀπὸ τὸ περιεχόμενό του, ὁ ψαλμὸς ἀναφέρεται στὴν οἰκογενειακὴ εὐτυχία ποὺ ἀπολαμβάνουν ὅλοι ὅσοι ἔχουν φόβο Θεοῦ, ὅσοι δηλαδὴ προσπαθοῦν νὰ τηροῦν τὶς ἐντολές του, τὸ θεῖο θέλημα. Στοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, λέγει ὁ ψαλμωδός, ὅλα ἔρχονται βολικὰ μὲ τὴ χάρη καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Τόσο ὁ ἄνδρας ὅσο καὶ ἡ γυναίκα, ὁ καθένας στὸ καθῆκον του, στὰ ἔργα καὶ στὴ θέση ποὺ τοὺς ἔταξε ὁ Θεός, ὅταν ἔχουν φόβο Θεοῦ, χαίρονται τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τους,

δίνουν χαρὰ καὶ στηρίζουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ δημιουργοῦν μιὰ εὐτυχισμένη οἰκογένεια, στὴν ὁποία βασιλεύει ὁ σεβασμός, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εἰρήνη ἀνάμεσα στὸ ἀντρόγυνο καὶ τὰ παιδιά.

Ἡ τήρηση λοιπὸν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκείνη ποὺ θὰ χαρίσει στὸ νέο ζευγάρι τὴν εὐτυχία· αὐτὴ εἶναι τὸ θεμέλιο· τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ φέρει τὴν πραγματικὴ εὐτυχία. Ὅλα τὰ ἄλλα, ἡ ὑγεία, ἡ ἐργατικότητα καὶ συνεργασία τῶν συζύγων, ἡ δημιουργία ἀπογόνων, ἡ συζυγικὴ πίστη, ἡ οἰκογενειακὴ ἁρμονία, τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφάλειας καὶ τῆς χαρᾶς εἶναι καρπὸς αὐτῆς τῆς τήρησης τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἱερὸ ψαλμωδό.

«Μακάριος εἶ, καὶ καλῶς σοι ἔσται» λέει ὁ ψαλμωδὸς γιὰ «πάντα φοβούμενον τὸν Κύριον». Καὶ τὴν ἀναμφισβήτητη αὐτὴ ἀλήθεια, ὅτι δηλαδή, ὅταν ὁ ἄνθρωπος βαδίζει σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ, ὅλα τοῦ πᾶνε καλά, θὰ ἐπαναλάβει ἀργότερα μὲ τὰ ἴδια περίπου λόγια ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν θὰ πεῖ· «Τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν» (Ῥωμ. η΄, 28). Ὅλα· ἀκόμη καὶ τὰ δυσάρεστα· κι αὐτὰ ποὺ ἐμεῖς τὰ θεωροῦμε ἀντίθετα πρὸς τὸ συμφέρον μας.

Ὁ Ψαλμὸς κλείνει μὲ τὴν εὐχὴ νὰ χαρίζει ὁ Θεὸς πλούσια τὴν εὐλογία του καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς στοὺς νεονύμφους, σ᾽ ὅλη τους τὴ ζωή, καὶ τέτοια μακροζωΐα, ὥστε νὰ δοῦν «υἱοὺς υἱῶν», ἐγγόνια δηλαδή. Τὴν εὐτυχία καὶ τὴ μακαριότητα αὐτὴ ποὺ νιώθουν στὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ «πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον», ὅσοι δηλαδὴ σ᾽ ὅλες τους τὶς ἐνέργειες προσπαθοῦν νὰ πορεύονται σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα καὶ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀείμνηστος Π.Ν. Τρεμπέλας (τὸ Ψαλτήριο μετὰ συντόμου ἑρμηνείας, Ἀθῆναι 1955, σελ. 546) τὴ θεωρεῖ πρόγευση τῆς πλήρους καὶ τέλειας μακαριότητας ποὺ θὰ ἀπολαύσουν αὐτοὶ στὸ μέλλοντα βίο. Ἐδῶ, στὸν παρόντα βίο, θὰ ἀπολαύσουν μὲ τὴ χάρη καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐπίγειας Ἱερουσαλὴμ καὶ στὸ μέλλοντα βίο τὰ ἀγαθὰ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, τὴν αἰώνια παραδεισιακὴ μακαριότητα. Ἀλήθεια πόση εἰρήνη θὰ βασίλευε στὸ λαὸ τοῦ Ἰσραήλ, ἂν ὅλοι διαπνέονταν ἀπὸ ἕνα τέτοιο πνεῦμα! Καὶ πόση εἰρήνη καὶ γαλήνη θὰ βασίλευε καὶ σήμερα στὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν, στὸ νέο Ἰσραὴλ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ! Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ εἰρήνη εὔχεται ὁ ψαλμωδὸς νὰ ἐπικρατήσει στὴ γῆ.

Καὶ εἰδικότερα τώρα γιὰ τὴν περίπτωση τῶν νεονύμφων· Πόση εἰρήνη καὶ γαλήνη θὰ ἐπικρατοῦσε στὶς μεταξύ τους σχέσεις, ἐὰν καὶ αὐτοὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἐφαρμόζουν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ! Ὁ ἴδιος ὁ ψαλμωδὸς εἶναι ἀπόλυτα βέβαιος γιὰ τὴν πληρότητα τῆς γαλήνης καὶ τὸ μέγεθος τῆς εὐτυχίας ποὺ μπορεῖ νὰ νιώσουν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν μὲ συνέπεια τηροῦν τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ γίνονται ἄξιοι μιᾶς τέτοιας δωρεᾶς. Λέει χαρακτηριστικὰ σὲ κάποιο ἄλλο σημεῖο τῶν ψαλμῶν του· «Εἰρήνη πολλὴ τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν νόμον σου, Κύριε» (Ψαλμ. 118, 165)!

Ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος

4. «Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον... Μακάριος εἶ, καὶ καλῶς ἔσται... Ἰδοὺ οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον». Οἱ στίχοι προέρχονται ἀπὸ τὸν 127 Ψαλμό, μὲ τὸν ὁποῖο, ὅπως εἴπαμε καὶ στὸ προηγούμενο σχόλιο, ἀρχίζει ἡ κυρίως Ἀκολουθία τοῦ γάμου. Θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι ὅλος τοῦτος ὁ Ψαλμὸς ἀναφέρεται στὴν εὐεργετικὴ ἐπίδραση ποὺ ἀσκεῖ στὸν ἄνθρωπο ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ ἀποτελεσματικότητα αὐτὴ τονίζεται σὲ πάμπολλα σημεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅπως· «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου» (Παροιμ. 1, 7, Ψαλμ. 110, 10), «Φόβος Κυρίου προστίθησιν ἡμέρας» (Παροιμ. 10, 27), «Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος» (Ἐκκλησ. 12, 13), «Οὐδὲν κρεῖσσον φόβου Κυρίου καὶ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν ἐντολαῖς Κυρίου» (Σοφία Σιρὰχ 23, 27), «Φόβος Κυρίου ὡς παράδεισος εὐλογίας» (Σοφία Σιρὰχ 40, 27), «Ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον μέγας διὰ παντὸς» (Ἰουδίθ, 16, 16).

Ὁ ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν συμβουλεύει τοὺς χριστιανοὺς νὰ ὑποτάσσονται ὁ ἕνας στὸν ἄλλο μὲ φόβο Θεοῦ, «ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. ε΄, 21)· σὲ ἄλλο σημεῖο τοὺς τονίζει τὴν ὑποχρέωση ποὺ ἔχουν νὰ τελειοποιοῦνται συνεχῶς στὴν ἁγιοσύνη πάλι μὲ φόβο Θεοῦ, «ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ» (Β΄ Κορ. ζ΄, 1). Ἡ Ἐκκλησία μας σὲ κάθε Ἀκολουθία της παρακαλεῖ τὸ Θεὸ γιὰ ὅλους ἐκείνους ποὺ εἰσέρχονται στὸν ἱερὸ ναὸ «μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ». Καὶ ὁ Λειτουργὸς καλεῖ κάθε φορὰ τοὺς πιστοὺς νὰ προσέλθουν στὴ θεία Κοινωνία πάλι μὲ φόβο Θεοῦ, «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε» (θ. Λειτουργία).

Ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος, κατὰ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων, δὲ μᾶς ἀποτρέπει ἁπλῶς ἀπὸ κάθε εἶδους ἀδικία καὶ ἁμαρτία, ἀλλὰ μᾶς διευκολύνει νὰ προσεγγίσουμε τὸ Θεὸ καὶ νὰ φτάσουμε στὴν τελείωση, νὰ κατακτήσουμε δηλ. τὴν τέλεια ἀγάπη, πρὸς τὸν πλησίον μας καὶ τὸ Θεό, ποὺ καθιστᾶ περιττὸ πιὰ τὸ φόβο· γιατὶ πράγματι «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον» (Α΄ Ἰω. δ΄, 18). Ἑπομένως ὁ φόβος ὡς τρόπος σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεὸ δὲν εἶναι ἐξευτελισμὸς τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, ὅπως κακῶς καὶ ἀντορθόδοξα ἑρμηνεύεται ἀπὸ πολλούς. Ὁ Θεὸς δὲ μᾶς συμπεριφέρεται σὰν δυνάστης ποὺ ἔχει πάνω μας δικαιώματα, ἀλλὰ ὡς Πατέρας ποὺ μᾶς παρέχει τὸ ὕψιστο δικαίωμα τῆς υἱοθεσίας, τὸ δικαίωμα δηλ. νὰ γίνουμε παιδιά του.

Γι᾽ αὐτὸ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος, ποὺ ταυτίζεται μὲ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν του, ἑρμηνεύεται ὡς ἔκφραση εὐχαριστίας, ποὺ ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ Θεό, ὡς ἀνταπόκριση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἄπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ ἔλλειψη φόβου ἑρμηνεύεται ὡς ἀγνωμοσύνη καὶ ἀχαριστία, γεγονὸς ποὺ ὄχι μόνο οἱ ἄνθρωποι καταδικάζουν στὶς μεταξύ τους σχέσεις, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἀρκετὲς φορὲς στὴν Ἁγία Γραφὴ παρουσιάζεται νὰ ἐκφράζεται μὲ βαθὺ παράπονο γιὰ τὴν ἀχαριστία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴ μὴ ἀνταπόδοση εὐγνωμοσύνης στὶς μεγάλες καὶ πολλαπλὲς εὐεργεσίες. Θυμίζουμε μόνο ἐδῶ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου πρὸς τὸ λεπρὸ ἐκεῖνο Σαμαρείτη ποὺ θεώρησε χρέος του, μόνος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς δέκα, νὰ γυρίσει καὶ νὰ εὐχαριστήσει τὸν Ἰησοῦ μετὰ τὴ

θεραπεία τους ἀπὸ τὴ λέπρα· «οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦνται δόξαν τῷ Θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος;» (Λουκ. ιζ΄, 17-18).

Τὸ ἴδιο φαινόμενο μπορεῖ νὰ παρατηρήσει κανεὶς καὶ στὴν ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔτσι π.χ. στὸ ιβ΄ Ἀντίφωνο τῆς Ἀκολουθίας τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου ὁ ἐμπνευσμένος ὑμνογράφος παρουσιάζει τὸν ἴδιο τὸν πάσχοντα Κύριο νὰ ἀπευθύνεται μὲ βαθὺ παράπονο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς γιὰ τὴ μεγάλη ἀχαριστία τους· Λαὸς μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί σοι παρηνώχλησα; τοὺς τυφλούς σου ἐφώτισα, τοὺς λεπροὺς σου ἐκαθάρισα, ἄνδρα ὄντα ἐπὶ κλίνης ἠνωρθωσάμην. Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, καὶ τί μοι ἀνταπέδωκας; ἀντὶ τοῦ μάννα χολήν· ἀντὶ τοῦ ὕδατος ὄξος· ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με σταυρῷ με προσηλώσατε...

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος λέει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ γιὰ τὸ θεϊκὸ φόβο· «Νὰ μὴ φοβούμαστε τὸ Θεὸ σὰν τύραννο, ἀλλὰ νὰ τὸν φοβούμαστε γιὰ τὴν ἀγάπη Του· ἔτσι θὰ ἔχουμε φόβο ὄχι μόνο ἐπειδὴ ἁμαρτάνουμε, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾶ, χωρὶς νὰ τὸν ἀγαποῦμε, καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς εὐεργετεῖ, χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουμε». Ὕστερα ἀπ᾽ ὅλ᾽ αὐτὰ μποροῦμε νὰ κατανοήσουμε γιατὶ μακαρίζονται ἀπὸ τὴ Γραφὴ «πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον» καὶ γιατὶ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος θεωρεῖται θεία εὐλογία. Μποροῦμε ἀκόμη νὰ καταλάβουμε γιατὶ ὁ ἱερὸς ψαλμωδὸς τὸν θεωρεῖ θεμέλιο τῆς οἰκογενειακῆς εὐτυχίας καὶ ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ τὴ σωστικὴ προκοπὴ τῶν νεονύμφων.

«Ἄμπελος εὐθηνοῦσα»

5. «Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου». Ἐδῶ ἡ γυναίκα παρομοιάζεται μὲ ἀμπέλι θαλερό, ἀνθηρό, γεμάτο μὲ ἄφθονους καὶ γλυκοὺς καρπούς. Εἶναι ἡ γυναίκα ἡ δραστήρια, ἡ ἐνεργητική, ἡ παραγωγική, ἀλλὰ καὶ ἡ γυναίκα ἡ συνετή, ἡ εὐγενική, ἡ καλόβολη, ἡ καλοσυνάτη, αὐτὴ ποὺ καταφέρνει νὰ βασιλεύει στὸ σπίτι ἡ χαρά, ἡ γαλήνη· αὐτὴ ποὺ κάνει τὸ σπίτι νὰ εἶναι πόλος ἕλξης καὶ ὄχι ἀπωθητικό. Σὲ ἕνα τέτοιο σπίτι βρίσκει κανεὶς δροσιὰ καὶ ζεστασιά· ἕνα τέτοιο σπίτι μοιάζει στὴν πραγματικότητα μὲ ἐπίγειο παράδεισο.

Ὡραιότατο ἐγκώμιο τῆς συνετῆς καὶ σοφῆς συζύγου, τῆς ἐργατικῆς καὶ καλῆς νοικοκυρᾶς, τῆς «χρυσοχέρας» ὅπως συνηθίζεται νὰ λέγεται χαρακτηριστικά, πλέκει ὁ σοφὸς συγγραφέας τοῦ βιβλίου τῶν Παροιμιῶν τῆς Π.Δ. (βλ. κεφ. 31 κυρίως). Ἐκεῖ μακαρίζεται ὁ ἄντρας ποὺ νυμφεύτηκε γυναίκα «ἀγαθή», «σοφὴ» καὶ «ἀνδρεία» (= συνετὴ)· «ὃς εὗρεν γυναῖκα ἀγαθήν, εὗρεν χάριτας, ἔλαβεν δὲ παρὰ Θεοῦ ἱλαρότητα» (Παροιμ. 18, 22). Μιὰ τέτοια γυναίκα βέβαια εἶναι θησαυρὸς σπάνιος. Διότι «γυναῖκα ἀνδρείαν τὶς εὑρήσει; τιμιωτέρα δέ ἐστιν λίθων πολυτελῶν ἡ τοιαύτη» (Παροιμ. 31, 10). Ὁπωσδήποτε ὅμως εἶναι μεγάλη τιμὴ γιὰ τὸν ἄντρα μιὰ τέτοια γυναίκα· «γυνὴ ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς» (Παροιμ. 12, 4), «θαρσεῖ ἐπ᾽ αὐτῇ ἡ καρδία τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς» (Παροιμ. 31 11), «περίβλεπτος δὲ γίνεται... ὁ ἀνὴρ αὐτῆς» (Παροιμ. 31, 23).

Ὅταν, λοιπόν, τέτοια εἶναι ἡ σύζυγος, «ἄμπελος εὐθηνοῦσα» δηλαδή, σωστὴ «μέλισσα», σώφρων καὶ ἀγαθή, σοφὴ καὶ συνετή, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ πάει μπροστὰ τὸ σπιτικό. Γι᾽ αὐτὸ δικαιολογημένα καὶ ὁ θυμόσοφος λαός μας λέει πὼς «ἡ γυναίκα τὸ φκιάνει τὸ σπίτι καὶ ἡ γυναίκα τὸ χαλάει». Τονίζεται ἔτσι ὁ σπουδαιότατος ῥόλος της στὴν ὅλη εὐτυχία τῆς οἰκογένειας. «Σοφαὶ γυναῖκες ᾠκοδόμησαν οἴκους, ἡ δὲ ἄφρων κατέσκαψεν ταῖς χερσὶν αὐτῆς» ἠχεῖ ἀπὸ τὸ μακρινὸ παρελθὸν ὁ σοφὸς λόγος τοῦ Σολομῶντα (Παροιμ. 14, 1).

«Νεόφυτα ἐλαιῶν»

6. «Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου». Πρόκειται γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς οἰκογένειας ποὺ παρομοιάζονται ἐδῶ μὲ νιόφυτα λιόδεντρα. Ἡ ἐλιά, ὅπως εἶναι ἴσως γνωστὸ σ᾽ ὅλους μας, θεωρεῖται σύμβολο τῆς μακροβιότητας καὶ τῆς πολύχρονης καρποφορίας. Ὁ καρπὸς τῆς ἐλιᾶς καὶ τὸ παράγωγο τοῦ καρποῦ της, τὸ λάδι, μαζὶ μὲ «τὸν σῖτον καὶ τὸν οἶνον», εἶναι ἀπὸ τὰ παμπάλαια χρόνια ἀπὸ τὶς βασικότερες καὶ τὶς πιὸ ἀπαραίτητες τροφὲς τοῦ ἀνθρώπου ποὺ συχνὰ εὐλογεῖ ἡ Ἐκκλησία (πρβλ. τὴ φράση· «εὐλόγησον τὸν σῖτον, τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον»). «Νεόφυτα ἐλαιῶν», λοιπόν, τὰ τέκνα τῆς οἰκογένειας· νεαρὰ τώρα στὴν ἡλικία, ἀλλὰ ἀργότερα θὰ ἀποδώσουν κι αὐτὰ καρπούς, ὅπως τὰ ἐλαιόδεντρα. Θὰ ἀναπτυχθοῦν τώρα στὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, σὰν μέσα σὲ φυτώριο, μὲ πολλὴ φροντίδα ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ ἀργότερα θὰ συνεχίσουν κι αὐτὰ τὸ παραγωγικὸ ἔργο. Θὰ ἀσκήσουν τὴν ἀρετή, θὰ βαδίσουν τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἔρθει ἡ ὥρα ποὺ θὰ δημιουργήσουν κι αὐτὰ τὴ δική τους οἰκογένεια. Ἔτσι τουλάχιστον ὁραματίζεται ὁ ἱερὸς ψαλμωδὸς τὴν εὐλογημένη οἰκογένεια ποὺ τὰ μέλη της εἶναι δεμένα μεταξύ τους· κοντὰ στοὺς γονεῖς δηλ. τὰ τέκνα, καύχημα καὶ καμάρι τους· «οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου».

Στὴ σημερινὴ ταραγμένη ἐποχὴ ὅμως, ἐποχὴ κρίσης πανάρχαιων θεσμῶν καὶ καθιερωμένων ἀξιῶν, ὅπως εἶναι ἡ οἰκογένεια, αὐτὸ τὸ πρωτοκύτταρο τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, ὁ ἀνωτέρω ἐκφραστικότατος στίχος τοῦ Ψαλμοῦ ἠχεῖ ἴσως κάπως παράξενα. Γιατὶ πόσα, ἀλήθεια, ἀπὸ τὰ σημερινὰ «νεόφυτα ἐλαιῶν», πόσα δηλ. ἀπὸ τὰ σημερινὰ παιδιά, κάθονται «κύκλῳ τῆς τραπέζης», γύρω ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ τραπέζι, γιὰ νὰ χαροῦν ὅλα μαζὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας τὴ ζεστὴ ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ φαγητό; Ἀλίμονο! Ὄχι πολλά. Καὶ οἱ λόγοι πολλοί. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἡ πολύωρη καὶ σὲ διαφορετικὰ ὡράρια πολλὲς φορὲς ἐργασία τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας, καθὼς καὶ οἱ σχολικὲς καὶ ἐξωσχολικὲς ἀπασχολήσεις ἢ καὶ ἡ ἐργασία τῶν παιδιῶν, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ τάση γιὰ πρόωρη ἀπελευθέρωση καὶ ἀποδέσμευση τῶν παιδιῶν, ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον ἔχουν καταστήσει, δυστυχῶς, τὴν οἰκογενειακὴ ἑστία «ἑστιατόριο» καὶ «ξενοδοχεῖο», ἀπ᾽ ὅπου ἀπουσιάζει ἡ ζεστασιὰ τῆς ἐπικοινωνίας. Ἀκόμη καὶ οἱ Κυριακές, οἱ ἀργίες καὶ οἱ γιορτές, κατὰ τὶς ὁποῖες θὰ μποροῦσαν νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας στὸ κοινὸ τραπέζι, ἀφιερώνονται κι αὐτὲς στὸ μεγαλύτερο μέρος τους στὶς ἐξόδους καὶ τὶς ἐκδρομές.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς οἱ νέοι μας σήμερα, ἰδίως στὶς μεγαλουπόλεις, ὅπου ἡ ζωὴ κινεῖται μὲ γοργοὺς ρυθμοὺς καὶ συνοδεύεται ἀπὸ πολὺ ἄγχος, βομβαρδίζονται κυριολεκτικὰ ἀπὸ πληθώρα καὶ ποικιλία ἰδεῶν. Οἱ νέοι τῆς σημερινῆς ἀντιφατικῆς μας κοινωνίας, κοινωνίας τῆς ἀφθονίας καὶ τῆς ὑπέρμετρης κατανάλωσης ἀπὸ τὴ μιά, καὶ τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς ἀγωνίας γιὰ τὴ μελλοντική τους ἀποκατάσταση ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀντιμετωπίζουν ἀναρίθμητους καὶ μεγάλους καὶ διαρκεῖς κινδύνους γιὰ τὴ σωματικὴ καὶ ψυχοπνευματική τους ὑγεία, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐντονότατους πειρασμούς. Ἡ θέση τους μέσα στὴ σημερινὴ κοινωνία εἶναι πράγματι τραγική. Ζώντας μέσα σ᾽ ἕναν κόσμο συνεχῶν προκλήσεων καὶ παγίδων καλοῦνται νὰ μὴν ὑποκύψουν καὶ νὰ μὴν παρασυρθοῦν ἀλλὰ παλεύοντας μὲ ἡρωϊσμὸ νὰ μείνουν ἄτρωτοι καὶ νὰ ἀναδειχθοῦν νικητές.

Δὲν ἔχουν ἑπομένως νὰ παλέψουν μόνο μὲ τὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτὸ ποὺ ἀπὸ τὴ φύση του ρέπει περισσότερο πρὸς τὸ κακὸ παρὰ πρὸς τὸ καλό. Ῥοπὴ ποὺ τὴν παραδέχεται ἡ ἴδια ἡ Γραφή. «Ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος» (Γεν. 8, 21) ἠχεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους ὁ θεϊκὸς λόγος. «Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω» θὰ πεῖ αἰῶνες ἀργότερα ὁ Παῦλος σχετικὰ μὲ τὴν πάλη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἔμφυτη ροπή του πρὸς τὸ κακὸ (βλ. τὴ σχετικὴ διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου στὴν ἐπιστολή του Πρὸς Ῥωμαίους, κεφ. ζ΄, στίχ. 14-25 κυρίως, ἀλλὰ καὶ σ᾽ ἄλλα σημεῖα τῶν ἐπιστολῶν του). Διμέτωπος, λοιπόν, καὶ σκληρὸς εἶναι ὁ ἀγώνας τῶν σημερινῶν νέων. Δὲν εἶναι δηλαδὴ μόνο ἡ φυσική τους ροπὴ πρὸς τὸ κακὸ ποὺ πρέπει νὰ ἐξουδετερωθεῖ· εἶναι καὶ ἡ περιῤῥέουσα ἀτμόσφαιρα μὲ τὶς πάμπολλες ἀρνητικές της ἐπιδράσεις ποὺ τοὺς δυσκολεύει ἀφάνταστα σ᾽ αὐτό.

Γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀντέξουν καὶ νὰ βαδίσουν τὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς, θὰ πρέπει νὰ κάνουν καθημερινὰ τιτάνιο ἀγώνα καὶ νὰ καταβάλλουν ὑπεράνθρωπες προσπάθειες. Γι᾽ αὐτὸ καὶ χρειάζονται ἔμπρακτη τὴ βοήθεια καὶ τὴ συμπαράσταση ὅλων τῶν παραγόντων τῆς κοινωνίας· καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας. Γιὰ νὰ μπορέσει ἔτσι ἡ κάθε οἰκογένεια νὰ χαρεῖ τὰ παιδιά της «κύκλῳ τῆς τραπέζης»· νὰ τὰ φροντίσει καὶ νὰ τὰ καμαρώσει «ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν» καὶ γιὰ νὰ καρποφορήσουν μὲ τὴ σειρά τους καὶ στὴν ὥρα τους καὶ τὰ ἴδια γιὰ τὸ δικό τους τὸ καλὸ καὶ «ἐπ᾽ ἀγαθῷ» τοῦ εὐρύτερου κοινωνικοῦ συνόλου.

Σιών. Ἡ κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορική της σημασία

7. «Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιών». Ὄνομα ἑνὸς ἀπὸ τοὺς λόφους πάνω στὸν ὁποῖο εἶχε οἰκοδομηθεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν Ἱεροσολύμων. Ὀχυρωμένη ἀκρόπολη τῶν Ἰεβουσαίων ἀρχικὰ ἡ Σιών, ὅταν κυριεύτηκε ἀπὸ τὸ Δαβὶδ ὀνομάστηκε «πόλις Δαβίδ». Πάνω στὸ «ὄρος Σιὼν» εἶχαν οἰκοδομηθεῖ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σολομῶντα καὶ ἀργότερα τοῦ Ἡρώδη, ἐνῶ ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Σολομῶντα ἦταν κτισμένος στὴν κορυφὴ ἄλλου λόφου τῆς ἱερῆς πόλης. Τὸ ὄνομα Σιὼν ἀναφέρεται πάρα πολὺ συχνὰ στὶς ἅγιες Γραφὲς καὶ γενικὰ θεωροῦνταν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ. «Σιὼν» καὶ «θυγάτηρ Σιὼν» σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς Γραφῆς λέγεται καὶ ὅλη ἡ πόλη τῶν Ἱεροσολύμων. Θυμίζουμε μόνο ἐδῶ τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ χωρία· «Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών· κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεταί σοι... ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον» (Ζαχ. θ΄, 9) καὶ «μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου» (Ἰωαν. ιβ΄, 15). Μεταφορικῶς μὲ τὸν ὅρο «Σιὼν» ἢ ἀλλιῶς «νέα Σιὼν» ἐννοοῦμε τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ (Ἑβρ. ιβ΄, 22 - Ἀποκ. ιδ΄, 1). Πρβλ. καὶ ἑπόμενο σχόλιο.

Ἱερουσαλήμ. Ἡ κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορική της σημασία

8. «Καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου». Ἡ Ἱερουσαλὴμ εἶναι ἡ ἱερὴ καὶ πλούσια πόλη τῶν Ἑβραίων, πρωτεύουσα τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀργότερα τῆς Παλαιστίνης· λέγεται καὶ Ἱεροσόλυμα. Εἶναι ἡ πόλη στὴν ὁποία ἔπαθε καὶ ἀναστήθηκε ὁ Κύριος καὶ θεωρεῖται ἡ κοιτίδα τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἱερουσαλὴμ μετὰ τὴν κατάληψή της ἀπὸ τὸ Δαβὶδ ὀνομάζεται, ὅπως καὶ ἡ Σιών, καὶ «πόλις Δαβίδ». Στὴ γλώσσα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν «ἐπίγειον Ἱερουσαλήμ», ἔχουμε καὶ τὸν ὅρο «ἄνω Ἱερουσαλήμ», ἐπουράνιος βασιλεία. Στὸ πρῶτο π.χ. στιχηρὸ ἰδιόμελο τῶν Αἴνων τοῦ Ὄρθρου τῆς Μ. Δευτέρας ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος παρουσιάζει τὸν Κύριο νὰ «βοᾷ» πρὸς τοὺς μαθητές του καὶ νὰ τοὺς διαβεβαιώνει· «Οὐκέτι εἰς τὴν ἐπίγειον Ἱερουσαλὴμ διὰ τὸ παθεῖν, ἀλλὰ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου καὶ Πατέρα ὑμῶν... καὶ συνανυψῶ ὑμᾶς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».

Μεταφορικῶς τώρα ὁ ὅρος «καινὴ» ἢ ἀλλιῶς «νέα Ἱερουσαλὴμ» εἶναι μιὰ προσωνυμία ποὺ δόθηκε στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ γενικά. Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ὡς «στρατευομένη» στὴ γῆ καὶ ὡς «θριαμβεύουσα» στὸν οὐρανό, ἔχει, σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων, μεταφορικὰ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς πραγματικῆς Ἱερουσαλήμ. Εἶναι δηλαδὴ ἁγία, ὀχυρὴ καὶ ἀσάλευτη, ἔνδοξη καὶ λαμπρή, μὲ παγκόσμια ἀκτινοβολία, μὲ θεμελιωτή της καὶ «κεφαλή», ἀρχηγό, τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ καὶ στηρίζεται στὴν ἄπειρη ἀγάπη καὶ τὴν ἀδιάψευστη ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ. Ἐνδεικτικὰ μόνο γιὰ τὴ μεταφορικὴ σημασία τοῦ ὅρου θυμίζουμε ἐδῶ τὸ χαρμόσυνο πασχαλινὸ ὕμνο ἀπὸ τὴ θ΄ ᾠδὴ τοῦ ἀναστάσιμου Κανόνα «Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε. Χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου, Σιὼν» (πρβλ. καὶ Ἠσ. 60, 1) καὶ παραπέμπουμε τὸν ἀναγνώστη στὰ χωρία· Γαλ. δ΄, 26 καὶ Ἀποκ. γ΄, 12 καὶ κα΄. Πρβλ. καὶ προηγούμενο σχόλιο ἀριθ. 7.

Ἀπὸ ὅσα εἰπώθηκαν στὸ παρὸν σχόλιο καὶ στὸ προηγούμενο μπορεῖ νὰ καταλήξει κανεὶς στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ὅροι «Σιὼν» καὶ «Ἱερουσαλὴμ» παρὰ τὴν κάποια διαφορὰ στὴν κυριολεκτική τους σημασία σχεδὸν ταυτίζονται, πολὺ δὲ περισσότερο τοῦτο σημβαίνει στὴ μεταφορική τους σημασία, αὐτὴ δηλαδὴ τῆς ταύτισης τῶν δύο ὅρων μὲ τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἐρευνώντας περισσότερο τὸ θέμα θὰ μπορούσαμε συμπληρωματικὰ νὰ προσθέσουμε καὶ τὰ ἑξῆς· Ἡ λέξη «Σιὼν» σημαίνει τὸ ὕψωμα ποὺ δεσπόζει σὲ μιὰ περιοχή, ἐνῶ «Ἱερουσαλὴμ» τὸν τόπο τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποία παρέχει στοὺς κατοίκους του λόγω τῆς φυσικῆς ὀχύρωσης τῆς θέσης. «Ἄνω Ἱερουσαλὴμ» ἐπίσης ἀρχικὰ λεγόταν τὸ τμῆμα τῆς ἱερῆς πόλης ποὺ ἦταν κτισμένο στὸ λόφο

Σιών. Σύμφωνα ἐξάλλου μὲ τὴν πατερικὴ διδασκαλία οἱ προφητικὲς ἐκφράσεις «θύγατερ Σιὼν» καὶ «θύγατερ Ἱερουσαλὴμ» (Ζαχ. θ΄, 9) ἰσχύουν κατὰ περίπτωση ἐξίσου τόσο γιὰ τὴ Θεοτόκο ὅσο καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Σταδιακὰ λοιπὸν καὶ μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἀπὸ τὴν κυριολεκτικὴ σημασία τῶν ὅρων περάσαμε στὴ μεταφορικὴ καὶ χριστιανική. Ἔτσι οἱ ὅροι «Σιών», «Νέα Σιών», «Ἁγία Σιών», «Ἔνδοξος Σιὼν» καὶ «Ἱερουσαλήμ», «Ἄνω Ἱερουσαλήμ», «Καινὴ Ἱερουσαλήμ», «Νέα Ἱερουσαλὴμ» διευρύνθηκαν ὡς πρὸς τὴ σημασία τους, ἀπέκτησαν καθαρὰ χριστιανικὸ νόημα καὶ κατέληξαν νὰ ταυτίζονται πιὰ μὲ τὴ μία Ἁγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ τόσο τὴ «στρατευομένη» ὅσο καὶ τὴ «θριαμβεύουσα» (Πρβλ. καὶ Μάρκου Α. Σιώτου» Ἡ Γεθσημανῆ ἰδιοκτησία τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου», Ἀθῆναι 1989, σελ. 44 κ.ἑ.).

Ἰσραήλ. Ἡ κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορικὴ σημασία τοῦ ὅρου

9. «Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ». Ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ ὀνόματος Ἰσραὴλ εἶναι ἰσχυρός. Εἶναι τὸ ὄνομα ποὺ ἀποδόθηκε στὸν Ἰακὼβ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεό, μὲ τὸν ὁποῖο πάλεψε ὁλόκληρη νύχτα καὶ ἀποδείχθηκε ἰσχυρὸς καὶ δυνατὸς καὶ κέρδισε μὲ τὴν ἐπιμονή του τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀφήγηση τοῦ σχετικοῦ περιστατικοῦ γίνεται στὴν Π.Δ. (Γεν. 32, 23-33), ὅπου σημειώνεται τὸ ἑξῆς γιὰ τὸ ὄνομα Ἰσραήλ· «... Οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλὰ Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς» (Γεν. 32, 29). Ἰσραὴλ στὴ συνέχεια ὀνομάστηκαν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰακὼβ καὶ ὁλόκληρος ὁ ἑβραϊκὸς λαὸς ποὺ λάτρευε τὸ μόνο ἀληθινὸ Θεό· εἶναι ὁ «Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα», ὅπως ἀποκαλεῖ ὁ Παῦλος (Α΄ Κορινθ. ι΄, 18) τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, τοῦ ὁποίου πατριάρχης καὶ γενάρχης ὑπῆρξε ὁ Ἰακώβ. Μεταφορικὰ μὲ τὸν ὅρο Ἰσραὴλ ἢ ἀλλιῶς νέος Ἰσραὴλ στὴ χριστιανικὴ διδασκαλία ἐννοοῦνται ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ πιστοί, τὸ πνευματικὸ δηλ. σπέρμα τοῦ Ἰσραήλ, «τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας» τοῦ Θεοῦ (Ῥωμ. θ΄, 6-8), τὰ πνευματικὰ δηλ. τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, τὸ σύνολο τῶν πιστῶν καὶ ἀληθινῶν χριστιανῶν, «ὁ λαὸς τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ».

Τί εἶναι ἡ Συναπτὴ

10. Συναπτή· Σειρὰ ἀπὸ σύντομες, ἀλλὰ περιεκτικότατες, δεήσεις τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς ὁποῖες καταλήγει στὴν προτροπὴ «τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» (= ἂς παρακαλέσουμε τὸν Κύριο). Ἔχουμε δύο εἰδῶν συναπτές· τὴ μεγάλη, ποὺ περιέχει πολλὲς τέτοιες δεήσεις (= παρακλήσεις, αἰτήματα) καὶ καταλήγει στὴν ἐκφώνηση· «ὅτι πρέπει Σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις κ.λπ.» καὶ τὴ μικρὴ ποὺ εἶναι συντομότατη σὲ αἰτήματα. Οἱ συναπτὲς ἐκφωνοῦνται συνήθως ἀπὸ τὸ Διάκονο.

Ὁ γάμος θεσμὸς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν πρωτοπλάστων

11. Ἡ δημιουργία τῶν πρωτοπλάστων, τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, εἶναι κοινὸ χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο καὶ στὶς τρεῖς μεγάλες τῆς εὐλογίας εὐχὲς ποὺ ἀκολουθοῦν τὴ Συναπτή. Καὶ φυσικὰ αὐτὸ γίνεται γιατὶ ἡ δημιουργία τῶν πρωτοπλάστων ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου. Στὴν παροῦσα εὐχὴ τονίζεται πὼς ὁ γάμος θεσμοθετήθηκε ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς ἀρχικῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὴ γῆ καὶ ἐμφανίζεται ὡς ἀπόῤῥοια τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἔκρινε πὼς δὲν εἶναι καλὸ νὰ εἶναι μόνος του ὁ ἄνθρωπος, δημιουργεῖ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδὰμ τὴν Εὔα· μιὰ δημιουργία ποὺ τονίζει πὼς στὸ γάμο ὁ δεσμὸς τῶν δύο προσώπων, τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας, (πρέπει νὰ) εἶναι στενός, ἀδιάσπαστος καὶ ἀκατάλυτος· κανένας ἀπολύτως δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς χωρίζει. Μὲ τὸ γάμο γίνονται πλέον ἕνα σῶμα καὶ ἡ ἀποδέσμευσὴ τους ἀπὸ πρόσωπα, ἀκόμη καὶ πολὺ ἀγαπητά, εἶναι ὅρος ἀπαράβατος γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ γάμου· θὰ προσκολληθοῦν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο μὲ ἀμοιβαία κατανόηση καὶ ἀγάπη καὶ θὰ θυσιάσουν κάθε ἐγωϊσμὸ καὶ κάθε ἀδυναμία τους ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ βλαπτικὴ στὴν ὁμαλή τους συμβίωση. Τέλος μὲ τὴν ἐντολὴ «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε» πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους ὑπογραμμίζεται πὼς ἡ τεκνογονία στὸ γάμο εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πὼς ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ὁρμέμφυτο τῆς πατρότητας καὶ μητρότητας γίνεται συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ, γίνεται ἀποδέκτης μιᾶς ἀνεκτίμητης δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ (βλ. Γεν. 1, 27-28.2, 18, 21-22, 24. Ματθ. ιθ΄, 5-6. Μαρκ. ι΄, 7-9). Πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 7 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα καὶ σχόλ. ἀριθ. 22 καὶ 23 αὐτῆς ἐδῶ τῆς Ἀκολουθίας.

Εὐλογημένα ἀντρόγυνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς παραδείγματα πρὸς μίμηση

12. Τόσο στὴν παροῦσα ὅσο καὶ στὴν ἑπόμενη εὐχὴ παρελαύνουν μεγάλες ἀγωνιστικὲς μορφὲς τῆς Ἁγίας Γραφῆς· μορφὲς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Παρελαύνουν ἀντρόγυνα ποὺ ἔζησαν ἁρμονικὰ παρὰ τὶς δοκιμασίες τους καὶ διέλαμψαν μὲ τὴν πίστη τους καὶ εὐλογήθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό. Ἡ ἀγάπη ποὺ εἶχαν μεταξύ τους καὶ ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀμείφθηκαν μὲ τὸ παραπάνω· ἀξιώθηκαν ὅλες αὐτὲς οἱ ἅγιες μορφὲς νὰ ἀναδείξουν γόνους (ἀπογόνους) ἐξίσου εὐλογημένους.

Ἔτσι σ᾽ αὐτὴν ἐδῶ τὴν Εὐχὴ προβάλλονται· ὁ Ἀβραὰμ μὲ τὴ Σάῤῥα, γόνος τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ὁ Ἰσαάκ· ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ῥεβέκκα, ἕνας ἀπὸ τοὺς γόνους τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ὁ Ἰακώβ· ὁ Ἰακὼβ καὶ ἡ Ῥαχήλ, ἕνας ἀπὸ τοὺς γόνους τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ὁ «πάγκαλος», ὁ πολὺ ἐνάρετος Ἰωσήφ· ὁ Ἰωσὴφ καὶ ἡ Ἀσυνέθ, τέκνα τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν ὁ Ἐφραὶμ καὶ ὁ Μανασσῆς· προβάλλεται ἀκόμη τὸ ἀντρόγυνο Ζαχαρίας καὶ Ἐλισάβετ, τέκνο τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος· τέλος μνημονεύεται ὁ Ἰεσσαί, ἐγγονὸς τοῦ Βοὸζ καὶ τῆς Ῥοὺθ καὶ πατέρας τοῦ Δαβίδ, ἀπὸ τὸ γενεαλογικὸ δέντρο τοῦ ὁποίου προέρχεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς «κατὰ σάρκα», διότι τόσο ἡ Μαρία ὅσο καὶ ὁ Ἰωσήφ, ὁ μνηστήρας τῆς Παρθένου καὶ θετὸς πατέρας τοῦ Ἰησοῦ, ἦταν μακρινοὶ ἀπόγονοι τοῦ Δαβίδ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀρχίζει τὸ Εὐαγγέλιό του ὡς ἑξῆς· «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ». Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ ἦταν ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, ὁ ὁποῖος Δαβὶδ ἦταν ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ἀναφέρει πὼς ὁ Μεσσίας θὰ προέλθει ἀπὸ τὴ ῥίζα, τὸ γένος δηλαδή, τοῦ Ἰεσσαί· «καὶ ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται» (Ἡσ. 11, 1). Τὸ γενεαλογικὸ δέντρο τοῦ Ἰεσσαὶ στὴν ἁγιογραφία τῆς Ἐκκλησίας εἰκονίζεται ὡς πολύκλωνο δέντρο ποὺ φύεται (φυτρώνει) ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἰεσσαί, «ἀνακειμένου» (= ἐλαφρὰ ξαπλωμένου), καὶ φέρει στὸ καθένα ἀπὸ τὰ κλαδιά του καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς προπάτορες τοῦ Ἰησοῦ καὶ στὴν κορυφή, σὰν ἄνθος, αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸ Χριστό, στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Παναγίας. Τὴν ὡραία αὐτὴ συμβολικὴ σύλληψη ἀπηχεῖ καὶ ὁ χαρακτηριστικὸς χριστουγεννιάτικος ὕμνος ἀπὸ τὸν Κανόνα τῆς ἑορτῆς (ᾠδὴ Δ΄)· Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς, Χριστέ, ἐκ τῆς Παρθένου ἀνεβλάστησας».

Ἡ ἀναφορὰ στὶς ἅγιες αὐτὲς μορφὲς ποὺ μνημονεύονται στὴν εὐχὴ δὲν εἶναι ἄσχετη μὲ τὸ τελούμενο μυστήριο· προφανῶς ἀποτελοῦν γιὰ τοὺς νεονύμφους παραδείγματα ἄξια πρὸς μίμηση· καὶ ἀσφαλῶς ἀποβλέπουν στὸ νὰ συνειδητοποιήσουν οἱ νεόνυμφοι τὸ μέγεθος τῆς δικῆς τους εὐθύνης σχετικὰ μὲ τὴ δημιουργία καλῶν τέκνων ἀλλὰ καὶ πόσο τελεσφόρα, πόσο ἀποτελεσματικὴ εἶναι ἡ εὐλογία καὶ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ· κι ἀκόμη πόσο μεγάλη καὶ τιμητικὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἡ δωρεὰ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ μέσω τοῦ γάμου μποροῦν νὰ γεννηθοῦν καὶ νὰ ἀναδειχθοῦν τέτοια μεγάλα ἀναστήματα ἀρετῆς, πίστεως καὶ ἁγιότητας. Καὶ τὸ ἄκρο ἄωτο, τὸ ἀποκορύφωμα τῆς δωρεᾶς αὐτῆς· Καρπὸς τοῦ γάμου τοῦ Ἰωακεὶμ καὶ τῆς Ἄννας ὑπῆρξε ἡ Παναγία, ἀπὸ τὴν ὁποία σαρκώθηκε καὶ γεννήθηκε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός! Βλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 25.

13. «Ὁ... παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας». Ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου στὸ γάμο ποὺ ἔγινε στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸ θαῦμα τῆς μετατροπῆς τοῦ νεροῦ σὲ κρασὶ ποὺ τέλεσε ἐκεῖ, στοιχεῖα ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἀρκετὰ σημεῖα τῆς Ἀκολουθίας τοῦ γάμου, θεωροῦνται ἔκφραση τῆς θείας οἰκονομίας καὶ τῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξυψώσει καὶ νὰ ἁγιάσει τὸ θεσμὸ τοῦ γάμου. (Βλέπε καὶ σχόλια ἀριθ. 41 καὶ 46).

14. «Ἐνταῦθα παραγενόμενος τῇ ἀοράτῳ σου ἐπιστασίᾳ». Ὁ Θεὸς ὡς «πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν» παρίσταται «ἀοράτως» στὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου· γι᾽ αὐτὸ καὶ τὸν παρακαλοῦμε νὰ εὐλογήσει τὸ γάμο, ὅπως εὐλόγησε τὸ γάμο στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας μὲ τὴ φυσική του παρουσία καὶ τὴν τέλεση τοῦ σχετικοῦ θαύματος.

Τὰ ἐπίγεια καὶ οὐράνια ἀγαθὰ εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ ποὺ παρέχονται στὸ ἀντρόγυνο ὄχι χωρὶς ἀγώνα

15. Μὲ τὸ «παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις» (= χάρισε σ᾽ αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς δούλους σου, τοὺς νεονύμφους δηλαδὴ) παρακαλοῦμε τὸ Θεό, ποὺ εἶναι «ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγὸς» καὶ ἐπειδὴ «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον», ἀπὸ αὐτὸν δηλ. προέρχεται, νὰ χαρίσει στοὺς νεονύμφους πλούσια τὰ ἐπίγεια καὶ οὐράνια ἀγαθά. Ὁπωσδήποτε ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ποὺ μνημονεύονται στὴν εὐχή, ποὺ καταφάσκονται καὶ διατυπώνονται κατὰ τὸν ῥεαλιστικότερο τρόπο ὡς αἰτήματα πέρα γιὰ πέρα ἀνθρώπινα, δὲν παρέχονται πάντα στοὺς νεονύμφους. Εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, καρπὸς τῆς προσπάθειάς τους, τῆς ἀγωνιστικῆς τους διάθεσης καὶ τῆς τήρησης τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εὐλογεῖ τὸν κόπο τους. Καὶ τὴν εὐλογία καὶ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ἐπισύρει τὸ ἀντρόγυνο ἀβίαστα καὶ αὐτόματα, χωρὶς δηλ. νὰ τὸ ἐπιδιώκει, μὲ τὴ γνήσια βίωση τοῦ θείου θελήματος, ὄχι τὴν ἐπιφανειακὴ καὶ τὴν ὑποκριτική.

Τὸ γεγονὸς ὅτι πολλὲς φορὲς δὲν παρέχονται τὰ ἀγαθὰ στὸ γάμο, αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι ὀφείλεται σὲ ἀτονία καὶ ἀσθένεια τοῦ μυστηρίου οὔτε σὲ ἀδυναμία τῆς θείας χάρης νὰ χορηγήσει τὰ ἀγαθὰ (ἄπαγε τῆς βλασφημίας!), ἀλλὰ στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου «ἀνεξερεύνητοι αἱ βουλαὶ» γιὰ τὸ πραγματικὸ συμφέρον καὶ τὴν ψυχικὴ σωτηρία τῶν νεονύμφων. Γιατὶ βέβαια καὶ οἱ δοκιμασίες καὶ ὁ πόνος εἶναι ἀναπόσπαστα στοιχεῖα τῆς ζωῆς. Τὸ ἀντρόγυνο στὶς περιπτώσεις αὐτὲς πρέπει νὰ ὑπομένει καρτερικά, χωρὶς γογγυσμούς· ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ κάνει καὶ στὶς περιπτώσεις αὐτὲς τὸ θαῦμα της· γιατὶ ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ βρίσκει τὴν τελείωσή της στὴ δική μας ἀσθένεια, στὴ δική μας ἀδυναμία νὰ ξεπεράσουμε τὰ ὁποιαδήποτε προβλήματα· «ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» τονίζει ὁ Παῦλος (Β΄ Κορινθ. ιβ΄, 9). Ἐξάλλου ὁ «ἀμαράντινος τῆς δόξης στέφανος», γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται λόγος στὴν Εὐχή, δὲν παρέχεται στὸ ἀντρόγυνο χωρὶς ἀγώνα, χωρὶς ἄοκνη προσπάθεια.

16. «Τὴν κοίτην αὐτῶν ἀνεπιβούλευτον διατήρησον». Ἡ «ἀνεπιβούλευτος κοίτη» ἢ «ἀμίαντος κοίτη», ἡ συζυγικὴ δηλαδὴ πίστη, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ ἀντρόγυνου, εἶναι τὸ θεμέλιο, πάνω στὸ ὁποῖο θὰ στηριχτεῖ ἡ συζυγικὴ ἀγάπη καὶ ἡ ἰσόβια ἑνότητα. Βλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 11 (Ἀκολ. ἀρραβ.) καὶ 48 καὶ 57 (Ἀκολ. στεφαν.).

17. «Καὶ δὸς αὐτοῖς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς». Ἡ φράση, ἐλαφρὰ τροποποιημένη γιὰ τὴν περίσταση τῶν νεονύμφων, προέρχεται ἀπὸ τὴν Π.Δ. καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν εὐλογία τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὸν Ἰακώβ. Ἐκεῖ ὁ Ἰσαὰκ εὐλογώντας τὸν Ἰακὼβ εὔχεται μεταξὺ τῶν ἄλλων· «Καὶ δῴη σοι ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς καὶ πλῆθος σίτου καὶ οἴνου» (Γεν. 27, 28).

Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ τὰ οὐράνια καὶ ἐπίγεια ἀγαθὰ ποὺ στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς ἐπικαλεῖται ὁ Λειτουργος γιὰ τοὺς νεονύμφους. Ἀξίζει νὰ παρατηρήσει κανεὶς τὸ γεγονὸς ὅτι προηγεῖται ἡ «δρόσος τοῦ οὐρανοῦ» καὶ ἀκολουθεῖ ἡ «πιότης τῆς γῆς»· προηγοῦνται δηλ. τὰ οὐράνια ἀγαθὰ καὶ ἀκολουθοῦν τὰ ἐπίγεια· προηγοῦνται τὰ πνευματικὰ - ψυχικὰ ἀγαθὰ καὶ ἀκολουθοῦν τὰ ὑλικά. Καί, ὅπως ἑρμηνεύουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἔτσι ἐπιβάλλεται καὶ ἔτσι εἶναι δίκαιο νὰ γίνεται. Τὸ πρῶτο καὶ τὸ κυριότερο εἶναι νὰ ζητάει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Θεὸ τὰ οὐράνια ἀγαθά· τὴ χάρη καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ· τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαχνία του· τὴν ψυχική του σωτηρία. Καὶ ὕστερα, σὰν δευτερότερο, νὰ ζητάει τὰ γήϊνα καὶ τὰ κοσμικά, τὰ ἐφήμερα καὶ τὰ βιοτικά· ὑγεία, δόξα, πλοῦτο καὶ τὰ παρόμοια.

Καὶ τὴν τάξη αὐτή, τὴν ἀξιολόγηση θὰ λέγαμε σήμερα, μᾶς τὴ δίδαξε ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος. Ἐκεῖνος εἶπε νὰ ζητᾶμε πρῶτα αὐτὰ ποὺ εἶναι πράγματι πρῶτα· καὶ ὕστερα νὰ ζητᾶμε αὐτὰ ποὺ εἶναι δεύτερα σὲ ἀξία. Ἂς θυμηθοῦμε τὴν «Κυριακὴ» προσευχή. Ἐκεῖ μᾶς παράγγειλε νὰ προτάσσουμε τὸ «ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου...» καὶ μετὰ νὰ διατυπώνουμε τὸ αἴτημα «τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον (Ματθ. στ΄, 10-11). Ἂς θυμηθοῦμε ἀκόμη καὶ τὸν ἄλλο κατηγορηματικὸ λόγο τοῦ Ἰησοῦ· « Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. στ΄, 33). Γι᾿ αὐτό, λοιπόν, ὀρθότατα στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς προτάσσεται ὡς αἴτημα γιὰ τοὺς νεονύμφους ἡ «δρόσος τοῦ οὐρανοῦ», ἡ χάρη καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕπεται ἡ «πιότης τῆς γῆς», ἡ ἀφθονία τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Βλ. καὶ παραπάνω σχολ. ἀριθ. 15, καθὼς καὶ Εὐγ. Βούλγαρη «Ἀδολεσχία Φιλόθεος», ἀπόδοση Θ. Σπεράντσα, Ἀθῆναι 1962, σελ. 106-108.

Χρειάζεται ἴσως ἐδῶ μιὰ ἐπιπρόσθετη, καθαρὰ φιλολογική, σημείωση. Τὸ οὐσιαστικὸ «πιότης» δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὸ ὁμόηχο «ποιότης». Παράγεται ἀπὸ τὸ ἐπίθετο πίος ἢ πίων καὶ σημαίνει στὴν κυριολεξία πάχος, παχύτητα· ἑπομένως «πιότης γῆς» κυριολεκτικὰ σημαίνει τὸ γόνιμο καὶ εὔφορο ἔδαφος καὶ μεταφορικὰ ἀφθονία ἀγαθῶν ποὺ παράγει ἡ γῆ, πλοῦτος, εὐτυχία, εὐημερία, εὐπορία καὶ ἀφθονία ὑλικῶν γενικὰ ἀγαθῶν.

Ἡ καλὴ χρήση τῶν ἀγαθῶν

18. «Ἵνα μεταδιδῶσι καὶ τοῖς χρείαν ἔχουσι». Προφανῶς ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ τὴν καλὴ χρήση τῶν ἀγαθῶν. Τὰ ἀγαθὰ εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ· γι᾿ αὐτὸ καὶ ἡ χρήση τους πρέπει νὰ εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ ἀποβλέπει στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ· «δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε» εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ (Ματθ. ι΄, 8). Ἄλλωστε, κατὰ τη χριστιανικὴ διδασκαλία, ὅποιος μὲ ἀγαθὴ προαίρεση εὐεργετεῖ καὶ ἀνακουφίζει τοὺς ἐνδεεῖς, προσελκύει ἄσφαλτα τὴ γενναιοδωρία τοῦ Θεοῦ τόσο σὲ ἐπίγεια ὑλικὰ ἀγαθὰ ὅσο καὶ σὲ πνευματικὰ καὶ οὐράνια. «Ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς» τονίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Β΄ Κορ. θ΄, 7). Ἔτσι ἐξάλλου μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ καὶ ὁ κατηγορηματικὸς λόγος τοῦ Κυρίου «μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν» (Πραξ. κ΄, 35). Χαρά, λοιπόν, στοὺς νεονύμφους ποὺ ὄχι ἁπλῶς θὰ ἔχουν γιὰ νὰ δίνουν, ἀλλὰ θὰ προσφέρουν μ᾿ ὅλη τους τὴν καρδιὰ στὸ συνάνθρωπό τους τὰ πλούσια δῶρα τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅπως ἐμφαντικὰ ἀποφαίνεται ὁ σοφὸς Παροιμιαστής, «δανείζει Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν, κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ» (Παροιμ. 19, 17). Βλ. καὶ παρακάτω σχόλ. ἀριθ. 29.

19. «Δωρούμενος ἅμα καὶ τοῖς συμπαροῦσι πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα» Ἐδῶ, ὅπως καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς Ἀκολουθίας τοῦ γάμου, γίνεται λόγος γιὰ ὅσους παρακολουθοῦν τὸ μυστήριο τοῦ γάμου καὶ συμπροσεύχονται γιὰ τοὺς νεονύμφους.

20. «Ὁ τοῦ μυστικοῦ καὶ ἀχράντου γάμου ἱερουργός». Ὅπως θὰ δοῦμε καὶ στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ὁ γάμος τῶν νεονύμφων εἶναι εἰκόνα τῆς ἑνώσεως τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὅπως δηλαδὴ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴ μεγάλη του ἀγάπη πρὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἦρθε στὴ γῆ καὶ ἔγινε ἕνα μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ θυσιάστηκε μάλιστα γι᾿ αὐτή, ἔτσι καὶ ὁ ἄντρας στὸ γάμο γίνεται ἕνα μὲ τὴ γυναίκα του. Περισσότερα ὅμως γιὰ τὴν παρομοίωση αὐτὴ θὰ δοῦμε στὰ σχόλια πάνω στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα.

Ἡ σημασία τῶν ὀνομάτων γυνή, Εὔα καὶ Ἀδὰμ

21. «Αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη». Κατὰ τὸ Γερμανὸ φιλόλογο Γ. Κούρτιο (Kurtius) ἡ λέξη «γυνὴ» (= γυναίκα) παράγεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα γὶ(γ)νομαι. Τὸ ὄνομα Εὔα προέρχεται ἀπὸ τὸ ἑβραϊκὸ Χαββὰ ποὺ σημαίνει «μητέρα κάθε ζωῆς» ἢ ἁπλὰ «ζωή», ἐνῶ τὸ ὄνομα Ἀδὰμ σημαίνει «χοϊκός», ἐπειδὴ ὁ Δημιουργὸς τὸν ἔπλασε ἀπὸ χῶμα (Βλ. Γεν. 2, 23· 3, 20 καὶ 2, 7).

«Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ»

22. Στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς θὰ νόμιζε κανεὶς πὼς ἡ Ἐκκλησία προτρέπει τοὺς νεονύμφους νὰ ἐγκαταλείψουν τοὺς γονεῖς τους καὶ νὰ τοὺς ἀποξενώσουν. Τότε ὅμως τὸ ἀνωτέρω χωρίο τῆς Π.Δ. (βλ. Γεν. 2, 24) πού, ὅπως εἴδαμε, μνημονεύεται καὶ στὴν προηγούμενη Εὐχὴ (πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 11) καὶ ἐπαναλαμβάνεται αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὸν Κύριο (βλ. Ματθ. ιθ΄, 5 καὶ Μαρκ. ι΄, 7) καὶ τὸν ἀπόστολο Παῦλο (βλ. Ἐφεσ. ε΄, 31) ὡς στοιχεῖο ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἑνότητα τοῦ ἀντρόγυνου ἔρχεται σὲ καταφανὴ ἀντίθεση μὲ τὸ ἄλλο ποὺ φυσικὰ ἔχει ἀναμφισβήτητη ἰσχὺ καὶ παντοτινὴ ἀξία· «τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἔξοδ. 20, 12 καὶ Δευτερ. 5, 16). Τί συμβαίνει λοιπὸν στὴν προκείμενη περίπτωση;

Προφανῶς ἐδῶ ἐπιδιώκεται νὰ καταστεῖ φανερὸ πὼς ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου εἶναι σπουδαιότερος καὶ στενότερος καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀκόμη τὸ δεσμὸ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ συνειδητοποιήσουν καλὰ τόσο οἱ νεόνυμφοι ὅσο καὶ οἱ γονεῖς τους. Καὶ τὰ δύο μέρη χρειάζεται νὰ προσέξουν πολύ. Οἱ νεόνυμφοι καὶ μετὰ τὸ γάμο τους δίκαιο καὶ σωστὸ εἶναι, ἐπιβάλλεται θὰ λέγαμε καλύτερα, νὰ ἀπονέμουν τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ στοὺς γονεῖς τους, νὰ τοὺς ἀγαποῦν καὶ νὰ ἐνδιαφέρονται γι᾿ αὐτούς· τυχὸν ἀντίθετη συμπεριφορὰ θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηριστεῖ ἀσέβεια, ἀχαριστία καὶ ἀπανθρωπιά. Οἱ γονεῖς ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ δὲ θὰ πρέπει νὰ πάψουν νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν παιδιῶν τους καὶ μετὰ τὸ γάμο καὶ νὰ παρέχουν τὶς συμβουλές τους καὶ τὴν πολύτιμη πείρα τους σὲ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν καὶ σὲ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν τὰ παιδιά τους· εἶναι τοῦτο χρέος τους.

Καὶ στὶς δύο ὅμως περιπτώσεις ὑπάρχουν ὁρισμένα ὅρια πού, ὅταν τὰ ξεπεράσει κανείς, κάνουν πιὰ μεγάλο κακὸ στὸ νέο ἀντρόγυνο. Πρόκειται, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, γιὰ παθολογικὲς καταστάσεις ποὺ προκαλοῦν πραγματικὴ ἀναστάτωση στὴ ζωὴ

τῶν νεονύμφων καὶ μπορεῖ νὰ ὁδηγήσουν καὶ στὴ διάλυση ἀκόμη τοῦ γάμου. Ὅταν π.χ. ὁ ἄντρας ἐξακολουθεῖ καὶ μετὰ τὸ γάμο του νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς γονεῖς του ἢ τὰ ἀδέρφια του καὶ δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἀποδεσμευθεῖ ἀπὸ αὐτοὺς ἤ, τὸ χειρότερο, ὄχι ἁπλὰ παρέχει τὴν ἐντύπωση ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἀγαπᾶ περισσότερο ἐκείνους παρὰ τὴ σύζυγό του, «προσκολλᾶται» περισσότερο σ᾽ ἐκείνους παρὰ σ᾽ αὐτή, τότε εἶναι βέβαιο πὼς ὁ γάμος του δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐδοκιμήσει· μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια θὰ καταλήξει σὲ ναυάγιο. Στὴν περίπτωση αὐτὴ σανίδα σωτηρίας εἶναι ὁ λόγος τῆς Γραφῆς· «Ἕνεκεν τούτου», γιὰ χάρη δηλ. τῆς γυναίκας του, «καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναίκα αὐτοῦ» (Μαρκ. ι΄, 7)· μόνο ἡ ἐφαρμογὴ τῆς σοφῆς αὐτῆς ἐντολῆς καὶ ἀλάθευτης συνταγῆς θὰ σώσει τὸ γάμο του.

Τὸ ἴδιο φυσικὰ ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ γυναίκα σχετικὰ μὲ τὶς ἐξαρτήσεις της ἀπὸ τοὺς δικούς της γονεῖς καὶ τὰ ἀδέρφια της· ἡ ἀποδέσμευσή της ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἡ προσκόλλησή της στὸν ἄντρα της εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος γιὰ τὴν ἁρμονική της συμβίωση. Οἱ στίχοι τοῦ ἱεροῦ ψαλμωδοῦ «ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλίνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου» (Ψαλμ. 44, στίχ. 11-12), ποὺ ἔχουν βέβαια εὐρύτερη σημασία καὶ ἀναφέρονται στὴν ἐρωτικὴ σχέση τοῦ οὐράνιου Νυμφίου καὶ τῆς κάθε ψυχῆς ξεχωριστά, τοῦ Χριστοῦ δηλ. καὶ τῆς Ἐκκλησίας του, στὴν προκείμενη περίπτωση μοιάζουν νὰ ἠχοῦν κυριολεκτικὰ καὶ σὲ προστακτικὸ τόνο γιὰ τὴ γυναίκα ποὺ καλεῖται νὰ ἀφοσιωθεῖ ὁλοκληρωτικὰ στὸ σύζυγό της καὶ νὰ ξεχάσει ἀκόμη καὶ πρόσωπα πολὺ ἀγαπητά, ἂν παραστεῖ ἀνάγκη, καὶ γενικὰ νὰ ἀποδεσμευτεῖ ἀπὸ καθετὶ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ βλάψει τὸ γάμο της.

Ὅσο ὅμως κακὸ μπορεῖ νὰ κάνει στὸ νέο ἀντρόγυνο ἡ ἐξάρτηση τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς συζύγους ἀπὸ τοὺς δικούς του γονεῖς καὶ τὸ οἰκογενειακό του περιβάλλον ἄλλο τόσο κακὸ μποροῦν νὰ κάνουν καὶ τὸ ὑπερβολικὸ ἐνδιαφέρον τῶν γονέων, οἱ ὑπερβολικὲς περιποιήσεις καὶ τὰ «κανακέματα», οἱ ποικίλες ἐπεμβάσεις -δείγματα «ἀγάπης» κατὰ τὴ γνώμη τους- ἤ, τὸ χειρότερο, ἡ παθολογικὴ καὶ ἐγωιστικὴ ἀγάπη τους καὶ ἡ ἀνταγωνιστική τους προσπάθεια νὰ κλέψουν καὶ νὰ μονοπωλήσουν τὴν ἀγάπη τοῦ παιδιοῦ τους ἀπὸ τὸν ἄντρα ἢ τὴ γυναίκα του. Ἐδῶ πιὰ εἶναι ὁλοφάνερο πὼς ὑπεισέρχεται καθαρὰ ὁ παράγοντας τῆς ζήλιας· καὶ ἡ ἀπαίτηση καὶ ἐπιμονὴ αὐτὴ τῶν γονέων νὰ ἀγαπᾶ ὁ γαμπρὸς ἢ ἡ νύφη αὐτοὺς περισσότερο ἀπ᾽ ὅσο ὀφείλει νὰ ἀγαπᾶ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο εἶναι παράλογη καὶ καταστροφικὴ γιὰ τὴν εὐτυχία τῶν παιδιῶν τους· εἶναι ἐνέργεια ἐγκληματική, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε.

Ὁ ἀνωτέρω σοφὸς λόγος τῆς Γραφῆς ποὺ λέγεται γιὰ τοὺς νεονύμφους -τρεῖς συνολικὰ φορὲς στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος- ἰσχύει ἀσφαλῶς καὶ γιὰ τοὺς γονεῖς τους· θὰ πρέπει νὰ σταματήσουν τὶς ἀῤῥωστημένες ἐκδηλώσεις «ἀγάπης» καὶ νὰ ἀφήσουν ἥσυχο τὸ νέο ζευγάρι νὰ χαρεῖ τὴν ἀγάπη του, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦν στὴ δύσκολη θέση νὰ θρηνήσουν τὰ συντρίμμια ποὺ ἄσφαλτα θὰ δημιουργήσουν ἡ παθολογική τους ἀγάπη καὶ τὸ ὑπερβολικὸ καὶ ἐνοχλητικὸ - βλαπτικὸ ἐνδιαφέρον τους.

«Οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω». Τὸ ἀδιάλυτο τοῦ γάμου

23. Ὡς τὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς γίνονται ἀρκετὲς ἀναφορὲς στὴν Ἁγία Γραφή. Βλ. σχετικὰ χωρία· Γεν. 1, 28 - 2, 18 - 2, 21-24 - Ματθ. ιθ΄, 5-6 - Μαρκ. ι΄, 7-9. Πέρα ἀπὸ ὅσα εἰπώθηκαν πιὸ πάνω στὸ σχόλ. ἀριθ. 11 θὰ θέλαμε νὰ ἐπισημάνουμε ἐδῶ καὶ τὰ ἑξῆς· Ὁ γάμος πού, σύμφωνα μὲ τὴ Γραφὴ καὶ τὴν ἑρμηνεία της ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, θεσμοθετήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ ἤδη ἀπὸ τὴ δημιουργία τῶν πρωτοπλάστων εἶναι δεσμὸς ἀδιάῤῥηκτος καὶ ἀδιάλυτος. Ἔτσι τουλάχιστον παρουσιάζεται στὰ παραπάνω χωρία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, μὲ τρόπο μάλιστα κατηγορηματικό. Ἑπομένως κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χωρίσει τὸ ὁποιοδήποτε ἀντρόγυνο ποὺ ἑνώθηκε μὲ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου. Ἀλλὰ καὶ γιὰ κανένα λόγο δὲν πρέπει νὰ χωρίζει τὸ ἀντρόγυνο ἀπὸ μόνο του, «παρεκτὸς λόγου πορνείας» (Ματθ. ε΄, 32).

Αὐτὸ βέβαια σημαίνει πώς, ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας στιγμή, δὲν πρέπει νὰ καταλήγει κανεὶς μὲ εὐκολία καὶ ἐπιπολαιότητα στὴν ἀπόφαση συνάψεως γάμου. Χρειάζεται σύνεση καὶ προσοχὴ προτοῦ πάρει τὴν ἀπόφαση· εἶναι ἀπαραίτητο ὅλα νὰ τὰ μετρήσει καὶ νὰ μὴν ἐνεργήσει παράλογα καὶ κάτω ἀπὸ τὸ βάρος προσωρινῶν καὶ ἐπιφανειακῶν συναισθηματισμῶν ἢ ὁποιωνδήποτε συμφερόντων. Διαφορετικά, μετὰ τὴν πρώτη εὐφορία, ὑπάρχει ἡ πιθανότητα νὰ βρεθεῖ ἀντιμέτωπος μὲ τὴ σκληρὴ πραγματικότητα καὶ ὁ γάμος του νὰ κλονιστεῖ συθέμελα.

Δὲν εἶναι ὅμως μόνο οἱ δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζει πολλὲς φορὲς τὸ ἀντρόγυνο ἀπὸ μόνο του στὴν ἁρμονική του συμβίωση, δυσκολίες ποὺ ὀφείλονται σὲ προσωπικὲς ἀδυναμίες τῶν συζύγων καὶ στὴν ἰδιοσυστασία τοῦ χαρακτήρα τους. Εἶναι, δυστυχῶς, καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ παράγοντες· πρόσωπα τοῦ οἰκογενειακοῦ ἢ φιλικοῦ περιβάλλοντος τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς συζύγους· πρόσωπα ἴσως τοῦ περιβάλλοντος τῆς ἐργασίας τῶν συζύγων ἢ καὶ τοῦ γειτονικοῦ ἀκόμη περιβάλλοντος. Ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα πολλὲς φορές, θελημένα ἢ ἀθέλητα, ἀπὸ καλὴ ἢ κακὴ πρόθεση, μὲ τὶς ἐπεμβάσεις τους προσφέρουν κακὴ ὑπηρεσία στοὺς νεονύμφους ποὺ ὑποτίθεται ὅτι τοὺς ἀγαποῦν καὶ πὼς ἐνδιαφέρονται γι᾽ αὐτούς.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκόμη καὶ οἱ γονεῖς ἢ τὰ ἀδέρφια τῶν νεονύμφων, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τους, οἱ συνάδελφοι στὴν ἐργασία τους, οἱ γείτονες ἢ καὶ οἱ ἁπλῶς γνωστοί τους, γιὰ ὅλους αὐτοὺς ποὺ δείχνουν καλοδιάθετο ἢ ὑποκριτικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ἀντρόγυνο, μὲ ἀπώτερο στόχο τὴ διάλυση τοῦ δεσμοῦ του, ὁ λόγος τῆς Γραφῆς εἶναι κατηγορηματικὸς καὶ ἠχεῖ, κατὰ κάποιο τρόπο, προειδοποιητικὰ καὶ ἀπαγορευτικά· «Ὃ ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» (Ματθ. ιθ΄, 6 καὶ Μὰρκ ι΄, 9). Εἶναι πολὺ βαριὰ ἡ εὐθύνη τῶν προσώπων αὐτῶν πού, ἀντὶ νὰ ἀμβλύνουν τὶς ἀντιθέσεις τοῦ ἀντρόγυνου καὶ νὰ συντελέσουν, μὲ τρόπο διακριτικό, στὴν ὁμαλοποίηση τῶν σχέσεών του, «ρίχνουν λάδι στὴ φωτιὰ» ἤ, τὸ χειρότερο, τὸ προτρέπουν καὶ τὸ ἐξωθοῦν στὸ διαζύγιο.

Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς τὸ ἀντρόγυνο θὰ πρέπει νὰ «διακρίνει» πρόσωπα καὶ προθέσεις καὶ νὰ λαμβάνει ὑπόψη του μόνο τὶς ἐποικοδομητικὲς συμβουλές, ὅ,τι πραγματικὰ συντελεῖ στὴν ἀποκατάσταση τῶν σχέσεών του καὶ γενικὰ ὅ,τι στηρίζει τὸ γάμο του. Ἂν ὅμως διαβλέπει ὅτι ὁ ρόλος τῶν προσώπων αὐτῶν εἶναι ἀρνητικὸς καὶ διαλυτικός, τότε πιὰ θὰ πρέπει νὰ τὰ ἀπομακρύνει ὅσο ἀκόμη εἶναι νωρίς, νὰ κωφεύει ἴσως στὰ λεγόμενὰ τους καὶ νὰ μὴν ἐπιτρέπει ἀναμίξεις στὶς προσωπικές του ὑποθέσεις.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἔχει σημασία εἶναι νὰ καταλάβει τὸ ἀντρόγυνο ὅτι πρέπει νὰ στηρίζεται στὶς δικές του δυνάμεις, νὰ προσπαθεῖ μὲ εἰλικρίνεια νὰ συζητάει τὰ ὁποιαδήποτε προβλήματα δυσκολεύουν τὴν ἁρμονική του συμβίωση καί, μακριὰ ἀπὸ ἐγωϊσμούς, μὲ πνεῦμα κατανόησης, ἀνεκτικότητας καὶ ἀγάπης νὰ βρίσκει μόνο του τὶς σωστὲς λύσεις στὰ θέματα ποὺ κάθε φορὰ ἀνακύπτουν καὶ θέτουν σὲ δοκιμασία τὶς συζυγικὲς σχέσεις.

24. «Καὶ δὸς τῇ παιδίσκῃ ταύτῃ ἐν πᾶσιν ὑποταγῆναι τῷ ἀνδρί, καὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον εἶναι εἰς κεφαλὴν τῆς γυναικός». Γιὰ τὴν ὑποταγὴ τῆς γυναίκας στὸν ἄντρα καὶ γιὰ τὸ ρόλο τοῦ ἄντρα ὡς κεφαλῆς τῆς γυναίκας βλ. παρακάτω στὰ σχόλια πάνω στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα.

Ὁ Λειτουργὸς ἐπικαλεῖται τὸ Θεὸ νὰ εὐλογήσει τοὺς νεονύμφους, ὅπως ἀκριβῶς εὐλόγησε φημισμένα γιὰ τὴν πίστη τους καὶ ὑποδειγματικὰ γιὰ τὴν ἀρετή τους ἀντρόγυνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

25. Ἀνάμεσα στὰ εὐλογημένα ἀντρόγυνα τῆς προηγούμενης εὐχῆς ποὺ ἐπαναλαμβάνονται στὴν παροῦσα μνημονεύονται ἐπιπλέον ἐδῶ· ὁ Μωϋσῆς καὶ ἡ Σεπφόρα, ἕνας ἀπὸ τοὺς γόνους τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ὁ Ἐλιέζερ, καὶ οἱ γονεῖς τῆς Παναγίας, ὁ Ἰωακεὶμ καὶ ἡ Ἄννα. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀντρόγυνα καὶ τί σημασία ἔχει ἡ μνεία τους γιὰ τοὺς νεονύμφους βλ. παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 12.

Ὁ Λειτουργὸς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ ἐκδηλώσει πλήρη τὴν προστασία του καὶ τὴν εὔνοιά του πρὸς τοὺς νεονύμφους καὶ νὰ τοὺς κάμει νὰ νιώσουν τὴ χαρὰ πνευματικῶν ἀγώνων. Χαρακτηριστικὰ παραδείγματα βιβλικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν μορφῶν.

26. «Διαφύλαξον αὐτούς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...». «Μνημόνευσον αὐτῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Ἡ Ἁγία Γραφὴ πέρα ἀπὸ τὰ εὐλογημένα ἀντρόγυνα βρίθει καὶ ἀπὸ μορφές, στὶς ὁποῖες ἐκδηλώθηκε κατὰ τρόπο θαυματουργικὸ ἀμέριστη ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ. Ὡς τέτοιες μορφὲς ἀναφέρονται ἐνδεικτικὰ ὁ Νῶε, ὁ Ἰωνᾶς, οἱ ἅγιοι τρεῖς Παῖδες· ἀκόμη ὁ Ἐνώχ, ὁ Σὴμ καὶ ὁ Ἠλίας (ὁ Προφήτης)· ἐπίσης ἀναφέρονται οἱ ἅγιοι Σαράντα Μάρτυρες ποὺ μαρτύρησαν τὸ 320 στὴ Σεβάστεια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὅπως λοιπὸν διαφύλαξε τὶς ἅγιες αὐτὲς μορφὲς καὶ δὲν τὶς ἐγκατέλειψε στὶς δύσκολες στιγμὲς ὁ Θεός, ἔτσι ἂς προστατεύει καὶ τοὺς νεονύμφους. Ἡ ἴδια μέριμνα καὶ προστασία τοῦ Θεοῦ ἂς ἐκδηλώνεται καὶ στοὺς γονεῖς τῶν νεονύμφων, τοὺς κουμπάρους καὶ ὅλο τὸ ἐκκλησίασμα.

Θὰ ἤθελα στὸ σημεῖο τοῦτο νὰ διευκρινίσω πὼς γιὰ τὰ εὐλογημένα ἀντρόγυνα καὶ τὶς ἅγιες μορφὲς ποὺ ἀναφέρονται στὶς δύο πρῶτες μεγάλες τῆς εὐλογίας εὐχὲς τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνει λόγος ἐκτενής. Ὅλα τοῦτα τὰ πρόσωπα, τόσο τῆς Παλιᾶς ὅσο καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, στὰ ὁποῖα ποικιλοτρόπως ἐκδηλώθηκε ἡ εὐλογία, ἡ εὔνοια καὶ ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ, εἶναι λίγο πολὺ γνωστὰ στοὺς ἀναγνῶστες ἀπὸ τὰ παιδικά τους ἀκόμη χρόνια. Ἡ λεπτομερὴς ἐξάλλου ἐξιστόρηση τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τοῦ καθενὸς ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ πρόσωπα θὰ μᾶς ξεμάκρυνε ἀπὸ τὸν πραγματικὸ σκοπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος πονήματος ποὺ ἀποβλέπει κυρίως στὸ νὰ καταστήσει κατανοητὴ στὸ μέσο ἀναγνώστη τὴν ὅλη ἱερολογία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Συνοπτικὸ πάντως ἐγκώμιο τῶν βιβλικῶν μορφῶν Ἐνώχ, Νῶε, Σήμ, Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, Ἰωσήφ, Μωϋσῆ καὶ Ἠλία μπορεῖ νὰ ἰδεῖ ὁ ἀναγνώστης στὴν ἴδια τὴν Π.Δ. (Σοφία Σιρὰχ κεφ. 44-49). Ἐπιγραμματικὰ μόνο ἐδῶ σημειώνω τὰ ἑξῆς γιὰ ὁρισμένα ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς β΄ Εὐχῆς·

α) Γιὰ τὸ Νῶε ἡ Γραφὴ λέει τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικό· «Νῶε δὲ εὗρεν χάριν ἐναντίον (= ἐνώπιον) Κυρίου τοῦ Θεοῦ» (Γεν. 6, 8)· γι᾽ αὐτὸ καί, ὅταν «οἱ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεῴχθησαν, καὶ ἐγένετο ὁ ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας» (Γεν. 7, 11-12), τὸν γλίτωσε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ μεγάλο κατακλυσμὸ καὶ στὴ συνέχεια μετὰ τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὴ σωτήρια κιβωτὸ «ηὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ» (Γεν. 9, 1).

β) Γιὰ τὴν ἐκδήλωση τῆς ὑπερφυσικῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰωνᾶ σημειώνουμε μόνο μιὰ ἐπιγραμματικότατη φράση ἀπὸ τὸν Εἱρμὸ τῆς στ΄ Ὠδῆς τοῦ Κανόνα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων· «Σπλάγχνων Ἰωνᾶν ἔμβρυον ἀπήμεσεν ἐνάλιος θήρ, οἷον ἐδέξατο». Περισσότερα γιὰ τὸν Ἰωνᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία μὲ τὸ θαλάσσιο κῆτος ἀποτελεῖ σταθερὸ σχεδὸν θέμα τοῦ Εἱρμοῦ τῆς στ΄ Ὠδῆς τῶν Κανόνων, βλ. στὸ φερώνυμο βιβλίο τῆς Π.Δ. κεφ. 1-4.

γ) Τὴν ἱστορία τῶν «τριῶν παίδων» καὶ τὴν ἐκδήλωση τῆς θεϊκῆς προστασίας μᾶς δίνει ἐξίσου συνοπτικότατα ὁ ὑμνογράφος μὲ τὸν Εἱρμὸ τῆς ζ΄ Ὠδῆς τοῦ ἴδιου Κανόνα· «Οἱ παῖδες, εὐσεβείᾳ συντραφέντες, δυσσεβοῦς προστάγματος καταφρονήσαντες, πυρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐπτοήθησαν· ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ἑστῶτες ἔψαλλον· Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ». Ὁλόκληρο τὸ περιστατικὸ καὶ τὸν ὕμνο τῶν «τριῶν παίδων» ποὺ ἀποτελοῦν ἀντίστοιχα σταθερὰ σχεδὸν θέματα τῶν Εἱρμῶν τῶν ζ΄ καὶ η΄ Ὠδῶν τῶν Κανόνων βλ. στὴν Π.Δ., Δανιήλ, κεφ. 3. δ) Γιὰ τὸν Ἐνὼχ ἡ Γραφὴ σημειώνει· «Καὶ εὐηρέστησεν Ἐνὼχ τῷ Θεῷ καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, ὅτι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεὸς» (Γεν. 5, 24. Πρβλ. καί· Ἑβρ. ια΄, 5).

ε) Ὁ Σὴμ πού, γιὰ τὸ μεγάλο σεβασμὸ ποὺ ἔδειξε στὸν πατέρα του (τὸ Νῶε), ἔλαβε τὴν εὐλογία του, ἔζησε, κατὰ τὴ Γραφή, ἑξακόσια χρόνια «καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας» (Γεν. 11, 11). στ) Ἡ ἱστορία τοῦ προφήτη Ἠλία, τοῦ «ἔνσαρκου» αὐτοῦ ἀγγέλου, γνωστὴ λίγο πολὺ ἀπὸ τὰ ἁγιογραφικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου (Βασιλ. Γ΄, ιζ΄ 1-24, Βασιλ. Γ

΄, ιη΄ 1, 17 - ιθ΄ 10 καὶ 15-16, Βασιλ. Γ΄, ιθ΄ 19-21 καὶ Βασιλ. Δ΄, β΄ 1-4 καὶ 6-14) εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ προστασία τοῦ Θεοῦ.

ζ) Τέλος ἡ ἀναφορὰ στὴ χαρὰ ποὺ δοκίμασε ἡ ἁγία Ἑλένη, ὅταν βρῆκε τὸν τίμιο Σταυρὸ μᾶς ἀπογειώνει ἀπὸ τὰ ὑλικὰ καὶ ἐπίγεια καὶ μᾶς ἀνάγει, μᾶς ἐξυψώνει σὲ ἀνώτερες σφαῖρες, σὲ πνευματικότερα ἐπίπεδα. Γιατὶ μπορεῖ βέβαια ἡ Ἐκκλησία, ὅπως τουλάχιστο φαίνεται ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῶν εὐχῶν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος, νὰ καταφάσκει κατὰ τρόπο ῥεαλιστικὸ τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ποικίλες χαρὲς τοῦ ἔγγαμου βίου· μπορεῖ, ὅπως χαρακτηριστικὰ εἰπώθηκε, σὲ καμιὰ ἄλλη ἱεροτελεστία ὅσο σ᾽ αὐτὴ τοῦ γάμου τὸ πνεῦμα νὰ πλησιάζει τόσο πολὺ πρὸς τὴ σάρκα καὶ νὰ καθιστᾶ τὶς φυσικότερες ὁρμὲς τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἁγιασμοῦ· αὐτὸ ὅμως μὲ κανένα τρόπο δὲ σημαίνει πὼς μένει σ᾽ αὐτά· ἀντίθετα μάλιστα, κατὰ τὴ διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων, ὅλα αὐτὰ τὰ ἐντάσσει στὴν πορεία τῆς σωτηρίας τῶν συζύγων. Ἔτσι ὁ γάμος ἀποκτᾶ ἕνα βαθὺ πνευματικὸ περιεχόμενο· ἀπεγκλωβίζεται ἀπὸ τὴν ὑποταγή του σὲ μιὰ βιολογική, ἀποκλειστικά, ἢ ψυχολογικὴ ἀναγκαιότητα καὶ ἀποβλέπει μὲ τὴν κοινὴ πνευματικὴ προσπάθεια τῶν συζύγων στὴν προσωπικὴ ἐνεργοποίηση τῶν δώρων τῆς θείας χάρης ποὺ δέχονται κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου.

Γι᾽ αὐτὸ καὶ κάθε πνευματικὴ νίκη στὴν πορεία πρὸς τὸ «καθ᾽ ὁμοίωση» εἶναι πρόξενος χαρᾶς μονιμότερης ἀπ᾽ αὐτὴ ποὺ προκαλοῦν οἱ ὑλικὲς ἀπολαύσεις· χαρᾶς σὰν αὐτὴ ποὺ ἔνιωσε «ἡ μακαρία Ἑλένη, ὅτε εὗρε τὸν τίμιον Σταυρόν»· χαρᾶς σὰν αὐτὴ ποὺ ἔνιωθαν, ἀκόμη καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μαρτυρίου τους, οἱ ἀναρίθμητοι μάρτυρες τῆς πίστεως. Μιὰ τέτοια χαρὰ μποροῦν νὰ αἰσθάνονται καὶ οἱ νεόνυμφοι, τὸ κάθε ἀντρόγυνο, καθὼς θὰ πορεύεται χέρι–χέρι καὶ ἀγωνιστικὰ πρὸς τὴν τελείωση καὶ θὰ ἔχει συμπαραστάτη καὶ βοηθὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Καὶ μιὰ τέτοια χαρὰ εἶναι πράγματι κτῆμα μόνιμο καὶ ἀναφαίρετο. Εἶναι ἡ χαρὰ γιὰ τὴν ὁποία εἶπε χαρακτηριστικὰ ὁ Κύριος· «Καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ᾽ ὑμῶν» (Ἰω. ιστ΄, 22).

«Εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων»

27. «Μνημόνευσον, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ τῶν ἀναθρεψάντων αὐτοὺς γονέων...». Στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς ὁ Λειτουργὸς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ μὴ λησμονήσει, ἀλλὰ νὰ σκεπάζει πάντοτε μὲ τὸ προστατευτικό του χέρι καὶ τοὺς γονεῖς τῶν νεονύμφων καὶ ἐπάγει ὡς δικαιολογία τό· «ὅτι εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων». Ἡ φράση, λόγω τοῦ κύρους της, ἔχει καταντήσει σχεδὸν παροιμιώδης.

Τὰ παιδιὰ ζητοῦν συνήθως τὴν εὐχὴ τῶν γονιῶν τους· πρβλ. τὶς φράσεις· «δὲ θὰ μοῦ δώσεις τὴν εὐχή σου;» ἢ «δῶσ᾽ μου τὴν εὐχή σου». Καὶ οἱ γονεῖς συνήθως δίνουν μ᾽ ὅλη τους τὴν καρδιὰ τὴν εὐλογία τους, τὴν εὐχή τους· πρβλ. τὶς φράσεις· «σοῦ δίνω τὴν εὐχή μου» ἢ «τὴν εὐχή μου νὰ ᾽χεις». Ἡ εὐχὴ τῶν γονέων εἶναι γεμάτη νόημα, γεμάτη ἀγάπη, γεμάτη προσδοκία καὶ ἐλπίδες γιὰ τὴν προκοπὴ τῶν παιδιῶν τους ποὺ τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἑνώνονται μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου. Εὐχὴ ποὺ δὲν εἶναι κενὸς λόγος καὶ «τυπικὴ» ἔκφραση, ὅπως ἴσως ἡ εὐχὴ πολλῶν ἀπὸ τοὺς καλεσμένους ποὺ παρακολουθοῦν τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου.

Οἱ εὐχὲς τῶν γονέων, εἶναι, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ἡ κατακλεῖδα ὅλων τῶν μέχρι τὴ στιγμὴ αὐτὴ φροντίδων, τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῶν θυσιῶν τους γιὰ τὰ παιδιά τους. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἀνάμικτα εἶναι τὰ συναισθήματα ποὺ νιώθουν οἱ γονεῖς κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸ τῶν τέκνων τους, ἰδιαίτερα τῶν κοριτσιῶν, ὅταν παντρεύονται. Χαρὰ ἀπὸ τὴ μιὰ ποὺ ἀξιώθηκαν νὰ τὰ παντρέψουν· λύπη καὶ πίκρα ἀπὸ τὴν ἄλλη ποὺ μὲ τὸ γάμο τους τὰ «χάνουν»· ἀγωνία γιὰ τὴν προκοπή τους καὶ τὴν εὐτυχία τους. Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα ἤδη ὁ τραγικὸς Εὐριπίδης, ὁ μεγάλος αὐτὸς ἀνατόμος τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, τὸ εἶχε παρατηρήσει αὐτό·

ἀποστολαὶ γὰρ μακάριαι μέν, ἀλλ᾽ ὅμως
δάκνουσι τοὺς τεκόντας, ὅταν ἄλλοις δόμοις
παῖδας παραδιδῷ πολλὰ μοχθήσας πατὴρ (Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. 688-690).

Δηλαδή· Χαρὰ εἶναι ὁ γάμος, οἱ γονεῖς ὅμως πικραίνονται· ὁ πατέρας, ποὺ πολὺ κουράστηκε, πικραίνεται, ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα νὰ παραδώσει τὰ παιδιά του σὲ ἄλλα, ξένα σπίτια.

Ἐξίσου ἐκφραστικὰ εἶναι καὶ τὰ δημοτικά μας τραγούδια ποὺ ἀναφέρονται στὸ ἴδιο θέμα·

Ἄσπρη κατάσπρη πέρδικα ποὺ ᾽χα στὴ γειτονιά μου!
Ἦρθαν ξένοι παντάξενοι, ἦρθαν καὶ μᾶς τὴν πῆραν·
ξεῖσκιωσαν τὰ σπίτια μας καὶ ᾽σκιώσανε τὰ ξένα

τραγουδοῦν σὲ τόνο σοβαρὸ χορεύοντας «στὰ τρία» οἱ οἰκεῖοι καὶ συγγενεῖς τῆς νύφης τὴ στιγμὴ ποὺ αὐτὴ φοράει τὸ φόρεμα τὸ νυφικό. Καὶ ἐπιτείνεται ὁ πόνος καὶ ἡ πίκρα τῶν γονέων, καθὼς ἀκούγεται τὸ τραγούδι ποὺ λέγεται γιὰ λογαριασμὸ τῆς νύφης τὴν ὥρα ποὺ ξεκινοῦν γιὰ τὸ «στεφάνωμα».

Ἀφήνω γειὰ στὸ σπίτι μου καὶ γειὰ στοὺς συγγενεῖς μου·
ἀφήνω γειὰ στὴ μάνα μου καὶ στὰ γλυκὰ μ᾽ ἀδέρφια·
ἀφήνω στὴ μανούλα μου τρία γυαλιὰ φαρμάκι·
τὸ ᾽να νὰ παίρνει τὸ πρωΐ, τ᾽ ἄλλο τὸ μεσημέρι·
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ νὰ παίρνει βράδυ βράδυ*.

----
* Οἱ στίχοι προέρχονται ἀπὸ δημοσιευμένη προσωπικὴ συλλογή μου δημοτικῶν τραγουδιῶν (βλ. σχόλ. ἀριθ. 59).

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ εὐχὲς τῶν γονέων δικαιολογημένα θεωροῦνται ὅτι στηρίζουν τὰ θεμέλια τοῦ σπιτικοῦ τῶν νεονύμφων· «εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων».

Καὶ θὰ πρέπει κανονικὰ οὔτε τὰ τέκνα ποὺ ἔρχονται «εἰς γάμου κοινωνίαν» νὰ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴ συγκατάθεση καὶ τὴν εὐχὴ τῶν γονιῶν τους· γιατὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ἀσέβεια καὶ ἀχαριστία πρὸς τοὺς γονεῖς ποὺ τὰ ἀνάθρεψαν καὶ πάντοτε θέλουν τὸ καλό τους. Οὔτε ὅμως καὶ οἱ γονεῖς θὰ πρέπει νὰ διστάζουν καὶ νὰ ἀρνοῦνται νὰ δίνουν τὴν εὐχή τους ἀπὸ πεῖσμα καὶ ἐγωισμό, ἐπειδὴ δὲν ἐγκρίνουν ἴσως τὴν ἐκλογὴ τοῦ συντρόφου τῶν παιδιῶν τους· γιατὶ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι σωστό. Τὸ δίκαιο καὶ τὸ σωστὸ εἶναι οἱ γονεῖς νὰ ποῦν τὴ γνώμη τους καὶ μὲ τὴν πείρα ποὺ τοὺς διακρίνει νὰ ζητήσουν νὰ προφυλάξουν τὰ τέκνα τους ἀπὸ τυχὸν βιαστικὲς ἐνέργειες, γιὰ νὰ τὰ γλιτώσουν ἀπὸ κινδύνους καὶ προβλήματα ποὺ θὰ ἀντιμετωπίσουν πιθανότατα στὸ συζυγικό τους βίο· ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα θὰ πρέπει νὰ ἀφεθεῖ νὰ ἐνεργήσει ἡ ἐλεύθερη βούληση καὶ ἡ προσωπικὴ εὐθύνη τῶν μελλονύμφων. Γενικὰ ὅμως θὰ πρέπει νὰ καταβάλλεται προσπάθεια καὶ ἀπὸ τὶς δύο μεριὲς νὰ μὴν παρατηροῦνται τέτοιες ἀκρότητες· γιατὶ ὁπωσδήποτε, σὲ τελικὴ ἀνάλυση, αὐτὲς δὲν προοιωνίζονται καὶ δὲ συντελοῦν στὴν εὐτυχία τοῦ νέου ἀντρόγυνου.

Καὶ γιὰ νὰ ὑπογραμμίσουμε τὴ διαχρονικὴ ἀξία καὶ ἰσχὺ ποὺ ἔχει ἡ ἀνωτέρω παροιμιώδης ἔκφραση τῆς Εὐχῆς, καθὼς καὶ τὴ μεγάλη σημασία ποὺ ἔχουν οἱ ἐγκάρδιες εὐχὲς τῶν γονέων γιὰ τὴν προκοπὴ τῶν νεονύμφων καὶ τὴ στήριξη τοῦ σπιτικοῦ τους θὰ ἐπικαλεστοῦμε ἐδῶ ἕνα ἀνάλογο χωρίο ἀπὸ τὴ σοφία τῆς Γραφῆς· «εὐλογία πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια» (Σοφία Σειρὰχ 3, 9).

28. «Ὕψωσον αὐτοὺς ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου». Ἡ (καὶ ὁ) κέδρος εἶναι δέντρο μεγάλο καὶ μακροβιότατο· ζεῖ μέχρι 2.500 χρόνια περίπου· τὸ ξύλο του εἶναι εὔοσμο (μυρωδάτο) καὶ στερεό. Συμβολίζει τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴ χάρη, τὴ μακροβιότητα, τὴν εὐρωστία. Ἑπομένως ἡ ἀνωτέρω φράση τῆς εὐχῆς ἔχει γιὰ τοὺς νεονύμφους καθαρὰ συμβολικὸ χαρακτήρα.

29. «Ἵνα, πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσωσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ σοὶ εὐάρεστον». Ἡ φράση, ἐλαφρὰ τροποποιημένη γιὰ τὴν περίπτωση τῶν νεονύμφων, εἶναι ἀπὸ τὶς συμβουλὲς ποὺ δίνει ὁ Παῦλος στοὺς Κορινθίους γιὰ τὴν ὀρθὴ χρήση τῶν ἀγαθῶν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς γενναιόδωρης προσφορᾶς πρὸς τὸν πλησίον ποὺ πρέπει νὰ τοὺς διέπει. «Δυνατὸς δὲ ὁ Θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν» γράφει συγκεκριμένα ὁ ἀπόστολος στὴν ἐπιστολή του (Β΄ Κορ. θ΄, 8). Καὶ προφανῶς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ μήνυμα προσπαθεῖ νὰ περάσει ἡ Ἐκκλησία στοὺς νεονύμφους στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς. Ὁ Θεὸς δηλαδή, ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ «παντὸς ἀγαθοῦ», «ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν», εἶναι σὲ θέση καὶ ἔχει τὴ δύναμη ὄχι μόνο νὰ παρέχει πάντοτε ἄφθονα τὰ ποικίλα ἀγαθά Του στοὺς νεονύμφους ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνισχύει τὴν καλή τους διάθεση γιὰ ἀγαθοεργίες εὐάρεστες στὸ Θεό. Βλ. καὶ παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 18.

30. «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καὶ συζεύξας αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτόν, διὰ τὸ οὕτως ἀρέσαι τῇ σῇ μεγαλειότητι, μὴ μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς». Βλ. παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 11, 21 καὶ 23.

31. «Ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου». Βλ. παραπάνω, σχόλ. ἀριθ. 14.

32. «Καὶ ἅρμοσον τὸν δοῦλόν σου (τόνδε), καὶ τὴν δούλην σου (τήνδε), ὅτι παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνή». Στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς ὁ Λειτουργὸς «ἁρμόζει τὰς δεξιὰς τῶν νυμφευομένων», σύμφωνα μὲ τὰ ὁριζόμενα στὸ Μικρὸ Εὐχολόγιο σὲ σχετικὴ ὑποσημείωση. Γι᾽ αὐτὸ ἡ τρίτη τούτη εὐχὴ τῆς εὐλογίας λέγεται συνήθως εὐχὴ συζεύξεως. Ἡ συναρμογὴ αὐτή, ἡ ἕνωση δηλ. τῶν δεξιῶν χεριῶν τῶν νεονύμφων ποὺ γίνεται μέσω τοῦ Ἱερέα ἀνάγεται σὲ παλαιότατους χρόνους. Ἤδη στὴν Π.Δ. βλέπουμε τὸ Ῥαγουὴλ νὰ πιάνει τὴν κόρη του ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ τὴν παραδίνει στὸν Τωβία, τὸ μέλλοντα σύζυγὸ της· «καὶ ἐκάλεσεν Σάῤῥαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ λαβὼν τῆς χειρὸς αὐτῆς παρέδωκεν αὐτὴν τῷ Τωβίᾳ γυναῖκα» (Τωβὶτ 7, 13). Μὲ τὴ φράση ἐξάλλου τῆς Εὐχῆς «ὅτι παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ» τονίζεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ (βλ. καὶ παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 19 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα) πὼς ἡ ἕνωση τῶν νεονύμφων εἶναι θέλημα Θεοῦ καὶ πὼς σὲ κάθε ἕνωση «νυμφαγωγὸς» εἶναι ὁ ἴδιος ὁ αἰώνιος καὶ ἀναλλοίωτος Θεός· ἑπομένως ὁ Ἱερέας μὲ τὴν πράξη τῆς «ἁρμογῆς», τῆς σύναψης δηλ. «τῶν δεξιῶν», εἶναι σὰν νὰ «ἐγχειρίζει» κατὰ κάποιο τρόπο ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ τὴ νύφη στὸ γαμπρό.

Αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ συναρμογὴ τῶν δεξιῶν τῶν νεονύμφων ἑρμηνεύεται ἀπὸ πολλοὺς πὼς συμβολίζει τὸν ἀδιάσπαστο καὶ «διὰ βίου» σύνδεσμό τους, τὸ ἀδιάλυτο γενικὰ τοῦ γάμου, τοῦ εὐλογημένου αὐτοῦ δεσμοῦ ποὺ καὶ «ζυγὸς» χαρακτηριστικὰ ἀποκαλεῖται· ἔτσι ἀκριβῶς, ζυγὸς δηλ., τιτλοφορεῖται ὁ γάμος καὶ ἀπὸ τὸ Μ. Βασίλειο· «ὁ διὰ τῆς εὐλογίας ζυγός»· ζυγὸς δηλ. ποὺ τὸν εὐλογεῖ ἡ Ἐκκλησία, γιὰ νὰ εὐδοκιμήσει καὶ νὰ ἀποδώσει (βλ. Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία ζ΄, εἰς Ἑξαήμερον, παρ. 7). Καὶ ἡ ἀντίληψη αὐτή, ὅτι ὁ γάμος δηλαδὴ εἶναι ζυγός, ἔχει περάσει καὶ στὸ θρησκευόμενο λαό μας, ὁ ὁποῖος θυμόσοφα λέει γιὰ τὸν καθένα ποὺ ἔρχεται σὲ κοινωνία γάμου· πάει κι αὐτός, μπῆκε στὸ ζυγό· μιὰ φράση μὲ βαρυσήμαντο νόημα· γιατὶ δείχνει ἀπὸ τὴ μιὰ τὴ σοβαρότητα τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου, τὶς δυσκολίες ποὺ ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ νεόνυμφοι καὶ τὴν ἀνάγκη γιὰ δημιουργικὴ προσπάθεια καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πὼς δὲν ὑπάρχουν πιά, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρχουν, περιθώρια γιὰ «ἐλεύθερη» δράση ἀπὸ τοὺς συζύγους, ἀλλὰ κάθε ἐνέργειά τους εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνεται «ἀπὸ κοινοῦ» καὶ νὰ ἔχει τὴ συγκατάθεση καὶ τῶν δυό, ἂν θέλουν τὸ καθετὶ ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ ἔχει καὶ καλὸ ἀποτέλεσμα.

Τὰ στέφανα τοῦ γάμου καὶ ἄλλα ἐπιμέρους στοιχεῖα τῆς ἱεροτελεστίας

33. «Εἶτα τίθησι τὰ Στέφανα ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Νυμφίων». Τὰ στέφανα τοῦ γάμου (τὰ «γαμήλια στέφη» τῶν ἀρχαίων) εἶναι ἕνα ἔθιμο προχριστιανικό. Ἐπειδὴ ἦταν πολὺ διαδομένο, ἡ Ἐκκλησία ἀναγκάστηκε νὰ τὸ δεχτεῖ στὸ μυστήριο τοῦ γάμου, στὸ στεφάνωμα δηλαδή. Ἔδωσε ὅμως, ὅπως καὶ σὲ τόσα ἄλλα προχριστιανικὰ ἔθιμα, νέα συμβολικὴ ἑρμηνεία. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι τὰ στεφάνια, μὲ τὰ ὁποῖα στεφανώνονται οἱ νεόνυμφοι, εἶναι στεφάνια νίκης. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀγωνίστηκαν νὰ μείνουν ἁγνοὶ καὶ δὲν ὑπέκυψαν στὸν πειρασμὸ τῆς ἡδονῆς, γι᾽ αὐτὸ καὶ στεφανώνονται ὡς ἀήττητοι καὶ νικητὲς (βλ. καὶ σχόλ. ἀριθμ. 61). Τὰ στέφανα τοῦ γάμου ἀνταλλάσσει πάνω στὰ κεφάλια τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης κατὰ τὴ διάρκεια τῆς στέψης πρῶτον ὁ Ἱερέας καὶ ὕστερα ὁ παράνυμφος, ὁ κουμπάρος. Τὰ στέφανα μετὰ τὸ γάμο φυλάγονται ἀπὸ τὸ συζυγικὸ ζεῦγος στὸ εἰκονοστάσι ἢ σὲ εἰδικὴ στεφανοθήκη, ἐνῶ παλιότερα φυλάγονταν στὸ σκευοφυλάκιο τοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου καὶ ἦταν συνήθως κτήματα (βλ. καὶ σχόλια ἀριθ. 59 καὶ 62, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴ «λύση» τῶν στεφάνων καὶ τὴ «συστολὴ» τῶν συμβόλων τοῦ γάμου).

Πέρα ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω συμβολικὴ σημασία ποὺ δίνει στὰ στέφανα τοῦ γάμου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι συμβόλιζαν κατὰ κάποιο τρόπο τὴν ἐξουσία καὶ τὴν ἡγεμονία ποὺ περιβάλλονται οἱ νεόνυμφοι καὶ μέλλουν νὰ ἀσκήσουν πάνω στὰ τέκνα τους καὶ τὸ λοιπὸ προσωπικὸ τοῦ σπιτικοῦ τους. Τὴ συμβολική τους αὐτὴ μάλιστα σημασία ἐνισχύει καὶ ἡ πληροφορία ὅτι στὴν παλιὰ ὀρθόδοξη Ῥωσία τὰ στεφάνια τοῦ γάμου πολλὲς φορὲς ἦταν κατασκευασμένα ἀπὸ ἄργυρο ἢ ἄλλο μέταλλο, σχεδὸν ὅμοια μὲ τὰ βασιλικὰ στέμματα, καὶ εἶχαν ἐπάνω τους τὸ ἀποτύπωμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ἕνα (τοῦ γαμπροῦ) καὶ τῆς Παναγίας τὸ ἄλλο (τῆς νύφης). Ἡ χρήση τῶν στεφάνων τοῦ γάμου φαίνεται ὅτι καθιερώθηκε στὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὸν 4ο αἰώνα, καὶ μάλιστα γιὰ πρώτη φορὰ σὲ γάμο μεταξὺ χριστιανῶν ποὺ ἦταν Ἕλληνες, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐπικράτησε μέχρι σήμερα τὸ μυστήριο τοῦ γάμου νὰ ἀποκαλεῖται καὶ «στέψις» ἢ «στεφάνωμα».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ στέφανα τοῦ γάμου ἄλλα ἐπιμέρους στοιχεῖα καὶ ἔθιμα τῆς ἱεροπραξίας τοῦ γάμου εἶναι· α) τὰ δαχτυλίδια γιὰ τὰ ὁποῖα ἔγινε λόγος παραπάνω (βλ. σχόλ. ἀριθ. 3 καὶ 15 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβώνα)· β) ὁ νυφικὸς πέπλος ποὺ χρησιμοποιοῦνταν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους κατὰ τὴν τέλεση τοῦ γάμου καὶ ἀφαιροῦνταν μετὰ τὸ γαμήλιο δεῖπνο, γίνονταν δηλαδὴ τὰ λεγόμενα «ἀνακαλυπτήρια». Παρόμοια συνήθεια φαίνεται πὼς ὑπῆρχε καὶ στοὺς Ἑβραίους (πρβλ. Γεν. 29, 24–25). Ἰδιαίτερη σημασία ἀπέκτησε ὁ πέπλος (velum) στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ὅπου, κατὰ τὸν Ἀμβρόσιο, συμβόλιζε τὴ συζυγικὴ αἰδώ. Ἐπικράτησε μάλιστα στὴ Δύση τὸ ῥῆμα nubeo (=καλύπτω μὲ πέπλο) νὰ σημαίνει αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ μυστήριο τοῦ γάμου, ὅπως στὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία τὸ ῥῆμα στεφανώνω. Τέλος θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν γαμικῶν ἐθίμων τὸ ὅλο τυπικὸ τῆς εὐλογίας, τὴ σύναψη τῶν χειρῶν τῶν νεονύμφων (γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦν κυρίως τὰ ἀρχαιότερα ἀπὸ τὰ σωζόμενα Εὐχολόγια), τὴν παρουσία τοῦ παρανύμφου (κουμπάρου) κ.ἄ.

Τὰ δοξασμένα καὶ τιμημένα στέφανα

34. «Δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς». Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς δέησης εἶναι παραλλαγὴ ἀντίστοιχης φράσης τοῦ στίχου 6 ἀπὸ τὸν 8ο Ψαλμό. «Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ᾽ ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν». Ἐκεῖ γίνεται λόγος γιὰ τὴ δόξα καὶ τὴν τιμή, μὲ τὴν ὁποία περιέβαλε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο. Μολονότι ὁ ἄνθρωπος μπροστὰ στὸ μεγαλειῶδες σύμπαν εἶναι ἀφάνταστα μικρὸς καὶ ἀφανής, ἐντούτοις ὁ Θεὸς τὸν στεφάνωσε μὲ ἀνυπέρβλητη δόξα καὶ τιμὴ καὶ τὸν κατέστησε κυρίαρχο τῆς φύσης καὶ ὅλων τῶν δημιουργημάτων του. Ἡ ἐξαιρετικὴ καὶ ἀποκλειστικὴ αὐτὴ τιμὴ τοῦ Δημιουργοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο κάνει τὸν ἱερὸ ψαλμωδὸ νὰ ἀπορεῖ καὶ νὰ διερωτᾶται πῶς συμβαίνει νὰ θυμᾶται καὶ νὰ φροντίζει τόσο πολὺ τὸν ἄνθρωπο· «Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; (στίχ. 5).

Ὁλόκληρος ὁ 8ος Ψαλμὸς εἶναι ἕνας ὕμνος καὶ ἐγκώμιο τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ, ὅπως αὐτὸ φανερώνεται στὴ δημιουργία τοῦ σύμπαντος. Πρὸς τὸ μεγαλεῖο αὐτὸ ἀντιπαραβάλλεται ἡ μικρότητα και ἡ μηδαμινότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξαίρεται ἔτσι ἡ ἀγαθότητα καὶ ἡ συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος κατέστησε τὸν ἄνθρωπο κυρίαρχο τῶν δημιουργημάτων του. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ ψαλμωδὸς πλέκει ταυτόχρονα καὶ τὸ ἐγκώμιο τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιο βλέπουμε νὰ κάνει καὶ ἕνας «ἐθνικὸς» ποιητής, ὁ τραγικὸς Σοφοκλῆς, ὁ ὁποῖος στὴν «Ἀντιγόνη» (στίχ. 333 κ.ἑ.) πλέκει παρόμοιο ἐγκώμιο τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴ θαυμαστή του πορεία πάνω στὴν κυριαρχία τῆς φύσης· «Πολλὰ τὰ δεινά, κοὐδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει...».

Καὶ οἱ νεόνυμφοι ποὺ τώρα στεφανώνονται μὲ τὰ στέφανα τοῦ γάμου; Τί νόημα μπορεῖ νὰ ἔχει γι᾽ αὐτοὺς ἡ τριπλὴ δέηση τοῦ Ἱερέα «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτοὺς»; Πῶς θὰ εἶναι ἔνδοξος καὶ τιμημένος ὁ ἔγγαμος βίος τους; Πῶς ἀλλιῶς, παρὰ ἂν δὲν ξεχνοῦν ποτὲ τὴν τιμὴ καὶ τὴ δόξα, μὲ τὴν ὁποία τοὺς περιέβαλε ὁ Θεός; Πῶς ἀλλιῶς, παρὰ ἂν προσπαθοῦν πάντοτε καὶ μὲ κάθε τρόπο νὰ μὴν ἀμαυρώσουν μὲ τὴν ὅλη τους πολιτεία αὐτὴ τὴ δόξα καὶ τὴν τιμή, μὲ τὴν ὁποία τοὺς στεφάνωσε ὁ Θεός; Πῶς ἀλλιῶς, παρὰ ἂν κύριο μέλημά τους εἶναι νὰ φανοῦν ἀντάξιοι αὐτοῦ τοῦ ὕψους, στὸ ὁποῖο τοὺς ἀναβίβασε ὁ Θεός, καὶ νὰ μὴν ἀλλοιώσουν τὸ «κατ᾽ εἰκόνα», μὲ τὸ ὁποῖο τοὺς προίκισε; Πῶς ἀλλιῶς, παρὰ μόνο ἂν ἔχουν σταθερὰ τὴ συναίσθηση αὐτῆς τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἄκρας συγκατάβασης, ἀλλὰ καὶ τοῦ χρέους ποὺ ἀπορρέει ἀπ᾽ αὐτὴ νὰ πορεύονται σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά του; Καὶ πῶς ἀλλιῶς, παρὰ ἂν ποτὲ δὲ λησμονοῦν ὅτι δὲν ἔχουν μόνο τὴν τιμὴ νὰ εἶναι συμμέτοχοι στὴν κυριαρχία τῆς φύσης, ἀλλὰ ὅτι ἔχουν καὶ τὴν ὑποχρέωση νὰ εἶναι συνδημιουργοὶ καλῶν ἔργων;

Καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ ὁ ἔγγαμος βίος προσφέρεται στοὺς νεονύμφους ὡς ἡ ἰδανικότερη «παλαίστρα» καὶ ὡς τὸ καταλληλότερο «στάδιον» γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ ἀγώνα. Θὰ ἀναδειχθοῦν ἄραγε νικητές, ὥστε νὰ ἀποκτήσει νόημα γι᾽ αὐτοὺς ἡ πανηγυρικὴ καὶ

χαρμόσυνη ἐπίκληση τοῦ Λειτουργοῦ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτοὺς»; Θέλουμε νὰ πιστεύουμε πὼς ὁ συνεχὴς καὶ συνεπὴς ἀγώνας τους μὲ τὴ συνδρομὴ τῆς θείας χάρης θὰ ἔχει τὸ ποθούμενο ἀποτέλεσμα.

Οἱ στίχοι τοῦ Προκειμένου «ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν στεφάνους...»

35. «Προκείμενον» στὴ λειτουργικὴ γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι σύντομοι στίχοι ἢ φράσεις ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, κυρίως τοὺς Ψαλμούς. Προτάσσεται συνήθως τῶν ἁγιογραφικῶν ἀναγνωσμάτων τῆς Παλιᾶς (στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ) καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἰδιαίτερα τοῦ ἀποστολικοῦ (στὴ θεία Λειτουργία καὶ σ᾽ ἄλλες ἱερὲς Ἀκολουθίες). Στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ λέγεται ἀμέσως μετὰ τὴν «Εἴσοδο» καὶ τὸ «Φῶς ἱλαρόν». Γιὰ καθεμιὰ μάλιστα ἀπὸ τὶς ἡμέρες τῆς ἑβδομάδας ὑπάρχει ἰδιαίτερο Προκείμενο, «τὸ Προκείμενον τῆς ἡμέρας», ὅπως λέγεται στὸ Τυπικό. Στὴν Ἀκολουθία ἐπίσης τοῦ Ὄρθρου ἔχουμε τὰ Προκείμενα ποὺ ψάλλονται ἀπὸ τὸ χορὸ τῶν ψαλτῶν ἀμέσως μετὰ τὰ Ἀντίφωνα τῶν Ἀναβαθμῶν τῶν ὀκτὼ Ἤχων, καθὼς καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας (δεσποτικῶν, θεομητορικῶν, τῶν ἁγίων κ.λπ.).

Ἐδῶ οἱ στίχοι τοῦ Προκειμένου ποὺ προτάσσονται τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος εἶναι μέρος τῶν στίχων 4 καὶ 5 τοῦ Κ΄ (20) Ψαλμοῦ· οἱ στίχοι εἶναι ἐλαφρὰ τροποποιημένοι, εἰδικὰ γιὰ τὴν περίπτωση τῶν νεονύμφων. Γιὰ τὸ συμβολισμὸ τῶν στεφάνων τοῦ γάμου, ὡς στεφάνων νίκης, βλ. σχόλ. ἀριθ. 33 καὶ 61.

Ἡ παντοτινὴ εὐχαριστία «ὑπὲρ πάντων» καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ὑποταγὴ «ἐν φόβῳ Χριστοῦ»

36. Στὴν ἀρχὴ τοῦ πέμπτου (ε΄) κεφαλαίου τῆς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς του ὁ Παῦλος γράφει πὼς στὶς μεταξύ τους σχέσεις οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἔχουν ὡς ὑπόδειγμα τὸν Κύριο· νὰ εἶναι δηλαδὴ στὴ ζωή τους «μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ» καὶ νὰ περιπατοῦν «ἐν ἀγάπῃ». Καὶ τοῦτο διότι καὶ ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τοὺς ἀνθρώπους καὶ παρέδωσε τὸν ἑαυτό του γιὰ χάρη τους καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τους. Τοὺς γράφει στὴ συνέχεια τί πρέπει νὰ προσέχουν καὶ τί νὰ ἀποφεύγουν στὶς μεταξύ τους σχέσεις. Καὶ πρὶν περάσει στὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα τῶν συζύγων τονίζει τὰ δύο στοιχεῖα ποὺ βλέπουμε στὴν ἀρχὴ τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος καὶ ποὺ πρέπει νὰ διέπουν τὴ ζωὴ τῶν χριστιανῶν· Τὸ ἕνα εἶναι ἡ παντοτινὴ εὐχαριστία «ὑπὲρ πάντων», γιὰ ὅλα δηλαδὴ ποὺ μᾶς δίνει ἢ μᾶς στέλνει ὁ Θεός, καὶ τὸ ἄλλο ἡ πρὸς ἀλλήλους ὑποταγὴ «ἐν φόβῳ Χριστοῦ». Καὶ μολονότι αὐτὰ λέγονται καὶ ἰσχύουν γιὰ ὅλους γενικὰ τοὺς χριστιανούς, εὔκολα μπορεῖ νὰ συμπεράνει κανεὶς τὴν ἰδιαίτερη σημασία ποὺ ἔχουν γιὰ τοὺς νεονύμφους. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ὑποταγὴ τοῦ ἑνὸς στὸν ἄλλο εἶναι τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα καὶ τὸ θεμέλιο πάνω στὸ ὁποῖο θὰ στηριχθεῖ ἡ ὁμαλὴ συμβίωση καὶ ἡ εὐτυχία τῶν νεονύμφων.

Πρῶτο καὶ ὕψιστο καθῆκον τῆς συζύγου ἡ «ἐν παντὶ» ὑποταγὴ

37. Οἱ στίχοι αὐτοὶ ἀναφέρονται στὰ καθήκοντα τῶν γυναικῶν. Στὴ συνέχεια ὁ Παῦλος θὰ κάνει λόγο γιὰ τὰ καθήκοντα τῶν ἀνδρῶν. Οἱ στίχοι ποὺ ἀναφέρονται στὰ καθήκοντα τῶν γυναικῶν (στίχ. 22–24) ἀποτέλεσαν τὸ ἀντικείμενο ὁλόκληρης ὁμιλίας τοῦ Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ ὡς Ὁμιλία κ΄ (20) καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 30 κεφάλαια. Πρόκειται γιὰ μιὰ ὁμιλία πού, μολονότι προέρχεται ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες, εἶναι πολὺ διαφωτιστικὴ καὶ πολλὰ ἔχει νὰ πεῖ καὶ στὰ σημερινὰ ἀντρόγυνα. Ἀπὸ τὴν ὁμιλία αὐτή, στὴ συνέχεια τοῦ σχολιασμοῦ τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος, θὰ παραθέσουμε μεταφρασμένα μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα. Βάση τῆς μετάφρασης αὐτῆς ἀποτέλεσε ἡ ἀντίστοιχη μετάφραση ὁλόκληρης τῆς ἀνωτέρω ὁμιλίας ποὺ εἶναι καταχωρισμένη στὸ τέλος ἑνὸς χρήσιμου βιβλίου ποὺ κυκλοφόρησε ἡ Πρόνοια Συνεργαζόμενων Χριστιανικῶν Σωματείων «ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» μὲ τὸν τίτλο «Ὅταν ὁ γάμος κλονίζεται...» (Ἀθῆναι, χωρὶς χρονολ.).

Τὰ ὅσα γράφει ὁ Παῦλος γιὰ τὴν ὑποταγὴ - ὑπακοὴ τῆς γυναίκας στὸν ἄντρα ἠχοῦν ἴσως κάπως παράξενα στὴν ἐποχή μας, μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ γυναίκα διεκδικεῖ ἴσα δικαιώματα μὲ τὸν ἄντρα καὶ τὸ φεμινιστικὸ κίνημα κερδίζει ὅλο καὶ περισσότερο ἔδαφος. Ἂν ὅμως ἐμβαθύνει κανεὶς στὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου, θὰ διαπιστώσει ὅτι δὲν ὑπάρχει ὑποβιβασμὸς τῆς γυναίκας. Ἁπλὰ ἐκφράζεται ἡ θεία βούληση γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ὁμαλῆς συμβίωσης τοῦ ἀνδρόγυνου. Ὁ Θεός, λοιπόν, μὲ τὴν πανσοφία του ἔταξε τὸν ἄντρα στὴ θέση τῆς κεφαλῆς καὶ τὴ γυναίκα στὴ θέση τοῦ σώματος. Ὁ ἄντρας προνοεῖ καὶ φροντίζει γιὰ τὴ γυναίκα. Φυσικὰ πρόκειται γιὰ τὸν ἄντρα ἐκεῖνο ποὺ κάνει τὸ πᾶν γιὰ τὴ γυναίκα του, ποὺ ἡ μεγάλη του ἀγάπη γι᾽ αὐτὴ τὸν κάνει νὰ μὴν ὑπολογίζει κόπους καὶ κινδύνους· πρόκειται γιὰ τὸν ἄντρα ποὺ τιμᾶ τὴ γυναίκα του καὶ μὲ πραγματικὴ αὐταπάρνηση προβαίνει καὶ σὲ πράξεις θυσίας ἀκόμη γι᾽ αὐτή. Ἡ γυναίκα γι᾽ ὅλα αὐτὰ ὑποτάσσεται, ὑπακούει στὸν ἄντρα της.

Ἑπομένως ἡ ὑποταγὴ - ὑπακοὴ τῆς γυναίκας στὸν ἄντρα, γιὰ τὴν ὁποία κάνει λόγο ὁ Παῦλος, ἡ ἀφοσίωση καὶ ὁ σεβασμός της πρὸς αὐτὸν δὲν εἶναι δουλοπρέπεια, δὲν εἶναι δουλικὴ ἀπάντηση σὲ ὁποιαδήποτε μορφὴ καταπίεσης και τυραννικῆς ἐξουσίας τοῦ ἄντρα, ἀλλὰ ἐμπιστοσύνη, ἀποδοχὴ καὶ ἀνταπόκριση στὴν ἀγάπη του. Ἡ ὑπακοὴ ποὺ ὀφείλει ἡ γυναίκα στὸν ἄντρα μεταφράζεται ὡς ἰσχυρὴ ἀγάπη πρὸς αὐτὸν καὶ ἐνέχει τὴν ἔννοια παραχώρησης τοῦ προβαδίσματος, ἐνῶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἄντρα πρὸς τὴ γυναίκα μεταφράζεται ὡς αὐτοπροσφορὰ καὶ θυσία, ξένη πρὸς ὁποιαδήποτε αὐταρχικότητα.

Ἡ Ἐκκλησία μας δηλαδὴ ἀναγνωρίζει, θὰ λέγαμε, μιὰ ἱεραρχία στὶς σχέσεις τῶν συζύγων μέσα στὸ γάμο. Στὴν ἱεραρχία αὐτὴ προηγεῖται ὁ ἄντρας καὶ ἀκολουθεῖ ἡ γυναίκα. Ἡ θέση αὐτὴ βασίζεται στὸ γεγονὸς ὅτι πρῶτος δημιουργήθηκε ὁ ἄντρας καὶ δεύτερη ἡ γυναίκα ὡς βοηθός του, ὅπως εἴδαμε παραπάνω (βλ. σχόλ. ἀριθ. 11 καὶ σχόλ. ἀριθ. 19 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβώνα). «Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα» λέγει ὁ Παῦλος (Α΄ Τιμ., β΄ 13)· γι᾽ αὐτὸ καὶ δὲν «ἐπιτρέπει» ὁ ἀπόστολος στὴ γυναίκα «αὐθεντεῖν ἀνδρὸς» (Α΄ Τιμ., β΄ 12), νὰ ἐξουσιάζει δηλ. τὸν ἄντρα της. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει ὅτι τὸ προβάδισμα ποὺ

ἀναγνωρίζει ἡ Ἐκκλησία στὸν ἄντρα εἶναι ἐξουσιαστικὸ καὶ κυριαρχικὸ πρωτεῖο. Ἀντίθετα μάλιστα· εἶναι πρωτεῖο εὐθύνης, ἀληθινῆς ἀγάπης καὶ θυσίας.

Μὲ ἄλλα λόγια ἡ ἱεραρχία στὸ ἀντρόγυνο εἶναι καθαρὰ λειτουργική, ἕνας τρόπος δηλ. λειτουργίας τοῦ ζεύγους, καὶ ἔχει χαρακτήρα δυναμικό, διαλεκτικὸ καὶ ζωτικό. Ὁ ἄντρας ὀφείλει πρῶτος αὐτὸς νὰ ἀγαπᾶ ὄχι ἐπιφανειακὰ ἀλλὰ ἔμπρακτα καὶ εἰλικρινὰ τὴ γυναίκα του, ἐνῶ ἡ γυναίκα καλεῖται ἀπὸ τὴ δική της πλευρὰ νὰ ἀνταποδίδει γνήσια, αὐθόρμητα καὶ μὲ ἁπλότητα τὴν ἀγάπη στὸν ἄντρα της δίνοντας σ᾽ αὐτὸν τιμητικὰ τὸ προβάδισμα μέσα στὸ γάμο. Ἀπὸ τὸ κύκλωμα αὐτὸ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης δὲν ἐξασφαλίζεται ἁπλὰ ἡ ὁμαλὴ συμβίωση ἀλλά, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο, πηγάζει ἡ χαρὰ καὶ ἡ καρποφορία καὶ πραγματοποιεῖται ἡ ἀλληλοσυμπλήρωση, ἡ πνευματικὴ οἰκοδομὴ καὶ ἡ τελείωση τοῦ ἀντρόγυνου (πρβλ. καὶ ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου «Ἄθῶος», ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας).

Ὁ παραλληλισμὸς τῆς σχέσης μεταξὺ τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας στὸ γάμο μὲ τὴ σχέση Χριστοῦ (Νυμφίου) καὶ Ἐκκλησίας (Νύμφης) ἐξυψώνει τὸ θεσμὸ τοῦ γάμου καὶ ἀπὸ γεγονὸς βιολογικῆς ἀποκλειστικὰ ἢ ψυχολογικῆς ἀναγκαιότητας τὸν ἀναδεικνύει καὶ τοῦ προσδίδει πνευματικὸ περιεχόμενο. Ὅταν λοιπὸν ἡ γυναίκα ὑποτάσσεται καὶ ὑπακούει στὸν ἄντρα της, πρέπει νὰ τὸ θεωρεῖ αὐτὸ σὰν πειθαρχία και ὑπακοὴ στὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Καὶ ὁ ἄντρας ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ δὲν πρέπει νὰ περιφρονεῖ τὴ γυναίκα του μὲ τὴν ἰδέα ὅτι τὴν ἐξουσιάζει. Ἀντίθετα σὰν ἀντίρροπο τῆς ὑπακοῆς ποὺ τοῦ δείχνει ἡ γυναίκα του αὐτὸς πρέπει νὰ τῆς προσφέρει τὴν ἀγάπη του και τὴ φροντίδα του, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς ποὺ εἶναι κεφαλὴ καὶ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας και θυσιάστηκε γιὰ νὰ σώσει τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ποὺ τὸ ἀποτελοῦμε ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Στὰ ὅσα εἰπώθηκαν παραπάνω θὰ μποροῦσαν νὰ προβληθοῦν, δικαιολογημένα ἴσως, ἀντιῤῥήσεις. Πῶς εἶναι δυνατὸ ὅλα αὐτὰ νὰ ἐφαρμοστοῦν στὶς περιπτώσεις ποὺ ἡ γυναίκα εἶναι ἀποδειγμένα ἀξιότερη ἀπὸ τὸν ἄντρα, περισσότερο ἀναπτυγμένη καὶ καλλιεργημένη, περισσότερο δυναμική, ἀποφασιστικὴ καὶ δημιουργική; Θὰ πρέπει καὶ ἐκεῖ ὁ ἄντρας νὰ ἔχει τὸ προβάδισμα; Καὶ στὶς περιπτώσεις ἰσοδυναμίας, ἰσοδύναμης μόρφωσης, ἰσοδύναμων γενικὰ προσόντων τῶν συζύγων ποιός θὰ ἔχει τὸ προβάδισμα; Πῶς μπορεῖ νὰ ἔχει ἐφαρμογὴ στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὁ λόγος τοῦ Παύλου; Μήπως ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις; Ὁπότε πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι ἰσχυρὸ τὸ ἀποστολικὸ παράγγελμα;

Πιστεύουμε πὼς στὶς περιπτώσεις αὐτὲς τὸ ἀντρόγυνο ποὺ ἔχει πραγματικὴ ἀγάπη καὶ μέλημά του εἶναι ἡ ἐξασφάλιση τῆς ὁμόνοιας καὶ τῆς ὁμαλῆς συμβίωσης, τὸ ἀντρόγυνο ποὺ βλέπει τὸ γάμο ὄχι ἁπλὰ σὰν ἕνα συμβατικὸ θεσμό, ἀλλὰ ὡς κοινωνία προσώπων ποὺ πραγματώνεται μὲ τὴν κοινὴ προσπάθεια καὶ τὴν ἀγωνιστικὴ πορεία τῶν συζύγων ἀπὸ τὸ «κατ᾽ εἰκόνα» στὸ «καθ᾽ ὁμοίωση», τὸ ἀντρόγυνο ποὺ στοχεύει μ᾽ ἄλλα λόγια νὰ περάσει μέσα ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους (σύντροφο, τέκνα) καὶ νὰ φτάσει στὴν τελειότητα καὶ τὴ θέωση, δὲν ἀντιμετωπίζει τέτοια διλήμματα. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς τὰ ὁποιαδήποτε προβλήματα ἀντιμετωπίζονται μὲ σύνεση, κατανόηση καὶ διακριτικότητα.

Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς μποροῦν κάλλιστα νὰ ἀντιστραφοῦν οἱ ῥόλοι, ἀρκεῖ ἡ ἀντιστροφὴ αὐτὴ νὰ μὴ γίνει ἀφορμὴ ἔπαρσης καὶ ἀλαζονείας αὐτοῦ ποὺ παίζει τὸ ῥυθμιστικὸ ῥόλο στὰ ζητήματα τῆς οἰκογένειας· ἀρκεῖ νὰ μὴν ἐκτραπεῖ σὲ συμπεριφορὰ ποὺ ταπεινώνει καὶ ἐκμηδενίζει τὸν ἀδύνατο σύντροφο· γιατὶ ἡ τέλεια ἀγάπη, κατὰ τὸν ἴδιο ἀπόστολο, «οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ», δὲ φέρεται δηλ. ἀλαζονικά, δὲ φουσκώνει ἀπὸ οἴηση, δὲν προβαίνει σὲ ἄσχημες ἐνέργειες (Α΄ Κορ., ιγ ΄ 4–5). Ἡ γυναίκα στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὀφείλει νὰ ἀπονέμει στὸν ἄντρα της τὸν προσήκοντα σεβασμὸ καὶ νὰ μὴν τὸν ἐξουθενώνει. Καὶ τοῦτο γιὰ νὰ ἀποτραποῦν ἀτοπήματα καὶ ἀνωμαλίες καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν καταστάσεις ποὺ ἐλάχιστα ἐξυπηρετοῦν τὴ γαλήνη τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ τὴν πρέπουσα ἀνατροφὴ τῶν τέκνων.

Θεμελιῶδες καὶ ὕψιστο καθῆκον τοῦ συζύγου ἡ εἰλικρινὴς καὶ «μέχρι θυσίας» ἀγάπη

38. Ὅπως βλέπουμε, ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι στίχοι (στίχ. 25–33) τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος ἀναφέρονται στὰ καθήκοντα τοῦ ἄντρα πρὸς τὴ γυναίκα. Μόνο μὲ τὴν ἀκροτελεύτια φράση τοῦ ἀναγνώσματος ὁ Παῦλος ἐπανέρχεται στὸ καθῆκον, στὸ χρέος ποὺ ἔχει ἡ γυναίκα «νὰ φοβᾶται», νὰ σέβεται δηλαδὴ καὶ νὰ τιμάει τὸν ἄντρα της. Πρόκειται γιὰ τὴ φράση «ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄντρα», στὸ ἄκουσμα τῆς ὁποίας πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νεονύμφους συναγωνίζονται οἱ ἀφελεῖς, κατὰ τὴ λαϊκὴ συνήθεια, ποιός θὰ πατήσει πρῶτος τὸ πόδι τοῦ ἄλλου, γιὰ νὰ μὴν τοῦ πάρει ὁ ἄλλος, κατὰ τὴ λαϊκὴ πίστη, τὸν «ἀέρα» κατὰ τὴ συμβίωση στὸ γάμο!!! Μιὰ συνήθεια καὶ μιὰ πίστη ποὺ δυστυχῶς δείχνουν μὲ πόση ἐλαφρότητα ἀντιμετωπίζουν πολλοὶ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ πόσο ἀγνοοῦν τὴ σχετικὴ «ἱερολογία», τὰ ἱερὰ καὶ σοφὰ δηλαδὴ λόγια τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας, μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ Ἱερέα, μεταδίδεται στοὺς νεονύμφους ἡ θεία Χάρις καὶ εὐλογία.

Τὸ στοιχεῖο ποὺ κυριαρχεῖ στὰ καθήκοντα τοῦ ἄντρα ἀπέναντι στὴ γυναίκα του εἶναι, ὅπως μπορεῖ νὰ διαπιστώσει ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὴν προσεκτικὴ ἀνάγνωση καὶ μελέτη τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος, ἡ ἀγάπη ποὺ τῆς ὀφείλει· ἀγάπη εἰλικρινὴς καὶ ἀπεριόριστη, ἀγάπη ἀκόμη καὶ χωρὶς ἀνταλλάγματα, ἀγάπη σὰν αὐτὴ ποὺ δείχνει πρὸς τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, ἀγάπη τέλος ποὺ νὰ φτάνει, ἂν παραστεῖ ἀνάγκη, καὶ σ᾽ αὐτὴ ἀκόμη τὴ θυσία. Ὅταν τέτοιο εἶναι τὸ ποιόν καὶ τόσο τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης τοῦ ἄντρα πρὸς τὴ γυναίκα, τότε καταλαβαίνει κανεὶς γιατὶ ὁ Παῦλος τονίζει πὼς καὶ ἡ γυναίκα ἔχει χρέος νὰ ὑποτάσσεται στὸν ἄντρα της «ἐν παντὶ» καὶ νὰ τὸν τιμάει ἀπεριόριστα καὶ μὲ κάθε τρόπο. Τότε καταλαβαίνει πόσο παρεξηγημένη ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἴσως καὶ ἀπὸ τὸ φεμινιστικὸ κίνημα, εἶναι ἡ θέση στὴν ὁποία τάσσει τὴ γυναίκα μέσα στὸ γάμο ὁ Παῦλος. Τότε καταλαβαίνει καὶ πόση ἐπιπολαιότητα κρύβει ἡ λαϊκὴ συνήθεια καὶ πίστη, γιὰ τὴν ὁποία ἔγινε λόγος παραπάνω.

Ἂς ἐμβαθύνουμε ὅμως περισσότερο στὰ καθήκοντα τοῦ ἄντρα πρὸς τὴ γυναίκα ὅπως αὐτὰ διαγράφονται στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα καὶ συμπυκνώνονται, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, σὲ μιὰ καὶ μόνη λέξη· ἀγάπη.

α) Ἡ ἀγάπη τοῦ ἄντρα γιὰ τὴ γυναίκα πρέπει νὰ ἔχει ὡς πρότυπο τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Βαρὺ πράγματι τὸ παράγγελμα τοῦ Παύλου καὶ δυσκατόρθωτο. Πῶς νὰ ἀγαπήσεις τὴ γυναίκα σου, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τὴν Ἐκκλησία, ὅλους ἐμᾶς δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴν ἀποτελοῦμε; Ἐκεῖνος ἦταν Θεάνθρωπος, εἶναι ὁ μόνος ἅγιος, ἐνῶ ἐμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι μὲ τόσες ἀδυναμίες. Πῶς νὰ τὸν μιμηθοῦμε στὸ μεγάλο αὐτὸ ἀγώνισμα; Γι᾿ αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συγκρίνοντας τὴν ἐντολὴ τοῦ Παύλου πρὸς τὴ γυναίκα, νὰ ὑποτάσσεται καὶ νὰ ὑπακούει στὸν ἄντρα της, μὲ τὴν ἐντολὴ πρὸς τὸν ἄντρα, νὰ ἀγαπᾶ τὴ γυναίκα του μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τὸν ἄνθρωπο, βρίσκει πὼς ἡ δεύτερη εἶναι δυσκολότερη ἀπὸ τὴν πρώτη στὴν ἐφαρμογή. Στὴ μιὰ τονίζεται τὸ μέγεθος τῆς ὑπακοῆς, στὴν ἄλλη τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης. Ἀναμφισβήτητα δύσκολο τὸ πρῶτο, δυσκολότερο ὅμως τὸ δεύτερο. Αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει πὼς δὲν πρέπει νὰ προσπαθήσουμε.

Ἀντίθετα, ἔχοντας πάντοτε ὑπόψη μας τὸ τί ὑπέφερε ὁ Κύριος γιὰ τὴ δική μας ἀποκατάσταση καὶ σωτηρία, γιὰ τὸ δικό μας ἐξαγνισμὸ καὶ ἁγιασμό, πρέπει διαρκῶς καὶ ἀδιαλείπτως νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἀνταποκριθοῦμε σ᾿ αὐτό μας τὸ καθῆκον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκπλήρωση θὰ συντελέσει στὴν ἐξασφάλιση τῆς ὁμαλῆς συμβίωσης. Ἀρωγὸς στὴν προσπάθειά μας αὐτὴ θὰ ἔρθει ὁπωσδήποτε ἡ δύναμη καὶ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ· γιατὶ αὐτὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ καταφέρνει ὅσα ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ καταφέρουμε. Τὸ εἶπε καὶ ὁ Κύριος· «Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἐστιν» (Λουκ. ιη´ 27), ἐνῶ ὁ Παῦλος ὑπογραμμίζει πὼς μᾶς ἀρκεῖ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ πὼς ἡ δύναμή του βρίσκει τὴν τελείωσή της στὴ δική μας ἀδυναμία· «ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β´ Κορ. ιβ´ 9).

Γιὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας ποὺ πρέπει νὰ κυριαρχεῖ στὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἄντρα ἀπέναντι τῆς γυναίκας ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά·

«Θέλεις νὰ σὲ ὑπακούει ἡ γυναίκα σου, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τὸ Χριστό; Προσπάθησε νὰ φροντίζεις καὶ νὰ ἐνδιαφέρεσαι κι ἐσὺ γι᾿ αὐτή, ὅπως ὁ Χριστὸς ἔκαμε γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Κι ἂν χρειαστεῖ νὰ δώσεις τὴ ζωή σου γιὰ χάρη της, κι ἂν χρειαστεῖ νὰ κουραστεῖς ὑπερβολικὰ πολλὲς φορὲς καὶ γενικὰ νὰ ὑπομείνεις καὶ νὰ πάθεις πολλά, νὰ μὴν τὸ ἀποφύγεις. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖς πὼς κι ἂν κάνεις ὅλα αὐτά, ὅμως στὴν οὐσία τίποτε δὲν ἔκαμες σὲ σχέση μὲ ὅσα ἔπραξε ὁ Χριστὸς γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Διότι ἐσὺ ὅλα αὐτὰ τὰ κάνεις, ἀφοῦ πρῶτα γνωριστεῖς μὲ τὴ γυναίκα σου καὶ ἀφοῦ τὴν ἀγαπήσεις καὶ ἑνωθεῖς μαζί της μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου, ἐνῶ ὁ Χριστὸς τὰ πρόσφερε ὅλα γιὰ χάρη ἐκείνης ποὺ τὸν ἀποστρεφόταν καὶ τὸν μισοῦσε. Ὅπως λοιπὸν Αὐτὸς ἔδειξε πολλὴ ἀγάπη καὶ στοργὴ γι᾿ αὐτὴ ποὺ τὸν ἀποστρεφόταν και τὸν μισοῦσε καὶ τὸν περιφρονοῦσε καὶ τοῦ φερόταν ὑποκριτικὰ καὶ δὲ χρησιμοποίησε οὔτε τὶς ἀπειλές, οὔτε τὶς βρισιές, οὔτε τὸν ἐκφοβισμό, οὔτε κάτι ἄλλο παρόμοιο, ἔτσι κι ἐσὺ νὰ συμπεριφέρεσαι πρὸς τὴ γυναίκα σου. Ἔστω κι ἂν αὐτὴ σὲ ἀγνοεῖ καὶ σοῦ φέρνεται ἄσχημα ἢ σὲ περιφρονεῖ. Τότε θὰ μπορέσεις νὰ τὴ σκλαβώσεις καὶ νὰ τὴν ἐπαναφέρεις κοντά σου, ὅταν τῆς δείξεις μεγάλο ἐνδιαφέρον, πολλὴ ἀγάπη καὶ στοργή. Διότι δὲν ὑπάρχει πιὸ ἀποτελεσματικὸ μέσο ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς δεσμοὺς καὶ μάλιστα στὴ σχέση τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας. Γιατὶ τὸν ὑπηρέτη σου μὲ τὸ φόβο θὰ μπορέσεις νὰ τὸν ὑποτάξεις, στὴν πραγματικότητα ὅμως οὔτε κι αὐτόν, διότι γρήγορα μόλις βρεῖ εὐκαιρία θὰ ἐξαφανιστεῖ. Μὲ ἐκείνη ὅμως ποὺ ἔγινε σύντροφος τῆς ζωῆς σου, μητέρα τῶν παιδιῶν σου, μ᾿ ἐκείνη ποὺ ἔνιωσες μαζί της κάθε εὐφροσύνη, μ᾿ ἐκείνη νὰ συνδέεσαι μαζί της ὄχι μὲ τὸ φόβο, οὔτε μὲ τὶς ἀπειλές, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀγαθὴ διάθεση» (Ὁμιλία κ´, κεφ. 4).

β) Ὁ ἄντρας ὀφείλει νὰ ἀγαπᾶ τὴ γυναίκα του, ὅπως ἀκριβῶς ἀγαπᾶ τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα, ὅπως ἀγαπᾶ τὸν ἑαυτό του δηλαδή. Μὲ πόση, ἀλήθεια, ἁπλότητα τονίζει ὁ ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν τὸ χρέος ποὺ ἔχει ὁ ἄντρας νὰ ἀγαπᾶ τὴ γυναίκα του! Ἔτσι, λέει, ὀφείλει νὰ ἀγαπᾶ τὴ γυναίκα του, ὅπως ἀγαπᾶ τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα. Καὶ ὅποιος ἀγαπᾶ τὴ γυναίκα του, τὸν ἑαυτό του ἀγαπάει. Ποιός, ἀλήθεια, μισεῖ τὴ σάρκα του καὶ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ σῶμα του, γιὰ τὸν ἑαυτό του; Κανένας βέβαια. Ἀντίθετα ὅλοι μας τὸν προσέχουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τὸ περιποιούμαστε τὸ σῶμα μας. Καὶ ὅμως αὐτὸ τὸ παράγγελμα τοῦ Παύλου ποὺ φαίνεται τόσο ἁπλὸ καὶ τόσο λογικό, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔκολο στὴν ἐφαρμογή, ὅπως δείχνει τουλάχιστο ἡ πραγματικότητα. Καὶ τοῦτο διότι στὴν πορεία πρὸς ὑλοποίηση τῆς ἀγάπης αὐτῆς ἀναφύονται χίλια δυὸ ἐμπόδια. Ἡ ἀγάπη, ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ ἀπόστολος καὶ ὅπως τὴν περιγράφει καὶ τὴν ὑμνεῖ ὁ ἴδιος σ᾿ ἄλλη του ἐπιστολὴ (Α´ Κορ. ιγ´ 1–13) δὲν εἶναι εὔκολη ὑπόθεση.

Πῶς νὰ ἀγαπήσεις τὴ γυναίκα σου, ὅπως ἀγαπᾶς τὸν ἴδιο σου τὸν ἑαυτό; Τὴ γυναίκα σου ποὺ ἔζησε καὶ μεγάλωσε σὲ διαφορετικὸ ὁπωσδήποτε περιβάλλον, ποὺ ἔχει διαφορετικὲς ἀπὸ ἐσένα συνήθειες, ἀντιλήψεις καὶ πεποιθήσεις ὄχι ὅμοιες μὲ τὶς δικές σου, δικὸ της πιστεύω καὶ βιοθεωρία, δική της τελοσπάντων ἰδιοσυγκρασία καὶ προσωπικότητα; Τὴ γυναίκα σου ποὺ ἔχει ἴσως ἰδιορρυθμίες, ἰδιοτροπίες, ἀδυναμίες καὶ ἐλαττώματα ἀνυπόφορα; Πῶς ἀκόμη νὰ τὴν ἀγαπήσεις, ὅταν μὲ τὸν καιρὸ διαπιστώνεις πὼς ὑπάρχουν βασικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στὸ δικό σου καὶ τὸ δικό της χαρακτήρα; Πῶς, πολὺ περισσότερο, νὰ τῆς δείξεις τόση ἀγάπη, ὅταν βλέπεις ὅτι σὲ πικραίνει καὶ σὲ στενοχωρεῖ, συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα, μὲ χίλιους δυὸ τρόπους; Εἶναι δυνατόν; Καὶ ὅμως ὁ Παῦλος ἐπιμένει· «οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄντρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα». Γιατί; Γιατὶ ἁπλούστατα αὐτὸ ποὺ ἐμεῖς θεωροῦμε παράλογο ὁ ἀπόστολος τὸ θεωρεῖ λογικὸ καὶ ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ὁμαλὴ καὶ παντοτινή, ἰσόβια συμβίωση.

Καὶ τὸ θεωρεῖ λογικό, διότι μὲ τὸ γάμο ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα ἀποδεσμεύονται ἀπὸ κάθε ἄλλο δεσμό, ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐπιῤῥοὴ (φίλων, συγγενῶν, ἀδελφῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν γονέων, τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας) καὶ γίνονται πιὰ ἕνα σῶμα, μιὰ σάρκα. Εἶναι πλέον μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος. Θὰ ἦταν λοιπὸν παράλογο τὸ ἕνα μέλος νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ ἐνεργεῖ σὲ βάρος τοῦ ἄλλου, θὰ ἦταν παράλογο νὰ μὴ συνεργάζονται ἁρμονικά· γιατὶ, ἂν γίνει κάτι τέτοιο, ἑπόμενο εἶναι ὅλο τὸ σῶμα νὰ καταστραφεῖ.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καταστρέφεται καὶ ὁ γάμος, ὅταν ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναίκα δὲ συνεργάζονται, ὅταν ὁ καθένας τραβάει τὸ δρόμο του, ὅταν λείπει ἡ ἀγάπη, ὁ ἰσχυρὸς καὶ συνεκτικὸς καὶ σωτήριος αὐτὸς δεσμὸς τοῦ ἀντρόγυνου. Κλονίζεται ὁ γάμος καὶ πολλὲς φορὲς διαλύεται, ὅταν ὁ ἄντρας ἢ ἡ γυναίκα ἢ καὶ οἱ δυὸ μαζὶ δὲν κατορθώνουν νὰ ἀποδεσμευθοῦν ἀπὸ πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ γίνονται ἕρμαια ξένων ἐπιῤῥοῶν.

Κλυδωνίζεται καὶ διασαλεύεται ὁ γάμος, ὅταν δὲ βασιλεύει ἀνάμεσα στὸ ἀντρόγυνο ἡ πραγματικὴ ἀγάπη, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Παῦλο (Α΄ Κορ. ιγ΄ 4–7) «μακροθυμεῖ», «πάντα στέγει», «πάντα ὑπομένει» καὶ «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς»· ὅποιος δηλ. πραγματικὰ ἀγαπᾶ εἶναι μεγαλόψυχος, ἀνεκτικὸς καὶ μὲ πλατιὰ καρδιά· εἶναι μακρόθυμος· σκεπάζει καὶ παραβλέπει τὶς ἐλλείψεις καὶ τὶς ἀδυναμίες τοῦ συντρόφου του· τὸ χαρακτηριστικὸ του γνώρισμα εἶναι ἡ ὑπομονὴ ποὺ δείχνει σὲ κάθε περίπτωση· δὲν ἐξετάζει τί τὸν συμφέρει καὶ δὲν ἐπιδιώκει, δὲν ἐπιζητεῖ τὸ ἀτομικό του συμφέρον.

Ἀναφέραμε παραπάνω ἐνδεικτικὰ ὁρισμένες ἀπὸ τὶς ἀντικειμενικὲς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετωπίζει ἐνδεχομένως ὁ ἄντρας στὴν ὑλοποίηση τῆς ἀγάπης πρὸς τὴ γυναίκα του, ὅπως τὴν παραγγέλλει ὁ ἀπόστολος.

Μήπως ὅμως ὑποκριτικὰ ἢ τελοσπάντων χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει ὑπερβάλλει; Μήπως ὁ ἐγωισμός του τὸν ἐμποδίζει νὰ δεῖ τὶς δικές του ἀδυναμίες, τὶς δικές του ἰδιοτροπίες, τὰ δικά του ἐλαττώματα; Μήπως καὶ ὁ ἴδιος ἄραγε πολλὲς φορές, θελημένα ἢ ἀθέλητα, δὲν τὴν πικραίνει καὶ δὲν τὴ στενοχωρεῖ τὴ γυναίκα του μὲ τὰ λόγια του καὶ μὲ τὶς ποικίλες ἐνέργειές του; Μήπως καὶ ὁ ἴδιος πολλὲς φορὲς δὲν τὴν ἀγνοεῖ καὶ δὲν τὴν περιφρονεῖ; Πῶς λοιπὸν μπορεῖ, πῶς τολμάει νὰ ἔχει τὴν ἀπαίτηση ἀπὸ τὴ γυναίκα του νὰ εἶναι ἐκείνη συνεπὴς καὶ νὰ τηρεῖ μονομερῶς τὸ καθῆκον της ἀπέναντί του, ἐνῶ ὁ ἴδιος δὲν προσπαθεῖ νὰ εἶναι ἀνεκτικὸς καὶ νὰ τῆς προσφέρει τὴν ἀγάπη ποὺ τῆς ὀφείλει;

Ἡ ἀμοιβαία ἑπομένως ἀνοχή, ἡ ἀμοιβαία μακροθυμία, ἡ ἀμοιβαία ὑποταγή, ἡ ἀμοιβαία προσπάθεια, ἡ ἀμοιβαία καλὴ διάθεση, ἡ ἀμοιβαία κατανόηση, ἡ ἀμοιβαία προσφορὰ παράλληλα πρὸς τὴν ἀπάρνηση τοῦ ἐγώ, ἡ ἀμοιβαία στήριξη καὶ οἰκοδομή, ἡ ἀπὸ κοινοῦ συζήτηση καὶ ἀντιμετώπιση τῶν ὁποιωνδήποτε προβλημάτων ποὺ κάθε φορὰ ἀνακύπτουν, ὅλα αὐτὰ θὰ κάνουν μόνιμο καὶ σταθερὸ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου· ὅλα αὐτὰ θὰ συντελέσουν ὥστε ὁ γάμος νὰ μὴ δοκιμάσει κλυδωνισμοὺς καὶ πολὺ περισσότερο νὰ μὴν καταντήσει ναυάγιο, ἀλλὰ ἀντίθετα θὰ συντελέσουν ὥστε ὁ γάμος νὰ εἶναι λιμάνι ὑπήνεμο, ἕνας μικρὸς παράδεισος.

Παραγγέλματα καὶ ἀλήθειες τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅπως «αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ» (Ἐφεσ. ε΄ 22), «οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτὰς» (Κολασ. γ΄ 18–19), «γυναικί... οὐκ ἐπιτρέπω αὐθεντεῖν ἀνδρὸς» (Α΄ Τιμ. β΄ 12), δὲν ἐπιτρέπεται δηλ. νὰ ἐξουσιάζει ἡ γυναίκα τὸν ἄντρα της, «τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ἡ γυνὴ» (Α΄ Κορ. ζ΄ 3–4) ποὺ λέγονται εἰδικὰ γιὰ τὴν περίπτωση τῶν συζύγων, πρέπει νὰ τὰ ἔχει πάντοτε ὑπόψη του τὸ ἀντρόγυνο, ἂν θέλει νὰ εἶναι ἁρμονικὴ καὶ ἰδανικὴ ἡ συμβίωσή του.

Καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτά. Ἡ Γραφὴ βρίθει κυριολεκτικὰ ἀπὸ ἀναμφισβήτητες ἀλήθειες καὶ παραγγέλματα, ὅπως· «Κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης» (Ἑβρ. ι΄ 24), νὰ συναγωνιζόμαστε δηλ. ποιός θὰ δείξει περισσότερη ἀγάπη πρὸς τὸν ἄλλο, «εὐχάριστοι γίνεσθε» στὶς μεταξύ σας σχέσεις (Κολ. γ΄ 15), «παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα», ὁ ἕνας δηλ. τὸν ἄλλο (Α΄ Θεσσαλ. ε΄ 11), «προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους» (Ῥωμ. ιε΄ 7), «ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομὴν» (Ῥωμ. ιε΄ 2), «ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας» (Α΄ Θεσσαλ. ε΄ 14), «μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος» (Φιλιπ. β΄ 4), «μακάριὸν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν» (Πράξ. κ΄ 35) κ.ἄ.π.

Ὅλες αὐτὲς τὶς ἀλήθειες, ποὺ ἀναφέρονται στὶς ἀνθρώπινες γενικὰ σχέσεις, τὶς διαπροσωπικές, ὅπως συνήθως λέγονται, καὶ ὁ ῥεαλισμός τους δὲν μπορεῖ ἀπὸ κανέναν βεβαίως νὰ ἀμφισβητηθεῖ, γιατὶ πράγματι ἐξυπηρετοῦν καὶ διευκολύνουν κατὰ τρόπο, ἀποτελεσματικὸ αὐτὲς τὶς σχέσεις καὶ τὶς κάνουν χωρὶς ἀμφιβολία σωστὲς καὶ πιὸ «ἀνθρώπινες», θὰ πρέπει οἱ σύζυγοι νὰ τὶς ἔχουν πάντοτε ὡς ὁδοδεῖκτες καὶ γιὰ τὶς μεταξύ τους σχέσεις, ἂν θέλουν ἡ συζυγία τους νὰ εἶναι ὁμαλὴ καὶ εἰρηνική, ζηλευτὴ καὶ ὑποδειγματική.

Καὶ τὸ σπουδαιότερο· ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶ ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς συζύγους ἀλλὰ πάντοτε νὰ προσπαθεῖ νὰ ἐφαρμόζει τὸ χρυσὸ κανόνα τῆς Γραφῆς ποὺ σίγουρα μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ σωτήριος καὶ νὰ συντελέσει στὴν προκοπὴ τοῦ ἀντρόγυνου· «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς» (Ματθ. ζ΄ 12). Ὅπως δηλαδὴ θέλετε νὰ σᾶς συμπεριφέρονται οἱ ἄλλοι, ἔτσι νὰ συμπεριφέρεσθε κι ἐσεῖς σ᾽ αὐτοὺς (πρβλ. καὶ Λουκ. στ΄ 31). Πολὺ βέβαια περισσότερο ὅταν γιὰ κάθε ἔγγαμο ὁ σύζυγος ἢ ἡ σύζυγος εἶναι, κατὰ κοινὴ ὁμολογία, ὁ κατεξοχὴν ἄνθρωπός του!

Γιὰ τὴν ὑποχρέωση ποὺ ἔχουν οἱ ἄντρες νὰ ἀγαποῦν τὶς γυναῖκες τους ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος λέει τὰ ἑξῆς· «Δὲν πρόκειται γιὰ ἕνα πρᾶγμα ποὺ κάνουν χάρη στὶς γυναῖκες τους, ἀλλὰ γιὰ κάτι ποὺ εἶναι ὀφειλή. Διότι, ὅταν εἶπε νὰ τὶς ἀγαποῦν σὰν τὰ σώματά τους, πρόσθεσε· κανεὶς ποτὲ δὲ μίσησε τὴ σάρκα του, ἀλλὰ τὴν τρέφει καλὰ καὶ τὴν περιθάλπει. Δηλαδὴ τὴν περιποιεῖται μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια. Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ ὁ ἄντρας ὅτι καὶ ἡ γυναίκα του εἶναι δική του σάρκα; Ἄκουσε τὴν ἀπάντηση· Ἡ Ἁγία Γραφὴ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη λέγει πώς, ὅταν ὁ Θεὸς ἔπλασε τὴ γυναίκα καὶ τὴν εἶδε ὁ Ἀδάμ, ἀναφώνησε· «Αὐτο ποὺ βλέπω εἶναι ὀστοῦν ἀπὸ τὰ ὀστά μου καὶ σάρκα ἀπὸ τὴ σάρκα μου» (Γεν. β΄ 23). Καὶ δὲ λέει μόνο αὐτά, ἀλλὰ σὲ ἄλλο μέρος τονίζει· «καὶ θὰ εἶναι οἱ δύο ἑνωμένοι σὲ ἕνα σῶμα» (Ἐφεσ. ε΄ 31). Καὶ ἔτσι πρέπει νὰ τὴν ἀγαπᾶ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Χριστὸς τρέφει καὶ περιθάλπει τὴν Ἐκκλησία» (Ὁμιλία κ΄, κεφ. 8).

Ὁ ἴδιος σοφὸς ἱεράρχης τονίζει καὶ τὰ ἑξῆς· «Γιὰ χάρη τῆς γυναίκας καλεῖται ὁ ἄντρας νὰ ἀφήσει ἐκείνους ποὺ τὸν γέννησαν καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦρθε στὴ ζωὴ καὶ νὰ προσκολληθεῖ μαζί της. Καὶ ἂς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα καὶ τὸ παιδὶ εἶναι μιὰ σάρκα, ἀφοῦ ἀπὸ τὴ συνάφεια τῶν δύο πρώτων γεννήθηκε τὸ παιδὶ καὶ ἔτσι καὶ οἱ τρεῖς ἀποτελοῦν μιὰ σάρκα. Ἔτσι κι ἐμεῖς μὲ τὸ Χριστὸ γινόμαστε μία σάρκα μὲ τὴ συμμετοχή μας στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας... Δὲ βλέπεις ὅτι καὶ στὴ σαρκικὴ μας ὕπαρξη ἔχουμε πολλὰ ἐλαττώματα; Διότι ὁ ἕνας εἶναι κουτσός, ὁ ἄλλος ἔχει στραβὰ τὰ πόδια του, ὁ τρίτος ἔχει τὰ χέρια ξερὰ καὶ ὁ ἄλλος κάποιο ἄλλο μέλος τοῦ σώματός του ἀσθενικό. Καὶ ὅμως δὲν κουράζεται οὔτε τὸ ἀποκόπτει, ἀλλὰ καὶ τὸ προσέχει περισσότερο ἀπὸ τὰ ὑγιὴ καὶ αὐτὸ εἶναι φυσικό, διότι καὶ αὐτὰ τὰ ἀσθενικὰ μέλη εἶναι δικά του. Ὅση, λοιπόν, ἀγάπη τρέφει ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του, τὴν ἴδια νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἔχει καὶ πρὸς τὴ γυναίκα του» (Ὁμιλία κ΄, κεφ. 10).

γ) Ὁ γάμος εἶναι εἰκόνα τῆς μυστικῆς ἕνωσης Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας· γι᾽ αὐτὸ καὶ θεωρεῖται τὸ μυστήριο τοῦτο μέγα, μεγάλης δηλαδὴ σπουδαιότητας καὶ σημασίας.

Στὸ στίχο 32 τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος γίνεται παραλληλισμὸς τοῦ γάμου μὲ τὸ δεσμὸ ποὺ ἔχει ὁ Χριστὸς μὲ τὴν Ἐκκλησία. Κατὰ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία ὁ Χριστὸς μὲ τὴ σάρκωση καὶ τὴν ἐνανθρώπησή Του ἀπὸ ἄκρα φιλανθρωπία «συγκατέβη ἐξ οὐρανοῦ», ἀφοῦ ἄφησε τὸν Πατέρα, καὶ ἦρθε στὴ γῆ καὶ «τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη» καὶ ἔγινε ἔτσι ἕνα μὲ τὴν Ἐκκλησία, μ᾽ ἐμᾶς δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴν ἀποτελοῦμε. Καὶ τὸ ἔκαμε αὐτὸ γιὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν κατάρα τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ ἀφοῦ μᾶς καθαρίσει και μᾶς ἀνακαινίσει μὲ τὴ δύναμη ποὺ μᾶς χαρίζει τὸ λουτρὸ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, τελικὰ νὰ μᾶς ἀποκαταστήσει «εἰς τὴν ἀρχαίαν μακαριότητα», στὴν πρώτη μας δηλαδὴ κατάσταση, στὴν ὁποία βρισκόμαστε «πρὸ τῆς παρακοῆς». Ἔτσι μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μᾶς «ἀνήγαγε ἐκ τοῦ τάφου εἰς τὴν ζωήν», πραγματοποίησε δηλαδὴ καὶ ἔφερε σὲ πέρας τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.

Γιὰ νὰ γίνει ὅμως αὐτό, ἔγινε ὁ ἴδιος ἕνα μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔπαθε πολλὰ ὡς ἄνθρωπος· ἀποκορύφωμα τῶν παθῶν του ὑπῆρξε ἡ σταυρική του θυσία, τὴν ὁποία «ἑκὼν κατεδέξατο» γιὰ τὴ δική μας σωτηρία. Ἔτσι, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, «ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδὰμ μπῆκε ἡ φθορά, ἐνῶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Χριστοῦ πήγασε ἡ ζωή. Στὸν Παράδεισο τῶν πρωτοπλάστων φύτρωσε ὁ θάνατος, ἐνῶ στὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ ἔγινε ἡ κατάργηση τοῦ θανάτου» (Ὁμιλία κ΄, κεφ. 9). Μετὰ τὴν ταφή του, τὴν ἀνάστασή του, τὴν ἀνάληψή του στοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Παρακλήτου, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δηλαδή, εἶναι διαρκῶς μαζί μας, ὅπως ἐξάλλου ὁ ἴδιος μᾶς τὸ δήλωσε· «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη΄, 20).

Μὲ τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας γινόμαστε ἐμεῖς πιὰ μέτοχοι τῆς δικῆς του θείας φύσεως, ὅπως Ἐκεῖνος ἔγινε μέτοχος τῆς δικῆς μας ἀνθρώπινης φύσεως μὲ τὴν ὑπερφυσική του θεία γέννηση. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατὶ ὁ Παῦλος ὑποστηρίζει πὼς εἴμαστε μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴ σάρκα του καὶ ἀπὸ τὰ ὀστά του. Ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος σ᾽ ἄλλο σημεῖο τονίζει πὼς «ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστιν» (Α΄ Κορ. στ΄, 17), γίνεται δηλαδὴ ἕνα πνεῦμα μὲ τὸν Κύριο. Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ ἕνωση Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας εἶναι πράγματι ἕνα ἀσύλληπτο μυστήριο ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ προσεγγίσει μόνο μὲ τὴν πίστη. Καὶ εἰκόνα τῆς μυστικῆς αὐτῆς ἕνωσης Χριστοῦ και Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου. Ὅ,τι λοιπὸν εἰπώθηκε στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας γιὰ τὸν ἄντρα καὶ τὴ γυναίκα, γιὰ τὸ στενὸ σύνδεσμο τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, πραγματοποιήθηκε στὴν Καινὴ Διαθήκη μὲ τὴ μυστικὴ ἕνωση τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ τὸν παραλληλισμὸ αὐτὸ ὁ γάμος ἐξυψώνεται, ἐξευγενίζεται καὶ τοποθετεῖται στὴ θέση ποὺ τοῦ ἁρμόζει· ἀπὸ ἁπλὸ βιολογικὸ γεγονὸς αἴρεται σὲ ἐπίπεδο πνευματικό. Ἀρχίζει μὲ τὸ στεφάνωμα τῶν νεονύμφων μπροστὰ στὸ θυσιαστήριο τοῦ ναοῦ, συνεχίζεται «διὰ βίου» ἡ ἀγωνιστική τους πορεία, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ μικρὲς καὶ μεγάλες θυσίες, καὶ καταλήγει «μετὰ θάνατον» στὸ Θρόνο τοῦ Θεοῦ, ὅπου θὰ «ἀξιολογηθεῖ» ὁ ἔγγαμος βίος τους. Θὰ κριθοῦν ἄραγε ἄξιοι ἑνὸς νέου στεφανώματος, ποὺ θὰ εἶναι βέβαια καὶ τὸ τελικό, μὲ τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῆς αἰώνιας τιμῆς καὶ δόξας; Θὰ εἶναι τουλάχιστο σὲ θέση νὰ καταθέσουν «πρὸ τῶν ποδῶν» Αὐτοῦ «ἀσπίλους καὶ ἀμώμους τοὺς στεφάνους», καθαρὰ καὶ ἀκηλίδωτα δηλαδὴ τὰ στέφανα τοῦ γάμου τους;

Θὰ παραθέσουμε καὶ πάλι μερικὲς γνῶμες τοῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ τὴ γνωστή του ὁμιλία ποὺ συμπληρώνουν καὶ φωτίζουν περισσότερο τὰ ὅσα ἐκθέσαμε παραπάνω· «Γιὰ νὰ δείξει ὁ ἀπόστολος Παῦλος πόσο μεγάλος εἶναι ὁ δεσμὸς στὸ γάμο τὸν παρομοιάζει μὲ δύο ὑποδείγματα, μὲ τὸ σῶμα καὶ μὲ τὸ Χριστό. Καὶ γι᾽ αὐτὸ διακηρύσσει· «Αὐτὸ τὸ μυστήριο εἶναι μέγα. Ἐγὼ δὲ τὸ παρομοιάζω μὲ τὸ δεσμὸ ποὺ ἔχει ὁ Χριστὸς μὲ τὴν Ἐκκλησία» (Ἐφεσ. ε΄ 32). Τί σημαίνουν τὰ λόγια αὐτά; Εἶναι μέγα, λέει, τὸ μυστήριο αὐτὸ τοῦ γάμου, γιατὶ κάτι τὸ μεγάλο καὶ θαυμαστὸ ὑπαινίχτηκε καὶ ὁ προφήτης Μωϋσῆς ἢ μᾶλλον ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Διότι ὅταν λέγει ὁ ἀπόστολος ὅτι ὁ γάμος τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας ἔχει σχέση μὲ τὸ Χριστό, αὐτὸ ὑπονοεῖ, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἄφησε τὸν οὐράνιο Πατέρα καὶ κατῆλθε στὴ γῆ καὶ συνδέθηκε μὲ τὴ νύμφη Ἐκκλησία καὶ ἔγινε μαζί της ἕνα πνεῦμα. Διότι τὸ διεκήρυξε πάλι ὁ ἀπόστολος ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ προσκολλᾶται στὸν Κύριο γίνεται ἕνα πνεῦμα μαζί του», Α΄ Κορ. στ΄ 17 (Ὁμιλία κ΄, κεφ. 10).

Καὶ σ᾽ ἄλλο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του τονίζει τὰ ἑξῆς γιὰ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου· «Πράγματι εἶναι μυστήριο ὁ γάμος καὶ μάλιστα μέγα μυστήριο, διότι ἐκεῖνον ποὺ σὲ ἔφερε στὸν κόσμο καὶ σὲ γέννησε καὶ σὲ ἀνέθρεψε, ἀκόμη καὶ ἐκείνη ποὺ πόνεσε πολὺ καὶ ταλαιπωρήθηκε φοβερὰ γιὰ χάρη σου, τοὺς ἀφήνεις, ἐκείνους δηλαδὴ ποὺ τόσο πολὺ σὲ εὐεργέτησαν καὶ συνήθισες τόσα χρόνια μαζί τους, καὶ προσκολλᾶσαι καὶ προτιμᾶς περισσότερο ἀπ᾽ ὅλους αὐτή, (τὴ γυναίκα σου δηλαδὴ) ποὺ δὲν τὴν εἶδες οὔτε εἶχες τίποτε κοινὸ μαζί της. Πράγματι εἶναι μυστήριο ὁ γάμος. Καὶ ὅμως οἱ γονεῖς τῶν συζύγων δὲ δυσανασχετοῦν γιατὶ χάνουν τὰ παιδιά τους, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο συμβαίνει· Νὰ στενοχωροῦνται, ὅταν δὲν προχωροῦν στὸ γάμο. Καὶ γι᾽ αὐτὸ εὐχαριστιοῦνται, ὅταν παντρεύονται καὶ γιὰ χάρη τους ξοδεύουν πολλὰ χρήματα καὶ ὑποβάλλονται σὲ μεγάλες δαπάνες. Πράγματι εἶναι μυστήριο ὁ

γάμος, διότι ἔχει μιὰ σοφία ἀνεξήγητη. Αὐτὸ δήλωνε καὶ ὁ Μωϋσῆς κατὰ θεία ἔμπνευση, αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος τώρα διακηρύσσει μὲ τὸ νὰ λέγει ὅτι προτυπώνει τὸ μυστικὸ καὶ ὑπερφυσικὸ δεσμὸ τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία» (Ὁμιλία κ΄, κεφ. 11).

Ἡ σημασία τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως «ἀλληλούϊα»

39. Ἡ λέξη ἀλληλούϊα, εἶναι ἑβραϊκὴ και σημαίνει· αἰνεῖτε, ὑμνεῖτε δηλαδή, τὸ Θεό. Ψάλλεται ἀπὸ τὸ Χορὸ μετὰ τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ἐνῶ μετὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος ἀντίστοιχη φράση εἶναι τό· Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι. Κατὰ τὴ μετάφραση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης οἱ Ο΄ (Ἑβδομήκοντα) τὴ διατήρησαν ἀμετάφραστη καὶ ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία τὴ χρησιμοποίησε στὶς διάφορες ἱερὲς Ἀκολουθίες, καθὼς καὶ στὴ θεία Λειτουργία.

40. «Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς» Ὁ στίχος εἶναι ἀπὸ τὸν 11ο Ψαλμό. Προφανῶς ἐδῶ ἀναφέρεται στὴ φύλαξη καὶ προστασία τῶν νεονύμφων ἀλλὰ καὶ ὅλων ἐκείνων ποὺ παρακολουθοῦν τὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος.

Τὸ θαῦμα τοῦ Κυρίου «ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας» ἑρμηνεύεται ὡς ἔκφραση τῆς θείας οἰκονομίας νὰ ἐξυψωθεῖ καὶ καθαγιασθεῖ ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου

41. «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας». Πρόκειται γιὰ τὴν τρίτη ἡμέρα μετὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ Ἰησοῦ μὲ τοὺς πρώτους μαθητές του ἀπὸ τὴν ἔρημο τοῦ Ἰορδάνη. Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ τελέστηκε τὸ πρῶτο θαῦμα τοῦ Κυρίου· ἡ μετατροπὴ δηλαδὴ τοῦ νεροῦ σὲ ἐκλεκτὸ κρασὶ κατὰ τὴ διάρκεια ἑνὸς γάμου ποὺ ἔγινε στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, στὸν ὁποῖο ἦταν προσκαλεσμένοι ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς μαθητές του. Ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου στὸ γάμο καὶ ἡ τέλεση τοῦ πρώτου θαύματος γιὰ χάρη τοῦ γάμου, ἑρμηνεύεται ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία ὡς θεία οἰκονομία, ὡς μέριμνα δηλ. τοῦ Κυρίου νὰ εὐλογήσει, ὄχι ἁπλὰ ἕνα συγκεκριμένο γάμο, ἀλλὰ τὸ γάμο γενικά, τὴν ἕνωση δηλαδὴ τοῦ ἄντρα καὶ τῆς γυναίκας, καὶ ἔτσι νὰ τὸν ἀνυψώσει καὶ νὰ τὸν καθαγιάσει.

Διότι, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἐξηγεῖται ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς καὶ θεόπνευστους Πατέρες, ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου στὸ γάμο καὶ ἡ συνακόλουθη εὐλογία δὲν ἦταν τυχαία και συμπτωματική, ἀλλὰ πράγματι ἔργο τῆς θείας οἰκονομίας. Ὁ Κύριος, δηλαδή, ποὺ εἶναι «ἡ πάντων χαρὰ καὶ εὐθυμία» εὐλόγησε τὸν «ἐν Κανᾶ» γάμο «συναφικόμενος» ἐκεῖ «τοῖς οἰκείοις μαθηταῖς», γιὰ νὰ τιμήσει τὸ σεμνὸ γάμο ἐπιτελώντας «τὸ πρῶτον σημεῖον» (θαῦμα) καὶ «κοσμῶν τοῦτον» ὄχι μόνο «τῇ παρουσίᾳ», μὲ τὴν ἁπλὴ δηλ. παρουσία του, ἀλλὰ «καὶ δώρῳ», δεδομένου ὅτι «τὸ ὕδωρ εἰς ἄκρατον μεταβαλών», μὲ τὸ θαῦμα δηλ. ποὺ τέλεσε, «δῶρα τῷ γάμῳ μείζονα ἁπάντων εἰσήνεγκεν», πρόσφερε δηλ. στὸ γάμο δῶρα μεγαλύτερα καὶ σπουδαιότερα ἀπὸ ὅλους γενικὰ τοὺς καλεσμένους (βλ. Π.Ν. Τρεμπέλα «Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας», τόμ. 3ος, Ἀθῆναι 1961, σελ. 323).

Τὸ γεγονὸς αὐτό, ἡ εὐλογία τοῦ γάμου δηλ., ἀναφέρεται σὲ ἀρκετὰ σημεῖα τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος. Ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ κατέχει ἐξέχουσα θέση στὴν ὅλη ἀκολουθία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ μὲ πολλὴ σοφία ἔχει ἐπιλεγεῖ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἀπὸ τοὺς θείους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας. Βλ. καὶ σχόλια ἀριθ. 13 καὶ 46.

42. «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου» Στὸ διαφαινόμενο αἴτημα τῆς Παναγίας νὰ φανερώσει τὴ θεία του δύναμη ὁ Ἰησοῦς μὲ τὴν τέλεση θαύματος τῆς ἀπαντᾶ χρησιμοποιώντας ὄχι τὴν προσφώνηση μητέρα, ὅπως θὰ περίμενε κανείς, ἀλλὰ τὴν προσφώνηση γύναι, γυναίκα. Καὶ τοῦτο διότι στὴ συγκεκριμένη περίπτωση δὲ θὰ ἐνεργήσει ὡς γιὸς τῆς Μαρίας, ἀλλὰ ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς Μεσσίας ποὺ διαχειρίζεται τὴ θεία δύναμη τοῦ οὐράνιου Πατέρα. Γι᾽ αὐτὸ καὶ δηλώνει πὼς δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ κοινὸ ἀνάμεσα σ᾽ αὐτὴ ποὺ τὸν γέννησε ὡς ἄνθρωπο καὶ σ᾽ Αὐτὸν ποὺ θὰ ἐνεργήσει ὡς Θεός, ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα νὰ φανερωθεῖ δημοσία ὡς Μεσσίας κάνοντας θαύματα.

43. «Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε». Ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ τῆς Παναγίας πρὸς τοὺς ὑπηρέτες φαίνεται πὼς διέγνωσε πολὺ καλὰ ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ ἐκπλήρωνε τὸ αἴτημά της· τὸ κατάλαβε αὐτὸ ἀπὸ τὸν τόνο τῶν ἀπαντητικῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ στὸ συγκαλυμμένο αἴτημά της, γιὰ τὸν ὁποῖο τόνο μιλήσαμε στὸ ἀμέσως προηγούμενο σχόλιο.

44. «Χωροῦσαι (αἱ ὑδρίαι) ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς». Ἡ χωρητικότητα τῆς κάθε στάμνας ὑπολογίζεται σὲ ἑκατὸ περίπου κιλά. Ὁ «μετρητὴς» ἦταν μέτρο (μονάδα) μετρήσεως ὑγρῶν καὶ χωροῦσε σαράντα περίπου λίτρα.

45. «Φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ». Ἀρχιτρίκλινος ὀνομαζόταν ὁ προϊστάμενος τοῦ συμποσίου, ὁ ἀρχιτραπεζάριος, αὐτὸς ποὺ φρόντιζε γιὰ τὸ συμπόσιο, ὥστε νὰ μὴ λείπει τίποτε ἀπὸ τοὺς συνδαιτυμόνες.

46. «Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ». Τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας κατὰ τὴ διάρκεια γάμου ἔκαμε τὴν ἀρχὴ τῆς θαυματουργικῆς του παρουσίας ὁ Κύριος καὶ φανέρωσε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὴ δόξα του, δίνει ἰδιαίτερη σημασία καὶ βαρύτητα στὸ θεσμὸ τοῦ γάμου. Θεωρεῖται ὡς ἔκφραση τῆς θείας οἰκονομίας γιὰ τὴν ἐξύψωση καὶ τὸν καθαγιασμὸ τοῦ γάμου σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. (Βλ. καὶ σχόλια ἀριθ. 13 καὶ 41).

Ἡ ὁμόνοια πρωταρχικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ὁμαλὴ συμβίωση καὶ τὴν προκοπὴ τοῦ ἀντρόγυνου

47. «Ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διαφύλαξον». Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια εἶναι στοιχεῖα ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ὁμαλὴ συμβίωση καὶ τὴν προκοπὴ τοῦ ἀντρόγυνου. Στοιχεῖα στὰ ὁποῖα συχνὰ ἀναφέρεται ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία. Ὁ ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν π.χ. συνιστᾶ

στοὺς χριστιανοὺς νὰ ἔχουν ὁμοφροσύνη καὶ ὁμοψυχία στὶς μεταξύ τους σχέσεις· γιατὶ πιστεύει πὼς πραγματικὰ ὁμαλύνουν τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις καὶ χτίζουν τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης, ὅπου δὲν ὑπάρχει χῶρος γιὰ τὴ διχόνοια καὶ τὸ φθοροποιὸ καὶ διαλυτικό της ἔργο.

«Πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες» ἐκλιπαρεῖ ὁ Παῦλος τοὺς ἀδελφοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Φιλίππων τῆς Μακεδονίας καὶ μέσω αὐτῶν ὅλους μας φυσικὰ (Φιλιπ. β΄ 2)· ἐνῶ γράφοντας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τοὺς εὔχεται μ᾽ ὅλη του τὴν ψυχή· Ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, «ὁ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν Θεὸν» (Ῥωμ. ιε΄ 5–6). Καὶ ἂν ἡ ὁμοφροσύνη αὐτή, ποὺ ἐκφράζεται βέβαια ὡς θέλημα Θεοῦ, ἀναφέρεται στὶς ἀνθρώπινες γενικὰ σχέσεις, πολὺ περισσότερο ἀναντιλέκτως πρέπει νὰ εἶναι βασικὸ καὶ κυρίαρχο στοιχεῖο στὶς σχέσεις τῶν συζύγων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ θύραθεν παιδεία ὑπογραμμίζει τὴ μεγάλη καὶ καθοριστικὴ σημασία τῆς ὁμόνοιας. «Ἀπὸ ὁμονοίης τὰ μεγάλα ἔργα» διακηρύσσει ὁ φιλόσοφος Δημόκριτος (Ἀνθ. Στοβ. ΜΓ΄ 40)· μὲ τὴν ὁμόνοια δηλ. δημιουργοῦνται τὰ μεγάλα ἔργα. «Ὁμόνοια μέγιστον ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι» καὶ «ἄνευ ὁμονοίας οὔτ᾽ ἂν πόλις εὖ πολιτευθείη, οὔτ᾽ οἶκος καλῶς οἰκηθείη» τονίζει ὁ Σωκράτης (Ξεν. Ἀπομν. Δ΄ 4,16), ὁ μέγας αὐτὸς σοφὸς τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας ποὺ καὶ «χριστιανὸς πρὸ Χριστοῦ» δίκαια ὀνομάστηκε· ἡ ὁμόνοια δηλαδὴ θεωρεῖται μέγιστο ἀγαθὸ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ οὔτε ἡ πολιτεία καλὰ νὰ κυβερνηθεῖ χωρὶς τὴν ὁμοφροσύνη τῶν πολιτῶν οὔτε τὸ σπίτι μπορεῖ καθὼς πρέπει νὰ διοικηθεῖ καὶ νὰ εὐδοκιμήσει χωρὶς τὴν ὁμόνοια τῶν μελῶν καὶ μάλιστα τοῦ ἀντρόγυνου. Καὶ ὁ θυμόσοφος λαός μας ἐκφράζεται χαρακτηριστικότατα γιὰ τὸ ἴδιο θέμα μὲ τὴν ἐκφραστικότατη καὶ γνωστὴ σ᾽ ὅλους μας παροιμία· Ἡ ὁμόνοια σπίτι χτίζει κι ἡ διχόνοια τὸ γκρεμίζει.

Καὶ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ καθοριστικὴ γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ ἀντρόγυνου εἶναι ἡ σημασία τῆς ὁμόνοιας, γι᾽ αὐτὸ καὶ οἱ ἱερὲς Ἀκολουθίες τοῦ γάμου συχνὰ πυκνὰ ἀναφέρονται σ᾽ αὐτή. Ἤδη στὴν Ἀκολουθία τοῦ ἀρραβώνα γίνεται ἡ πρώτη μνεία· «Ὑπὲρ τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ...», «ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁμονοίᾳ...» (δεήσεις τῆς Συναπτῆς), «διαφύλαξον τοὺς δούλους σου τούτους ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ» (προτελευταία εὐχὴ), «στήριξον τὸν ἀρραβῶνα αὐτῶν ἐν... ὁμονοίᾳ» (τελευταία εὐχὴ). Στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παρούσα εὐχή, γιὰ τὴν ὁμοφροσύνη καὶ τὴν εἰρήνη ποὺ πρέπει νὰ διέπουν τὶς σχέσεις τῶν νεονύμφων γίνεται λόγος καὶ σὲ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες μεγάλες τῆς εὐλογίας εὐχές· «Παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις ζωὴν εἰρηνικὴν» (Α΄ εὐχὴ), «δὸς αὐτοῖς... ὁμόνοιαν ψυχῶν καὶ σωμάτων» (Β΄ εὐχὴ), «σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ» (Γ΄ εὐχὴ).

Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀκολουθία εἰς δίγαμον τονίζεται τὸ στοιχεῖο τῆς ὁμόνοιας καὶ τῆς εἰρηνικῆς συμβίωσης τῶν συζύγων· «Ὑπὲρ τοῦ συζῆσαι αὐτοὺς καλῶς ἐν ὁμονοίᾳ...» (δέηση Συναπτῆς), «ἐν ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ τὰς ἐντολάς σου ἐργαζόμενοι» (Α΄ εὐχὴ μετὰ τὴν ἀλλαγὴ τῶν δαχτυλιδιῶν). Τέλος στὴν Ἀκολουθία «ἐπὶ ἐπανασυστάσει γάμου» τὰ ἴδια αὐτὰ στοιχεῖα, ὁμόνοια καὶ εἰρήνη, ποὺ ἡ ἔλλειψή τους διασάλευσε καὶ ὁδήγησε σὲ προσωρινὸ διαζύγιο τὸ γάμο, ἐμφανίζονται μὲ μιὰ ἰδιάζουσα καὶ βαρύνουσα σημασία, ἀφοῦ στὴν πράξη ἀποδείχθηκε πὼς ἀναμφισβήτητα ἀποτελοῦν τὴν πεμπτουσία τῆς ἁρμονικῆς συμβίωσης τοῦ ἀντρόγυνου· «Ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς συμβίωσιν ἐν ὁμονοία...» (δέηση Συναπτῆς), «ἐπανάγαγε τὴν διαταραχθεῖσαν εἰρήνην...», «ἐπιδαψίλευσον αὐτοῖς γαλήνην...» (Εὐχὴ τῆς Ἀκολο.). Βλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 11 τῆς ἴδιας Ἀκολουθίας.

48. «Τίμιον αὐτοῖς τὸν γάμον ἀνάδειξον· ἀμίαντον αὐτῶν τὴν κοίτην διατήρησον· ἀκηλίδωτον αὐτῶν τὴν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον». Γιὰ πολλοστὴ φορὰ βλέπουμε στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴν ὑποχρέωση ποὺ ἔχουν οἱ νεόνυμφοι νὰ μὴ μολύνουν τὸ γάμο τους ὑποκύπτοντας στὸν πειρασμὸ καὶ τὸ ἀτόπημα τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας καὶ νὰ μὴ διαβρώσουν ἔτσι, σὰν τὸ σαράκι, τὴ μονιμότητα τοῦ δεσμοῦ τους. Ἀντίθετα· καθημερινό τους μέλημα θὰ πρέπει νὰ εἶναι νὰ τὸν κρατήσουν ψηλὰ τὸ γάμο τους καὶ νὰ ἀποφεύγουν μὲ φρόνηση καθετὶ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ δημιουργήσει ἀμφιβολίες γιὰ τὴν ἀμοιβαία πίστη καὶ ἀφοσίωσή τους καὶ νὰ διαταράξει τὴ συζυγικὴ τους σχέση· καὶ πολὺ περισσότερο θὰ πρέπει νὰ ἀποφεύγουν τὶς παράνομες σχέσεις πού, χωρὶς ἀμφιβολία, δημιουργοῦν σωρεία προβλημάτων καὶ ὁδηγοῦν τελικὰ στὴ διάλυση τοῦ γάμου. «Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος» τονίζει καὶ παραγγέλλει ὁ «οὐρανοβάμων» Παῦλος (Ἑβρ. ιγ΄ 4). Αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα, αὐτὴ εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο πρέπει νὰ ἐμπεδωθεῖ στὴ συνείδηση τῶν νεονύμφων, γι᾽ αὐτὸ καὶ βλέπουμε συχνὰ πυκνὰ νὰ γίνεται λόγος στὴν Ἀκολουθία τοῦ γάμου γιὰ τὸ θεμελιῶδες τοῦτο θέμα. Πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 16 καὶ 57 τῆς παρούσας Ἀκολουθίας, καθὼς καὶ σχόλ. ἀριθ. 11 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβώνα.

Ἡ «Κυριακὴ» προσευχὴ καὶ ἡ θέση της στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος

49. Πρόκειται γιὰ τὴν προσευχὴ ποὺ μᾶς δίδαξε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στὴν «ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλία» του· γι᾽ αὐτὸ καὶ λέγεται «Κυριακὴ» προσευχή· εἶναι τὸ γνωστὸ σ᾽ ὅλους μας «Πάτερ ἡμῶν...» (Ματθ. στ΄ 9–13) ποὺ μὲ τὴ συντομία του καὶ τὴν ἁπλότητά του ἀποτελεῖ τὸ χρυσὸ κανόνα, τὸν ὑπογραμμὸ τοῦ «πῶς δεῖ προσεύχεσθαι», πῶς δηλαδὴ πρέπει νὰ προσευχόμαστε καὶ ποιό πρέπει νὰ εἶναι τὸ περιεχόμενο τῶν προσευχῶν μας. Γιὰ τὴ θέση τῆς «Κυριακῆς» προσευχῆς στὴν ὅλη Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος βλ. στὸ ἀμέσως ἑπόμενο σχόλιο (πρὸς τὸ τέλος).

Τὸ «κοινὸν ποτήριον» καὶ ἡ σημασία του

50. «Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι». Τὰ λόγια ποὺ ψάλλει ὁ Ἱερέας εἶναι ὁ στίχος 4 ἀπὸ τὸν 115ο Ψαλμό. Ἐκεῖ ὁ ψαλμωδὸς δηλώνει πὼς γιὰ ὅλα τὰ ἀγαθά, γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴ σωτηρία ποὺ τοῦ χάρισε ὁ Κύριος δὲν

τοῦ ἀπομένει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ προσφέρει σ᾽ αὐτὸν θυσία γιὰ ὅλα αὐτά, νὰ λάβει τὸ ποτήριον τῆς εὐχαριστίας καὶ γεμάτος εὐγνωμοσύνη νὰ ἐπικαλεσθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὅμως τὸ «ποτήριον σωτηρίου» ἔχει ἄλλη διάσταση· εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὴν ὁποία πηγάζει ἡ δική μας ἀπολύτρωση καὶ σωτηρία. Εἰδικότερα στὴν περίπτωση τῶν νεονύμφων ἡ μετάληψη ἀπὸ τὸ κοινὸ ποτήρι ἀποτελεῖ καὶ ἔκφραση εὐχαριστίας βέβαια γιὰ τὸ εὐχάριστο γεγονὸς τοῦ γάμου ἀλλὰ καὶ ἐφόδιο γιὰ τὸν ἔγαμο βίο, γιὰ ἀνεπίληπτη πορεία, γιὰ καλλιέργεια πνεύματος κατανόησης, ἀνοχῆς, ἀγάπης καὶ θυσίας· ἐφόδιο γιὰ τὶς δυσκολίες ποὺ θὰ ἀντιμετωπίσει ἡ συμβίωση τοῦ ἀνδρόγυνου· ἐφόδιο γιὰ τὸν ἀγώνα τῶν νεονύμφων πρὸς τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἄσκηση τῆς ἀρετῆς μὲ στόχο τὴν τελειότητα.

Ποιό ὅμως εἶναι τὸ πραγματικὸ περιεχόμενο τοῦ «κοινοῦ ποτηρίου» καὶ γιατί ὀνομάζεται «κοινὸν» τὸ ποτήρι τοῦτο στὸ Μικρὸ Εὐχολόγιο; Ὁ πρωτοπρεσβύτερος Κων/νος Καλλίνικος στὸ βιβλίο του «Ὁ Χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ», Ἔκδ. Β΄, Ἀθῆναι 1958, σελ. 554 κ. ἑ., γράφει τὰ ἑξῆς (σὲ ἐλεύθερη δική μας ἀπόδοση) διαφωτιστικά· Ἐπειδὴ τὸ πρῶτο θαῦμα τοῦ Χριστοῦ στὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας ἦταν ἡ μεταστοιχείωση τοῦ νεροῦ σὲ κρασὶ ὁ Ἱερέας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελετῆς τοῦ γάμου προσκομίζει καὶ προσφέρει στοὺς νεονύμφους «πρὸς πόσιν» ποτήρι γεμάτο κρασί. Αὐτὸ ἐμεῖς τὸ λέμε «κοινὸν ποτήριον», διότι ὑποτυπώνει τὴν κοινότητα τοῦ βίου τῶν νεονύμφων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν χρέος νὰ ἀδειάσουν «μέχρι τρυγός», μέχρι τὴν τελευταία τους δηλ. πνοή, ὅλα τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρεστα, τὰ εὐφρόσυνα καὶ τὰ ἀνιαρά· οἱ Ῥῶσοι τὸ λένε «ἕνωση», ἐπειδὴ συνενώνει καὶ κάνει ἕνα κράμα τὸ νερὸ μὲ τὸ κρασί, τὴν καρδιὰ τοῦ ἄντρα μὲ τὴν καρδιὰ τῆς γυναίκας.

Ἡ σημασία ὅμως τοῦ κοινοῦ ποτηρίου δὲν εἶναι μόνο μεταφορική, ἀλλὰ καὶ λειτουργική. Στὴν παλαιοχριστιανικὴ ἐποχὴ οἱ νεόνυμφοι κοινωνοῦσαν κανονικὰ «τῶν ἀχράντων Μυστηρίων», τελώντας τοὺς γάμους τους μετὰ τὴ θεία Λειτουργία, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴ σαφὴ διάταξη τοῦ Εὐχολογίου. Ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (15ος αἰ. μ.Χ.) μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ νεόνυμφοι μεταλάμβαναν κατὰ τὴν τελετὴ τοῦ γάμου «εἴ γε ἱκανῶς εἶχον»· καὶ μόνο στοὺς μὴ ἱκανοὺς (μὴ ἄξιους), ὅπως ἦταν π.χ. οἱ δίγαμοι και οἱ ὅμοιοί τους, δὲ δίνονταν τὰ θεῖα Δῶρα, ἀλλὰ μόνο τὸ κοινὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασί. Μὲ τὴν πάροδο ὅμως τοῦ χρόνου ἀπὸ θρησκευτικὴ ἀμέλεια ἀπαλείφθηκε σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου ἡ θεία Μετάληψη, μολονότι μέχρι σήμερα ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπαγγέλλεται κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου ἡ «Κυριακὴ» προσευχὴ ποὺ προετοιμάζει, ὅπως εἶναι γνωστό, πρὸς τὴ θεία Κοινωνία. Ἔτσι τουλάχιστο ἐξηγεῖται ἀπὸ πολλοὺς ἡ θέση τῆς «Κυριακῆς» προσευχῆς στὴν ὅλη Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Γιὰ τὴν «Κυριακὴ» προσευχὴ βλ. προηγούμενο σχόλιο.

Ὁ «χορὸς τοῦ Ἡσαΐα» καὶ ἡ σημασία του

51. «Ἡσαΐα χόρευε...». Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ τρία χαρμόσυνα Τροπάρια ποὺ ψάλλονται κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κυκλικῆς περιστροφῆς τῶν νεονύμφων «περὶ τὸ τραπεζίδιον» ἀναφέρεται στὴν Παρθένο Μαρία. Εἶναι ἕνας ὕμνος πρὸς τὴν Παναγία ποὺ ἀξιώθηκε γιὰ τὴν ταπεινοσύνη της καὶ τὴν ἀρετή της νὰ συλλάβει μὲ τρόπο θαυματουργικὸ καὶ νὰ γεννήσει τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸ Θεάνθρωπο καὶ Σωτῆρα μας. Ἡ Θεοτόκος, κατὰ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία, εἶναι τῶν «βροτῶν ἡ σωτηρία» (δ΄ τροπ. η΄ ᾠδῆς Ἀκαθ. ὕμνου), ἡ «τὸν ἀχώρητον Θεὸν ἐν γαστρὶ χωρήσασα» (θ΄ ᾠδὴ Μ. Τρίτης), τὸ «δοχεῖον τοῦ ἀστέκτου» καὶ τὸ «χωρίον τοῦ ἀπείρου Πλαστουργοῦ» (θ΄ καταβ. Πεντηκοστῆς), «ἡ μόνη ἄμωμος ἐν γυναιξὶ» (γ΄ τροπ. θ΄ ᾠδῆς Ἀκαθ. ὕμνου), ἡ «γέφυρα» ἡ «μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν» (γ΄ οἶκος Ἀκαθ. ὕμνου), «τοῦ πεσόντος Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις», «τῶν δακρύων τῆς Εὔας ἡ λύτρωσις» (α΄ οἶκος Ἀκαθ. ὕμνου), εἶναι αὐτὴ ἀπὸ τὴν ὁποία σαρκώθηκε, «ἐξ ἧς Θεὸς ἐσαρκώθη» (κάθισμα Θεοτοκίο τοῦ Ὄρθρου πλαγ. Δ΄ ἤχου), ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πάμπολλα ἄλλα. Γι᾽ αὐτὸ κάθε δοξολογία πρὸς τὸν Υἱὸ τῆς Παρθένου εἶναι ταυτόχρονα μακαρισμὸς πρὸς τὴν Παναγία Μητέρα.

Ἡ μνεία τοῦ Προφήτη Ἡσαΐα στὸ τροπάριο ἔχει φυσικὰ τὸ λόγο της. Ὁ Ἡσαΐας προφήτευσε ἀρκετοὺς αἰῶνες πρὸ Χριστοῦ τὴ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ ἑξῆς λόγια· «Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει· καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ» (7,14). Το ὄνομα Ἐμμανουὴλ εἶναι ἑβραϊκὸ καὶ σημαίνει «μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Θεός». Ἡ λέξη Ἀνατολὴ στοὺς Ἑβραίους εἶχε καὶ θρησκευτικὸ χαρακτῆρα· «Ἰδοὺ ἀνήρ, Ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ», λέγει ὁ προφήτης Ζαχαρίας (6,12). Ἀνατολή, λοιπόν, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, «ἡ ἄναρχος Θεότης» κατὰ τὸν Ἰσίδωρο τὸν Πηλουσιώτη. «Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους» λέει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (α΄ 78) καὶ ἐννοεῖ τὸ Χριστὸ ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μὲ τὴ θεία του ἐνανθρώπηση. Στὴν ὑμνογραφία τῶν Χριστουγέννων ῾ο Χριστὸς ἀποκαλεῖται «Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης», «ἐξ ὕψους ἀνατολὴ» καὶ «ἀνατολὴ ἀνατολῶν» (βλ. ἀπολυτ. καὶ ἐξαποστειλ. τῆς ἑορτῆς).

Τί μπορεῖ νὰ σημαίνει ὅμως τὸ τροπάριο αὐτὸ γιὰ τοὺς νεονύμφους; Ὁπωσδήποτε πέρα ἀπὸ τὸ χαρμόσυνο τόνο του ποὺ διαχέεται καὶ ἀντανακλᾶται στὰ πρόσωπα τῶν νεονύμφων ποὺ ἀξιώθηκαν κι αὐτοὶ νὰ «χορέψουν τὸ χορὸ τοῦ Ἡσαΐα», κατὰ τὴ λαϊκὴ ἔκφραση, καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ἐνδόμυχη προσμονὴ νὰ χαροῦν κι αὐτοὶ τὴ χαρὰ τῆς τεκνογονίας, τὸ σπουδαιότερο μήνυμα τοῦ τροπαρίου πρὸς τοὺς νεονύμφους, κατὰ τὴν ταπεινή μας γνώμη, εἶναι ἄλλο.

Ἡ σεμνὴ κόρη τῆς Ναζαρέτ, αὐτὴ «ἡ δούλη Κυρίου», ἦταν ἡ ἐνσάρκωση τῆς ἀπόλυτης ὑπακοῆς στὸ Θεό· ἦταν ἡ ταπεινὴ καὶ ἀθόρυβη ἐργάτρια τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· ἀπέπνεε τὸ ἄρωμα τῆς ἀνεπιτήδευτης καὶ πραγματικῆς εὐλαβείας· ἦταν ὁλοκληρωτικὰ ἀφοσιωμένη στὸ Θεό· ἦταν κατὰ κυριολεξία «κεχαριτωμένη», τὴν εἶχε δηλαδὴ ἐπισκιάσει πέρα γιὰ πέρα ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ. Γι᾽ αὐτὸ καὶ κρίθηκε ἄξια τῆς ὕψιστης τιμῆς νὰ κυοφορήσει τὸ Σωτῆρα τοῦ κόσμου, νὰ γίνει βοηθὸς τοῦ Θεοῦ στὸ ἔργο τῆς ἀποκατάστασης καὶ τῆς δικαίωσης τοῦ ἀνθρώπου, νὰ γίνει «ἡ πύλη τῆς σωτηρίας» (ιθ΄ οἶκος Ἀκαθ. ὕμνου) γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Γι᾽ αὐτὸ τὴ μακαρίζουν «πᾶσαι αἱ γενεαί».

Ὑπόδειγμα πρὸς μίμηση, λοιπόν, ἄριστο ἡ Παναγία γιὰ ὅλους μας. Ὑπογραμμὸς καὶ ὁδοδείκτης γιὰ τὴν πορεία τῶν νεονύμφων. Ἂν γνήσια εἶναι ἡ προσπάθειά τους πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή, πρὸς τὸ δρόμο ποὺ μᾶς ὑπέδειξε ἐκείνη, τότε πλούσια θὰ εἶναι ἡ ἀμοιβὴ και ἡ «ἀνταπόδοση» τοῦ Θεοῦ, τότε εὐλογημένη θὰ εἶναι ἡ συμβίωσή τους καὶ ὁλοκληρωμένη ἡ οἰκογενειακή τους χαρὰ καὶ εὐτυχία.

Θὰ ἤθελα ἐπιπροσθέτως νὰ σημειώσω καὶ τὰ ἑξῆς σχετικὰ μὲ τὸ τροπάριο τοῦτο καὶ τὴ σημασία του στὴν ὅλη Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Μὲ τὸ «Ἡσαΐα χόρευε...» ἡ Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος φτάνει στὸ ἀποκορύφωμά της. Ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι ἐπισημότατη. Μετὰ τὸ «χορὸ τοῦ Ἡσαΐα» εἶναι ἀδύνατο πιὰ νὰ προσβληθεῖ νομικὰ τὸ ἔγκυρο τοῦ γάμου καὶ κατασφαλίζεται μιὰ γιὰ πάντα καὶ ἀμετάθετα ἡ ἕνωση, ὁ δεσμὸς τῶν νεονύμφων. Ὁ θρησκευτικὸς αὐτὸς χορὸς -παρόμοιο χορὸ ἔχουμε καὶ κατὰ τὴν τέλεση τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἱεροσύνης- ἑρμηνεύεται ὡς ἔκφραση πνευματικῆς καὶ οὐράνιας εὐθυμίας γιὰ τὴ μυστικὴ ἕνωση τῶν νεονύμφων καὶ πνευματικῆς ἀγαλλίασης γιὰ τὴν ἔκχυση σ᾽ αὐτοὺς «ἄνωθεν» τῆς θείας χάρης καὶ δωρεᾶς.

Μὲ τὸ «χορὸ τοῦ Ἡσαΐα» διαλαλεῖται ἀκόμη, κατὰ τὸν παραστατικότερο τρόπο, ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος βέβαια ἀποβλέπει στὴ δημιουργία οἰκογένειας, στὴ γέννηση δηλαδὴ και στὴ μόρφωση νέων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ· ἐξασφαλίζεται ἔτσι, μὲ τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ τοῦ ἀνδρόγυνου, ἡ συνέχεια στὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Ἐμμανουήλ. Μὲ τὴ μνεία ἐξάλλου τοῦ ὀνόματος τῆς Παρθένου τονίζεται πὼς καὶ σ᾽ αὐτὸν ἀκόμη τὸ γάμο ὑπάρχει παρθενία καὶ ἐγκράτεια, ὑπὸ εὐρύτερη βέβαια ἔννοια καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐννοούμενη, ἡ ὁποία διδασκαλία δὲν πάει κόντρα πρὸς τὴ φύση καὶ δὲν ἀπαγορεύει τὶς χαρὲς τοῦ ἔγγαμου βίου, ἀλλὰ δὲν ἐπιδοκιμάζει καὶ τὴν κάθε εἶδους διαστροφὴ καὶ ἠθικὴ παρεκτροπὴ (βλ. Α´ Κορ. ζ´ 4–5).

Τέλος θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω πὼς χοροὺς μὲ θρησκευτικὸ χαρακτήρα, ζωηρότερους μάλιστα, συναντοῦμε καὶ στὴν Π.Δ. (π.χ. Ἔξοδ. 15,20–21), ἀλλὰ καὶ στὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα, ὅπως π.χ. φανερώνει ὁ εὐριπίδειος στίχος· «στήσομεν ἄρ᾽ ἀμφὶ βωμόν, ὦ πάτερ, χορούς;» (Ἰφιγ. ἐν Αὐλίδι, στίχ. 676). Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιπρόσθετα στοιχεῖα βλ. Κ. Καλλινίκου «Ὁ χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ», Ἀθῆναι 1958, σελ. 555–556.

«Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες»

52. «Ἅγιοι Μάρτυρες...». Τὸ δεύτερο τοῦτο τροπάριο, ποὺ ψάλλεται σὲ ἦχο βαρύ, ἀπὸ μιὰ πρώτη ματιὰ μοιάζει σὰν ξένο σῶμα στὴν ὅλη χαρούμενη ἀτμόσφαιρα ποὺ ἐπικρατεῖ τὴ στιγμὴ αὐτὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος· γι᾽ αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα μιλήσαμε στὸ ἀμέσως προηγούμενο σχόλιο. Τί σχέση μπορεῖ νὰ ἔχουν, ἀλήθεια, ἡ μνεία τῶν Μαρτύρων καὶ τὸ μαρτυρικό τους στεφάνωμα μὲ τοὺς νεονύμφους ποὺ τὴ στιγμὴ αὐτὴ «χορεύουν τὸ χορὸ τοῦ Ἡσαΐα», ὅπως χαρακτηριστικὰ λέει ὁ λαός, καὶ πλέουν σὲ πελάγη εὐτυχίας, καθὼς βλέπουν νὰ γίνεται πραγματικότητα τὸ ὄνειρό τους καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο θὰ δεχθοῦν τὶς εὐχὲς ὅλων γιὰ βίο «ἀνέφελο», «ἀνθόσπαρτο» κ.λπ.; Καὶ ὅμως ἔχουν σχέση καὶ σημασία μεγάλη γιὰ τοὺς νεονύμφους. Πέρα ἀπὸ ὅσα εἴπαμε στὸ σχόλιο ἀριθ. 28, μνημονεύοντας τὴ γνώμη τοῦ Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει πὼς τὰ στεφάνια τῶν νεονύμφων συμβολίζουν τὴ νίκη τους πάνω στὰ πάθη τους, γιὰ τὴν ὁποία καὶ στεφανώνονται σὰν ἄλλοι ἀθλητές, ἡ μνεία τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν μαρτυρικῶν τους στεφάνων κρύβει ἕνα βαθύτερο νόημα γιὰ τοὺς νεονύμφους.

Διότι ἡ πραγματικότητα δείχνει πὼς ὁ ἔγγαμος βίος δὲν εἶναι δρόμος σπαρμένος μὲ τριαντάφυλλα· θὰ λέγαμε καλύτερα· σπάνια εἶναι «ἀνθόσπαρτος», καὶ ποτὲ σχεδὸν δὲν εἶναι «ἀνέφελος». Τὸ ἀντίθετο συνήθως συμβαίνει· εἶναι «δρόμος μετ᾽ ἐμποδίων», εἶναι πορεία ἀνηφορικὴ καὶ δύσκολη. Πολλοί, οἱ περισσότεροι μάλλον, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔγγαμου βίου τους δοκιμάζονται ποικιλοτρόπως, «σηκώνουν σταυρό»· ἄλλοι ἐλαφρότερο, ἄλλοι βαρύτερο. Δὲν ὑπάρχει γι᾽ αὐτὸ καμιὰ ἀμφιβολία· αὐτὴ εἶναι ἡ σκληρὴ πραγματικότητα. Μᾶς τὸ βεβαίωσε μὲ τρόπο κατηγορηματικὸ ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς· μᾶς προειδοποίησε· «ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε» (Ἰω. ιστ´ 33)· θὰ δοκιμάσετε θλίψεις, θὰ πονέσετε, θὰ γευτεῖτε πολλὰ «φαρμάκια». Ἂς μὴν ἔχουμε λοιπὸν ψευδαισθήσεις καὶ ἂς μὴν εἴμαστε οὐτοπιστές· ἂς προσγειωθοῦμε ῥεαλιστικά· γιὰ νὰ μὴν «πέσουμε ἀπὸ τὰ σύννεφα». Γιατί, ἂν ἡ ζωὴ γενικὰ εἶναι δύσκολη καὶ σκληρή, πολὺ περισσότερο ὁ ἔγγαμος βίος εἶναι ἕνας διαρκὴς μόχθος καὶ πολύμορφος ἀγώνας, μιὰ συνεχὴς καὶ κοπιαστικὴ προσπάθεια μὲ πολλὲς κατευθύνσεις καὶ ποικίλα «μέτωπα».

Γι᾽ αὐτὸ καὶ χρειάζεται μεγάλη προετοιμασία καὶ προσοχὴ πρὶν προχωρήσει κανεὶς στὸ γάμο. Πρέπει νὰ προσέξει πολλὰ πράγματα σχετικὰ μὲ τὴν τελικὴ ἐκλογὴ τοῦ συντρόφου. Γιατί, ὅπως λέει χαρακτηριστικὰ ὁ θυμόσοφος λαός μας «ὁ γάμος δὲν εἶναι μπάλωμα νὰ τὸ ξηλώσουμε»· τὸ διαζύγιο δηλαδή, ἔστω καὶ «κοινῇ συναινέσει», δὲν εἶναι λύση· ὅσο εὔκολο κι ἂν φαντάζει στοὺς σημερινοὺς νέους. Πάνω ἀπ᾽ ὅλα πρὸς εὐδοκίμηση τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου χρειάζεται, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε λέξη τοῦ συρμοῦ, ὑποδομή.

Γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν δηλαδὴ τὰ ποικίλα προβλήματα, οἱ ποικίλες δυσχέρειες, τὰ ἀναπάντεχα, τὰ δυσβάσταχτα φορτία, τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα βάσανα τοῦ ἔγγαμου βίου, χρειάζονται ἐφόδια ποὺ θὰ βοηθήσουν στὸ ξεπέρασμα τῶν ὁποιωνδήποτε ἀντιξοοτήτων τῆς ζωῆς, ποὺ δὲ θὰ ἐπιτρέψουν νὰ γονατίσει τὸ ἀντρόγυνο κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τους· ἐφόδια ποὺ θὰ τὸ κρατήσουν ἑνωμένο «διὰ βίου», γιὰ πάντα, καὶ θὰ ἀποτρέψουν τοὺς κλυδωνισμοὺς καὶ τὸ ναυάγιο· ἐφόδια ποὺ θὰ βοηθήσουν κυρίως καὶ τὸν ἄντρα καὶ τὴ γυναίκα νὰ ἀγωνιστοῦν «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν» (Β´ Τιμ. δ´ 7), μὲ σταθερότητα καὶ συνέπεια, μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐλπίδα πὼς στὸ τέλος τῆς γήινης τούτης ἀγωνιστικῆς τους πορείας τοὺς περιμένει «ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος» (Β´ Τιμ. δ´ 8), τὸν ὁποῖο θὰ τοὺς «ἀποδώσει» ὁ Κύριος σὲ ἀντάλλαγμα τῆς καλῆς τους ἀθλήσεως στὸ στίβο τοῦ ἔγγαμου βίου τους. Ἀκριβῶς ὅπως ἔχει στεφανώσει μέχρι τώρα μὲ τὸ στέφανο τοῦ μαρτυρίου ὁλόκληρο πλῆθος μαρτύρων, «νέφος μαρτύρων» ὅπως λέει ὁ Παῦλος (Ἑβρ. ιβ´ 1), γιὰ τὴν πίστη τους καὶ τὸ ἀγωνιστικό τους φρόνημα.

Ὅλοι αὐτοὶ «οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες» παρακολουθοῦν μὲ ἐνδιαφέρον καὶ στοργὴ «τὸν προκείμενον» ἀγώνα τῶν νεονύμφων· γι᾽ αὐτὸ καὶ τοὺς παρακαλοῦμε νὰ μεσιτεύουν, νὰ «πρεσβεύουν πρὸς Κύριον» γι᾽ αὐτούς· γιὰ νὰ τερματίσουν ἐπιτυχῶς κι αὐτοὶ στὴν ἀγωνιστική τους πορεία καὶ στεφανωθοῦν μὲ τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῆς αἰώνιας δόξας. Καὶ οἱ νεόνυμφοι στὸ δύσκολο, πολύμοχθο καὶ πολύμορφο ἀγώνα τους πρὸς ἀντιμετώπιση τῶν ἀντιξοοτήτων τοῦ βίου καὶ στὴν εἰλικρινή τους προσπάθεια γιὰ τὴν ἀλληλοσυμπλήρωσή τους καὶ τὴν προσωπική τους τελείωση ποτὲ βέβαια δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦν ὅτι πέρα ἀπὸ τὶς «πρεσβεῖες» τῶν ἁγίων μαρτύρων ἔχουν πάνω ἀπ᾽ ὅλα συμπαραστάτη καὶ συναντιλήπτορα τὸν ἴδιο τὸν Παντοδύναμο.

Δὲν εἶναι ἑπομένως μόνοι τους στὸν ἀγώνα καὶ στὶς φουρτοῦνες· δὲν πρέπει νὰ πτοοῦνται· «θαρσεῖτε» τοὺς λέει ἐμψυχώνοντάς τους· «ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» τοὺς διαβεβαιώνει (Ἰω. ιστ´ 33)· ἐνῶ συνάμα τοὺς ὑπόσχεται· «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη´ 20). Καὶ ἐξίσου ἐνθαρρυντικὸς γιὰ τὸ κάθε ἀντρόγυνο στὸν καθημερινό του ἀγώνα ἠχεῖ καὶ ὁ ἄλλος κατηγορηματικός, γεμάτος ἀπὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπη καὶ τόσο παρήγορος λόγος τοῦ Κυρίου· «Οὐ μή σε ἀνῶ οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω»· ποτὲ δηλ. δὲ θὰ σ᾽ ἀφήσω, ποτὲ δὲ θὰ σὲ ἐγκαταλείψω· πάντοτε θὰ εἶμαι μαζί σου (Ἑβρ. ιγ´ 5). Πρβλ. καὶ τὰ παράλληλα καὶ ταυσόσημα χωρία τῆς Π.Δ.· Δευτερ. 31,6–8 καὶ Ἰησ. Ν. 1,5 καὶ 9.

«Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα»

53. «Δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεός...». Τὸ τροπάριο τοῦτο εἶναι ἕνας ὕμνος στὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Ἐδῶ ὁ Χριστὸς ἀποκαλεῖται καύχημα τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀγαλλίαμα (=μεγάλη χαρὰ) τῶν Μαρτύρων. Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, ὅπως γνωρίζουμε, πιστοὶ στὸ παράγγελμα τοῦ Κυρίου «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη´ 19), ἀφιέρωσαν ὁλόκληρη τὴ ζωή τους στὴ διάδοση τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἰδίως ἀποβάλλουν τὴ δειλία καὶ γίνονται οἱ διαπρύσιοι καὶ μέχρι θανάτου ἀπτόητοι κήρυκες τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς θείας καταγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ ὅτι ἀξιώθηκαν νὰ ἀκούσουν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ αὐτιὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἰδοῦν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ μάτια τὰ θαυμαστά του ἔργα τὸ θεωροῦσαν καύχημά τους. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἅγιοι Μάρτυρες μὲ τὴν ἀνεπίληπτη βιοτή τους καὶ τὸ μαρτυρικό τους θάνατο συντέλεσαν ὥστε νὰ φανερωθεῖ καὶ νὰ διαδοθεῖ ἀνὰ τὸν κόσμο ἡ πίστη στὸν Τριαδικὸ Θεό. Χωρὶς γογγυσμοὺς καὶ «χαίροντες ἔπασχον» οἱ ἀναρίθμητοι μάρτυρες τῆς χριστιανικῆς πίστεως· τὸ ὅτι διώκονταν καὶ ὑπέφεραν γι᾽ αὐτὴ τὸ θεωροῦσαν τιμή τους· ὁ Χριστὸς ἦταν τὸ «ἀγαλλίαμά» τους.

Ὁπωσδήποτε ὅμως καύχημα καὶ ἀγαλλίαμα μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν του καὶ γιὰ τοὺς νεονύμφους. Δὲν ὑπάρχει πράγματι μεγαλύτερη χαρὰ ἀπὸ αὐτή· νὰ νιώθεις πὼς ἡ κάθε σου ἐνέργεια, ἡ ὅλη σου συμπεριφορὰ κινεῖται μέσα στὰ πλαίσια τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ· μοναδικὸ καὶ ἀναφαίρετο «καύχημα καὶ ἀγαλλίαμά σου» νὰ εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι εἶσαι «μιμητὴς Χριστοῦ», ὅτι πορεύεσαι ἔμπρακτα τὸ δρόμο ποὺ ὑπέδειξε Ἐκεῖνος καὶ ὅτι βιώνεις γνήσια, μὲ πίστη, ὑπομονὴ καὶ ἐλπίδα τὸ ἅγιο θέλημά του. Ὅταν ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀντίληψη, ἀπὸ ἕνα τέτοιο πνεῦμα διακατέχονται οἱ νεόνυμφοι καὶ πρὸς αὐτὸ κατατείνουν εἰλικρινὰ οἱ προσπάθειές τους συντελοῦν κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ και προσελκύουν ἀναμφισβήτητα πλούσια τὴν προστασία, τὴν εὐλογία και τὴ χάρη του.

«Μεγαλύνθητι, Νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ...»

54. Ἡ συντομότατη αὐτὴ εὐχὴ ἀλλὰ μεστότατη σὲ νόημα ἀπευθύνεται ἀπὸ τὸν Ἱερέα – Λειτουργὸ τοῦ Ὑψίστου προσωπικὰ στὸ νυμφίο (γαμπρὸ). Εἶναι ἡ εὐχὴ αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας· εἶναι ἡ εὐχή, σὲ τόνο κάπως προστακτικό, αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ νυμφίο· γιὰ νὰ συναισθανθεῖ και νὰ συνειδητοποιήσει ὁ νυμφίος τὸ χρέος του και τὸ καθῆκον του· γιὰ νὰ πάρει στὰ σοβαρὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ γάμου· γιὰ νὰ καταλάβει πὼς εἶναι ὑπόλογος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ· γιὰ νὰ κατανοήσει καλὰ πὼς μόνο μὲ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, μόνο ἂν πορεύεται σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ γίνει μεγάλος καὶ θὰ ἀποσπάσει τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς συνέβη μὲ τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ, τὶς μεγάλες αὐτὲς μορφὲς τῆς Π.Δ., τὶς ὁποῖες ὁ νυμφίος πρέπει νὰ ἔχει πάντοτε ὡς ὑπόδειγμα· γι᾽ αὐτὸ καὶ προβάλλονται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ σ᾽ αὐτὴν ἐδῶ τὴν εὐχὴ (βλ. καὶ παραπάνω σχόλ. ἀριθ. 12). Ἡ φράση τῆς εὐχῆς «μεγαλύνθητι, νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραὰμ» ἠχεῖ στὰ αὐτιὰ τοῦ γαμπροῦ τὴν ὥρα τούτη τοῦ μυστηρίου τιμητικά, χαρμόσυνα καὶ εὐχάριστα βέβαια, ἀλλὰ καὶ σὰν προσταγὴ νὰ ἀντιληφθεῖ τὴ μεγάλη καὶ σοβαρὴ ἀποστολὴ ποὺ ἔχει νὰ ἐπιτελέσει στὸν ἔγγαμο βίο του ποὺ μόλις τώρα ἀρχίζει. Εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ φράση τῆς εὐχῆς, ἀπὸ τὴν ὁποία δανειστήκαμε καὶ τὸν τίτλο αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ μικροῦ πονήματος.

Ὁ Ἀβραὰμ ἀναδείχθηκε πράγματι μεγάλος, σύμφωνα ἐξάλλου μὲ τὴν ὑπόσχεση τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ «μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου» (Γεν. ιβ´ 2). Οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς μᾶς τὸν ἀναφέρουν ὡς τὸν κατεξοχὴν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἅγιες Γραφὲς μᾶς τὸν παρουσιάζουν ὡς πρότυπο πίστεως καὶ πειθαρχίας πρὸς τὸ Θεό· εὐσεβοῦς τήρησης τῶν θρησκευτικῶν του καθηκόντων· ταπεινοφροσύνης και νηφάλιας ἀντίληψης· παρὰ τὴ μεγάλη του ἀρετὴ και τὰ πολλά του πλούτη ἔλεγε· «ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ και σποδὸς» (Γεν. ιη´ 27). Ἀκόμη παρουσιάζεται στὶς Ἅγιες Γραφὲς ὡς ἄνθρωπος δίκαιος, εἰρηνικὸς καὶ συμβιβαστικὸς και πάρα πολὺ φιλόξενος. Ἡ φιλοξενία τοῦ Ἀβραὰμ ἔγινε περιώνυμη, ξακουστή· συνοδευόταν πάντοτε μὲ πολλὴ προθυμία, ἀφθονία καὶ ἁπλοχεριὰ καὶ ἐγκαρδιότητα. Ἀξιώθηκε μάλιστα νὰ φιλοξενήσει καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Τριαδικὸ Θεὸ ποὺ παρουσιάστηκε στὸν Ἀβραὰμ μὲ τὴ μορφὴ τριῶν ἀνδρῶν. Ἡ φιλοξενία αὐτὴ τοῦ Ἀβραὰμ (Γεν. ιη´ 1–15) ἐνέπνευσε στοὺς ἁγιογράφους τῆς Ἐκκλησίας μας ὡραιότατες παραστάσεις, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ γνωστὴ εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδας ποὺ τιτλοφορεῖται συνήθως «Ἡ Φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ», καὶ στοὺς ὑμνογράφους χαρακτηριστικοὺς ὕμνους, ὅπως ὁ ἑξῆς·

Μέτοικος ὑπάρχων ὁ Ἀβραὰμ κατηξιώθη τυπικῶς ὑποδέξασθαι, ἑνικὸν μὲν Κύριον, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ὑπερούσιον, ἀνδρικαῖς δὲ μορφώσεσιν. (Ὠδὴ Ϛ´ Τριαδικοῦ κανόνα τοῦ Μεσονυκτικοῦ τοῦ Γ´ Ἤχου).

Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ὑπογραμμίζοντας τὴ λαμπρότητα τῆς μνήμης τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τὴ μεγαλοσύνη του χρησιμοποίησε τὴ μεταφορά, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ ψυχὲς τῶν δικαίων μετὰ θάνατο θεωροῦνται ὅτι ἀναπαύονται στοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ (Λουκ. ιστ΄, 22). Αὐτὸς ἦταν ὁ Ἀβραάμ. Ἀξίζει νὰ τὸν ἔχει, μαζὶ μὲ τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰακώβ, ὡς ὑπόδειγμα στὸν ἔγγαμο βίο του κάθε ἄντρας· ἀξίζει τὸ παράδειγμά τους νὰ ἐμπνέει τὸν κάθε νυμφίο ὄχι μόνο στὶς καλὲς καὶ εὐτυχισμένες στιγμὲς ἀλλὰ και στὶς μικρὲς καὶ μεγάλες δοκιμασίες τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς.

«Καὶ σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάῤῥα...»

55. Ἡ παρούσα εὐχὴ ἀπευθύνεται προσωπικὰ πρὸς τὴ νύφη. Εἶναι ἀκριβῶς ἀντίστοιχη τῆς προηγούμενης· κι αὐτὴ παρὰ τὴ συντομία της κρύβει πολλὴ σοφία καὶ ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα γιὰ τὴ νύφη. Οἱ βιβλικὲς γυναικεῖες μορφὲς ποὺ προβάλλονται ἐδῶ μὲ ἔμμεσο τρόπο εἶναι ἀντίστοιχα γυναῖκες τῶν τριῶν ἀντρικῶν μορφῶν ποὺ μνημονεύθηκαν στὴν προηγούμενη εὐχή· ἡ Σάῤῥα ἦταν ἡ γυναίκα τοῦ Ἀβραάμ, ἡ Ῥεβέκκα ἦταν ἡ γυναίκα τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ῥαχὴλ ἦταν ἡ γυναίκα τοῦ Ἰακώβ. Τρεῖς γυναῖκες ποὺ ἔζησαν ἁρμονικὰ μὲ τοὺς ἄντρες τους καὶ ἔνιωσαν μαζί τους τὴν οἰκογενειακὴ χαρά, ἀλλὰ καὶ τὶς δοκιμασίες τοῦ ἔγγαμου βίου, καὶ ἀξιώθηκαν νὰ ἀποκτήσουν ἀπογόνους εὐλογημένους ἀπὸ τὸ Θεό. Τὶς χαρακτήριζε ἡ σύνεση καὶ ἡ φρονιμάδα, ἡ ἀνοχὴ και ἡ σύμπνοια, πνεῦμα ὑπομονῆς, κατανόησης και συνεργασίας, πάνω ἀπ᾽ ὅλα φόβος Θεοῦ καὶ συνειδητὴ τήρηση τῶν ἐντολῶν του, ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἄντρες τους, ἀγάπη εἰλικρινὴς καὶ πραγματικὴ πρὸς αὐτούς, ἀγάπη ἀνυπόκριτη.

Ἡ Σάῤῥα ὑπομένει καρτερικὰ τὴν ἀτεκνία της, δὲ γογγύζει, δὲ στενοχωρεῖ καὶ δὲν πληγώνει τὸν ἄντρα της· ἀντίθετα, γιὰ νὰ γεννήσει παιδὶ ὁ Ἀβραὰμ ποὺ δὲν εἶχε μέχρι τότε μὲ τὴ Σάῤῥα (ἀργότερα, σὲ βαθιὰ γεράματα ἐκδηλώθηκε σ᾽ αὐτοὺς ἡ εὔνοια τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπέκτησαν μὲ τρόπο θαυμαστὸ τὸν Ἰσαὰκ), «ἡ ἴδια ἡ Σάῤῥα παρακίνησε τὸν Πατριάρχη Ἀβραὰμ νὰ ἔλθει σὲ σχέση μὲ τὴν Ἄγαρ» (τὴ δούλη του) γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος (Ὁμιλία κ΄, κεφ. 19). Τόση ἦταν ἡ ἀγάπη της πρὸς τὸν Ἀβραάμ.

Γι᾽ αὐτὴ τὴν ἀγάπη, τὴν ἀγάπη γενικὰ τῆς γυναίκας πρὸς τὸν ἄντρα, ὁ ἴδιος ὁ Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος τὴν ἀποδίδει στὴ μεγάλη πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ χάρη τῆς συζυγίας καὶ τῆς ὁμαλῆς συμβίωσης, λέει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ἴδιας ὁμιλίας του (κεφ. 1)· «Κάποιος μεγάλος ἄνθρωπος γιὰ νὰ περιγράψει τὴ σφοδρὴ ἀγάπη ποὺ εἶχε σὲ κάποιο ἀπὸ τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ὁμοψύχους του καὶ τὸν ὁποῖο πενθοῦσε γιὰ τὸ θάνατό του, δὲν τὸν ἀποκάλεσε πατέρα, μητέρα, τέκνο, ἀδελφό, φίλο, ἀλλὰ πῶς; Συγκλονίστηκε ἡ ψυχή μου γιατὶ σὲ ἀγαποῦσα, λέει, ὅπως ἀγαπᾶ ἡ γυναίκα τὸν ἄντρα της. Διότι πράγματι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη τυραννία εἶναι αὐτὴ ἡ μεγάλη καὶ σφοδρὴ καὶ τυραννικὴ ἀγάπη τῆς γυναίκας πρὸς τὸν ἄντρα. Καὶ ἄλλες μορφὲς ἀγάπης εἶναι σφοδρές, ὅμως αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία ἔχει καὶ τὴ σφοδρότητα ἀλλὰ καὶ τὴ μονιμότητα καὶ σταθερότητα». Τέτοια ἀγάπη, βαθιά, μόνιμη καὶ σταθερή, καὶ ὄχι ἐπιφανειακὴ καὶ προσωρινή, εἶχαν ἡ Σάῤῥα, ἡ Ῥεβέκκα καὶ ἡ Ῥαχήλ, τὶς ὁποῖες καλεῖται ἡ νύφη νὰ ὁμοιάσει καὶ νὰ ἔχει πάντοτε ὡς ὑπόδειγμα, γιὰ νὰ «μεγαλυνθεῖ» μὲ τὴ σειρά της κι αὐτὴ και νὰ ἀποσπάσει τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἄριστη συμπεριφορά της καὶ τὴ φύλαξη τῶν «ὅρων τοῦ νόμου», τοῦ θείου δηλαδὴ θελήματος.

Καὶ γιὰ νὰ συνδέσουμε τὶς δύο ξεχωριστὲς εὐχές· Ἡ ἀγάπη ἀνάμεσα, στὰ τρία ἀντρόγυνα ποὺ μνημονεύονται στὶς χαρακτηριστικὲς αὐτὲς «ἀποστροφὲς» (ἔτσι ἀποκαλεῖται στὴ λογοτεχνία τὸ σχῆμα τοῦτο, κατὰ τὸ ὁποῖο διακόπτεται ὁ κανονικὸς ῥυθμὸς τοῦ λόγου καὶ ὁ ὁμιλῶν στρέφεται καὶ ἀπευθύνεται σὲ συγκεκριμένο πρόσωπο) ἦταν ἀμοιβαία, δὲν ἦταν μονομερής· ἄντρας καὶ γυναίκα συναγωνίζονταν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο σὲ ἀρετή· καὶ ὅταν ἐρχόταν ἡ στιγμὴ τῆς ἀδυναμίας στήριζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Διότι ἔτσι μόνο πραγματοποιεῖται ἡ ἀλληλοσυμπλήρωση, ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς σκοποὺς τοῦ γάμου· ἔτσι μόνο θὰ μπορέσει τὸ ἀντρόγυνο, ἀλληλοβοηθούμενο καὶ ἀλληλοϋποστηριζόμενο, νὰ φτάσει στὴν τελειότητα.

«Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καὶ ἐξόδους»

56. Γιὰ ποιές εἰσόδους καὶ ἐξόδους τῶν νεονύμφων γίνεται ἄραγε λόγος στὴν παρούσα σύντομη εὐχή, μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἱερέας ἐπικαλεῖται τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν ὁποία κατὰ κάποιο τρόπο τοὺς προπέμπει, τοὺς ξεπροβοδίζει δηλ. ἀπὸ τὸ ναό, καθὼς ἡ Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος βαδίζει ἤδη πρὸς τὸ τέλος της; Νὰ πρόκειται ἄραγε γιὰ τὶς εἰσόδους καὶ τὶς ἐξόδους τῶν νεονύμφων ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπου ὀφείλουν νὰ προσέρχονται μὲ καθαρὴ τὴ συνείδηση καὶ νὰ ἀντλοῦν δύναμη γιὰ τὸ δύσκολο ἔργο τους μὲ τὴ συμμετοχή τους στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας;

«Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Οἴκου τούτου καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ», γι᾽ αὐτοὺς δηλ. ποὺ εἰσέρχονται στὸν ἱερὸ ναό, εὔχεται ὁ Διάκονος στὴ Συναπτή. «Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου, Κύριε...» λέει ὁ Ἱερέας στὴ θ. Λειτουργία κατὰ τὴν εἴσοδο τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου ποὺ εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «μικρὰ εἴσοδος». Καὶ στὴν εὐχὴ ποὺ ἀκολουθεῖ παρακαλεῖ τὸ Θεὸ ἡ «εἴσοδος ἡμῶν» στὸ νοερὸ θυσιαστήριο «εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι», νὰ ταυτισθεῖ δηλαδὴ μὲ τὴν εἴσοδο τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Καὶ ἡ εἴσοδος αὐτὴ προϋποθέτει βέβαια ἁγιότητα καὶ καθαρότητα βίου. «Ἡ ἐν τῷ ναῷ εἴσοδος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου», ποὺ ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν 21η Νοεμβρίου πολλὰ ἔχει νὰ μᾶς διδάξει γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ γίνεται ἡ εἴσοδος τοῦ πιστοῦ στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποτελεῖ γιὰ τοὺς νεονύμφους ἕνα λαμπρὸ παράδειγμα ἁγιότητας καὶ καθαρότητας, ἄξιο πρὸς μίμηση, ἡ Παναγία μας, αὐτὸς «ὁ καθαρώτατος ναὸς τοῦ Σωτῆρος», αὐτὸ «τὸ ἱερὸν θησαύρισμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀποκαλεῖται ἀπὸ τὸν ἱερὸ ὑμνογράφο (βλ. Κοντάκ. τῆς ἑορτῆς).

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξοδο τῶν πιστῶν ἀπὸ τὸ ναὸ εὐλογεῖ ὁ Λειτουργός. Στὴν ὀπισθάμβωνη εὐχή, πρὸς τὸ τέλος τῆς θ. Λειτουργίας, μεταξὺ ἄλλων λέει ὁ Ἱερέας· «εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου», τοὺς πιστοὺς δηλαδὴ ποὺ εἶναι κληρονόμοι τῶν ποικίλων δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀπόλυση καὶ τὴν ἔξοδο τῶν πιστῶν ἀπὸ τὸ ναὸ ὁ ἴδιος ὁ Λειτουργὸς ἀπευθύνεται πρὸς

τὸ «πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας» καὶ εὐλογώντας το λέει· «εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος αὐτοῦ ἔλθοι ἐφ᾽ ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ». Εὐλογία τόσο ἀπαραίτητη γιὰ τὸν καθημερινὸ ἀγώνα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν προκείμενο ἀγώνα τῶν νεονύμφων ποὺ ἡ Ἐκκλησία μας εὔχεται νὰ τὸν συνοδεύουν πάντοτε «ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (θ. Λειτουργία).

Τὰ ὅσα εἴπαμε μέχρι τώρα ἀποτελοῦν μιὰ πρώτη προσέγγιση τοῦ νοήματος τῆς φράσης «εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καὶ ἐξόδους». Μήπως ὅμως ἄλλο εἶναι τὸ νόημά της καὶ γιὰ ἄλλες εἰσόδους καὶ ἐξόδους τῶν νεονύμφων γίνεται ἐδῶ λόγος; Μήπως δηλαδὴ πρόκειται γιὰ τὴν εἴσοδό τους σὲ ἕνα διαφορετικὸ κόσμο, σὲ ἕνα ἐντελῶς νέο στάδιο, αὐτὸ δηλαδὴ τοῦ ἔγγαμου βίου, καὶ τὴ μελλοντική τους ἔξοδο ἀπὸ αὐτό; Σὲ μιὰ τέτοια ἐκδοχὴ τὸ νόημα τῆς φράσης προβάλλει ὁλοφάνερο. Ὁ Ἱερέας δηλαδὴ στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς εὐχῆς εὔχεται εὐλογημένη νὰ εἶναι τῶν νεονύμφων τόσο ἡ εἴσοδος σ᾽ αὐτὸ τὸ στάδιο ὅσο καὶ ἡ ἔξοδός τους ἀπὸ αὐτό.

Εὐλογημένη θὰ εἶναι ἡ εἴσοδος τῶν νεονύμφων στὸ στάδιο τοῦ γάμου, ὅταν εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ζήσουν μὲ ὁμοφροσύνη, μὲ ὁμόνοια, μὲ ἀμοιβαία κατανόηση καὶ εἰλικρινὴ ἀγάπη «πορευόμενοι ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐργαζόμενοι ἐν δικαιοσύνῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάττοντες τοὺς ὅρους τοῦ νόμου (βλ. παραπάνω τὶς σύντομες εὐχὲς τοῦ Ἱερέα κατὰ τὴν «ἔπαρση» τῶν στεφάνων τῶν νυμφίων).

Καὶ εὐλογημένη ἔξοδος ἀπὸ τὸ γάμο, ἂν μάλιστα λάβουμε ὑπόψη τὸ «ἀδιάλυτο» αὐτοῦ (πρβλ. τὴν ἐντολὴ τῆς Ἁγ. Γραφῆς· «...γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι... καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι» Α΄ Κορ. ζ΄ 10–11), δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ εἶναι ἄλλη (π.χ. ἡ ἑκούσια ἐγκατάλειψη τῆς συζυγικῆς στέγης, ἡ μὲ ὁποιαδήποτε πρόφαση διακοπὴ τῆς «ἐννόμου συζυγίας» ἢ τὸ διαζύγιο ὁποιασδήποτε μορφῆς) παρὰ ἡ φυσιολογικὴ καὶ ἡ μόνη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία παραδεκτή, αὐτὴ δηλαδὴ ποὺ πραγματοποιεῖται μὲ τὸ θάνατο.

Αὐτὸς οὐσιαστικὰ εἶναι ὁ μόνος πού, κατὰ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία, πρέπει νὰ χωρίζει τὸ ἀντρόγυνο, δεδομένου ὅτι τὸ λεγόμενο γιὰ τὴ γυναίκα «γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς» (Α΄ Κορ. ζ΄ 39) δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἰσχύει ἀντίστοιχα καὶ γιὰ τὸν ἄντρα. Ὁ θάνατος ἐξάλλου εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προοιωνίζεται καὶ ὑπόσχεται τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνάστασης καὶ τῆς αἰώνιας μακαριότητας, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση βέβαια ὅτι τὸ ἀντρόγυνο στὸ στάδιο τοῦ γάμου ἀγωνίστηκε μὲ πίστη καὶ συνέπεια «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν» καὶ τίμησε τὸ γάμο του μὲ τὴν ὅλη σώφρονα καὶ ἄμεμπτη συμπεριφορά του καὶ δίκαια ἑπομένως ἀναμένει «τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον» (Β΄ Τιμ. δ΄ 7–8). Πρβλ. καὶ ἀμέσως ἑπόμενο σχόλιο ἀριθ. 57.

Παρόμοια κάπως ἀντίληψη, ἀλλὰ γιὰ τὸ στάδιο τῆς ζωῆς γενικὰ καὶ τὸ θάνατο, διατυπώνεται σὲ μιὰ εὐχὴ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Πεντηκοστῆς (ἀνήκει στὴ γ΄ φάση τῶν εὐχῶν)· «Σοὶ χάριν ἐπὶ πᾶσιν ὁμολογοῦμεν, ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις ἡμῶν ταῖς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον (ἐδῶ βέβαια ἐννοεῖ τὴν εἴσοδο τοῦ ἀνθρώπου στὸν κόσμο ποὺ πραγματοποιεῖται μὲ τὴ γέννησή του), καὶ ταῖς ἐξόδοις (=τὸ θάνατο), αἳ τὰς ἐλπίδας ἡμῶν τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀκηράτου ζωῆς, διὰ τῆς σῆς ἀψευδοῦς ἐπαγγελίας προμνηστεύονται». Γιὰ τὸ τελευταῖο αὐτὸ στάδιο, τὴν ἔξοδο δηλαδὴ ἀπὸ αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμο, πρβλ. καὶ τοὺς «ἐξοδίους» ἢ «ἐπιταφίους ὕμνους» τῶν Ἐγκωμίων ποὺ ψάλλονται τὸ βράδυ τῆς Μ. Παρασκευῆς, καθὼς καὶ τὴ συγκινητικότατη ἀπορία τοῦ ὑμνωδοῦ «ποῖα ἄσματα μέλψω τῇ σῇ ἐξόδῳ, Οἰκτίρμον;» ποὺ διατυπώνεται στὸ Δοξαστικὸ ποὺ ψάλλεται μετὰ τὴν ἀποκαθήλωση τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ τὴν ἔξοδο τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὸ ἱερὸ Βῆμα καὶ τὴν τοποθέτησή του στὸ μέσο τοῦ ναοῦ.

Παρεμφερεῖς ἐπίσης καὶ ἐνισχυτικὲς γιὰ τὴν παροῦσα ἐκδοχή, ὅτι ὁ γάμος δηλαδὴ θεωρεῖται ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς νέας περιόδου καὶ ὁ Λειτουργὸς εὔχεται εὐλογημένη νὰ εἶναι τῶν νεονύμφων τόσο ἡ εἴσοδός τους στὸ νέο αὐτὸ στάδιο ὅσο καὶ ἡ ἔξοδός τους, εἶναι καὶ οἱ ἑξῆς φράσεις ἀπὸ τὰ δύο Κοντάκια τῆς Ἰνδίκτου, τοῦ νέου δηλαδὴ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ποὺ τὴν ἀρχή του ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν 1η Σεπτεμβρίου, φράσεις ποὺ περιορίζονται βέβαια στὴν ἐτήσια χρονικὴ περίοδο· «τὴν ἐνιαύσιον εὐλόγησον περίοδον» καὶ «ἔτους τὰς εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους εὐλογῶν καὶ κατευθύνων ἡμῶν τὰ ἔργα πρὸς τὸ σὸν θέλημα».

Ἴσως ἔχουν βάση καὶ ἴσως εἶναι πιθανὲς οἱ δύο ἐκδοχές, προπαντὸς ἡ δεύτερη, ποὺ ἐκθέσαμε παραπάνω. Νομίζουμε ὅμως πὼς στὸ σημεῖο τοῦτο τῆς Εὐχῆς γίνεται μάλλον λόγος γιὰ τὶς εἰσόδους καὶ τὶς ἐξόδους τῶν νεονύμφων ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ δική τους φωλιά, μὲ τὸ σπίτι τους δηλαδή, ποὺ κατὰ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία εἶναι μικρογραφία τῆς Ἐκκλησίας, μιὰ «κατ᾽ οἶκον Ἐκκλησία», ὅπου παρὼν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρέας, θεολόγος τοῦ 3ου μ.Χ. αἰώνα, σημειώνει χαρακτηριστικὰ πὼς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου «οὗ (= ὅπου) γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. ιη΄ 20) ἀναφέρεται στὴ χριστιανικὴ οἰκογένεια, στοὺς δύο δηλαδὴ συζύγους καὶ τὰ παιδιά, ὅπου εἶναι παρὼν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, γιὰ νὰ τοὺς προστατεύει καὶ νὰ τοὺς ἐνισχύει στὸ δύσκολο ἔργο τους.

Εὐλογημένη, ἑπομένως, εὔχεται ὁ Ἱερέας, νὰ εἶναι κάθε ἔξοδος τῶν συζύγων ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ κάθε εἴσοδός τους σ᾽ αὐτό· χωριστὰ τοῦ καθενός, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο μαζί. «Εὐλογημένη ἡ ἔξοδός σου» θὰ μποροῦσε νὰ εὔχεται ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς συζύγους στὸν ἄλλο, ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι. Καὶ «εὐλογημένη ἡ εἴσοδός σου» θὰ μποροῦσε καὶ πάλι νὰ εὔχεται ὁ καθένας ἀπ᾽ αὐτοὺς στὸν ἄλλο, ὅταν μὲ τὸ γυρισμὸ μπαίνει στὸ σπίτι, στὸ μικρὸ αὐτὸ ναό. Εὐλογημένη ἡ ἔξοδος καὶ ἡ εἴσοδος... Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ συνήθεια πολλῶν ἁπλοϊκῶν ἀλλὰ πιστῶν ἀνθρώπων, καθὼς ξεπροβοδίζουν τὸ σύντροφό τους, νὰ τὸν σταυρώνουν (μυστικὰ ἢ φανερὰ) κάνοντας στὸν ἀέρα τὸ σχῆμα τοῦ Σταυροῦ.

Πόσες ὅμως φορὲς ἡ ἔξοδος ἢ ἡ εἴσοδος δὲν εἶναι, ἀλίμονο, καθόλου εὐλογημένη! Πόσες φορὲς ὁ ἄντρας ἢ ἡ γυναίκα φεύγουν ἢ γυρίζουν στὸ σπίτι θυμωμένοι καὶ ὀργισμένοι ἢ στενοχωρημένοι ἀπὸ τὴ μεταξύ τους συμπεριφορά! Ἢ πόσες φορὲς ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, μακριὰ ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ συντρόφου, κάνουν πράγματα ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸ χριστιανικὸ γάμο! Καὶ πόσες, ἀλίμονο,

φορὲς γυρίζοντας κουρασμένοι ἀπὸ τὸ μόχθο τῆς ἡμέρας καὶ μὴ βρίσκοντας τὸ κατάλληλο περιβάλλον στὸ σπίτι ἢ κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἀδυναμιῶν τους δημιουργοῦν σκηνὲς ἀπαράδεκτες! Πόσα, ἀλήθεια, κακὰ μποροῦν νὰ συμβοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι στὸν καθένα ἀπὸ τοὺς συζύγους; Καὶ πόσα ἄσχημα καὶ ἀπρεπῆ μπορεῖ νὰ κάνει ἢ νὰ πάθει ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς συζύγους ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι ἢ μέσα στὸ ἴδιο του τὸ σπίτι κατὰ τὴν ἀπουσία τοῦ ἄλλου; Ἡ καθημερινὴ ζωὴ βρίθει, δυστυχῶς, ἀπὸ τέτοια περιστατικὰ ποὺ παίζουν ἀρνητικὸ ῥόλο στὴν ὁμαλὴ συμβίωση τοῦ ἀντρόγυνου καὶ ὁδηγοῦν μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὴ διάλυση τοῦ γάμου μὲ τὰ γνωστὰ σ᾽ ὅλους μας ἐπακόλουθα.

Ὑπάρχει, λοιπόν, γιὰ τὸ ἀντρόγυνο μεγαλύτερη εὐτυχία ἀπὸ τὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι ὄχι ὀργισμένο ἢ φορτισμένο μὲ προβλήματα συζυγικῆς ἀσυμφωνίας ἀλλὰ χαρούμενο καὶ εὐδιάθετο καὶ νὰ ἐπιστρέφει στὸ σπίτι μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι σ᾽ αὐτὸ θὰ βρεῖ τὴ χαρά, τὴ γαλήνη, τὴν ἀνακούφιση, τὴν ἀγαλλίαση καὶ τὴν εὐφροσύνη; Ἀκριβῶς τέτοια εὔχεται ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι κάθε εἴσοδος καὶ κάθε ἔξοδος τῶν νεονύμφων ἀπὸ τὸ σπίτι. «Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καὶ ἐξόδους». Ἀλλὰ ἡ εὐλογημένη αὐτὴ εἴσοδος καὶ ἔξοδος εἶναι θεῖο δῶρο ποὺ ἀπονέμεται στὸ ἀντρόγυνο ὄχι βέβαια χωρὶς ἀγώνα συνεχὴ καὶ χωρὶς κοινὴ καὶ εἰλικρινὴ προσπάθεια. Γιατὶ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ἀγώνα καὶ αὐτὴ τὴν προσπάθεια τῶν συζύγων εὐλογεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἐπισκιάζει μὲ τὴ θεία του χάρη.

Ὁ ἱερὸς ψαλμωδὸς ἐκφράζει ἀκλόνητη τὴν πεποίθησή του στὴν ἄγρυπνη καὶ διαρκὴ προστασία τοῦ Κυρίου ὅπου κι ἂν σταθεῖ, ὅπου κι ἂν πορευθεῖ. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ καὶ συμφωνεῖ, κατὰ τὴ γνώμη μας, μὲ ὅσα ἐκθέσαμε παραπάνω ἡ ὁμολογία του· «Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ... Κύριος φυλάξει τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου...» (Ψαλμ. 120).

57. «Ἀνάλαβε τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου, ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν». Τὰ καθαρὰ καὶ ἀμόλυντα καὶ ἀνεπιβούλευτα στέφανα, ὁ καθαρὸς δηλαδὴ συζυγικὸς βίος, ἡ «ἀκηλίδωτος συμβίωσις», ἡ «ἄμεμπτος βιοτὴ καὶ πολιτεία», ἡ «ἀκατάγνωστος διαγωγὴ» καὶ ἡ συζυγικὴ «σωφροσύνη», ὁ «τίμιος γάμος», ἡ «ἀνεπιβούλευτος» καὶ «ἀμίαντος κοίτη», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου, δὲ διευκολύνουν στὴν παρούσα μόνο ζωὴ τοὺς νεονύμφους ὥστε νὰ ζοῦν ἁρμονικὰ καὶ ἀγαπημένα καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν τὶς χαρὲς τῆς συζυγικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς, ἀλλὰ τοὺς παρέχουν καὶ τὸ εἰσιτήριο γιὰ τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, τοὺς ἐξασφαλίζουν «τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ τῆς ἀπολαύσεως» (βλ. ἀμέσως ἑπόμενη Εὐχὴ) καὶ «τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» (Α΄ μεγάλη Εὐχὴ εὐλογίας). Πρβλ. καὶ παραπάνω, σχόλια ἀριθ. 16, 34, 48 καὶ 52.

Ἡ εὐχὴ τῆς Ἀπόλυσης

58. Μὲ τὴν εὐχὴ τούτη τῆς Ἀπόλυσης ζητοῦμε, μέσω τοῦ Ἱερέα, ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ στείλει τὸ ἔλεός του καὶ τὴ σωτηρία σ᾽ ὅλους ἐμᾶς ποὺ παρακολουθοῦμε τὸ μυστήριο τοῦ γάμου καὶ φυσικὰ καὶ στοὺς νεονύμφους, γιὰ τοὺς ὁποίους ἐξάλλου τελεῖται τὸ μυστήριο. Σ᾽ αὐτό μας τὸ αἴτημα ὡς μεσολαβητὲς καὶ συμπαραστάτες ἐπικαλούμαστε τὴν ἴδια τὴν Παναγία, τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, τοὺς ἰσαποστόλους Κωνσταντίνο καὶ Ἑλένη, τὸ μεγαλομάρτυρα Προκόπιο καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους. Ἡ εἰδικὴ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγαλομάρτυρα Προκοπίου στὴν Εὐχὴ ἔχει προφανῶς συμβολικὴ σημασία γιὰ τοὺς νεονύμφους. Μᾶς θυμίζει τὴ φράση τῆς προηγούμενης εὐχῆς «ἡ Παναγία... Τριάς... παράσχοι ὑμῖν... προκοπὴν βίου καὶ πίστεως». Τὸ ἴδιο τὸ ὄνομα Προκόπιος παράγεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα «προκόπτω» ποὺ σημαίνει· προκόβω, κάνω προκοπή, προοδεύω, εὐδοκιμῶ στὴ ζωὴ σὲ πίστη καὶ ἀρετή, γενικὰ ἀπολαμβάνω πλούσια τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ τὴν προκοπή, αὐτὴ τὴν πρόοδο, αὐτὴ τὴν εὐδοκίμηση κι αὐτὴ τὴν ἀπόλαυση καὶ εὐλογία κρύβει καὶ ὑπονοεῖ καὶ ἡ θυμόσοφη λαϊκὴ εὐχὴ ποὺ λέγεται ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γεροντότερους συνήθως πρὸς τοὺς νεονύμφους· «καλὴ προκοπή!»

Ἡ μνεία πάντως τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγαλομάρτυρα Προκοπίου εἶναι κοινὸ στοιχεῖο τῆς Ἀπόλυσης καὶ τῶν δύο ἑπόμενων Ἀκολουθιῶν, «εἰς δίγαμον» δηλαδὴ καὶ «ἐπὶ ἐπανασυστάσει γάμου». Τὸ ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι τυχαῖο καὶ ὅτι ἡ εἰδικὴ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγαλομάρτυρα ἔχει πράγματι συμβολικὴ σημασία γιὰ τοὺς νεονύμφους φαίνεται, πέρα ἀπὸ ὅσα εἴπαμε παραπάνω, καὶ ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ βίου τοῦ ἁγίου. Τὸ ἀρχικό του ὄνομα ἦταν Νεανίας. Ἔζησε στὰ χρόνια τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορα Διοκλητιανοῦ. Στρατιωτικὸς στὸ ἐπάγγελμα, τοῦ ἀνατέθηκε ὁ διωγμὸς τῶν χριστιανῶν. Κατὰ τὴν πορεία του πρὸς ἐκτέλεση τῆς ἐντολῆς ὁραματίζεται τὸ Σταυρὸ καὶ ἀκούει τὴ φωνή· «Νεανία, ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἐσταυρωμένος Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός». Τὸ γεγονὸς τοῦτο τὸν κάνει νὰ μεταστραφεῖ καὶ ἀπὸ διώκτης τῶν χριστιανῶν νὰ γίνει στὴ συνέχεια κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀργότερα συλλαμβάνεται, ὁμολογεῖ τὴν πίστη του, φυλακίζεται, βασανίζεται καὶ στὸ τέλος ἀποκεφαλίζεται. Κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ εἶναι φυλακισμένος βλέπει «ἐν ὁράματι» τὸ Χριστό, ὁ ὁποῖος τὸν μετονομάζει ἀπὸ Νεανία σὲ Προκόπιο. Ἡ μετονομασία εἶναι ὁλοφάνερα δηλωτικὴ τῆς «προκοπῆς», τῆς προόδου δηλαδὴ σὲ πίστη καὶ αὐταπάρνηση ποὺ σημείωσε ὁ Νεανίας· γι᾽ αὐτὸ καὶ δίκαια τοῦ ἀπονέμεται τὸ συμβολικὸ ὄνομα Προκόπιος. Καὶ οἱ νεόνυμφοι; Θὰ ἀξιωθοῦν ἄραγε κι αὐτοὶ νὰ «προκόψουν» στὸ νέο στάδιο τοῦ βίου ποὺ ἀνοίγεται τώρα μπροστά τους; Αὐτὸ θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴ δική τους ἀγωνιστικὴ προσπάθεια ποὺ σίγουρα θὰ τὴν ἐπισκιάσει ἡ εὐλογια καὶ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἀπόλυση τῆς ὅλης Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος κλείνει μὲ τὴ σύντομη καὶ συνηθισμένη σ᾽ ὅλες τὶς Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας εὐχὴ «Δι᾽ εὐχῶν τῶν ἁγίων Πατέρων...» (Βλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 30 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα).

Ἡ «λύσις» τῶν στεφάνων μετὰ τὸ ἑορταστικὸ ἑπταήμερο

59. Παλιότερα νύφη καὶ γαμπρὸς συνήθιζαν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες μετὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου νὰ κυκλοφοροῦν στεφανωμένοι μὲ τὰ στέφανα τοῦ γάμου. Τὴν ὄγδοη ὅμως ἡμέρα ἐπέστρεφαν στὸ ναό, γιὰ νὰ ἀφαιρέσει ἀπὸ τὰ κεφάλια τους τὰ

στέφανα ὁ Ἱερέας. Τὰ στέφανα τοῦ γάμου ἐξάλλου ἦταν πολλὲς φορὲς κτήματα τοῦ ναοῦ καὶ φυλάγονταν στὸ σκευοφυλάκιο. Ἡ «λύσις», ἡ ἀφαίρεση δηλ. τῶν στεφάνων ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν νεονύμφων «τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ», συνοδεύεται ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς εὐχὲς ποὺ εἶναι καταχωρισμένες στὸ Μικρὸ Εὐχολόγιο μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὴν παλιὰ αὐτὴ συνήθεια, θὰ ἤθελα στὸ σημεῖο τοῦτο νὰ προσθέσω τὰ ἑξῆς γιὰ τὸ ἑορταστικὸ ἑπταήμερο τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος βέβαια εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἤδη στὴν Π.Δ. βλέπουμε τὸν πεθερὸ τοῦ Ἰακώβ, τὸ Λάβαν, νὰ ἀπαντάει ὡς ἑξῆς στὸ εὔλογο καὶ δίκαιο παράπονο τοῦ Ἰακὼβ πὼς τὸν ἐξαπάτησε δίνοντάς του ὡς γυναίκα τὴν κόρη του Λεία ἀντὶ τῆς νεότερης καὶ ὄμορφης Ῥαχὴλ ποὺ ὑπερβολικὰ ἀγαποῦσε· «Συντέλεσον οὖν τὰ ἕβδομα ταύτης, καὶ δώσω σοι καὶ ταύτην ἀντὶ τῆς ἐργασίας, ἧς ἐργᾷ παρ᾽ ἐμοὶ ἔτι ἑπτὰ ἔτη ἕτερα. Ἐποίησεν δὲ Ἰακὼβ οὕτως καὶ ἀνεπλήρωσεν τὰ ἕβδομα ταύτης, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Λάβαν Ῥαχὴλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ αὐτῷ γυναῖκα» (Γεν. 29,27–28). Ζητάει δηλ. ἀπὸ τὸν Ἰακὼβ νὰ συμπληρώσει πρῶτα «τὰ ἕβδομα», τὴν ἑβδομάδα δηλ. τοῦ γάμου του μὲ τὴ Λεία, καὶ τοῦ ὑπόσχεται πὼς μετὰ τὴ συμπλήρωση τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν θὰ τοῦ δώσει καὶ τὴ Ῥαχήλ. Καὶ ἔτσι ἀκριβῶς ἔγινε, μᾶς βεβαιώνει στὴ συνέχεια ἡ Γραφή. Βλέπουμε ἐπίσης, σ᾽ ἄλλο σημεῖο, πὼς καὶ ἡ «χαρὰ» τοῦ γάμου τοῦ Τωβία διαρκεῖ ἑπτὰ ἡμέρες· «καὶ ἤχθη ὁ γάμος Τωβία μετ᾽ εὐφροσύνης ἑπτὰ ἡμέρας» (Τωβὶτ 11,19). Ἀλλὰ καὶ ἀντίστροφα· τὸ πένθος γιὰ τὸ θάνατο τῆς Ἰουδὶθ κρατάει ἑπτὰ ἡμέρες· «καὶ ἐπένθησεν αὐτὴν οἶκος Ἰσραὴλ ἡμέρας ἑπτὰ» (Ἰουδίθ, 16,24).

Γενικὰ παρατηροῦμε ὅτι ὁ πανηγυρισμὸς μεγάλων καὶ σπουδαίων γεγονότων διαρκεῖ ἕνα ὁλόκληρο ἑπταήμερο (πρβλ. Βασιλ. Γ΄ 8,65–66 – Ἔσδρας Α΄ 4,63 – Νεεμίας 18,18 – Ἐσθὴρ 2,18 – Μακκαβ. Γ΄ 6,30). Ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἐπίσης διαρκοῦσε ἑπτὰ ἡμέρες· «καὶ ἠγάγοσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ... τὸ Πάσχα καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἡμέρας ἑπτὰ» (Ἔσδρας Α΄ 1,17)· «ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε» (Ἰεζεκιὴλ 45,21). Γιὰ τὴν ἴδια ἑορτὴ βλ. καί· Παραλειπ. Β΄ 30,21–22 – Ἔσδρας Α΄ 7,14 καὶ Ἔσδρας Β΄ 6,2. Θὰ μποροῦσε ἀκόμη νὰ προσθέσει κανεὶς ὅτι καὶ τὸ χριστιανικὸ Πάσχα ἑορτάζεται ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες, γιὰ μιὰ ὁλόκληρη δηλ. ἑβδομάδα, ποὺ καὶ Διακαινήσιμος λέγεται, ἐνῶ ἀκριβῶς τὴν ὄγδοη ἡμέρα μετὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, «μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ» κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη (κ΄ 26), ἔχουμε «τὴν ψηλάφησιν τοῦ Θωμᾶ» ἢ ἀλλιῶς τὴν Κυριακὴ τοῦ Ἀντίπασχα. Σημειώνουμε τέλος πὼς καὶ ἡ περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἔγινε τὴν ὄγδοη ἡμέρα ἀπὸ τὴν «κατὰ σάρκα» γέννησή του, δηλ. «ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον» (Λουκ. β΄ 21), ἐνῶ στὸ Μικρὸ Εὐχολόγιο μετὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος βλέπουμε καταχωρισμένη «Διάταξη» -ὁδηγία πρὸς τὸν Ἱερέα νὰ μὴν παραλείψει νὰ παραγγείλει στοὺς οἰκείους τοῦ νεοφωτίστου «ἵνα μὴ κολυμβήσωσιν αὐτὸν ἢ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ νίψωσιν ἕως ἡμερῶν ζ΄, τῇ δὲ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ πλυνάτωσαν καὶ λουσάτωσαν αὐτόν...».

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα κατανοοῦμε, νομίζω, καλύτερα γιατὶ τὸ εὐφρόσυνο γεγονὸς τοῦ γάμου ἐπικράτησε νὰ διαρκεῖ μιὰ ὁλόκληρη ἑβδομάδα, γιατὶ οἱ νεόνυμφοι παλιότερα φοροῦσαν, σὰν βασιλιάδες, τὰ στέφανα τοῦ γάμου ὅλο αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα καὶ γιατὶ «τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ» προσέρχονταν στὸ ναὸ γιὰ τὴν ἀφαίρεση τῶν στεφάνων καὶ τὴν ὕστατη, μέσω τοῦ Ἱερέα, εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἀπομεινάρι αὐτῆς τῆς συνήθειας μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ σήμερα ὁ ἐπίσημος ἐκκλησιασμὸς τῶν νεονύμφων τὴν πρώτη μετὰ τὸ γάμο τους Κυριακή, ἀκριβῶς δηλ. τὴν ὄγδοη ἡμέρα μετὰ τὸ γάμο τους. Τὰ «γυρίσματα» ἢ «πιστρόφια» ἐπίσης, ἡ συνήθεια δηλ. τῶν νεονύμφων νὰ ἐπιστρέφουν τὴν πρώτη μετὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου Κυριακὴ στὸ πατρικὸ σπίτι τῆς νύφης, ὅπου φιλοξενοῦνται μὲ στοργὴ καὶ ἐγκαρδιότητα μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀγάπης ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ πλούσια δῶρα καὶ εὐχὲς γιὰ τὴν εὐτυχία, εὐγονία καὶ μακροζωία τους, μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὅτι ἔχουν ὑποκαταστήσει κατὰ κάποιο τρόπο τὶς εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴ «λύση τῶν στεφάνων» τὴν ὄγδοη ἡμέρα ἀπὸ τὸ γάμο τους. (Βλ. Θ.Ν. Ζήση «Λαογραφικὰ Σημειώματα», στὸ συλλογικὸ ἔργο ΚΑΝΑΛΙΑ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ, ἔκδοση τοῦ Συλλόγου τῶν ἐν Βόλῳ Καναλιωτῶν Καρδίτσης, Βόλος 1976, ὅπου σὲ εἰδικὸ κεφ. ἐξετάζεται ὁ γάμος ἀπὸ λαογραφικὴ ἄποψη (σελ. 349 κ.ἑ.), ἐνῶ τὰ τραγούδια τοῦ γάμου παραθέτονται σὲ ἄλλο κεφ. (σελ. 308 κ. ἑ.).

60. «Ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν στέφανον εὐλογήσας». Ἡ φράση τούτη τῆς Εὐχῆς εἶναι μικρὴ παραλλαγὴ τοῦ στίχου τοῦ Ψαλμωδοῦ «εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητὸς σου» (Ψαλμ. 64, στίχ. 12)· Μὲ τὰ ἀγαθὰ τῆς καλοσύνης σου θὰ εὐλογήσεις τὸ ἔτος στὸ σύνολό του ποὺ σὰν στεφάνι περιστρέφεται καὶ γυρίζει περιοδικὰ στὶς ἴδιες πάντοτε ἐποχές. Τὸν ἴδιο ψαλμικὸ στίχο βλέπουμε νὰ χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ συνθέτης τοῦ Ἀπολυτικίου τῆς Ἰνδίκτου, τοῦ νέου δηλαδὴ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, τοῦ ὁποίου τὴν ἀρχὴ ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν 1η Σεπτεμβρίου· «εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητὸς σου, Κύριε,...». Αὐτόν, λοιπόν, ποὺ εὐλογεῖ «τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ» καὶ παρέχει δαψιλῶς τὰ ἀγαθά του, αὐτὸν ἐπικαλεῖται ὁ Λειτουργὸς νὰ εὐλογήσει καὶ τοὺς νεονύμφους καὶ νὰ διατηρήσει ἀδιάσπαστο τὸ δεσμό τους.

61. «Ὅτι ἁγνοὶ πρὸς τὸν ὑπὸ σοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν». Ἐδῶ εἶναι ὁλοφάνερος ὁ συμβολισμὸς τῶν στεφάνων τοῦ γάμου γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγινε λόγος στὸ σχόλιο ἀριθ. 33. Οἱ νεόνυμφοι, κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, στεφανώνονται γιὰ τὸ σώφρονα, ἐγκρατὴ καὶ ἁγνό τους βίο «ὅτι ἀήττητοι γενόμενοι, οὕτω προσέρχονται τῇ εὐνῇ, ὅτι μὴ κατηγωνίσθησαν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς» (Ὁμιλία θ΄ εἰς Α΄ Τιμόθ. παρ. 2).

Εὐχαριστήρια εὐχὴ κατὰ τὴ συστολὴ τῶν συμβόλων τοῦ γάμου

62. Ἡ εὐχαριστήρια τούτη εὐχὴ φαίνεται νὰ λέγεται ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς νεονύμφους ἢ ἀπὸ τὸν Ἱερέα γιὰ λογαριασμό τους. Καὶ ἐνῶ ἡ προηγούμενη εὐχὴ λέγεται κατὰ τὴ «λύση» τῶν στεφάνων, αὐτὴ ἐδῶ λέγεται τὴ στιγμὴ ποὺ «συστέλλονται» μαζεύονται δηλ. καὶ περιτυλίγονται τὰ στέφανα. Οἱ νεόνυμφοι κατὰ τὴ «συστολὴ» τῶν συμβόλων τοῦ γάμου, τῶν στεφάνων δηλ., ἀναπέμπουν ὕμνο εὐχαριστίας στὸν Τριαδικὸ Θεὸ ποὺ τοὺς ἀξίωσε μὲ δική τους ἀβίαστη, ἀνεπηρέαστη καὶ σύμφωνη γνώμη νὰ καταλήξουν σὲ ἀμοιβαία ὑπόσχεση γάμου καὶ νὰ τελέσουν τὴν ἀκολουθία τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ ποὺ ἐξύψωσε καὶ καθαγίασε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μὲ τὴν προσωπική του παρουσία καὶ τὴν τέλεση τοῦ γνωστοῦ θαύματος κατὰ τὴ διάρκεια «τοῦ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμου». Γιὰ τὴ

φύλαξη τῶν στεφάνων τοῦ γάμου ἀπὸ τοὺς νεονύμφους ἢ παλιότερα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία βλ. παραπάνω ἀντίστοιχα τὰ σχόλια ἀριθ. 33 καὶ 59.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΣΕ ΔΙΓΑΜΟ

Ἡ προσφορὰ καὶ ἡ σωτηρία τῆς πόρνης Ῥαὰβ

1. «Ὁ Ῥαὰβ τῇ πόρνῃ συγχωρήσας». Ἡ πόρνη Ῥαὰβ ἔκρυψε στὸ σπίτι της καὶ διευκόλυνε τοὺς δύο νεανίσκους ποὺ ἀπέστειλε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ νὰ κατασκοπεύσουν τὴν Ἱεριχὼ πρὶν ἀπὸ τὴν κατάληψη καὶ τὴν καταστροφή της. «Ἐπίσταμαι ὅτι δέδωκεν ὑμῖν Κύριος τὴν γῆν» (Ἰησ. Ν. 2,9) εἶπε ἡ Ῥαάβ, ἀνέφερε τὰ ὅσα θαυμαστὰ «ἐποίησεν» Κύριος ὁ Θεὸς στὸν ἐκλεκτὸ λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ μέχρι ἐκείνη τὴ στιγμὴ καὶ ζήτησε νὰ τὴ γλιτώσουν ἀπὸ τὴ μελλοντικὴ καταστροφή, καθὼς καὶ τὰ μέλη τῆς πατρικῆς της οἰκογένειας. Καὶ πράγματι ὅταν ἔφτασε ἡ ὥρα τῆς καταστροφῆς τῆς πόλης «εἰσῆλθον οἱ δύο νεανίσκοι οἱ κατασκοπεύσαντες τὴν πόλιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γυναικὸς καὶ ἐξηγάγοσαν Ῥαὰβ τὴν πόρνην καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς καὶ πάντα, ὅσα ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτῆς καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς Ἰσραήλ. καὶ ἡ πόλις ἐνεπρήσθη ἐμπυρισμῷ σὺν πᾶσιν τοῖς ἐν αὐτῇ, πλὴν ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου ἔδωκαν εἰς θησαυρὸν Κυρίου εἰσενεχθῆναι. καὶ Ῥαὰβ τὴν πόρνην καὶ πάντα τὸν οἶκον τὸν πατρικὸν αὐτῆς ἐζώγρησεν Ἰησοῦς καὶ κατῴκησεν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, διότι ἔκρυψεν τοὺς κατασκοπεύσαντας, οὓς ἀπέστειλεν Ἰησοῦς κατασκοπεῦσαι τὴν Ἱεριχὼ» (Ἰησ. Ν. 6,23–25). Ἡ ὅλη ἐπιχείρηση τῆς καταστροφῆς τῆς πόλης, ἡ μεγάλη προσφορὰ καὶ ἡ σωτηρία τῆς πόρνης Ῥαὰβ ἱστοροῦνται στὴν Π.Δ. (Ἰησ. Ν. κεφ. 2–6). Πρβλ. καὶ Ἑβρ. ια´ 31.

2. «Καὶ τοῦ Τελώνου τὴν μετάνοιαν προσδεξάμενος». Πρόκειται γιὰ τὴν εἰλικρινὴ μετάνοια τοῦ ἁμαρτωλοῦ Τελώνη, ὁ ὁποῖος «κατέβη δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ» παρὰ ὁ ὑπερόπτης καὶ περηφανευόμενος γιὰ τὶς ἀρετές του Φαρισαῖος. Τὴ διδακτικὴ παραβολὴ τοῦ Τελώνη καὶ τοῦ Φαρισαίου, στὴν ὁποία προβάλλεται ἡ ἀξία τῆς πραγματικῆς ταπείνωσης καὶ καταδικάζεται ἡ ἔπαρση καὶ ὁ κομπασμός, βλ. Λουκ. ιη´, 10–14.

3. «Μὴ μνησθῇς ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἀγνοίας ἐκ νεότητος». «Ἁμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῇς» λέγει καὶ ὁ ἱερὸς ψαλμωδὸς στὸν 24ο Ψαλμὸ (στίχ. 7)· Μὴ θυμηθεῖς δηλαδὴ καὶ μὴν καταλογίσεις σὲ βάρος μου τὶς ἁμαρτίες ποὺ ἀπὸ ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπειρία νεανική, καθὼς καὶ ἀπὸ ἄγνοια, διέπραξα.

4. «Ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε...». Ὁ στίχος, ἀπὸ τὸν 129ο Ψαλμό, εἶναι ἄριστα ἁρμοσμένος ὡς αἰτιολογία τῆς προηγούμενης πρότασης. Στὸν Ψαλμὸ ὁ στίχος ἀπαντᾶ ὡς ἑξῆς· «Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τὶς ὑποστήσεται;». Ἡ ἀπάντηση βέβαια εἶναι ἀρνητική, ἀλλὰ ὁ ψαλμωδὸς ἐπαφίεται καὶ ἐλπίζει στὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ· γι᾽ αὐτὸ καὶ συνεχίζει· «ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἱλασμός ἐστιν».

5. «Σὺ γὰρ μόνος ὑπάρχεις... πολυέλεος, πολυεύσπλαγχνος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων». Πανομοιότυπα σχεδὸν εἶναι τὰ ἑξῆς χωρία τῆς Π.Δ.· «Ἐπιστράφητε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ἐστίν, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις» (Ἰωὴλ 2,13) καὶ «ἔγνων ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις» (Ἰωνᾶς 4,2). Πρβλ. καὶ Ψαλμ. 85,15.

6. «Δώρησαι αὐτοῖς... τῆς πόρνης τὰ δάκρυα». Βλ. Ματθ. κστ´ 6–13, Μαρκ. ιδ´ 3–9, Λουκ. ζ´ 36–50. Πρβλ. καὶ τὴν ὑμνολογία τοῦ Ὄρθρου τῆς Μ. Τετάρτης ποὺ ψάλλεται τὸ βράδυ τῆς Μ. Τρίτης. Τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Τριῳδίου ἀναφέρει σχετικὰ τὰ ἑξῆς· «Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετάρτῃ τῆς ἀλειψάσης τὸν Κύριον μύρῳ πόρνης γυναικὸς μνείαν ποιεῖσθαι οἱ θειότατοι πατέρες ἐθέσπισαν, ὅτι πρὸ τοῦ σωτηρίου πάθους μικρὸν τοῦτο γέγονεν». Ἡ ὑμνολογία αὐτή, μεστότατη λυρισμοῦ και συγκινητικότατη, συγκεντρώνει πλήθη πιστῶν στοὺς ἱεροὺς ναοὺς τὸ βράδυ τῆς Μ. Τρίτης. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ ἄνθρωποι πού, ἐνῶ κατὰ κανόνα δὲν ἐκκλησιάζονται, δὲν ἐννοοῦν νὰ χάσουν τὸ ἰδιόμελο τῆς Κασσιανῆς «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή...» ποὺ ψάλλεται μὲ περισσὴ κατάνυξη καὶ κάθε ἐπισημότητα τὸ ἴδιο βράδυ.

7. «(Δώρησαι αὐτοῖς)... τοῦ ληστοῦ τὴν ἐξομολόγησιν». Πρόκειται γιὰ τὸ ληστὴ ποὺ συσταυρώθηκε μὲ τὸν Κύριο καὶ «αὐθημερὸν τοῦ Παραδείσου» ἀξιώθηκε μὲ «τὴν σωτήριον ἐν τῷ σταυρῷ ὁμολογίαν» τῆς δικῆς του ἁμαρτωλότητας καὶ τῆς ἀθωότητας τοῦ Ἰησοῦ. Στὴν εἰλικρινὴ μετάνοια καὶ στὸ αἴτημα τοῦ «εὐγνώμονος» ληστὴ «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» ὁ «πάσχων ὡς ἄνθρωπος» Ἰησοῦς ἀνταποκρίθηκε ἄμεσα καὶ θετικὰ μὲ τὸ γνωστὸ διαβεβαιωτικό του λόγο· «ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ». Βλ. Λουκ. κγ´ 39–43. Πρβλ. καὶ τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Τριῳδίου τῆς Ἀκολουθίας τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου ἡ ὁποία ψάλλεται τὸ βράδυ τῆς Μ. Πέμπτης, τὸ Ἐξαποστειλάριο καὶ πλεῖστα ἄλλα σημεῖα τῆς σχετικῆς ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας μας.

8. «Τὸ καθ᾽ ἡμᾶς διαῤῥήξας χειρόγραφον, καὶ τῆς δυναστείας τοῦ διαβόλου ῥυσάμενος ἡμᾶς».

Προφανῶς ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὁ ὁποῖος πρῶτος στὴν «Πρὸς Κολασσαεῖς» ἐπιστολή του (κεφ. β´ στὶχ 13–15) κάνει λόγο γιὰ τὸ «καθ᾽ ἡμῶν χειρόγραφον, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν»· τοῦτο μὲ τὴ σταυρική του θυσία «ἐξήλειψεν» ὁ Χριστὸς καὶ «ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ» «χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα». Τὸ χειρόγραφο αὐτό, ποὺ ἀπὸ πολλοὺς ἑρμηνεύεται ὡς χρεωστικὸ κατὰ κάποιο τρόπο ὁμόλογο ποὺ ὑπογράφηκε ἀπὸ τὸν προπάτορα

Ἀδὰμ ὡς δεῖγμα τῆς ὑποταγῆς του στὸν ἀρχηγὸ τοῦ θανάτου, δηλ. τὸ Διάβολο, καὶ ἀπὸ τότε βάρυνε ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος, τὸ ἀκύρωσε ὁ Χριστός, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς, «σχίσας», «διαῤῥήξας» καὶ «προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ». Καὶ ἀφοῦ διαπόμπευσε «τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας» τοῦ σκότους καὶ τοῦ θανάτου μὲ τὴ σταυρική του θυσία καὶ τὶς ἔσυρε ὡς νικητὴς πίσω ἀπὸ τὸ θριαμβευτικὸ του ἅρμα, μᾶς γλίτωσε μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὴ δυναστεία τοῦ Διαβόλου, μᾶς ἀνακαίνισε καὶ μᾶς χάρισε τὴ ζωὴ «νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι».

Ἡ ἀντίληψη αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ πυκνὰ στὰ κείμενα τῶν ἱερῶν Πατέρων, καθὼς καὶ στὴν ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔτσι π.χ. στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἀκάθιστου Ὕμνου ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλεῖται «χρεωλύτης πάντων ἀνθρώπων», ὁ ὁποῖος «χάριν δοῦναι θελήσας ὀφλημάτων ἀρχαίων ἐπεδήμησε δι᾽ ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς ἀποδήμους τῆς αὐτοῦ Χάριτος· καὶ σχίσας τὸ χειρόγραφον ἀκούει παρὰ πάντων οὕτως· ἀλληλούϊα». Στοὺς μακαρισμοὺς τῆς Μ. Πέμπτης ψάλλουμε· «Τὸ χειρόγραφον ἡμῶν ἐν τῷ σταυρῷ διέῤῥηξας, Κύριε...», ἐνῶ σὲ ἀναστάσιμο τροπάριο τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα διασαλπίζουμε· «Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τὸ καθ᾽ ἡμῶν χειρόγραφον προσηλώσας τῷ σταυρῷ ἐξήλειψε...» καὶ ἄλλα πολλά.

9. «Κρεῖσσον ἐν Κυρίῳ γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι». Ἡ φράση τούτη τῆς εὐχῆς ἔχει τὴν ἀρχὴ της στὴ διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου Παύλου ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα τῆς ἐγκράτειας τῶν ἀγάμων καὶ τῶν χηρῶν. Ὁ Παῦλος ὑποστηρίζει ὅτι ὅσοι δὲν μποροῦν νὰ ἀσκήσουν τὴν ἀρετὴ τῆς ἐγκράτειας εἶναι προτιμότερο νὰ ἔρχονται «εἰς γάμου κοινωνίαν» παρὰ νὰ διατρέχουν τὸν κίνδυνο νὰ πέσουν στὸ ἁμάρτημα τῆς πορνείας· «εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι» (Α΄ Κορ. ζ΄ 9). Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα τοῦτο βλ. παρακάτω, σχόλ. ἀριθ. 11.

10. «Οὐδεὶς γάρ ἐστιν ἀναμάρτητος, οὐδ᾽ ἂν μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐστιν, ἢ χωρὶς ῥύπου, εἰ μὴ σὺ μόνος...» Ἡ ἴδια ἀντίληψη ἐκφράζεται ἤδη στὴν Π.Δ. Παραθέτουμε ἐνδεικτικὰ τὰ ἑξῆς παράλληλα χωρία· «Τὶς γὰρ καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ῥύπου; ἀλλ᾽ οὐθείς· ἐὰν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς...» (Ἰωβ 14,4–5), «τὶς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τὶς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτιῶν;» (Παροιμ. 20,9) καὶ «ὅτι ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν δίκαιος ἐν τῇ γῇ, ὃς ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται» (Ἐκκλησ. 7,20). Πρβλ. καὶ παρακάτω, σχόλ. ἀριθ. 11.

Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς Ἀκολουθίας «εἰς δίγαμον»

11. Ὅπως τονίσαμε καὶ παραπάνω στὸ Εἰσαγωγικὸ σημείωμα τῆς Ἀκολουθίας «εἰς δίγαμον» (βλ. σελ. 94) οἱ δύο τοῦτες εὐχὲς παρουσιάζουν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Τὸ περιεχόμενὸ τους δὲν ἔχει τὸ χαρμόσυνο χαρακτήρα ποὺ ἔχουν οἱ δύο πρῶτες μεγάλες τῆς εὐλογίας εὐχὲς τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος. Ἀντίθετα τὶς δύο τοῦτες εὐχές, μικρότερες σὲ σύγκριση μὲ ἐκεῖνες τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος, τὶς χαρακτηρίζει μιὰ μελαγχολικὴ διάθεση καὶ τὸ στοιχεῖο ποὺ κυριαρχεῖ σ᾽ αὐτὲς εἶναι τὸ ἐπίμονο καὶ ἐπαναλαμβανόμενο αἴτημα νὰ συγχωρήσει ὁ Θεὸς τὰ παραπτώματα αὐτῶν ποὺ γιὰ δεύτερη φορὰ ἔρχονται σὲ κοινωνία γάμου.

Γίνεται χαρακτηριστικὰ μνεία καὶ προβάλλεται πρὸς μίμηση ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Τελώνη τῆς γνωστῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἡ ἐξομολόγηση τοῦ ληστὴ κατὰ τὴν ὥρα τῆς σταύρωσης, ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια τῆς πόρνης γιὰ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς της. Τονίζεται τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρώπινης φύσης καὶ ἡ ῥοπὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἁμαρτία ἀπὸ τὰ νεανικά του ἀκόμη χρόνια, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν ἁγιότητα καὶ τὸ ἀναμάρτητο τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ μεγάλη του εὐσπλαχνία, φιλανθρωπία καὶ συγκατάβαση. Πρὸς τὸ περιεχόμενο τῶν δύο τούτων εὐχῶν στοιχεῖ καὶ ἡ προσευχὴ ποὺ προτάσσεται τῆς Συναπτῆς στὴν ἴδια Ἀκολουθία· «Παναγία Τριάς, ἐλέησον ἡμᾶς. Κύριε, ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Δέσποτα, συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῖν. Ἅγιε, ἐπίσκεψαι καὶ ἴασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματὸς σου...», καθὼς καὶ ἡ φράση τῆς «Κυριακῆς» προσευχῆς «...καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν».

Μᾶς θυμίζει ἀκόμη τὸ περιεχόμενό τους σημεῖα ἀπὸ εὐχὲς ποὺ λέγονται σὲ ἄλλες περιστάσεις, ὅπως π.χ. «ἁμαρτίας νεότητος ἡμῶν, καὶ ἀγνοίαας μὴ μνησθῇς» (α΄ Εὐχὴ τῆς Πεντηκοστῆς) ἤ· «...ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεός, ἄνες, ἄφες, συγχώρησον τὰ παραπτώματα ἡμῶν, τὰ ἑκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει καὶ ἐν ἀγνοίᾳ... διότι οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου ἐνώπιόν σου, οὐδ᾽ ἂν μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ, εἰμὴ μόνος σύ, ὁ ἐπὶ γῆς φανεὶς ἀναμάρτητος» (γ΄ Εὐχὴ τῆς Πεντηκοστῆς) ἤ· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεός μου, ἄνες, ἄφες, ἱλάσθητι καὶ συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἀχρείῳ καὶ ἀναξίῳ δούλῳ σου τὰ πταίσματα καὶ πλημμελήματα καὶ παραπτώματά μου, ὅσα σοι ἐκ νεότητὸς μου μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας καὶ ὥρας ἥμαρτον, εἴτε ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ, εἴτε ἐν λόγοις ἢ ἔργοις ἢ ἐνθυμήμασιν ἢ διανοήμασι καὶ ἐπιτηδεύμασι καὶ πάσαις μου ταῖς αἰσθήσεσι» (Εὐχὴ Ε΄ τῆς Ἀκολουθίας τῆς Θ. Μεταλήψεως) ἤ· «Πᾶν ἁμάρτημα τὸ παρ᾽ αὐτοῦ πραχθὲν ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ ἢ διανοίᾳ, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεός, συγχώρησον· ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐχ ἁμαρτήσει· σὺ γὰρ μόνος ἐκτὸς ἁμαρτίας ὑπάρχεις...» (Εὐχὴ τῆς Ἀκολουθίας «εἰς Κεκοιμημένους») κ.ἄ.

Πῶς ὅμως ἐξηγεῖται ἡ διάχυτη αὐτὴ μελαγχολικὴ διάθεση, σχετικὰ μὲ τὴν ἁμαρτωλότητα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ χαρακτηρίζει τὶς δύο τοῦτες εὐχές; Γιατὶ βέβαια, ὅπως εἴπαμε καὶ στὸ Εἰσαγωγικὸ σημείωμα, μόνο στὸ σημεῖο τοῦτο διαφοροποιεῖται κυρίως ἡ Ἀκολουθία «εἰς δίγαμον» ἀπὸ ἐκείνη «τοῦ στεφανώματος». Νομίζουμε ὅτι ἡ ἐξήγηση βρίσκεται σ᾽ αὐτὸ ποὺ ὑπογραμμίζεται στὴ δεύτερη Εὐχὴ καὶ ἐπιβεβαιώνεται μάλιστα μὲ τὴ σχετικὴ ἀποστολικὴ ῥήση, στὴν ἔμφυτη δηλαδὴ ἀδυναμία ἐκείνων ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ὑποφέρουν τὸ ζυγὸ τῆς ἀγαμίας καὶ ἔρχονται γιὰ δεύτερη φορὰ σὲ κοινωνία γάμου.

Ὁ δεύτερος λοιπὸν γάμος παρουσιάζεται στὶς δύο τοῦτες εὐχὲς - ἐμμέσως καὶ πλαγίως στὴν α΄, εὐθέως καὶ σαφῶς στὴ β΄- ὡς ἔκφραση καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας. Παρὰ ταῦτα ὅμως γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι ἐπιτρεπτός, κατὰ θεία μάλιστα παραχώρηση, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Πράγματι ὁ ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν εἶναι σαφὴς στὸ θέμα

τοῦτο καὶ πιστεύει μάλιστα πὼς ἐκφράζει μὲ τὰ λεγόμενά του τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἑπομένως δὲν πλανιέται. Ὑποστηρίζει δηλαδὴ ὁ ἀπόστολος πὼς ὅσοι δὲν μποροῦν νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐγκράτεια εἶναι προτιμότερο νὰ ἔρχονται σὲ κοινωνία γάμου παρὰ νὰ καίγονται ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς ἐπιθυμίας· ἀποκλίνει ὅμως φανερὰ πρὸς τὴν ἀγαμία καὶ τὴν ἐγκράτευση (βλ. ὁλόκληρο τὸ ζ΄ κεφ. τῆς Α΄ πρὸς Κορ. ἐπιστολῆς καὶ κυρίως τοὺς στίχ. 8–9 καὶ 39–40).

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἀντίληψη συναντοῦμε καὶ στὸν Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο, ὁ ὁποῖος, κάνοντας λόγο γιὰ τὴν παρθενία, τὸ γάμο καὶ τὴν πορνεία, ἀπονέμει τὸν «στέφανον» στὴν πρώτη, ἐπειδὴ ἡ ἄσκησή της εἶναι καὶ ἡ δυσκολότερη, ἀνάλογο ἔπαθλο στὸ γάμο, ὁ ὁποῖος εἶναι μέση κατάσταση, ἐνῶ ἡ ἀκράτεια, ποὺ εἶναι τὸ κάτω σκαλὶ τῆς ἀξιολογικῆς κλίμακας, ἔχει ὡς φυσικὸ ἐπακόλουθο τὶς τύψεις τῆς συνείδησης καὶ τὴν τιμωρία. Λέγει χαρακτηριστικὰ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος· «Ὁ γάμος μέσος, ἡ πορνεία κάτω, ἡ παρθενία ἄνω. Παρθενία στέφανον ἔχει, ὁ γάμος ἔπαινον σύμμετρον, πορνεία κόλασιν καὶ τιμωρίαν. Βλέπε οὖν πῶς ἐγκρατεύῃ, εἰ δύνασαι τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἐνέγκαι, καὶ μὴ θέλε ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀναβῆναι, ἵνα μὴ ὑπὲρ τὸ μέτρον καταβῇς» (Migne Ε.Π. 55,575).

Εἶναι λοιπὸν ὁλοφάνερο πὼς δὲν εἶναι ὅλοι πλασμένοι γιὰ τὴν ἄσκηση τῆς παρθενίας «διὰ βίου»· τὸ εἶπε τοῦτο ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος· «οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ᾽ οἷς δέδοται» (Ματθ. ιθ΄ 11)· δὲν μπορεῖ δηλ. νὰ χωρέσει στὸ μυαλὸ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀνθρώπων ὁ λόγος τοῦτος τῆς ἀγαμίας, ἀλλὰ τὸν νιώθουν καὶ τὸν κατανοοῦν μόνο ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους δόθηκε ὡς χάρισμα νὰ μείνουν ἄγαμοι. Στὴν προσπάθειά του νὰ κατακτήσει ὁ ἄνθρωπος τὸ στεφάνι τῆς παρθενίας καὶ νὰ σηκώσει τὸ σταυρὸ τῆς ἀγαμίας ὑπάρχει κίνδυνος νὰ κατρακυλήσει στὸ τελευταῖο σκαλὶ καὶ νὰ ὑποπέσει στὸ ἁμάρτημα τῆς πορνείας. Ὁ καθένας ἑπομένως πρέπει νὰ ὑπολογίζει τὶς δυνάμεις του· «ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω» εἶναι ἡ προτροπὴ τοῦ Θεοῦ πάνω στὸ θέμα τῆς παρθενίας (Ματθ. ιθ΄ 12). Ὁ καθένας πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ἀνάλογα μὲ τὸ χάρισμα ποὺ τοῦ δόθηκε. Διότι, κατὰ τὸ θεσπέσιο Παῦλο, «ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως» (Α΄ Κορ. ζ΄ 7)· ἄλλος δηλ. ἔχει τὸ χάρισμα νὰ ζεῖ ἄγαμος καὶ ἄλλος ἔγγαμος· γι᾽ αὐτὸ καί, προκειμένου δηλ. νὰ ἀποφύγει κανεὶς τὸν κίνδυνο τῆς πορνείας, συνιστᾶ ὁ ἀπόστολος μὲ συγκατάβαση καὶ πολλὴ σοφία· «διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω» (Α΄ Κορ. ζ΄ 2). Ἔτσι λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ αὐτά, πέρα ἀπὸ τὸ μελαγχολικὸ περιεχόμενο τῶν δύο εὐχῶν τῆς Ἀκολουθίας «εἰς δίγαμον», ἐξηγοῦνται καὶ τὰ ὅσα ὁρίζουν (ἐπιτίμια κ.λπ.) τὰ «Κεφάλαια περὶ διγάμων» ποὺ παραθέσαμε παραπάνω πρὶν ἀπὸ τὴ σχετικὴ Ἀκολουθία (βλ. σελ. 94).

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως πλευρὰ ἡ παρατήρηση καὶ ἡ πείρα τῆς ζωῆς καθιστᾶ ὁλοφάνερο τὸ γεγονὸς πὼς ὅσοι ἔρχονται σὲ δεύτερο γάμο δὲν ὁδηγοῦνται σ᾽ αὐτὸν ἀπὸ ἀνθρώπινη ἢ σαφέστερα ἀπὸ σαρκικὴ ἀποκλειστικὰ ἀδυναμία. Ὑπάρχουν πάμπολλοι καὶ ποικίλοι ἄλλοι λόγοι ποὺ ὁδηγοῦν σ᾽ αὐτόν, ὅπως ὅλοι μας γνωρίζουμε. Καὶ ὑπάρχουν δεύτεροι γάμοι ποὺ εἶναι ἐξίσου ἢ καὶ περισσότερο εὐτυχισμένοι καὶ εὐλογημένοι ἀπὸ πολλοὺς πρώτους, χωρὶς βέβαια αὐτὸ νὰ σημαίνει πὼς παραγνωρίζουμε τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ δεύτεροι γάμοι ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν, τὶς περισσότερες φορές, ἰδιαίτερα προβλήματα καὶ δυσκολίες ποὺ γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν εἶναι ἀνάγκη τὸ ἀντρόγυνο νὰ εἶναι ὁπλισμένο μὲ πολλὴ σύνεση, μεγάλη ἀνοχὴ καὶ βαθιὰ ἀγάπη.

Ἀκριβῶς γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία «καὶ τοῖς διγάμοις καὶ τοῖς τριγάμοις τοὺς νυμφικοὺς στεφάνους ἐπιτίθησι», εὐχαρίστως δηλ. στεφανώνει καὶ τοὺς διγάμους καὶ τοὺς τριγάμους καὶ εὐλογεῖ τὸ γάμο τους. Καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν κάνει οὐσιαστικὴ διάκριση μεταξὺ πρώτου καὶ δεύτερου γάμου, μαρτυρεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ἀκολουθία «εἰς δίγαμον», ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ μελαγχολικὸ περιεχόμενο τῶν δύο εὐχῶν ποὺ ἔχει τὴν ἐξήγησή του βέβαια, ὅπως εἴδαμε παραπάνω, στὸ σύνολό της εἶναι ἡ ἴδια Ἀκολουθία ποὺ τελεῖται καὶ γιὰ τὸν πρῶτο γάμο. Διότι τὶς δύο Εὐχές, ποὺ τὸ περιεχόμενό τους ἔχει σκοπὸ νὰ προβληματίσει αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται σὲ δεύτερο γάμο καὶ νὰ τοὺς κάμει νὰ συναισθανθοῦν τὴν ἁμαρτωλότητά τους, διαδέχονται πανομοιότυπα ὅσα ἀκριβῶς περιλαμβάνονται στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος καὶ τελικὰ καὶ στὴν Ἀκολουθία «εἰς δίγαμον» κυριαρχεῖ τὸ ἴδιο χαρμόσυνο κλίμα.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία ποὺ δίνει τὴν εὐλογία της ἰσχύουν ἐξίσου καὶ γι᾽ αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται σὲ δεύτερο γάμο ὅλα ὅσα ἰσχύουν γι᾽ αὐτοὺς ποὺ νυμφεύονται γιὰ πρώτη φορά· τὸ δημιουργικὸ ἔργο, τὸ χρέος καὶ τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα τῶν συζύγων, ἡ ἀγωνιστικὴ διάθεση πρὸς ἀντιμετώπιση τῶν ἀντιξοοτήτων τοῦ συζυγικοῦ βίου, ἡ ἔγνοια καὶ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀλληλοσυμπλήρωσή τους, ἡ ἀδιάλειπτη προσπάθεια γιὰ τὴν ἐξασφάλιση ὁμαλῆς συμβίωσης, ἡ καλλιέργεια πνεύματος ἀνοχῆς καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης. Καὶ ἡ θεία χάρη «ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα» εἶναι σὲ θέση νὰ κάμει εὐτυχισμένο καὶ πραγματικὰ εὐλογημένο καὶ τὸ δεύτερο γάμο. Ἀρκεῖ νὰ ἐμφορεῖται τὸ ἀντρόγυνο ἀπὸ πνεῦμα καλῆς θέλησης καὶ νὰ διέπεται ἀπὸ γνήσιο χριστιανικὸ φρόνημα.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΠΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗΣ ΓΑΜΟΥ

1. «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι». Τοῦτο ψάλλεται ἀπὸ τὸ Χορὸ μετὰ ἀπὸ κάθε στίχο καὶ εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίστοιχο τοῦ «Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι» τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος (βλ. σχετικὰ σχόλ. ἀριθ. 3).

2. «Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον». Στίχος ἀπὸ τὸν 111ο Ψαλμό, ὅμοιος στὸ περιεχόμενο μ᾽ αὐτὸν τοῦ 127ου ποὺ ψάλλεται στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Ὁ λόγος γιὰ τὸ φόβο καὶ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ποὺ θεωροῦνται ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ ἕναν εὐλογημένο γάμο καὶ τὴ δημιουργία μιᾶς εὐτυχισμένης γενικὰ οἰκογένειας. Γιὰ τὸ θέμα τοῦτο περισσότερα βλ. στὰ σχόλ. ἀριθ. 3 καὶ 4 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

3. «Ὅτι μέγας καὶ φοβερὸς ὁ Θεὸς ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλῳ αὐτοῦ». Τὸ ἡμιστίχιο τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὸν 88ο Ψαλμό, εἶναι εἰδικὰ προσαρμοσμένο γιὰ τὴν περίπτωση καὶ ἔχει ἐδῶ διαφορετικὸ μάλλον νόημα ἀπ᾽ ὅ,τι ἐκεῖ. Ἐκεῖ ἀναφέρεται στὸ μεγαλεῖο καὶ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, καθὼς τὸν περιβάλλει «ἐν οὐρανοῖς» ἡ χορεία, ἡ «βουλὴ» τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἄλλων κατὰ χάρη ἁγίων, ἐδῶ νοηματικὰ πρέπει νὰ αἰτιολογεῖ τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο. Δηλαδή· «Μακάριος ὁ ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον», διότι ὁ μέγας καὶ φοβερὸς Θεὸς εἶναι σὲ θέση νὰ τὸν προστατεύσει καὶ νὰ τὸν προφυλάξει ἀπὸ ὅλους ἐκείνους ποὺ τὸν περιβάλλουν καὶ τὸν περιτριγυρίζουν καὶ θέλουν ἐνδεχομένως τὸ κακό του.

4. «Εἰς τὸν αἰῶνα φυλάξει Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ πιστή». Ὁ στίχος ἀπὸ τὸν 88ο Ψαλμό. Αὐτὸ ποὺ ἰσχύει γενικὰ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος ἐφαρμόζεται ἐδῶ εἰδικὰ γι᾽ αὐτοὺς ποὺ ἐπανασυνδέονται μὲ τὸ γάμο· ἡ ἐπανασύσταση τοῦ γάμου τους, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ἐλέους καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ.

5. «Δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ». Τὸ ἡμιστίχιο, ἀπὸ τὸν 111ο Ψαλμό, ἀναφέρεται στὴ δόξα καὶ τὰ ἀγαθὰ ποὺ πλεονάζουν στὸ σπίτι αὐτοῦ ποὺ ἔχει «φόβον Κυρίου» καὶ πορεύεται τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ.

6. «Ἡ γὰρ χεὶρ Κυρίου συναντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων αὐτοῦ κατισχύσει αὐτόν». Τὸ δεύτερο τοῦτο ἡμιστίχιο προέρχεται ἀπὸ τὸν 88ο Ψαλμὸ καὶ τὸ περιεχόμενό του αἰτιολογεῖ αὐτὸ τοῦ πρώτου. Ὁ συνειδητὸς χριστιανὸς ἀποδίδει ὅλα τὰ ἀγαθὰ στὴ συναντίληψη, ἀρωγὴ καὶ βοήθεια, καὶ στὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ.

7. «Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου· οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου». Ὁ στίχος εἶναι ἀπὸ τὸν 127ο Ψαλμὸ ποὺ ψάλλεται στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Ἐδῶ, καθὼς καὶ στὸν ἑπόμενο στίχο, ὁ ψαλμωδὸς χρησιμοποιεῖ τὸ δεύτερο πρόσωπο, ἐνῶ στοὺς προηγούμενους στίχους τὸ τρίτο· ἔχουμε δηλ. τὸ λογοτεχνικὸ σχῆμα τῆς ἀποστροφῆς. Γιὰ τὶς παρομοιώσεις τοῦ στίχου («ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα», «οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν») βλ. τὰ ἀντίστοιχα σχόλ. 5 καὶ 6 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος.

8. «Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιὼν καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου». Καὶ αὐτὸς ὁ στίχος ἀπὸ τὸν 127ο Ψαλμό. Γιὰ τὴ Σιὼν καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ βλ. τὰ ἀντίστοιχα σχόλ. 7 καὶ 8 στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος.

9. «Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος». Ὁ στίχος, γνωστὸς καὶ ἀπὸ τὴ θεία Λειτουργία, εἶναι ἀπὸ τὸν 112ο Ψαλμό. Καθαρὰ δοξαστικοῦ καὶ εὐχαριστιακοῦ χαρακτήρα ὁ στίχος χρησιμεύει ὡς κατακλείδα τοῦ ἀθροίσματος τούτου τῶν στίχων ἀπὸ τοὺς διάφορους Ψαλμούς. Μολονότι ὅμως πρόκειται γιὰ ἄθροισμα ἐρανισμοῦ στίχων ἀπὸ τέσσερις συνολικὰ Ψαλμούς, τοῦτο παρουσιάζει ἀξιοθαύμαστη ἑνότητα καὶ ἐμφανίζεται ἔτσι ὡς ἑνιαῖος καὶ ξεχωριστὸς Ψαλμός. Δεῖγμα καὶ τοῦτο τῆς σοφίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι πράγματι «τὰ πάντα καλῶς διετάξαντο», καθόρισαν δηλαδὴ μὲ ἀξιοθαύμαστη σοφία ὅλα ὅσα ἀφοροῦν στὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες ποὺ τελοῦνται στὶς διάφορες περιστάσεις. Πρβλ. καὶ σχόλ. ἀριθ. 3 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ γάμου, ὅπου καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ φράση ἀπὸ τὸ Ὑπόμνημα τοῦ Τριῳδίου τοῦ Ὄρθρου τῆς Μ. Πέμπτης.

10. «Ὁ τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας καταλύσας καὶ εἰρήνην τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων δωρησάμενος». Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ ἄνθρωπος «πρὸ τῆς παρακοῆς» ζοῦσε στὸν Παράδεισο σὲ πλήρη κατάσταση εἰρήνης μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ Θεό. Ὄντας ἀπαθής, ἀπαλλαγμένος δηλαδὴ ἀπὸ τὰ διάφορα πάθη, βρισκόταν σὲ τέλεια εἰρήνη τόσο μὲ τὴ συνείδησή του ὅσο καὶ μὲ τὸ Θεό. Μετὰ τὴν πτώση του ὅμως ἡ εἰρηνική του σχέση μὲ τὸ Θεὸ καὶ τὸν ἑαυτό του διαταράχτηκε. Καθὼς μὲ τὴν πτώση του ὁ ἄνθρωπος ἔγινε «ἀπόδημος τῆς Αὐτοῦ Χάριτος», ἀποξενώθηκε δηλαδὴ ἀπὸ τὴ θεία Χάρη, τὸν κυριεύει πιὰ ὁ φόβος καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως. Τὴ θέση τῆς εἰρήνης καταλαμβάνει τώρα ἡ ἔχθρα, ἡ ἁμαρτία· κυβερνήτης του καὶ ὁδηγὸς δὲν εἶναι πιὰ ὁ Θεός, ἀλλὰ ὁ Διάβολος ποὺ εἶναι ἡ προσωποποίηση τῆς ἁμαρτίας. Ἔτσι ἡ λόγω τῆς ἁμαρτίας ἔχθρα στέκεται σὰν ἕνα μεγάλο μεσοτοίχι, σὰν ἕνας μεγάλος φραγμὸς ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο τῆς πτώσης.

Ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ «μεσότοιχον τῆς ἔχθρας», «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ» ποὺ εἶχε ὑψώσει ἡ ἁμαρτία, ποὺ χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ δὲν ἐπιτρέπει τὴ μεταξύ τους ἐπικοινωνία ἔρχεται νὰ καταλύσει καὶ νὰ γκρεμίσει ἡ ἄπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ πραγματοποιεῖται μὲ τὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία θανατώνει τὴν ἔχθρα, καταλύει «τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου» καὶ μὲ τὴ θεία Χάρη ἀποκαθιστᾶ καὶ πάλι τὴν εἰρηνικὴ σχέση μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, συμφιλιώνει καὶ πάλι τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ Θεὸ (πρβλ. Ἐφεσ. β΄ 14–18 καὶ Νικ. Θεοτόκη «Κυριακοδρόμιον», τόμος Β΄, Ἀθῆναι 1930, σελ. 373 κ.ἑ.). Καὶ τὴν πραγματικότητα αὐτὴ διακηρύσσει ποικιλοτρόπως ἡ Ἐκκλησία μας. Σημειώνουμε ἐδῶ μιὰ μόνο χαρακτηριστικὴ φράση ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου ποὺ εἶναι ταυτόσημη πρὸς τὴν παρούσα φράση τῆς εὐχῆς. Ἀναφέρεται στὴν Παναγία, ἡ ὁποία, ὡς Θεοτόκος, «τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας καθελοῦσα, εἰρήνην ἀντεισῆξε καὶ τὸ βασίλειον ἠνέῳξε» (ἀναστάσιμο Θεοτοκίο τοῦ Α΄ Ἤχου). Μπορεῖ ἑπομένως τώρα ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀνακτήσει καὶ πάλι «τὴν ἀρχαίαν μακαριότητα», μπορεῖ νὰ γίνει ὁ «καινὸς» ἄνθρωπος· ἀρκεῖ πραγματικὰ νὰ τὸ θελήσει καὶ νὰ ἀγωνιστεῖ γι᾽ αὐτό· ἡ Ἐκκλησία τοῦ παρέχει ὅλα τὰ μέσα καὶ τὰ ἐφόδια γιὰ τὴ σωτηρία του.

Γιὰ τὸ ἀντρόγυνο ποὺ διαταράχτηκε σοβαρὰ ἡ εἰρηνική του συμβίωση, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταλήξει σὲ προσωρινὸ διαζύγιο, καὶ ἐπανασυνδέεται τώρα μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου ἡ ἀνωτέρω φράση τῆς Εὐχῆς ἔχει τὴν αὐτονόητη σημασία της. Θὰ πρέπει δηλαδὴ τὸ ἀντρόγυνο νὰ ἀποβάλει ὁριστικὰ τὴν ἔχθρα, νὰ γκρεμίσει ὅ,τι στεκόταν μέχρι τώρα ἐμπόδιο καὶ φραγμὸς στὴν ὁμαλή του συμβίωση καὶ νὰ ἀποκαταστήσει τὴν εἰρήνη καὶ τὴ γαλήνη, τὰ θεῖα αὐτὰ δῶρα ποὺ εἶναι τόσο ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐπικοινωνία του καὶ τὴν προκοπή του.

Τὰ ἰδιάζοντα στοιχεῖα τῆς Ἀκολουθίας «ἐπὶ ἐπανασυστάσει γάμου»

11. Ἡ διασάλευση τοῦ γάμου καὶ ἡ κατάληξή του πολλὲς φορὲς σὲ διαζύγιο εἶναι ἀποτέλεσμα πολλῶν παραγόντων. Στὶς δύο εἰδικὲς γιὰ τὴν περίπτωση δεήσεις τῆς Συναπτῆς, καθὼς καὶ στὴν παρούσα Εὐχή, βλέπουμε πὼς μεταξὺ αὐτῶν τῶν παραγόντων σπουδαία θέση κατέχει ἡ ἔλλειψη ὁμόνοιας καὶ ἀγάπης, ἡ ἀπουσία πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς γαλήνης. Ἀκόμη παρατηροῦμε πὼς ὅταν ὁ βίος τῶν συζύγων δὲν εἶναι «ἀλοιδόρητος», ὅταν ἡ πολιτεία τους δὲν εἶναι «ἄμεμπτος» καὶ «ἀνεπιβούλευτος» καὶ ὅταν ἡ διαγωγή τους δὲν εἶναι «ἀκατάγνωστος», τότε ἡ εἰρήνη ποὺ πρέπει νὰ διέπει τὶς σχέσεις τῶν συζύγων παραχωρεῖ τὴ θέση της στὴν ἔχθρα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κλονίζεται ὁ γάμος καὶ νὰ ὁδηγεῖται μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὴ διάλυση. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Λειτουργὸς δέεται καὶ παρακαλεῖ τὸν Ὕψιστο γι᾽ αὐτούς, ποὺ ὕστερα ἀπὸ προσωρινὸ χωρισμὸ ξανασυνδέονται μὲ τὸ δεσμὸ τοῦ γάμου, αὐτὸ ποὺ εἶναι τὸ σπουδαιότερο, ἡ πεμπτουσία τῆς ἔγγαμης συζυγίας. «Ἐπανάγαγε», λέγει ὁ Ἱερέας, «τὴν διαταραχθεῖσαν εἰρήνην καὶ ἐμφύτευσον εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην».

Καὶ ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγάπης, ὁ «τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας καταλύσας καὶ εἰρήνην τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων δωρησάμενος», ὁ «δοτὴρ» πάντων τῶν ἀγαθῶν, εἶναι σὲ θέση νὰ ἐξασφαλίσει στὸ ἀνδρόγυνο τὴν ἁρμονικὴ συμβίωση, ἀρκεῖ καὶ αὐτὸ νὰ κατανοήσει πὼς πρέπει νὰ ἀγωνιστεῖ μὲ εἰλικρίνεια, ἀποφασιστικότητα καὶ συνέπεια γιὰ νὰ κατανικήσει τὶς ἀδυναμίες του. Τότε τὸ κλονισμένο ἀνδρόγυνο θὰ διαπιστώσει πὼς ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ θὰ ἀρχίσει σιγὰ σιγὰ νὰ τὸ ἐπισκιάζει καὶ οἱ ἀδυναμίες του θὰ ἀρχίσουν σταδιακὰ νὰ παραχωροῦν τὴ θέση τους στὴν καλλιέργεια καὶ ἄσκηση τῆς ἀρετῆς καὶ στὴν προκοπὴ ἔργων ἀγαθῶν. Δικαιολογημένα τότε θὰ ἀπολαμβάνει τὰ «οἰκεῖα ἀγαθὰ» καὶ μὲ εὐχαριστιακὴ διάθεση θὰ νιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ ἀναπέμπει δοξαστικὸ ὕμνο στὸ μοναδικὸ Θεὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης.

12. «Ἡ συνήθης Ἀπόλυσις». Πράγματι ἡ Ἀπόλυση τῆς Ἀκολουθίας δὲν εἶναι ἡ ἴδια μὲ ἐκείνη τῶν δυὸ προηγούμενων Ἀκολουθιῶν. Ὁμοιάζει περισσότερο μὲ τὴν Ἀπόλυση τῶν κοινῶν Ἀκολουθιῶν ποὺ δὲν τελοῦνται σὲ εἰδικὲς περιστάσεις. Γίνεται ὅμως μνεία «τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ καλλινίκων Μαρτύρων», καθὼς καὶ τοῦ ὀνόματος «τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου». Αὐτὴ ὅμως ἡ μνεία μᾶς μεταφέρει στὶς δυὸ προηγούμενες Ἀκολουθίες («τοῦ στεφανώματος» καὶ «εἰς δίγαμον»). Ἀλλὰ περισσότερα γιὰ τὴ μνεία αὐτὴ βλ. ἀντίστοιχα τὰ σχόλ. ἀριθ. 52 καὶ 58 τῆς Ἀκολουθίας τοῦ στεφανώματος).

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Γ΄ ΜΕΡΟΥΣ

Γιὰ καθαρὰ ἐποπτικοὺς καὶ πρακτικοὺς λόγους θεωρήσαμε σκόπιμο νὰ παραθέσουμε κατωτέρω τοὺς τίτλους τῶν ἑρμηνευτικῶν σχολίων καὶ σημειώσεων. Μπορεῖ ἔτσι ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὴ μιὰ νὰ ἔχει μπροστά του συγκεντρωμένα τὰ θέματα καὶ ἐκεῖνα τὰ σημεῖα ἀπὸ τὶς Ἀκολουθίες τοῦ γάμου ποὺ σχολιάστηκαν ἰδιαίτερα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ διευκολύνεται κάθε φορὰ ποὺ θὰ ἤθελε νὰ ἀνατρέχει στὸ κατάλληλο σημεῖο ποὺ τὸν ἐνδιαφέρει ἢ τὸν ἀπασχολεῖ. Ἡ ἀναλυτικὴ ἑπομένως παράθεση τῶν περιεχομένων τοῦ Γ΄ μέρους τοῦ βιβλίου ἐξυπηρετεῖ καὶ τὸ συστηματικὸ μελετητὴ καὶ τὸν ἁπλὸ ἀναγνώστη ποὺ θὰ ἤθελε εὐκαιριακὰ νὰ διαβάζει ὁρισμένα κάθε φορὰ ἐνδιαφέροντα ἢ δύσκολα στὴν κατανόηση σημεῖα τῆς ἱερολογίας τοῦ θρησκευτικοῦ ὀρθόδοξου γάμου.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΑΡΡΑΒΩΝΑ

1. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ ἀῤῥαβώνα καὶ ἡ καθιέρωση τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου (γενικὲς πληροφορίες).

2. Οἱ ὅροι «μνῆστρα» καὶ «ἀῤῥαβών».

3. Ἡ βαθύτερη σημασία τοῦ εἰσαγωγικοῦ σημειώματος τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα.

4. Ἡ ἀμοιβαία συναίνεση τῶν μελλονύμφων ὅρος ἀπαραίτητος γιὰ τὴν τέλεση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἀῤῥαβώνα.

5. Ἡ σημασία τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως «ἀμήν».

6. «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

7. Ἡ τεκνογονία στὸ γάμο εἶναι θέλημα καὶ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὁλοκληρώνει τὴν εὐτυχία τῶν νεονύμφων.

8. Ἡ «τελεία ἀγάπη».

9. Ἡ ἀμοιβαία βοήθεια τῶν νεονύμφων εἶναι καθῆκον τους καὶ συντελεῖ στὴν εὐδοκίμηση τοῦ δεσμοῦ.

10. Ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη τῶν νεονύμφων τοὺς ἐξασφαλίζει τὴ σύμπνοια καὶ τὴν ὁμόνοια.

11. Ἡ συζυγικὴ πίστη ὅρος ἀπαραίτητος γιὰ τὴ μονιμότητα τοῦ δεσμοῦ τοῦ ἀντρόγυνου.

12. Κληρονόμοι τῆς «ἐπαγγελίας» τοῦ Θεοῦ.

13. Ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας.

14. Ὁ Λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου ἐπικαλεῖται τὸ Θεὸ νὰ εὐλογήσει τὸν ἀῤῥαβώνα τῶν μελλονύμφων.

15. Ἡ τελετὴ τῆς ἐπίδοσης καὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δαχτυλιδιῶν καὶ ἡ συμβολική τους σημασία.

16. Ἡ μνηστεία τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῆς Ῥεβέκκας, ὅπου ἀποκαλύφθηκε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, παράδειγμα εὐλογημένου ἀῤῥαβῶνα.

17. «Στήριξον τὸν παρ᾽ αὐτοῖς λαληθέντα λόγον».

18. «Σὺ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐδημιούργησας ἄρσεν καὶ θῆλυ».

19. «Παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ εἰς βοήθειαν».

20. «Καὶ (παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνὴ εἰς) διαδοχὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων».

21. «Στήριξον τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτῶν ἐν πίστει καὶ ὁμονοίᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ».

22. Ὁ Ἰωσὴφ ἔγινε κύριος τῆς Αἰγύπτου γιὰ τὴ σύνεση καὶ τὴ φρονιμάδα του καὶ φόρεσε τὸ δακτυλίδι τοῦ Φαραώ.

23. Ὁ Δανιὴλ δοξάστηκε στὴ Βαβυλώνα γιὰ τὴ σοφία του καὶ τὴ σύνεσή του καὶ τιμήθηκε μὲ χρυσὸ μανιάκη ἀπὸ τὸ βασιλιὰ τῆς χώρας.

24. Ἕνα δαχτυλίδι ἀποκάλυψε τὴν ἀλήθεια τῆς Θάμαρ καὶ τὴ δικαίωσε.

25. Τὸ δαχτυλίδι τοῦ ἀσώτου σύμβολο τῆς ἀπελευθέρωσής του ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῆς ἁμαρτίας.

26. Ἡ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους «ἀβρόχοις ποσὶν» ἦταν ἔργο θαυμαστὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.

27. Τὸ ἄπειρο μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ.

28. Ἡ θεία εὐλογία τῶν νεονύμφων ἐκφράζεται ὡς ἀπόλυτη βεβαιότητα.

29. Τί εἶναι ἡ Ἐκτενής.

30. Τί εἶναι ἡ Ἀπόλυση.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

1. «Εἰ μὲν βούλονται ἐν ταὐτῷ στεφανωθῆναι».

2. Ὁ νάρθηκας (πρόναος) καὶ ἡ χρήση του.

3. Ἡ σημασία καὶ ἡ θέση τοῦ 127 Ψαλμοῦ στὴν «Ἀκολουθία τοῦ Στεφανώματος».

4. Ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος.

5. «Ἄμπελος εὐθηνοῦσα».

6. «Νεόφυτα ἐλαιῶν».

7. Σιών. Ἡ κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορική της σημασία.

8. Ἱερουσαλήμ. Ἡ κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορική της σημασία.

9. Ἰσραήλ. Ἡ κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορικὴ σημασία τοῦ ὅρου.

10. Τί εἶναι ἡ Συναπτή.

11. Ὁ γάμος, θεσμὸς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν πρωτοπλάστων.

12. Εὐλογημένα ἀντρόγυνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς παραδείγματα πρὸς μίμηση.

13. «Ὁ... παραγενόμενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογήσας».

14. «Ἐνταῦθα παραγενόμενος τῇ ἀοράτῳ σου ἐπιστασίᾳ».

15. Τὰ ἐπίγεια καὶ οὐράνια ἀγαθὰ εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ ποὺ παρέχονται στὸ ἀντρόγυνο ὄχι χωρὶς ἀγώνα.

16. «Τὴν κοίτην αὐτῶν ἀνεπιβούλευτον διατήρησον».

17. «Καὶ δὸς αὐτοῖς ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς».

18. Ἡ καλὴ χρήση τῶν ἀγαθῶν.

19. «Δωρούμενος ἅμα καὶ τοῖς συμπαροῦσι πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα».

20. «Ὁ τοῦ μυστικοῦ καὶ ἀχράντου γάμου ἱερουργός».

21. Ἡ σημασία τῶν ὀνομάτων γυνή, Εὔα καὶ Ἀδάμ.

22. «Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ».

23. «Οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω». Τὸ ἀδιάλυτο τοῦ γάμου.

24. «Καὶ δὸς τῇ παιδίσκῃ ταύτῃ ἐν πᾶσιν ὑποταγῆναι τῷ ἀνδρί, καὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον εἶναι εἰς κεφαλὴν τῆς γυναικός».

25. Ὁ Λειτουργὸς ἐπικαλεῖται τὸ Θεὸ νὰ εὐλογήσει τοὺς νεονύμφους, ὅπως ἀκριβῶς εὐλόγησε φημισμένα γιὰ τὴν πίστη τους καὶ ὑποδειγματικὰ γιὰ τὴν ἀρετή τους ἀντρόγυνα τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

26. Ὁ Λειτουργὸς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ ἐκδηλώσει πλήρη τὴν προστασία του καὶ τὴν εὔνοιά του πρὸς τοὺς νοενύμφους καὶ νὰ τοὺς κάμει νὰ νιώσουν τὴ χαρὰ πνευματικῶν ἀγώνων. Χαρακτηριστικὰ παραδείγματα βιβλικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν μορφῶν.

27. «Εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων».

28. «Ὕψωσον αὐτοὺς ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου».

29. «Ἵνα, πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύσωσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ σοὶ εὐάρεστον».

30. «Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ πλάσας ἐκ χοὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἀνοικοδομήσας γυναῖκα, καὶ συζεύξας αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτόν, διὰ τὸ οὕτως ἀρέσαι τῇ σῇ μεγαλειότητι, μὴ μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς».

31. «Ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου».

32. «Καὶ ἅρμοσον τὸν δοῦλόν σου (τόνδε), καὶ τὴν δούλην σου (τήνδε), ὅτι παρὰ σοῦ ἁρμόζεται ἀνδρὶ γυνή».

33. Τὰ στέφανα τοῦ γάμου καὶ ἄλλα ἐπιμέρους στοιχεῖα τῆς ἱεροτελεστίας.

34. Τὰ δοξασμένα καὶ τιμημένα στέφανα.

35. Οἱ στίχοι τοῦ Προκειμένου «ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν στεφάνους...».

36. Ἡ παντοτινὴ εὐχαριστία «ὑπὲρ πάντων» καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ὑποταγὴ «ἐν φόβῳ Χριστοῦ».

37. Πρῶτο καὶ ὕψιστο καθῆκον τῆς συζύγου ἡ «ἐν παντὶ» ὑποταγή.

38. Θεμελιῶδες καὶ ὕψιστον καθῆκον τοῦ συζύγου ἡ εἰλικρινὴς καὶ «μέχρι θυσίας» ἀγάπη.

α) Ἡ ἀγάπη τοῦ ἄντρα γιὰ τὴ γυναίκα πρέπει νὰ ἔχει ὡς πρότυπο τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

β) Ὁ ἄντρας ὀφείλει νὰ ἀγαπᾶ τὴ γυναίκα του, ὅπως ἀκριβῶς ἀγαπᾶ τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα, ὅπως ἀγαπᾶ τὸν ἑαυτό του δηλαδή.

γ) Ὁ γάμος εἶναι εἰκόνα τῆς μυστικῆς ἕνωσης Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας· γι᾽ αὐτὸ καὶ θεωρεῖται τὸ μυστήριο τοῦτο μέγα, μεγάλης δηλαδὴ σπουδαιότητας καὶ σημασίας.

39. Ἡ σημασία τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως «ἀλληλούϊα».

40. «Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς».

41. Τὸ θαῦμα τοῦ Κυρίου «ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας» ἑρμηνεύεται ὡς ἔκφραση τῆς θείας οἰκονομίας νὰ ἐξυψωθεῖ καὶ καθαγιασθεῖ ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου.

42. «Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου».

43. «Ὅ,τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε».

44. «Χωροῦσαι (αἱ ὑδρίαι) ἀνὰ μητρητὰς δύο ἢ τρεῖς».

45. «Φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ».

46. «Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ».

47. Ἡ ὁμόνοια πρωταρχικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ὁμαλὴ συμβίωση καὶ τὴν προκοπὴ τοῦ ἀντρόγυνου.

48. «Τίμιον αὐτοῖς τὸν γάμον ἀνάδειξον· ἀμίαντον αὐτῶν τὴν κοίτην διατήρησον· ἀκηλίδωτον αὐτῶν τὴν συμβίωσιν διαμεῖναι εὐδόκησον».

49. Ἡ «Κυριακὴ» προσευχὴ καὶ ἡ θέση της στὴν Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος.

50. Τὸ «κοινὸν ποτήριον» καὶ ἡ σημασία του.

51. Ὁ «χορὸς τοῦ Ἡσαΐα» καὶ ἡ σημασία του.

52. «Ἅγιοι Μάρτυρες, οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες».

53. «Ἀποστόλων καύχημα, Μαρτύρων ἀγαλλίαμα».

54. «Μεγαλύνθητι, Νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ...».

55. «Καὶ σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάῤῥα...».

56. «Εὐλόγησον αὐτῶν εἰσόδους καὶ ἐξόδους».

57. «Ἀνάλαβε τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεπιβουλεύτους διατηρῶν».

58. Ἡ εὐχὴ τῆς Ἀπόλυσης.

59. Ἡ «λύσις» τῶν στεφάνων μετὰ τὸ ἑορταστικὸ ἑπταήμερο.

60. «Ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸν στέφανον εὐλογήσας».

61. «Ὅτι ἁγνοὶ πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νομοθετηθέντα γάμον συνήφθησαν».

62. Εὐχαριστήρια εὐχὴ κατὰ τὴ «συστολὴ» τῶν συμβόλων τοῦ γάμου.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΣΕ ΔΙΓΑΜΟ

1. Ἡ προσφορὰ καὶ ἡ σωτηρία τῆς πόρνης Ῥαάβ.

2. «Καὶ τοῦ Τελώνου τὴν μετάνοιαν προσδεξάμενος».

3. «Μὴ μνησθῇς ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἀγνοίας ἐκ νεότητος».

4. «Ἐὰν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε...».

5. «Σὺ γὰρ μόνος ὑπάρχεις... πολυέλεος, πολυεύσπλαγχνος καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων».

6. «Δώρησαι αὐτοῖς... τῆς πόρνης τὰ δάκρυα».

7. «(Δώρησαι αὐτοῖς)... τοῦ ληστοῦ τὴν ἐξομολόγησιν».

8. «Τὸ καθ᾽ ἡμᾶς διαῤῥήξας χειρόγραφον, καὶ τῆς δυναστείας τοῦ διαβόλου ῥυσάμενος ἡμᾶς».

9. «Κρεῖσσον ἐν Κυρίῳ γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι».

10. «Οὐδεὶς γάρ ἐστιν ἀναμάρτητρος, οὐδ᾽ ἂν μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐστιν, ἢ χωρὶς ῥύπου, εἰ μὴ σὺ μόνος...».

11. Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς Ἀκολουθίας «εἰς δίγαμον».

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΕΠΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗΣ ΓΑΜΟΥ

1. «Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι».

2. «Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον».

3. «Ὅτι μέγας καὶ φοβερὸς ὁ Θεὸς ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλῳ αὐτοῦ».

4. «Εἰς τὸν αἰῶνα φυλάξει Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ πιστή».

5. «Δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ».

6. «Ἡ γὰρ χεὶρ Κυρίου συναντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων αὐτοῦ κατισχύσει αὐτόν».

7. «Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου· οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου».

8. «Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιὼν καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου».

9. «Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος».

10. «Ὁ τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας καταλύσας καὶ εἰρήνην τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων δωρησάμενος».

11. Τὰ ἰδιάζοντα στοιχεῖα τῆς Ἀκολουθίας «ἐπὶ ἐπανασυστάσει γάμου».

12. «Ἡ συνήθης Ἀπόλυσις».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στὶς προηγούμενες σελίδες τοῦ μικροῦ τούτου βιβλίου μετὰ τὰ προλεγόμενα παραθέσαμε τὰ κείμενα τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ θρησκευτικοῦ ὀρθόδοξου γάμου, τὴ νεοελληνικὴ ἀπόδοσὴ τους καὶ τὰ ἑρμηνευτικὰ – ἐποικοδομητικὰ σχόλια ὁρισμένων σημείων τῶν Ἀκολουθιῶν αὐτῶν, ἄλλα μὲ συντομία καὶ ἄλλα μὲ περισσότερα λόγια. Ἐλπίζουμε νὰ ἔχει γίνει ἀρκετὰ κατανοητὴ ἡ ἱερολογία τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου, ἡ ὁποία ἔχει καθιερωθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἐδῶ καὶ πολλοὺς αἰῶνες καὶ παραδόθηκε ὡς ἱερὴ παρακαταθήκη μέχρι σήμερα. Ἐλπίζουμε ἀκόμη νὰ ἔχει συνειδητοποιήσει ἤδη ὁ ἀναγνώστης πώς, γιὰ νὰ εὐδοκιμήσει καὶ νὰ ἀποδώσει ὁ ἀρχαιότατος καὶ εὐλογημένος αὐτὸς θεσμός, γιὰ νὰ «πετύχει» ὁ γάμος στὸν πολύπλευρο καὶ ἀνώτερο σκοπό του, πρέπει νὰ στηρίζεται σὲ γερὰ θεμέλια.

Ἐπιγραμματικὰ τώρα θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ θρησκευτικὸς γάμος εἶναι στὴν οὐσία θεμελιωμένος πάνω σὲ δοκιμασμένες ἀπὸ τὸ χρόνο ἀναντικατάστατες ἀρχές, τὶς ὁποῖες ὀφείλουν ὅσοι ἔρχονται «εἰς γάμου κοινωνίαν» νὰ ἀποδεχθοῦν εἰλικρινὰ καὶ ἀνεπιφύλακτα τόσο στὴ θεωρία ὅσο καὶ στὴν πράξη. Οἱ νεόνυμφοι πρέπει νὰ πιστέψουν πὼς ὁ γάμος, τὸ σπουδαιότατο αὐτὸ γεγονὸς τῆς ζωῆς τους, αὐτὴ «ἡ συνάφεια (= ἕνωση) ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς (= ἡ κοινότητα, τὸ μοίρασμα δηλ. τῆς ζωῆς ὁλόκληρης), θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία» (= ἕνωση δηλ. ποὺ γίνεται σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων), ὅπως σοφότατα ὁρίζεται ὁ γάμος ἀπὸ τὸ Ῥωμαῖο νομοδιδάσκαλο Μοδεστίνο (γ΄ αἰώνας μ.Χ.), εἶναι «μυστήριον μέγα».

Ἔτσι ἀκριβῶς, ὡς «μυστήριον» δηλ., βλέπει τὸ γάμο ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸν εὐλογεῖ μὲ εἰδικὴ κατὰ περίπτωση Ἀκολουθία, τῆς ὁποίας ἡ ἱερολογία, ὅπως εἴδαμε, χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολλὴ σοφία καὶ ῥεαλισμό. Ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ μυστήριο, τὴν εὐλογία τοῦ γάμου συνοδεύει ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔρχεται ἀρωγὸς καὶ ἐνισχύει τοὺς νεονύμφους στὸν ἀγώνα τους καὶ στὴν εἰλικρινή τους προσπάθεια ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἁρμονικῆς συμβίωσής τους καὶ τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετώπιση τῶν δυσκολιῶν καὶ ἀντιξοοτήτων τῆς ζωῆς μὲ πίστη καὶ ἐλπίδα, ἀλλὰ κυρίως στὸν ἀγώνα τους γιὰ πνευματικὴ ἀλληλοβοήθεια καὶ ἀλληλοσυμπλήρωσή τους μὲ πνεῦμα ἀμοιβαίας κατανόησης καὶ ἀγάπης.

Ἑπομένως ὁ θρησκευτικὸς γάμος δὲν εἶναι ἁπλῶς ἕνα «συμβόλαιο» ἢ μιὰ συμφωνία ἢ μιὰ «ληξιαρχικὴ πράξη» ποὺ συντάσσεται καὶ ὑπογράφεται ἐνώπιον τρίτων μὲ τὴν παρουσία μαρτύρων. Ὁ θρησκευτικὸς γάμος προχωρεῖ πιὸ πέρα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἔχει πολὺ σπουδαιότερη καὶ εὐρύτερη σημασία γιὰ τοὺς νεονύμφους. Ἐντάσσεται στὰ πλαίσια τῆς ἀγωνιστικῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πνευματικὴ τελείωση καὶ σωτηρία. Καὶ ἡ «παλαίστρα», τὸ «στάδιον» τοῦ ἔγγαμου βίου προσφέρεται μὲ πολλὲς μορφὲς καὶ ποικίλους τρόπους γιὰ ἕναν τέτοιο ἀγώνα· εἶναι τὸ καμίνι μέσα στὸ ὁποῖο θὰ δοκιμαστοῦν οἱ νεόνυμφοι.

Γιὰ νὰ ἀναδειχθοῦν νικητὲς σ᾽ αὐτὸν τὸν ἀγώνα καὶ νὰ στεφανωθοῦν μὲ τὰ στεφάνια τῆς νίκης, μὲ τὸν τελικὸ «τῆς δικαιοσύνης στέφανο», θὰ πρέπει ὄχι ἁπλὰ νὰ σέβονται καὶ νὰ ἀνέχονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς τῆς προσωπικότητας τοῦ ἄλλου, ἡ ἀμοιβαία μακροθυμία καὶ ἀνοχὴ στὶς ἀδυναμίες καὶ τὶς ἀτέλειες τοῦ ἄλλου πρέπει νὰ περνοῦν, ὅπως εἴδαμε, μέσα ἀπὸ τὸ φίλτρο τῆς ἀμοιβαίας, τῆς γνήσιας καὶ εἰλικρινοῦς, τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης· ἀγάπης ποὺ ἔχει ὡς βασικὴ προϋπόθεση τὴν ἀπάρνηση καὶ τὴ θυσία τοῦ ἐγὼ τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς συζύγους.

Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου εἶναι ἀκόμη ἡ συζυγικὴ πίστη, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴ σύμπνοια καὶ τὴν ἰσόβια ἑνότητα τοῦ ἀντρόγυνου, καὶ τὸ ἀδιάλυτο τοῦ γάμου. Ἡ τεκνογονία τέλος παρουσιάζεται στὸ θρησκευτικὸ γάμο ὡς ὑποχρέωση τῶν συζύγων. Μὲ τὴ γέννηση τέκνων, μὲ τὴ σωστὴ ἀνατροφὴ καὶ τὴν κατάλληλη διαπαιδαγώγησή τους ἐμφανίζονται οἱ σύζυγοι ὡς ἀποδέκτες τόσο τοῦ θελήματος ὅσο καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ γιὰ συνέχιση τοῦ δημιουργικοῦ Του ἔργου.

Τὰ τέκνα ἐξάλλου, τὰ ὁποῖα ὁπωσδήποτε συμπληρώνουν τὴν εὐτυχία τοῦ ἀντρόγυνου, θέτουν χωρὶς ἀμφιβολία καὶ σὲ δοκιμασία καὶ ἀναδείχνουν τὴ γνησιότητα τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν χαρισμάτων τῶν συζύγων. Ἀποτελοῦν κι αὐτά, μὲ τὶς φροντίδες ποὺ ἀπαιτοῦν καὶ τοὺς λεπτοὺς χειρισμοὺς ποὺ χρειάζονται, μέσα ποὺ βοηθοῦν στὴν τελείωση τοῦ ἀντρόγυνου. Ἔτσι ἡ ρεαλιστικότατη διαπίστωση τοῦ Παύλου «σωθήσεται δὲ (γυνὴ) διὰ τῆς τεκνογονίας» (Α΄ Τιμοθ. β΄ 15) ἀποκτᾶ ἄλλη διάσταση, εὐρύτερη· μπορεῖ δηλαδὴ κάλλιστα νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἰσχύει ὄχι εἰδικὰ καὶ μόνο γιὰ τὴ γυναίκα ἀλλὰ γιὰ τὸ ἀντρόγυνο γενικότερα, τοῦ ὁποίου τὴν πνευματικὴ τελείωση καὶ σωτηρία πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ὑπηρετεῖ τὸ μυστήριο τοῦ γάμου.

Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὸ θρησκευτικὸ ὀρθόδοξο γάμο. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἔχουν ὑπόψη τους ὅσοι ἦρθαν ἢ ἔρχονται «εἰς γάμου κοινωνίαν». Καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ νόημα αὐτῶν τῶν στοιχείων θὰ πρέπει νὰ προσπαθοῦν νὰ στοιχοῦν καὶ νὰ ἀνταποκρίνονται, ἂν πράγματι θέλουν νὰ «μεγαλυνθοῦν»· ἂν θέλουν νὰ γίνει πραγματικότητα ἡ εὐχὴ ποὺ τοὺς ἀπευθύνεται ἀπὸ τὸ Λειτουργὸ ἀμέσως μετὰ τὸ «χορὸ τοῦ Ἠσαΐα» σὲ τόνο καθαρὰ προσωπικό· «Μεγαλύνθητι, Νυμφίε, ὡς ὁ Ἀβραάμ...» «Καὶ σύ, Νύμφη, μεγαλύνθητι ὡς ἡ Σάῤῥα...».

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Πληροφοριακὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία τῆς Πολιτείας γιὰ τὴν τέλεση θρησκευτικοῦ ἢ πολιτικοῦ γάμου καὶ οἱ βασικότερες διατάξεις ποὺ ἀφοροῦν στὴν καθιέρωση καὶ τὴν τέλεση τοῦ πολιτικοῦ γάμου.

Πρὸ ἐτῶν, κάτω ἀπὸ τὴν πίεση πολλῶν παραγόντων καὶ πρὸς θεραπεία καὶ νομιμοποίηση δημιουργημένων καταστάσεων, ἔγινε ἀπόπειρα ἀπὸ τὴν Πολιτεία γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου ὡς ὑποχρεωτικοῦ τύπου γάμου γιὰ ὅλους τοὺς πολίτες. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ τῆς Πολιτείας προσέκρουσε στὴ διαφορετικὴ θέση τῆς Ἐκκλησίας, διάφορων θρησκευτικῶν ὀργανώσεων καὶ μεμονωμένων προσωπικοτήτων. Ἄρχισε ἔτσι ἕνας δημόσιος διάλογος μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν ποὺ ἡ καθεμιά τους μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία της προσπαθοῦσε νὰ ἐπηρεάσει καὶ νὰ διαμορφώσει σύμφωνα μὲ τὶς δικές της ἀπόψεις τὴν ἀπόφαση τῆς Πολιτείας.

Τελικὰ ἡ Πολιτεία προχώρησε στὴ θέσπιση καὶ τοῦ πολιτικοῦ γάμου παράλληλα πρὸς τὸ θρησκευτικὸ καὶ ἀφέθηκε στὴν ἐλεύθερη προαίρεση τῶν μελλονύμφων ὁ τύπος τοῦ γάμου ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ τελέσουν. Ἡ μέχρι τώρα ἐμπειρία ἔδειξε ὅτι οἱ νεόνυμφοι στὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία τους προτιμοῦν τὸ θρησκευτικὸ γάμο. Τὸ γιατί δὲ θὰ τὸ σχολιάσουμε. Θὰ παραθέσουμε μόνο περιληπτικά, σὰν σὲ ἐπίμετρο, καὶ χωρὶς σχόλια μερικὰ πληροφοριακὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία τῆς Πολιτείας ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἔχουν ὑπόψη τους οἱ μελλόνυμφοι ὅποιο τύπο γάμου κι ἂν πρόκειται νὰ ἐπιλέξουν γιὰ τέλεση, καθὼς καὶ αὐτούσιες τὶς διατάξεις ποὺ ἀναφέρονται ἀποκλειστικὰ στὸν πολιτικὸ γάμο πρὸς ἐνημέρωση τῶν ἀναγνωστῶν καὶ ἐξαγωγὴ ἀπὸ μέρους τους ὁποιωνδήποτε συμπερασμάτων.

Ὁ πολιτικός, λοιπόν, γάμος θεσπίστηκε μὲ τὸ Ν.1250/82 «Γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου» (ΦΕΚ 46 τ. Α΄ τῆς 7–4–82), ἐνῶ οἱ λεπτομέρειες σχετικὰ μὲ τὴν τέλεσή του κ.λπ. ρυθμίστηκαν μὲ τὸ Π.Δ. 391/82 «Γιὰ τὴ ρύθμιση λεπτομερειῶν σχετικὰ μὲ τὴν τέλεση τῶν πολιτικῶν γάμων, τὴ χορήγηση τῆς ἄδειας γάμου καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς βεβαιωτικῆς πράξης γιὰ τὴν τέλεση πολιτικῶν ἢ θρησκευτικῶν γάμων» (ΦΕΚ 73 τ. Α΄ τῆς 18–6–82).

Α΄ Οἱ διατάξεις τοῦ Ν.1250/82

Μὲ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ Ν.1250/82 τὰ ἄρθρα 1367 – 1370 καὶ 1372 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα τροποποιήθηκαν ὡς ἑξῆς, προκειμένου νὰ καλύψουν καὶ τὸ θεσπιζόμενο πολιτικὸ γάμο·

Ἄρθρο 1367 - Τέλεση τοῦ γάμου

Ὁ γάμος τελεῖται εἴτε μὲ τὴ σύγχρονη δήλωση τῶν μελλονύμφων ὅτι συμφωνοῦν σ᾽ αὐτὸ (πολιτικὸς γάμος) εἴτε μὲ ἱερολογία ἀπὸ ἱερέα τῆς ἀνατολικῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας ἢ λειτουργὸ ἄλλου δόγματος ἢ θρησκεύματος γνωστοῦ στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ δήλωση γίνεται δημόσια κατὰ πανηγυρικὸ τρόπο ἐνώπιον δύο μαρτύρων, πρὸς τὸ δήμαρχο ἢ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητας τοῦ τόπου ὅπου τελεῖται ὁ γάμος ἢ πρὸς τὸ νόμιμο ἀναπληρωτή τους, ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ συντάξουν ἀμέσως σχετικὴ πράξη.

Οἱ προϋποθέσεις τῆς ἱεροτελεστίας καὶ κάθε θέμα σχετικὸ μ᾽ αὐτὴν διέπονται ἀπὸ τὸ τυπικὸ καὶ τοὺς κανόνες τοῦ δ‘όγματος ἢ τοῦ θρησκεύματος σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ ἱεροτελεστία, ἐφ᾽ ὅσον δὲν εἶναι ἀντίθετοι μὲ τὴ δημόσια τάξη. Ὁ θρησκευτικὸς λειτουργὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ συντάξει ἀμέσως σχετικὴ πράξη. Ἡ τέλεση πολιτικοῦ γάμου δὲν ἐμποδίζει τὴν ἱερολογία τοῦ ἴδιου γάμου κατὰ τὴ θρησκεία καὶ τὸ δόγμα τῶν συζύγων.

Ἄρθρο 1368 - Ἄδεια γάμου

Γιὰ νὰ τελεσθεῖ ὁ γάμος, εἴτε ὡς πολιτικὸς εἴτε μὲ ἱερολογία τῆς ἀνατολικῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας, ἀπαιτεῖται ἄδεια τοῦ δημάρχου ἢ τοῦ προέδρου τῆς κοινότητας τῆς τελευταίας κατοικίας τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ πρόσωπα ποὺ πρόκειται νὰ παντρευτοῦν. Σὲ περίπτωση ποὺ ὁ ἁρμόδιος γιὰ τὴν ἔκδοση τῆς ἄδειας ἀρνεῖται νὰ τὴ χορηγήσει, ἀποφασίζει ἀμετάκλητα τὸ ἁρμόδιο Μονομελὲς

Πρωτοδικεῖο σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῆς Ἑκουσίας Δικαιοδοσίας τοῦ Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας. Ἡ ἀπόφαση ἐκδίδεται μέσα σὲ δέκα ἡμέρες ἀπὸ τὴν κατάθεση τῆς σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἄρθρο 1369 - Γνωστοποίηση τοῦ μέλλοντος γάμου

Πρὶν ἀπὸ τὴν τέλεση τοῦ γάμου, μὲ ὅποιον τύπο κι ἂν αὐτὸς πρόκειται νὰ τελεσθεῖ, πρέπει νὰ γνωστοποιοῦνται, μὲ τοιχοκόλληση σχετικῆς ἀγγελίας στὸ δημοτικὸ ἢ κοινοτικὸ κατάστημα τῆς κατοικίας τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ πρόσωπα ποὺ πρόκειται νὰ παντρευτοῦν, τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμο τῶν προσώπων αὐτῶν, τὸ ἐπάγγελμά τους, τὸ ὄνομα τῶν γονέων τους καὶ ὁ τόπος ὅπου γεννήθηκαν, ὅπου κατοικοῦσαν τελευταῖα καὶ ὅπου πρόκειται νὰ τελεσθεῖ ὁ γάμος. Ἂν ὁ γάμος δὲν τελεσθεῖ μέσα σὲ ἕξη μῆνες ἀπὸ τὴ γνωστοποίηση, ἡ γνωστοποίηση πρέπει νὰ ἐπαναληφθεῖ.

Ὅταν τὰ πρόσωπα ποὺ πρόκειται νὰ παντρευτοῦν κατοικοῦν σὲ μεγάλη πόλη, ἡ γνωστοποίηση γίνεται μὲ δημοσίευση σὲ ἡμερήσια ἐφημερίδα τοῦ τόπου τῆς κατοικίας.

Ἄρθρο 1370

Ἡ ἄδεια γάμου δίνεται ὑποχρεωτικά, ἀφοῦ ἐρευνηθεῖ ἂν συντρέχουν οἱ νόμιμοι ὅροι γιὰ τὸ γάμο ποὺ πρόκειται νὰ τελεσθεῖ και ἂν ἔγινε ἡ γνωστοποίηση. Ἂν ὑπάρχουν σπουδαῖοι λόγοι, ἡ γνωστοποίηση μπορεῖ νὰ παραλειφθεῖ.

Ἄρθρο 1372 - Ἄκυρος καὶ ἀνυπόστατος γάμος

Ἄκυρος εἶναι μόνον ὁ γάμος ποὺ ἔγινε κατὰ παράβαση τῶν ἄρθρων 1350 – 1352, 1354, 1356 – 1357, 1359 – 1360 καὶ 1362. Δὲν εἶναι ἄκυρος ὁ γάμος, ἐφ᾽ ὅσον ἔχει γίνει ἡ δήλωση τοῦ ἄρθρου 1367 πρὸς τὸ δήμαρχο ἢ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητας ἢ τὸ νόμιμο ἀναπληρωτή τους, ἔστω κι ἂν ἔχουν παραλειφθεῖ οἱ ἄλλοι ὅροι τῆς τέλεσης. Γάμος ποὺ ἔγινε χωρὶς νὰ τηρηθεῖ καθόλου ἕνας ἀπὸ τοὺς τύπους ποὺ προβλέπονται στὸ ἄρθρο 1367 εἶναι ἀνυπόστατος.

Μὲ τὸ ἄρθρο 2 τοῦ ἴδιου νόμου τροποποιεῖται τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα, μὲ τὸ ἄρθρο 3 καταργοῦνται τὰ ἄρθρα 1353, 1355, 1358, 1361, 1363, 1364 καὶ 1366 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα, ἐνῶ μὲ τὸ ἄρθρο 4 τροποποιοῦνται διατάξεις τοῦ Ν.344/1976 «περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων» ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν τέλεση θρησκευτικοῦ ἢ πολιτικοῦ γάμου, καθὼς καὶ μὲ τὴ γέννηση, τὸ γάμο καὶ τὸ θάνατο Ἑλλήνων ὑπηκόων τοῦ Ἐξωτερικοῦ καὶ τῶν τέκνων τους.

Μὲ τὸ ἄρθρο 5 τοῦ ἴδιου νόμου καταργοῦνται τὰ ἄρθρα 593 – 597 τοῦ Κώδικα Πολιτικῆς Δικονομίας, ἐνῶ μὲ τὸ ἄρθρο 6 προστίθεται εἰδικὴ παράγραφος στὸ ἄρθρο 72 τοῦ Εἰσαγωγικοῦ Νόμου τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα ποὺ προβλέπει τὴν ἔκδοση Π.Δ. γιὰ τὶς λεπτομέρειες τέλεσης πολιτικοῦ γάμου κ.λπ.

Τέλος μὲ τὸ ἄρθρο 7 τοῦ ἴδιου πάλι νόμου νομιμοποιοῦνται ὑπαρκτὲς ἤδη καταστάσεις ποὺ ἡ θεραπεία τους ἐπέβαλε «ἐν πολλοῖς» τὴ θέσπιση τοῦ νόμου γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου. Παραθέτουμε κατωτέρω τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ποὺ εἶναι ἀρκετὰ ἀποκαλυπτικές.

Ἄρθρο 7

1. Γάμοι ποὺ ἔγιναν στὸ ἐξωτερικό, πρὶν ἀπὸ τὴ δημοσίευση τοῦ παρόντος νόμου, ἀνάμεσα σὲ πρόσωπα ποὺ τὸ ἕνα τοὐλάχιστον ἦταν Ἕλληνας καὶ σύμφωνα μὲ τὸν τύπο ποὺ προβλεπόταν ἀπὸ τὴ νομοθεσία τῆς χώρας ὅπου ἔγινε ὁ γάμος, θεωροῦνται ὑποστατοὶ ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ ἔγιναν, ἐκτὸς ἂν ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς συζύγους ἐτέλεσε νέο γάμο ἔγκυρο.

2. Ἂν στὴν περίπτωση τῆς προηγούμενης παραγράφου οἱ σύζυγοι βρίσκονται σὲ διάσταση ἀπὸ τρία τοὐλάχιστον χρόνια ἢ ἂν ἐξαιρετικὲς περιστάσεις κάνουν ἰδιαίτερα σκληρὴ γιὰ τὸν ἕναν ἀπὸ τοὺς συζύγους τὴν ἀναδρομικὴ ἀναγνώριση τοῦ γάμου ὡς ὑποστατοῦ, ὁ γάμος θεωρεῖται ἄκυρος.

3. Σὲ κάθε περίπτωση, ἔστω κι ἂν ὁ γάμος δὲν θεωρεῖται ὑποστατός, ἐφαρμόζεται τὸ ἄρθρο 1382 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα καὶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ γάμο θεωροῦνται γνήσια.

4. Ἀποφάσεις ξένων δικαστηρίων ποὺ ἔλυσαν γάμο θεωρούμενο ὡς ἀνυπόστατο κατὰ τὸ προηγούμενο δίκαιο δημιουργοῦν δεδικασμένο κατὰ τὸ ἄρθρο 323 τοῦ Κώδικα Πολιτικῆς Δικονομίας.

5. Γάμοι ποὺ τελέσθηκαν παρὰ τὴν ὕπαρξη τῶν κωλυμάτων ποὺ καταργοῦνται μὲ τὸν παρόντα νόμο θεωροῦνται ἔγκυροι ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἀκυρότητά τους δὲν ἔχει ἀναγνωρισθεῖ μὲ ἀμετάκλητη ἀπόφαση πρὶν ἀπὸ τὴ δημοσίευση τοῦ παρόντος νόμου. Δίκες ποὺ ἐκκρεμοῦν γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῆς ἀκυρότητας αὐτῶν τῶν γάμων καταργοῦνται.

Β΄ Οἱ διατάξεις τοῦ Π.Δ. 391/82

Τὸ ἄρθρο 1 τοῦ Π.Δ. 391/82 ῥυθμίζει λεπτομερειακὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ὑποχρέωση ποὺ ἔχουν οἱ μελλόνυμφοι νὰ ὑποβάλουν αἴτηση γιὰ χορήγηση ἄδειας γάμου, θρησκευτικοῦ ἢ πολιτικοῦ.

Τὸ ἄρθρο 2 ἀναφέρεται στὴν ὑποχρέωση ποὺ ἔχει ἡ δημοτικὴ ἢ κοινοτικὴ ἀρχὴ νὰ γνωστοποιήσει στὸ κοινὸ τὸ μέλλοντα γάμο.

Τὸ ἄρθρο 3 ἀναφέρεται στὶς ἐνδεχόμενες «καταγγελίες τρίτων» σχετικὰ μὲ τὴν ἔλλειψη «στὸ πρόσωπο τοῦ αἰτοῦντος κάποιας θετικῆς προϋπόθεσης ἢ τῆς ὕπαρξης στὸ πρόσωπο τοῦ ἴδιου ἢ στὶς σχέσεις του μὲ αὐτόν, μὲ τὸν ὁποῖο πρόκειται νὰ τελέσει γάμο, ἑνὸς κωλύματος γάμου».

Τὸ ἄρθρο 4 ἀναφέρεται στὴν τελικὴ χορήγηση ἀπὸ τὸ δήμαρχο ἢ τὸν πρόεδρο τῆς Κοινότητας τῆς ἄδειας γάμου ποὺ «δὲν ὑπόκειται σὲ δημοτικὰ ἢ ἄλλα τέλη, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νόμιμο τέλος χαρτοσήμου».

Τὸ ἄρθρο 5 ἀναφέρεται στὴν «τέλεση τοῦ πολιτικοῦ γάμου», ἐνῶ τὸ ἄρθρο 6 στὴ διαδικασία τῆς «γαμήλιας τελετῆς» καὶ στὰ λόγια ποὺ ἀπευθύνονται ἀπὸ τὸ δήμαρχο, τὸν πρόεδρο τῆς Κοινότητας ἢ τὸν ἀναπληρωτή τους πρὸς τοὺς νεονύμφους καὶ ποὺ δὲν μποροῦν βέβαια νὰ χαρακτηρισθοῦν «ἱερολογία».

Τὸ ἄρθρο 7 ἀναφέρεται στὴ σύνταξη τῆς πράξης τέλεσης τοῦ γάμου, θρησκευτικοῦ ἢ πολιτικοῦ, καὶ τὴ δήλωσή του στὸν ἁρμόδιο ληξίαρχο, ἐνῶ τὸ ἄρθρο 8 στοὺς γάμους ποὺ τελοῦνται ἀπὸ Ἕλληνες τοῦ Ἐξωτερικοῦ «ἐνώπιον τῆς ἑλληνικῆς προξενικῆς ἀρχῆς».

Ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἄρθρων τοῦ Π.Δ. 391/82 θὰ παραθέσουμε ἐδῶ αὐτούσια τὰ ἄρθρα 5 καὶ 6, ἀφήνοντας στὸν ἀναγνώστη νὰ κάνει μόνος του πιθανῶς συγκρίσεις μεταξὺ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ γάμου, καὶ τὸ ἄρθρο 7 ποὺ ἔχει καθαρὰ πληροφοριακὸ χαρακτήρα καὶ ἀφορᾶ ἐξίσου καὶ στοὺς δύο τύπους γάμου.

Ἄρθρο 5

Τέλεση τοῦ πολιτικοῦ γάμου

1. Οἱ μελλόνυμφοι, ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ τελέσουν πολιτικὸ γάμο, εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἐπιλέξουν τὸν τόπο τῆς τέλεσής του. Ὑποβάλλουν γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἀπὸ κοινοῦ σχετικὴ αἴτηση στὸ δήμαρχο ἢ τὸν πρόεδρο τῆς Κοινότητας τοῦ τόπου τῆς ἐκλογῆς τους. Ἡ αἴτηση συνοδεύεται ἀπὸ τὶς ἄδειες γάμου ποὺ χορήγησαν στὸν καθένα τους ὁ δήμαρχος ἢ ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητας τῆς κατοικίας τους.

2. Σὲ κάθε Δῆμο ἢ Κοινότητα ὁ Δήμαρχος ἢ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητας ὁρίζουν μὲ πάγια πράξη τους, μιὰ τακτὴ ἡμέρα τῆς ἑβδομάδας καὶ ὁρισμένη ὥρα ἐνάρξεως, γιὰ τὴν τέλεση τῶν γάμων, γιὰ τοὺς ὁποίους ὑποβλήθηκαν σχετικὲς αἰτήσεις μέχρι καὶ τὴν προηγούμενη ἡμέρα. Μὲ ὅμοιο τρόπο καθορίζεται, κατὰ μόνιμο τρόπο και ἐφόσον δὲν ὑπάρχει ἤδη καθορισμένη κατάλληλη αἴθουσα τελετῶν στὸ δημοτικὸ ἢ τὸ κοινοτικὸ κατάστημα, ἡ αἴθουσα, ἀκόμα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ κατάστημα τοῦ Δήμου ἢ τῆς κοινότητας, στὴν ὁποία θὰ γίνεται ἡ σχετικὴ τελετή. Ὁ Δήμαρχος ἢ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητας μεριμνοῦν γιὰ τὴν κατάλληλη διαῤῥύθμιση και διακόσμηση τῆς αἴθουσας, ὥστε νὰ δίνεται στὴν τελετὴ τοῦ γάμου ἡ ἐπισημότητα ποὺ τῆς ταιριάζει.

3. Τὰ ζευγάρια τῶν μελλονύμφων προσέρχονται τὴν ὁρισμένη ἡμέρα καὶ ὥρα καὶ τοποθετοῦνται ἀπὸ τὸν ἁρμόδιο ὑπάλληλο, μαζὶ μὲ τοὺς μάρτυρές τους, στὶς θέσεις ποὺ προορίζονται γι᾽ αὐτοὺς μὲ τὴ σειρὰ ποὺ καταχωρίστηκαν οἱ σχετικὲς αἰτήσεις τους στὸ εἰδικὸ βιβλίο ποὺ τηρεῖται γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ στὴ δημαρχία ἢ στὰ γραφεῖα τῆς Κοινότητας. Εἰδικὲς θέσεις προορίζονται μέσα στὴν αἴθουσα γιὰ τοὺς προσκαλεσμένους και τὸ κοινό.

4. Μάρτυρες μποροῦν νὰ εἶναι ὁποιαδήποτε πρόσωπα ἐνήλικα, ἀκόμα καὶ συγγενεῖς τῶν μελλονύμφων ὁποιουδήποτε βαθμοῦ.

Ἄρθρο 6

Ἡ γαμήλια τελετὴ

1. Ἡ γαμήλια τελετὴ γίνεται χωριστὰ γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς γάμους ποὺ πρόκειται νὰ τελεσθοῦν τὴν ἴδια μέρα. Ὁ Δήμαρχος ἢ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητας ἢ ὁ νόμιμος ἀναπληρωτὴς τους ἀπαγγέλλουν πρῶτα τὰ ὀνόματα τῶν μελλονύμφων τοῦ κάθε γάμου καὶ ἐρωτοῦν, στὴ συνέχεια, χωριστὰ τὸν καθένα ἀπ᾽ αὐτούς, ἂν συμφωνεῖ νὰ τελέσει γάμο μὲ τὸν ἄλλο. Ἡ δήλωση τῆς συναίνεσης τοῦ καθενὸς πρέπει νὰ γίνεται αὐτοπροσώπως, νὰ εἶναι ῥητὴ καὶ ἀνεπιφύλακτη, χωρὶς αἵρεση ἢ προθεσμία. Μετὰ τὴ δήλωση τῆς συναίνεσης τῶν μελλονύμφων, ὁ Δήμαρχος ἢ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητας ἢ ὁ ἀναπληρωτής τους δηλώνουν σ᾽ αὐτούς, ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἶναι ἑνωμένοι μὲ γάμο, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, σὲ ἰσόβια κοινωνία βίου, σὰν σύζυγοι.

2. Στὸ τέλος τῆς τελετῆς ὁ Δήμαρχος ἢ ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητας ἢ ὁ ἀναπληρωτὴς τους διαβάζουν πρὸς ὅλα τὰ ζευγάρια, ποὺ τέλεσαν τὸ γάμο τους τὴν ἴδια μέρα, τὸ ἀκόλουθο κείμενο·

«Ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτή, ποὺ ἑνωθήκατε μὲ τὴν ἐλεύθερη συναίνεσή σας σὲ γάμο, ὀφείλετε ἀμοιβαῖα ὁ ἕνας στὸν ἄλλο ἀγάπη, πίστη, καὶ σεβασμὸ γιὰ ὅλη σας τὴ ζωή. Ὁ γάμος, ποὺ σᾶς ἑνώνει, σᾶς ἐπιβάλλει τὴν ταύτιση τῶν τυχῶν σας καὶ τὴν κοινὴ ἀντιμετώπιση, σὲ βάση ἰσότητας, ὅλων τῶν ζητημάτων ποὺ θὰ προκύπτουν ἀπὸ τὴ συμβίωσή σας σὰν συζύγων καί, γενικότερα, ὅλων τῶν δυσκολιῶν τῆς ζωῆς. Ἀπὸ κοινοῦ θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ συμβάλλετε, ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὶς δυνάμεις του, στὰ βάρη ποὺ συνεπάγονται ἡ ἔγγαμη συμβίωση καὶ ἡ συντήρηση καὶ προαγωγὴ τῆς οἰκογένειας, ποὺ θὰ δημιουργήσετε. Κοινὸ εἶναι, τέλος, καὶ τὸ καθῆκον καὶ δικαίωμα καὶ τῶν δύο σας, νὰ μεριμνᾶτε γιὰ τὴν ἀνατροφὴ καὶ τὴ διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν σας, ὥστε νὰ γίνουν χρήσιμοι καὶ χρηστοὶ πολίτες καὶ ἐλεύθερες προσωπικότητες».

3. Σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις σπουδαίου κωλύματος, ὁ γάμος μπορεῖ νὰ τελεῖται, μὲ ἄδεια τοῦ Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν τοῦ τόπου τῆς τέλεσής του, στὸ κατάλυμα ὅπου κατοικεῖ ἢ διαμένει προσωρινὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς μελλονύμφους, στὸ ὁποῖο μεταβαίνει γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὁ δήμαρχος ἢ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητας τῆς περιοχῆς. Ἡ διαδικασία τῶν παραγράφων 1 καὶ 2 αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου ἐφαρμόζεται καὶ στὴν περίπτωση τῆς τέλεσης ἑνὸς τέτοιου γάμου.

Ἄρθρο 7

Σύνταξη τῆς πράξης τέλεσης τοῦ γάμου

1. Ὁ δήμαρχος ἢ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητας ἐνώπιον τῶν ὁποίων τελεῖται ὁ γάμος ἢ ὁ θρησκευτικὸς λειτουργὸς ποὺ τὸν ἱερολογεῖ συντάσσουν ἐπὶ τόπου, ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τῆς διαδικασίας τέλεσης τοῦ γάμου, σχετικὴ πράξη ποὺ περιέχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἄρθρου 31 τοῦ Ν. 344/1976 «περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων», ὅπως τροποποιήθηκε ἀπὸ τὸ ἄρθρο 4 τοῦ Ν. 1250/1982 «γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου» καὶ καταχωρίζεται σὲ βιβλίο τηρούμενο εἰδικὰ γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Ἡ πράξη ὑπογράφεται ἀπὸ τὸ δήμαρχο ἢ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητας ἢ τὸ θρησκευτικὸ λειτουργὸ ποὺ ἱερολόγησε τὸ γάμο, τοὺς συζύγους καὶ τοὺς μάρτυρες.

2. Ἀντίγραφο τῆς πράξης τῆς προηγούμενης παραγράφου παραδίδεται στοὺς νεονύμφους ἢ σὲ πρόσωπο ποὺ οἱ ἴδιοι ὑποδεικνύουν, γιὰ τὴ δήλωση, ἀπὸ αὐτούς, τοῦ γάμου τους στὸ ληξίαρχο, σύμφωνα μὲ τὴ διάταξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Ν. 344/1976 «περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων», ὅπως τροποποιήθηκε ἀπὸ τὴν παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Ν. 1250/1982 «γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου». Ὅμοιο ἀντίγραφο στέλνεται ὑποχρεωτικὰ στὸ ληξίαρχο, μέσα σὲ σαράντα μέρες, ἀπὸ τὸ δήμαρχο ἢ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητας ἢ τὸ θρησκευτικὸ λειτουργὸ ποὺ συνέταξε τὴ σχετικὴ πράξη.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Ἱστορικὰ καὶ λαογραφικὰ καὶ μελετήματα (Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ ἐνθύμημα «Κανάλια Καρδίτσης»), Ἀθῆναι 1977, σελ. 238.

[Τρεῖς αὐτοτελεῖς μελέτες ἱστορικοῦ καὶ λαογραφικοῦ περιεχομένου φιλοξενημένες στὸν ἀναμνηστικὸ τόμο «Κανάλια Καρδίτσης», ἔργο συλλογικό, ἀφιερωμένο «εἰς τοὺς ἁπανταχοῦ Καναλιώτας». Τὸ «Ἐνθύμημα» αὐτὸ ἀποτελεῖται συνολικὰ ἀπὸ 496 σελίδες (σχῆμα 24Χ17) καὶ περιέχει ἀκόμη, ἐκτὸς κειμένου, πολλὲς ἔγχρωμες φωτογραφίες καὶ μεγάλο τοπογραφικὸ χάρτη τῆς Κοινότητας Καναλίων. Ἐκδόθηκε τὸ 1976 στὸ Βόλο ἀπὸ τὸ Σύλλογο τῶν ἐν Βόλῳ Καναλιωτῶν Καρδίτσης ποὺ εἶναι γνωστός, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἄλλες του δραστηριότητες, καὶ γιὰ τὴν ἵδρυση Ἱστορικοῦ καὶ Λαογραφικοῦ Μουσείου στὸ προοδευτικὸ χωριὸ Κανάλια. Στὸ παραπάνω ἔργο ἀπονεμήθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πανηγυρικὴ της συνεδρία τῆς 29–12–1977 «μετὰ γνώμην τῆς Τάξεως τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἀπόφασιν τῆς Ὁλομελείας» ΕΠΑΙΝΟΣ, διότι τοῦτο «διὰ τῶν ποικίλων αὐτοῦ μετ᾽ ἐπιστήμης συγγραφῶν τὴν γνῶσιν τῆς τε ἱστορίας καὶ ζωῆς τοῦ χωρίου Κανάλια ἀποφαίνει»].

2. Ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ ἡ θύραθεν Παιδεία. Ἐκδόσεις «ΣΗΜΑΝΤΡΟ», Χολαργὸς 1980 (Ἀφιέρωμα στὰ 1600 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ σοφοῦ Καππαδόκη). Σχ. 8ο, σελ. 174.

ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟ
Στὶς ἐκδόσεις τῆς «ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ»

1. ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

2. ΤΟ ΙΕΡΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ· ΟΙ ΜΙΚΤΟΙ ΓΑΜΟΙ, τοῦ πρωτοπρ. Χαρ. Π. Χατζοπούλου.

3. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ (κείμενα σὲ θέματα οἰκογενειακῆς ζωῆς), τοῦ Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου. Ἔκδοση Γ΄.

4. ΓΑΜΟΣ, ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΑΓΑΠΗΣ, τοῦ Εὐαγγέλου Π. Λέκκου.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΜΕΓΑΛΥΝΘΗΤΙ, ΝΥΜΦΙΕ...», ΤΟΥ ΘΩΜΑ Ν. ΖΗΣΗ, ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ, ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ, ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΗΣ. Η ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΙΩΝ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚΟΛΑΟ Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ

Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως· Εὐάγγελος Π. Λέκκος